

ΦΥΛΕΤΙΚΟΣ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΤΟΥ
Α' ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΚΑΙ ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΚΟΥΣ ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ

Μετέχουσες Σπουδάστριες:

Γκουγκουλιά Παγώνα

Θεοδώρου Αθανασία

Υπεύθυνη Καθηγήτρια:

Αλεξοπούλου Ουρανία

Πτυχιακή Εργασία για την λήψη Πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και
Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, Ιούνιος 1995

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ	1605
----------------------	------

5580

ΦΥΛΕΤΙΚΟΣ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

**ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΤΟΥ
Α΄ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΚΟΥΣ ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ**

Μετέχουσες Σπουδάστριες:

Γκουγκουλιά Παγώνα

Θεοδώρου Αθανασία

Υπεύθυνη Καθηγήτρια:

Αλεξοπούλου Ουρανία

**Πτυχιακή Εργασία για την λήψη Πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και
Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.**

Πάτρα, Ιούνιος 1995

Bewahrt ihnen den Frieden

Παιδιά διαφορετικών φυλών

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας, στα μέλη της Ελληνικής Επιτροπής Διεθνούς Δημοκρατικής Αλληλεγγύης, καθώς και στον Κύριο Γιούλτση Βασίλειο, καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης για την πολύτιμη βιβλιογραφική συνεισφορά τους, και την προθυμία που έδειξαν προκειμένου να ολοκληρωθεί η μελέτη μας.

Ακόμη θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες, σ' όλους όσους μας συμπαραστάθηκαν ηθικά και έμπρακτα, ο καθένας ξεχωριστά, και με τον τρόπο του, όπως:

Την Γραμματοπούλου Χρυσάνθη

Την Γκουντουβά Χριστίνα

Τον Χορταργιά Δημήτρη

Την Χορταργιά Ελένη

Τον Φρέρη Γιάννη - Γραμματέα του Εθνικού Γραφείου, SOS Ρατσισμός

Τέλος ευχαριστούμε όλους τους σπουδαστές του Α' εαρινού εξαμήνου και Στ' εξαμήνου του ακαδημαϊκού έτους 1995 του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Πάτρας, που είχαν την καλοσύνη να βοηθήσουν στο ερευνητικό μέρος της μελέτης μας.

Καθώς επίσης και τον Κύριο Παπαδημητρίου Θάνο, Προϊστάμενο του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, του ΤΕΙ Πάτρας, για τον πολύτιμο χρόνο που μας διέθεσε, προκειμένου να γίνει αρτιότερο το ερευνητικό μέρος αυτής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο κατώφλι του 2000 της χρονιάς ορόσημο της τεχνολογίας και της προόδου, η κατάρα του ρατσισμού που ξεσηκώνει τον μισό κόσμο, ενάντια στον άλλο μισό, εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα.

Έτσι τέθηκε ως σκοπος της μελέτης: η ανάλυση και μελέτη του φαινομένου του φυλετικού ρατσισμού, βασιζόμενη πάνω σε διάφορες μελέτες, συγγράμματα και άρθρα.

Πιο συγκεκριμένα οι στόχοι της μελέτης αυτής ήταν:

1. Η εξελεκτική παρουσίαση της ιστορικής αναδρομής των φυλετικών διακρίσεων και του ρατσισμού στην ανθρωπότητα.
2. Η μελέτη διάφορων θεωρητικών απόψεων, ως προς την αποδοχή και την άρνηση της φυλετικής ισοτιμίας.
3. Ο προσδιορισμός των αιτιών του ρατσισμού, μέσα από θεωρητικές προσεγγίσεις και κοινωνικο-οικονομικά πολιτικά γεγονότα.
4. Η μελέτη των προβλημάτων κοινωνικοποίησης της πρώτης και δεύτερης γενιάς των μεταναστών.
5. Η Βιβλιογραφική μελέτη της σεξουαλικοποίησης του φυλετικού προβλήματος.
6. Η παρουσίαση των ρόλων που διαδραματίζουν καθημερινά οι εκφραστές και οι μηχανισμοί της κοινωνίας υπέρ και κατά του ρατσισμού, μέσα από την τέχνη, τον αθλητισμό, την Ορθόδοξη Εκκλησία, την υπάρχουσα νομοθεσία, και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

7. Η παρουσίαση του έργου των Κυβερνητικών και μη Κυβερνητικών φορέων, που προασπίζουν και προστατεύουν τους μετανάστες, τους πρόσφυγες, και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
8. Η διερεύνηση του βαθμού ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, και στάση των σπουδαστών του Α΄ εαρινού και Στ΄ εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας, πάνω σε μερικά από τα σπουδαιότερα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν οι έγχρωμοι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί, στην Ελληνική κοινωνία, ως επακόλουθο της μετανάστευσής τους, και του ρατσισμού.
9. Η σύγκριση και η εκτίμηση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τις δύο ερευνητικές ομάδες, που χρησιμοποιήθηκαν.

Τα θέματα που διερευνήθηκαν στο ερωτηματολόγιο, αναφέρονται συνοπτικά στα προβλήματα κοινωνικοποίησης των τριτοκοσμικών μεταναστών, στον τρόπο προβολής τους από τα Μέσα μαζικής ενημέρωσης, στον τομέα εργασία, στην πολιτισμική προσφορά τους, και στον βαθμό δεκτικότητάς τους, από τους Έλληνες σπουδαστές.

Για την επίτευξη του σκοπού της μελέτης έγινε βιβλιογραφική ανασκόπηση του θέματος, καθώς συλλογή και ανάλυση στατιστικών στοιχείων που αφορούσαν 35 περιπτώσεις σπουδαστών του Α΄ εαρινού εξαμήνου Κοινωνικής εργασίας, και 35 περιπτώσεις σπουδαστών του Στ΄ εξαμήνου του ακαδημαϊκού έτους 1994-1995.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής, ο βαθμός ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των σπουδαστών του Α΄ εαρινού και Στ΄ εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας, διαπιστώθηκε ότι είναι σχεδόν ίδιος.

Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι οι σπουδαστές του Α΄ εαρινού εξαμήνου διακρίνονται, από ένα πιο ευρύ πνεύμα αντιλήψεων, και ο βαθμός δεκτικότητάς τους,

προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τους σπουδαστές του Στ' εξαμήνου, όπου ένα πολύ μικρό, αλλά υπαρκτό ποσοστό, είναι απορριπτικό με τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς της χώρας μας.

Οι εισηγήσεις, που προτείνουμε στο τέλος, και που είναι αποτέλεσμα του θεωρητικού και ερευνητικού υλικού, αναφέρονται στην αναγκαιότητα:

1. Του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, να αυξήσει την υποστήριξη που μπορεί να παράσχει στην καταπολέμηση του ρατσισμού, μέσω της διδασκαλίας της αγωγής του πολίτη, σε ολόκληρη την σχολική φοίτηση.
2. Η τοπική αυτοδιοίκηση να εφαρμόσει "πολιτιστικά προγράμματα" με στόχο την γνωριμία και επικοινωνία των διαφορετικών πολιτισμών, που υπάρχουν σε κάθε δήμο και κοινότητα της χώρας μας.
3. Να γίνει επανεξέταση, και τροποποίηση του νόμου περί αλλοδαπών, μετά από συζήτηση με τους αρμόδιους φορείς, ώστε να προβλέπει διαφάνεια διαδικασιών, και σαφή ορολογία, προκειμένου να αποφεύγονται οι συγχύσεις.
4. Να προωθηθεί από την ΕΟΚ ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο, για την καταπολέμηση του Ρατσισμού, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανταλλαγή εμπειριών, μεταξύ των κρατών μελών, και να δημιουργηθούν κέντρα, ώστε να μπορούν να απευθύνονται οι άμεσα ενδιαφερόμενοι.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΠΡΩΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Πίνακας	Σελίδα
1. Φύλο ερωτηθέντων	187
2. Ηλικία ερωτηθέντων	187
3. Εξάμηνο φοίτησης ερωτηθέντων	188
4. Μορφωτικό επίπεδο γονέων	188
5. Ορισμός ξενοφοβίας	189
6. Ορισμός ρατσισμού	190
7. Ορισμός του απαρτχάιντ	191
8. Χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ	192
9. Οργανισμοί και φορείς προστασίας και προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων	193
10. Πολιτισμικό περιβάλλον των αλλοδαπών μεταναστών της πρώτης γενιάς	194
11. Το σπουδαιότερο πρόβλημα κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών στην χώρα υποδοχής	195
12. Υποχρεωτική λειτουργία δίγλωσσων σχολείων στην χώρα μας	196
13. Εξοδα λειτουργίας δίγλωσσων σχολείων	197
14. Σεξουαλική υπερδραστηριότητα των μαύρων ανδρών	197
15. Αμερόληπτη και αντικειμενική προβολή των γεγονότων από τα Μ.Μ.Ε., σχετικά με τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς	198
16. Μείωση του ποσοστού της εγκληματικότητας αν δεν υπήρχαν οι αλλοδαποί	199
17. Ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στην χώρα μας	200

18.Οικονομική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών	201
19.Η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών	202
20.Αρνητική προκατάληψη προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές που φοιτούν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρα μας	203
21.Περίπτωση απέλασης ενός αλλοδαπού από την Ελλάδα	207
22.Παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	208
22.α.Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ, της ερώτησης 22	209

ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Πίνακας	Σελίδα
23. Φύλο ερωτηθέντων	211
24. Ηλικία ερωτηθέντων	211
25. Εξάμηνο φοίτησης ερωτηθέντων	212
26. Μορφωτικό επίπεδο γονέων	212
27. Ορισμός ξενοφοβίας	213
28. Ορισμός ρατσισμού	214
29. Ορισμός του απαρτχάιντ	215
30. Χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ	216
31. Οργανισμοί και φορείς προστασίας και προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων	217
32. Πολιτισμικό περιβάλλον των αλλοδαπών μεταναστών της πρώτης γενιάς	218
33. Το σπουδαιότερο πρόβλημα κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών στην χώρα υποδοχής	220

34. Υποχρεωτική λειτουργία δίγλωσσων σχολείων στην χώρα μας	220
35. Εξοδα λειτουργίας δίγλωσσων σχολείων	221
36. Σεξουαλική υπερδραστηριότητα των μαύρων ανδρών	222
37. Αμερόληπτη και αντικειμενική προβολή των γεγονότων από τα Μ.Μ.Ε. σχετικά με τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς	223
38. Μείωση του ποσοστού της εγκληματικότητας αν δεν υπήρχαν οι αλλοδαποί	224
39. Ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στην χώρα μας	225
40. Οικονομική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών	226
41. Η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών	227
42. Αρνητική προκατάληψη προς τους Τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς, σπουδαστές που φοιτούν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας	228 232
43. Περίπτωση απέλασης ενός αλλοδαπούς από την Ελλάδα	232
44. Παρουσία τριτοκοσμικών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	233
44α.Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ, της ερώτησης 22	234

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Σελίδα

Πίνακας 1. Στοιχεία για τους Δράστες αδικημάτων κατά εθνικότητα από 1989-1991 (10μηνο)	95
---	----

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	I
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	II
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΠΡΩΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	V
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	VI
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ	VIII
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Το πρόβλημα	1
Σκοπός της μελέτης	2
Ορισμοί όρων	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II	10
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΑΤΩΝ	10
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ Α</u>	10
1. Ιστορική αναδρομή των φυλετικών διακρίσεων και του ρατσισμού	10
2. Ρατσισμός στην Ευρώπη	15
3. Διάφορες θεωρητικές απόψεις ως προς την αποδοχή και την άρνηση της φυλετικής ισοτιμίας	20
4. Θεωρίες που αναπτύχθηκαν για την προσέγγιση του ρατσισμού	27
4.α. ψυχοδυναμική προσέγγιση	27
4.β. πολιτισμική προσέγγιση	29
4.γ. κοινωνικοοικονομική προσέγγιση	29
5. Προσέγγιση των αιτιών του ρατσισμού	34
5.α. Πολεοδομική κρίση	36
5.β. Κρίση στον τομέα της παιδείας	36
5.γ. Πολιτισμική κρίση	36
5.δ. Οικονομική κρίση	37
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ Β</u>	39
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	39
1. Εννοιολογική οριοθέτηση της κουλτούρας	39

2. Στερεότυπα και μετανάστες	40
3. Μετανάστης "ο οριακός άνθρωπος"	42
4. Κοινωνικοποίηση των μεταναστών	44
5. Προβλήματα της δεύτερης γενιάς των μεταναστών	48
6. Η γλώσσα ως κώδικας επικοινωνίας	51
6.α. Σκοποί του μαθήματος της μητρικής γλώσσας στους μετανάστες	52
6.β. Δυσμενείς επιπτώσεις από την παραμέληση της μητρικής γλώσσας	53
7. Οδηγία του 1977 σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών των δικαιούμενων εργαζομένων	54
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ Γ</u>	57
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΕΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	57
1. Σεξ και ρατσισμός	57
1.α. Η λευκή γυναίκα	58
1.β. Ο νέγρος άνδρας	59
1.γ. Ο λευκός άνδρας	60
1.δ. Η νέγρα γυναίκα	60
1.ε. Κοινωνιολογική προσέγγιση της σεξουαλικοποίησης του ρατσισμού	61
2. Ρατσισμός και γυναίκα αλλοδαπή	62
2.α. Προτάσεις από το Ευρωπαϊκό Συνέδριο Εργασίας για το εμπόριο γυναικών	67
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ Δ</u>	69
ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΥ ΔΡΟΥΝ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ	69
1. Η τέχνη ενάντια στον ρατσισμό	69
2. Τα σπορ κατά του ρατσισμού	74
3. Θεωρητική υποδομή των φυλετικών διακρίσεων σύμφωνα με την Ορθόδοξη Εκκλησία	76
3.α. Προσπάθειες της Ορθόδοξης Εκκλησίας για την αντιμετώπιση του ρατσισμού	79
4. Το κοινό καθεστώς των αλλοδαπών στην Ελλάδα	82
4.α. Κριτική θεώρηση	82
4.β. Προϋποθέσεις εισόδου	83

4.γ. Περιπτώσεις απαγόρευσης εισόδου	84
4.δ. Παραμονή για εργασία	85
4.ε. Παραμονή για σπουδές	86
4.στ. Από την προσωρινή διαμονή στη βραχυχρόνια παραμονή	87
4.ζ. Υποχρέωση αναχώρησης	87
4.η. Διοικητική απέλαση	88
4.θ. Απαγορεύσεις απελάσεων	88
4.ι. Δαπάνες απέλασης	88
5. Προστασία που παρέχουν Συμβάσεις - Συμφωνίες - και Οδηγίες του Συμβουλίου της Ευρώπης, και της ΕΟΚ για τους αλλοδαπούς	89
5.α. Για τους μετανάστες από χώρες της Ε.Ο.Κ.	90
5.β. Για μετανάστες από τρίτες χώρες	91
5.γ. Για παράνομους μετανάστες	
6. Ρατσισμός στα Μέσα Μαζικής ενημέρωσης	92
7. Το "ξένο" έγκλημα	93
<u>ΕΝΟΤΗΤΑ Ε</u>	97
ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ	97
1. S.O.S. Ρατσισμός. Μια μη κυβερνητική οργάνωση κατά του ρατσισμού	97
2. Άλλες υπηρεσίες και φορείς προστασίας για μετανάστες - πρόσφυγες, και προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων	98
2.α. Υπάτη Αρμοστεία Προσφύγων	98
2.β. Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας	99
2.γ. Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες	100
2.δ. Διακυβερνητική Επιτροπή Μετανάστευσης (Δ.Ε.Μ.Ε.)	100
2.ε. Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών	101
2.στ. Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	105
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	105
1. Σκοπός της έρευνας	105
2. Είδος της Έρευνας	108
3. Ερευνώμενος Πληθυσμός	108

4. Πλαίσιο	109
5. Δείγμα	109
6. Απόφαση για την φύση των Πληροφοριών	109
7. Απόφαση για τον τρόπο Συλλογής των Πληροφοριών	110
8. Τρόπος Αντιμετώπισης των Αποτυχιών	111
9. Διοικητικά, Κόστος, Χρόνος	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV	113
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	161
ΠΕΡΙΛΗΨΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	161
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	176
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Ερωτηματολόγιο	177
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Πίνακες υπολογισμών και γραφικές παραστάσεις της πρώτης ερευνητικής ομάδας	185
Πίνακες υπολογισμών, και γραφικές παραστάσεις της δεύτερης ερευνητικής ομάδας	210
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Ρατσιστικά δημοσιεύματα	235
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: Συνέντευξη τύπου επώνυμου καλλιτέχνη για τον φυλετικό ρατσισμό	238
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε: Εντυπο αίτησης για την χορήγηση άδειας, παραμονής αλλοδαπού	241
Δελτίο πληροφοριών - Αίτηση εργασίας Αλλοδαπού	242
Αίτηση εργοδότη για χορήγηση άδειας εργασίας στον αλλοδαπό	243
Ο νέος ελληνικός νόμος για τους αλλοδαπούς	244
Πρόγραμμα τοπικής ενσωμάτωσης κοινωνικών μειονοτήτων - SOS Ρατσισμός -	246
Ενας οδηγός διδασκαλίας	251
Τελική Διακήρυξη της Συνάντησης νέων της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης - SOS Ρατσισμός	256
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	259

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόβλημα

Στο κατώφλι του 2000 της χρονιάς ορόσημο της τεχνολογίας και της προόδου, η κατάρα του ρατσισμού που ξεσηκώνει τον μισό κόσμο ενάντια στον άλλο μισό, εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα.

Η απέχθεια, για έναν έγχρωμο, η προκατάληψη για έναν τσιγγάνο, ο φανατισμός για έναν αλλόθρησκο, δεν ανήκουν μόνο σε χρόνια μεσαιωνικά.

Μπορεί βέβαια οι ρατσιστές σήμερα να μην φορούν μεγάλες κουκούλες, όπως οι "πρωτοστάτες" της οργάνωσης ΚΟΥ-ΚΟΥΞ-ΚΛΑΝ, ούτε να καίνε στην πυρά τα θύματα του μίσους τους.

Αυτό όμως δεν σημαίνει πως έπαψαν να διαχωρίζουν τους ανθρώπους ανάλογα με το χρώμα της καταγωγής, ή τα πιστεύω τους, και να τους απορρίπτουν, να τους απομονώνουν σαν τα "ΜΙΑΣΜΑΤΑ".

Ήδη διεθνείς οργανισμοί, Ευρωπαϊκά συνδικάτα και μερικά πολιτικά κόμματα, έχουν δραστηριοποιηθεί και προσπαθούν να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση του ρατσισμού, πριν αυτός πάρει μεγάλες διαστάσεις.

Γι' αυτό και εμείς επιλέξαμε την μελέτη και ανάλυση του φαινομένου του φυλετικού ρατσισμού, και την διερεύνηση του βαθμού ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, και στάση των σπουδαστών του Α' εαρινού και Στ' εξαμήνου

Κοινωνικής Εργασίας, πάνω στις πιο εξειδικευμένες διαστάσεις του ρατσισμού, ως επακόλουθο της μετανάστευσης.

Σκοπός της μελέτης

Βασικός σκοπός, αυτής της πτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη και η ανάλυση του φαινομένου του φυλετικού ρατσισμού, βασιζόμενο πάνω σε διάφορες μελέτες, συγγράμματα και άρθρα, που αναφέρονται στο συγκεκριμένο πρόβλημα, και στις διαστάσεις του.

Ειδικότερα οι στόχοι της μελέτης είναι οι εξής:

1. Να παρουσιαστεί εξελικτικά η ιστορική αναδρομή των φυλετικών διακρίσεων και του ρατσισμού στην ανθρωπότητα.
2. Να μελετηθούν οι διάφορες θεωρητικές απόψεις, ως προς την αποδοχή και την άρνηση του ρατσισμού της φυλετικής ισοτιμίας.
3. Να προσδιοριστούν τα αίτια του ρατσισμού, μέσα από το οπτικό πρίσμα θεωρητικών προσεγγίσεων και κοινωνικο-οικονομικών πολιτικών γεγονότων που έλαβαν χώρα τα τελευταία τριάντα πέντε χρόνια στην Ευρώπη.
4. Να μελετηθούν τα προβλήματα κοινωνικοποίησης της πρώτης και δεύτερης γενιάς των μεταναστών στην χώρα υποδοχής.
5. Να μελετηθεί βιβλιογραφικά η σεξουαλικοποίηση του φυλετικού προβλήματος.
6. Να παρουσιαστούν, οι ρόλοι που διαδραματίζουν καθημερινά οι εκφραστές και οι μηχανισμοί της κοινωνίας, υπέρ και κατά του ρατσισμού, μέσα από την τέχνη, τον αθλητισμό, την Ορθόδοξη Εκκλησία, την υπάρχουσα νομοθεσία, και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

7. Να παρουσιαστεί το έργο Κυβερνητικών και μη Κυβερνητικών φορέων, που προασπίζουν και προστατεύουν τους μετανάστες, τους πρόσφυγες, και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
8. Να διερευνηθεί, ο βαθμός ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, και στάση των σπουδαστών του Α΄ Εαρινού και Στ΄ εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας, πάνω σε μερικά από τα σπουδαιότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι έγχρωμοι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί, στην ελληνική κοινωνία, ως επακόλουθο της μετανάστευσής τους, και του ρατσισμού.
9. Τέλος, να συγκριθούν και να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα που θα προκύψουν, από τις δύο ερευνητικές ομάδες που χρησιμοποιήθηκαν.

Η παρούσα εργασία αποτελεί την δική μας προσπάθεια για την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, ενεργοποίηση, και ίσως την ενδεχόμενη κινητοποίηση ειδικών και μη,, που έχουν κάποια σχέση με το παραπάνω πρόβλημα, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά.

Η δυσκολία ανεύρεσης σχετικής βιβλιογραφίας, αποτέλεσε σημαντικό εμπόδιο, το οποίο μας δραστηριοποίησε και τροφοδότησε με περισσότερο ζήλο, επιμονή και υπομονή, για μια ποιό ολοκληρωμένη και πολύπλευρη μελέτη του θέματος.

Ορισμοί Όρων

Ρατσισμός (αγγλικά racism, γαλλικά racisme, γερμανικά Rassismus)

Υπό αυστηρή έννοια ο όρος δηλώνει την στάση κατά την οποία τα μέλη μιας φυλής ή εθνικής ομάδας θεωρούν ως μειονεκτούντα τα μέλη άλλης φυλής, ή εθνικής ομάδας, και ως συνέπεια τούτου αναπτύσσουν μια έντονη πίστη στην ανωτερότητα και την υπεροχή τους.

Στο επίπεδο της θεωρητικής έκφρασής του, ο ρατσισμός είναι η ιδέα ή η αντίληψη ότι στα κληρονομούμενα φυσικά χαρακτηριστικά, καθώς και σε ορισμένα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των νοητικών δυνατοτήτων, και των πολιτισμικών καταβολών υπάρχει αιτιακή σύνδεση, και ότι σε συνδυασμό με τα παραπάνω, κάποιες φυλές είναι κληρονομικές ανώτερες από άλλες. (Πάπυρος - Λαρούς - Μπριτάνικα, 1989, τόμος 51ος σελ. 301).

Σύμφωνα με τον Ευριγένη η Ουνέσκο ορίζει ότι

“ο ρατσισμός συνίσταται σε αντικοινωνικές πεποιθήσεις και πράξεις που βασιζονται στην πλάνη ότι υπάρχουν Βιολογικοί λόγοι οι οποίοι δικαιολογούν τις διακρίσεις στις σχέσεις μεταξύ των φυλετικών ομάδων. Με το σκεπτικό αυτό, ο κοινωνικός στόχος του ρατσισμού είναι να φροντίσει ώστε οι υπάρχουσες διαφορές να παραμένουν άθικτες προκειμένου να διατηρούνται οι τρέχουσες σχέσεις μεταξύ των ομάδων”.

Ευριγένης, 1987, σελ. 24-25).

Τα συστατικά του Ρατσισμού

Τα συστατικά του ρατσισμού σύμφωνα με το άρθρο 2 της διακήρυξης περί “φυλής και φυλετικής προκατάληψης” της Γενικής Διάσκεψης της ΟΥΝΕΣΚΟ που πραγματοποιήθηκε στις 27 Νοεμβρίου 1978 περιγράφονται ως εξής:

“Ο Ρατσισμός εμπεριέχει ρατσιστικές ιδεολογίες, προκατειλημμένες στάσεις, μεροληπτική συμπεριφορά, διαρθρωτικές ρυθμίσεις και θεσμοποιημένες πρακτικές που οδηγούν σε φυλετική ανισότητα καθώς και την εσφαλμένη αντίληψη ότι οι διακρίσεις στις σχέσεις μεταξύ ομάδων είναι ηθικώς και επιστημονικώς δικαιολογημένες”. (Ευριγένης, 1987, σελ. 25).

Μορφές ρατσισμού

- Δομικός, ο οποίος φαίνεται μέσα από τις υπάρχουσες Νομοθετικές διατάξεις
- Υποθάλλοντας, ο οποίος υπάρχει στα περισσότερα άτομα και εκδηλώνεται μόνο σε στιγμές που θίγονται προσωπικά του συμφέροντα.
- Ορατός, ο οποίος εκδηλώνεται σε κάθε ενέργεια και κοινωνική μας επαφή.
(Ζωγράφου Ανδρέας, προφορική αναφορά).

Ξενοφοβία

Σύμφωνα με τον Ευριγένη, η ξενοφοβία είναι αίσθημα. Είναι μια λανθάνουσα “μνησικακία” μια στάση που προηγείται του ρατσισμού, η οποία μπορεί να του προετοιμάσει το έδαφος, αλλά αυτή καθ’ αυτή, δεν εμπίπτει στο πεδίο του δικαίου και της καταστολής.

Αντίθετα ο ρατσισμός είναι μορφή έκδηλης συμπεριφοράς που εμπίπτει στην δικαιοδοσία του δικαίου, και μπορεί να κατασταλεί από τους νομικούς μηχανισμούς.
(Ευριγένης, 1987, σελ. 118).

Φυλή

Ο όρος φυλή αναφέρεται σε μια ομάδα ανθρώπων η οποία ορίζεται είτε από τα ίδια της τα μέλη, είτε από άλλους ως πολιτιστικά διαφορετική, εξαιτίας εγγενών και αναλλοίωτων φυσικών χαρακτηριστικών. Με άλλα λόγια δηλ. η φυλή σύμφωνα με την

ρατσιστική οπτική, ορίζεται κοινωνικά μεν, αλλά στη βάση φυσικών χαρακτηριστικών. Π.χ. Αν μια ομάδα ατόμων στα πλαίσια μιας κοινωνίας ορίζεται σύμφωνα με το χρώμα του δέρματος, την υφή της κόμης, τα χαρακτηριστικά του προσώπου, την σωματική διάπλαση, τότε η ομάδα αυτή αποτελεί μια "φυλή". (Πάπυρους - Λαρούς - Μπριτάνικα, 1989, Τόμος 51ος, σελ. 301).

Φυλετισμός - Φυλετική διάκριση

Ο φυλετισμός είναι παλαιότερος όρος, λίγο πολύ συνώνυμος με τον ρατσισμό.

Σύγχρονοι συγγραφείς προσπάθησαν να διακρίνουν τους δύο όρους στις αναλύσεις τους, χρησιμοποιώντας τον όρο ρατσισμός, για τη θεωρία, ή το δόγμα, και τον όρο φυλετισμός για την πρακτική της διάκρισης και της προκατάληψης.

Ο όρος φυλετική διάκριση αναφέρεται πάντοτε στην συμπεριφορά και ιδιαίτερα στην κοινωνική συμπεριφορά. Οι πιο αξιοσημείωτες μορφές φυλετικής διάκρισης είναι: Η φυλετική ενδογαμία δηλ. ο γάμος μεταξύ ατόμων της ίδιας φυλετικής ομάδας, και οι κανόνες συμβίωσης οι οποίοι καθορίζουν με ποιόν μπορεί ή δεν μπορεί κάποιος να συντρώγει. (Πάπυρους - Λαρούς - Μπριτάνικα, 1989, τόμος 51ος, σελ. 301)

Εθνική ομάδα - Εθνικότητα

Ο όρος "εθνική ομάδα" είναι αρκετά ευρύς και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ομάδα ανθρώπων οι οποίοι διαχωρίζουν εαυτούς από άλλες ομάδες με τις οποίες μπορεί να βρίσκονται σ' επαφή ή και συνύπαρξη.

Τα κριτήρια γι' αυτό τον διαχωρισμό μπορεί να είναι φυλετικά, γλωσσικά, θρησκευτικά, ή πολιτιστικά εν γένει. Ο Barth (1969) φαίνεται να διαφωνεί με τον τρόπο

που ο όρος “εθνική ομάδα” κατανοείται στην ανθρωπολογία, και περιγράφει την εθνική ομάδα ως ένα πληθυσμό, ο οποίος:

- “1. Είναι εν πολλοίς Βιολογικά αυτοδιαϊωνιζόμενος.
2. Μοιράζεται στοιχειώδεις πολιτιστικές αξίες που γίνονται αντιληπτές σε φανερή ενότητα με πολιτιστικά σχήματα.
3. Καθορίζει ένα πεδίο επικοινωνίας και αλληλοεπίδρασης.
4. Παρέχει την ιδιότητα του μέλους, που αναγνωρίζει εαυτό, και αναγνωρίζεται από άλλους ως ανήκον σε μια κατηγορία διαχωρίσιμη, από άλλες κατηγορίες της ίδιας τάξης.

Η διατήρηση των ορίων επιτρέπουν στις εθνικές ομάδες να διακηρύξουν την διαφορετικότητά τους, η οποία τις κάνει κοινωνούς της κουλτούρας τους”.
(Δόμνα Μιχαήλ, 1992, σελ. 12-14)

Σύμφωνα με τη Μιχαήλ (1992) .

Η έννοια της εθνικότητας εστιάζει την αλληλεπίδραση των πολιτιστικών και κοινωνικών διαδικασιών για τον καθορισμό της ταυτότητας κάθε ομαδοποίησης.

Για να εφαρμοστεί η έννοια της εθνικότητας, πρέπει να υπάρχει μια διχοτόμηση ανάμεσα στο “εμείς” και “αυτοί”, μια διχοτόμηση που σύμφωνα με κάποια κριτήρια θα ξεχωρίσει τις ομάδες των ανθρώπων μεταξύ τους.

Εθνικισμός

Ο εθνικισμός αναδύθηκε στην Ευρώπη στις αρχές του 19ου αιώνα, και ο πυρήνας της θεωρίας του, είναι ότι οι άνθρωποι και οι κοινωνίες μπορούν να διαχωριστούν “κατά φυσικό τρόπο” σε εθνικές κατηγορίες.

Κάθε έθνος μέσω του εθνικισμού, διακηρύττει την “μοναδικότητά του” και την αυθεντικότητα. Παρόλα αυτά, ο εθνικισμός ως πολιτική δύναμη για δύο αιώνες σχεδόν έχει εμπνεύσει την πολιτισμική δημιουργικότητα και όπως τονίζει ο Spencer (1990),

“αποτελεί μοχλό παραγωγής πολιτισμού: υπάρχουν εθνικοί συγγραφείς, καλλιτέχνες, συνθέτες, οι οποίοι νοιάζονται να αποκαλύψουν, δημιουργήσουν, προστατέψουν ή αποκαταστήσουν την αληθινή κουλτούρα του έθνους”.
(Δόμνα Μιχαήλ, 1992, σελ. 47)

Προκατάληψη

Είναι η συμπεριφορά προσδιορισμένη συναισθηματικά από προδιαμορφωμένη πίστη, γνώμη ή γενίκευση, σχετικά με άλλα άτομα ή ομάδες και η οποία εκδηλώνεται ως αντιπάθεια προς ότι σχετίζεται με τα άλλα αυτά άτομα ή ομάδες (Πάπυρος - Λαρούς - Μπριτάνικα, 1989, τόμος 50ος, σελ. 483).

Η Johnson - Tourna διατυπώνει έναν πιο ολοκληρωμένο ορισμό:

«Προκατάληψη είναι μια γνώμη που σχηματίζεται πρόωρα, είναι συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε χωρίς πριν να λάβουμε υπόψη όλα τα δεδομένα. Η προκατάληψη προϋποθέτει κατηγορηματικές γενικότητες βασισμένες σε ατελή συμπεράσματα που δε δίνουν το ανάλογο βάρος σε ατομικές διαφορές. Η προκατάληψη μπορεί να είναι θετική ή αρνητική. Τις περισσότερες φορές όμως ο όρος λαμβάνεται με την αρνητική έννοια» (Johnson - Tourna, 1990, σελ.7).

Στερεότυπα

Ο ορισμός που υιοθετεί η Johnson - Tourna για τα στερεότυπα, είναι εκείνος της Κανταρτζή (1991) που αναφέρει ότι:

«Τα στερεότυπα είναι μια μορφή κατηγοριοποίησης. Είναι προκατασκευασμένα σχήματα αντίληψης - σκέψης, που παρεμβάλλονται ανάμεσα στην πραγματικότητα προκαλώντας απλοποιήσεις και γενικεύσεις που μπορεί να διαστρεβλώνουν».
(Johnson - Tourna, 1990, σελ.58).

Στερεότυπες αντιλήψεις, είναι το σύνολο των γνωρισμάτων που αποδίδονται με τρόπο γενικευμένο, σχηματικό και μεροληπτικό, στα μέλη μιας ανθρώπινης κοινότητας ή ομάδας. Είναι προϊόν διαμορφώσεως μάλλον εμπειρικής παρατήρησης ή συναισθηματικής τάσης, παρά έλλογης κρίσης και τείνουν να προδιαγράφουν κατά τρόπο αυθαίρετο την συν^Λπεριφορά όλων των μελών αυτής της κοινότητας, ή ομάδας.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα στερεοτύπων αποτελούν, η τσιγγουνιά των Σκωτσέζων, η φιλαργυρία των Εβραίων, η δειλία και ευσυγκινησία των γυναικών κ.λ.π. (Πάπυρος - Λαρούς- Μπριτάνικα, 1989, τόμος 55ος, σελ. 221).

Μειονότητα

Είναι μια πολιτιστικά, εθνολογικά ή φυλετικά ευδιάκριτη ομάδα που ζει στους κόλπους μιας ευρύτερης κοινωνίας. (Πάπυρους Λαρούς Μπριτάνικα, 1989, τόμος 41ος, σελ. 432)

Ο Ζωγράφου (1995) όμως, στην προσπάθειά του να προσεγγίσει την διατύπωση του όρου "μειονότητα" πιο ολοκληρωμένα, παραθέτει τον εξής συμπληρωματικό ορισμό.

"ο εν λόγω όρος δεν περιορίζεται μόνο για τον χαρακτηρισμό "αλλογενών" συνόλων που ζουν στα πλαίσια ενός ομοιογενούς συνόλου, αλλά πολλές φορές διευρύνεται και συμπεριλαμβάνει διάφορα σύνολα που έχουν συνειδητοποιήσει την διαφορά τους από το κοινωνικό τους περίγυρο και ζητούν να τους δοθεί το δικαίωμα να διατηρούν την διαφορετικότητά τους, χωρίς αυτό να θίγει την ισότιμη ένταξη και συμμετοχή τους στην κοινωνία της οποίας είναι μέλη". (Ζωγράφου Α. 1995, σελ. 123)

Μετανάστης

Είναι αυτός που εγκαταλείπει εκούσια τον τόπο διαμονής του, για να μεταβεί σε άλλο τόπο, απόδημος. (Πάπυρος - Λαρούς - Μπριτάνικα, 1989, τόμος 42ος, σελ. 393)

Αλλοδαπός

Είναι ο αλλοεθνής, ο υπήκοος ξένου κράτους. (Για σας παιδιά, 1980, τόμος 11ος, σελ. 81)

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Π

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Ιστορική αναδρομή των φυλετικών διακρίσεων και του ρατσισμού

Η θεωρία των φυλετικών διακρίσεων, που εφαρμόζεται με μια σημαντική ποικιλία μέτρων στις διάφορες περιοχές της Γης, αποκαλύπτει την ύπαρξη μιας συλλογικής εγωιστικής έξαρσης, η οποία αρνείται να αναγνωρίσει στον “άλλο” την απόλυτη ανθρώπινη αξία.

Σε όλους τους λευκούς ινδοευρωπαϊκούς λαούς συναντάμε παραμύθια ή μύθους περασμένων εποχών, που μιλούν παραστατικά για τον “κακό και μοχθηρό αράπη” και τον “ύπουλο και πονηρό σχιστομάτη”.

Σύμφωνα με τον Γιούλτση, εκπρόσωποι της σύγχρονης “Δυναμικής Ψυχανάλυσης” υποστηρίζουν ότι υπάρχει μια βαθύτερη σχέση ανάμεσα στον φυλετισμό και στην στάση απέναντι στην χρωματική καθαρότητα.

Ειδικότερα η στάση αυτή είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιας αγωγής που πέρασε στο υποσυνείδητο της πανανθρώπινης (λευκής) μνήμης και διακρίνει το καθαρό από το μη καθαρό, στην απλή σύγκριση του λευκού χρώματος με καθετί το μη λευκό.

Είναι φανερό πως η παρουσία του οποιουδήποτε “σπίλου” δημιουργεί απέχθεια και τάση απομακρύνσεως, ενώ αντίθετα η καθαρότητα και η λευκότητα προκαλούν έλξη και αξιολογική εκτίμηση.

Με βάση τα παραπάνω θα στηθεί και η απολυτοποιημένη ηθική αρχή, που θα ταυτίσει το λευκό με την αγνότητα και την αθωότητα, και το μαύρο με την κακία, την μοχθηρία, και την απάτη. (Γιούλτσης, 1988, σελ. 358).

Στους μύθους των λαών της Ανατολής πάντοτε το κακό πνεύμα είναι “μαύρο”. Στις πανάρχαιες παγανιστικές πίστεις θεωρήθηκε το λευκό ως χρώμα της ζωής και αντίθετα το μαύρο ως χρώμα του θανάτου.

Για τα άμφια των ιερέων όλα τα γνωστά θρησκευόμενα επέλεξαν κυρίως το λευκό χρώμα, ενώ αντίθετα το μαύρο προτίμησαν οι οπαδοί του δαιμονισμού.

Η Χριστιανική αγιογραφία, όπως και η ινδουιστική απεικόνισε με πολύ σκοτεινά και μαύρα χρώματα, την μορφή του πονηρού και των δαιμόνων του.

Και βέβαια θα ήταν παράλογο αν ενεργούσε διαφορετικά, αφού ήδη η λαϊκή δεκτικότητα, ευαισθησία και συνείδηση από αιώνες πριν είχε συνηθίσει στην “διαλεκτική” των χρωματικών συμβολισμών.

Η αρχαιότητα έχει παρουσιάσει σε αρκετές φάσεις των κοινωνικών της μεταλλαγών, εντυπωσιακά δείγματα πολιτικής, που αγνοεί ή απορρίπτει την φυλετική ιστομμία.

Για την περίοδο αυτή, δεν είναι εύκολο να ξεχάσουμε ούτε τις θρησκευτικές, ούτε τις γλωσσικές απολυτοποιήσεις.

Ας μην ξεχνάμε την γνωστή ρήση των αρχαίων Ελλήνων “Πας μη έλλην βάρβαρος” την νομοθετική κατοχύρωση του προνομίου του “Ρωμαίου πολίτη” καθώς και την επίμονη αυτοαναγνώριση των Εβραίων, ως “περιούσιου λαού του Θεού”.

Απαρχές του πρακτικού φυλετισμού, ίσως είναι αδύνατο να ορίσουμε στην ιστορία της ανθρωπότητας, όμως ο πρώτος θεωρητικός του, στάθηκε ο Γάλλος

διπλωμάτης, συγγραφέας και στοχαστής Joseph Arthur κόμης του Gobineau (1816-1882).

Ο Gobineau, με την ιδιότητά του ως διπλωμάτης υπηρέτησε σε διάφορες χώρες της Ευρώπης, Ασίας και της Αμερικής και με κίνητρο κυρίως την διάθεσή του συνέταξε αρχικά ορισμένα άρθρα και αργότερα ευρύτερες μελέτες, με πολύ ειδικό εθνολογικό και αρχαιολογικό περιεχόμενο. (Γιούλτσης, 1988, σελ. 358)

Ο Γιούλτσης (1988) αναφέρει ότι ο Gobineau στο έργο του με τίτλο "Essai sur l'inegalite des races humaines" δηλ. Δοκίμιο για την ανισότητα των ανθρωπίνων φυλών (1854) προσπαθεί να καταδείξει τη σημασία των έμφυτων χαρακτηριστικών της φυλής που θεωρεί ως τα πιο ισχυρά κίνητρα για τις πολιτιστικές αναζητήσεις της.

Σύμφωνα με τον Gobineau

"οι φυσικοί νόμοι προσδιορίζουν τελεσίδικα τα χαρακτηριστικά των φυλών και μέσω αυτών, τα χαρακτηριστικά των πολιτισμών".

Έτσι οι φυσικοί νόμοι με την πολυμορφία και τις γεωκλιματολογικές τους διαφορές εννοούν την γένεση ανώτερων και κατώτερων φυλών, και αντίστοιχα ανώτερων και κατώτερων πολιτισμών". (Γιούλτσης, 1988, σελ. 360)

Οι απόψεις του Gobineau προκάλεσαν σοβαρές συζητήσεις και τοποθέτησαν πολύ εχθρικά απέναντί του, την γαλλική κοινή γνώμη.

Μάλιστα για πολλές δεκαετίες μετά τον θάνατό του, οι σοβαροί παρισινοί εκδότες απέφευγαν επίμονα να ανατυπώνουν τα βιβλία του, για τον φόβο μιας ενδεχόμενης λαϊκής αντιδράσεως από την αναθεώρηση του παλιού προβλήματος.

Παρόλα αυτά τα κείμενα του Gobineau, δεν άφησαν αδιάφορους ορισμένους κύκλους, που πίσω από το πρίσμα μερικών τραυματισμένων εθνικισμών, κατάφεραν

να βρουν αυτά την απαραίτητη θεωρητική βάση για την θεμελίωση της ιεραρχίας των φυλών, και της γενετικής καθαρότητας.

Σ' αυτούς του κύκλους, μεταξύ άλλων ανήκε και ο αγγλικής καταγωγής Γερμανός συγγραφέας και φανατικός θαυμαστής του Richard Wagner, HOUSTON STEWART - CHAMBERLAIN (1855-1927)

Στο βιβλίο του Combineau βρήκε τα επιχειρήματα και διατύπωσε μια μεγαλόπνοη Βιολογική - Εθνικιστική θεωρία που απέβλεπε στον θρίαμβο των "Αρίων". Συγκεκριμένα στο βιβλίο "Τα προβλήματα του ΙΘ' Αιώνα" ταύτισε τους "Αρίους" αποκλειστικά με τους Γερμανούς.

Έτσι ο Chamberlain υλοποίησε το όραμα του Cobineau με την θεωρία του "πανγερμανισμού" που σύντομα ανέλαβαν να εφαρμόσουν οι οπαδοί του Χιτλερισμού, μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο προσπαθώντας να δικαιολογήσουν τις εδαφικές βλέψεις του Αδόλφου Χίτλερ και την άρνηση κάθε πολιτικού δικαιώματος στους "μη αρίους".

Κι εδώ όπως και στην περίπτωση του Cobineau, η πραγματική βάση της θεωρίας αποτελεί άμεση άρνηση της "φυλετικής ισοτιμίας".

Στην εποχή του 16ου - 18ου αιώνα από τις λεπτομέρειες της ιστορίας των ευρωπαϊκών κατακτήσεων του Νέου Κόσμου γνωρίζουμε τι μεθόδους χρησιμοποίησαν οι Ισπανικής προελεύσεως άποικοι του H. Cortes και του F. Pizarro, για να σπάσουν την αντίσταση των ντόπιων Ινδιάνων, και να επιβληθούν.

Σφαγές, εξανθραποδισμοί, καταστροφές των πολιτιστικών επιτευγμάτων του παρελθόντος, εξαφάνιση κάθε στοιχείου παραδόσεως, οργανωμένες δολοφονίες των πολιτικών και πνευματικών ηγετών και βίαιες μετακινήσεις των ιθαγενών από τις

εστίες τους, θεωρούνται τα πιο "αποτελεσματικά" μέσα για την επικράτηση των Ευρωπαίων. (Γιούλτσης, 1988, σελ. 265-367)

Ο Bob Marley διάσημος τραγουδιστής της ρέγκε μουσικής, και επαναστάτης του Rasta στην Τζαμάϊκα, στα 1977 αναφέρει στην αυτοβιογραφία του χαρακτηριστικά:

"Αλλά οι Ράστας δεν έρχονται απ' αυτήν την πλευρά του παραδείσου. Πολλοί πάνε εκεί από τις πιο ταπεινές φτωχογειτονιές του κόσμου. Δεν υπάρχουν ιθαγενείς στην Τζαμάϊκα. Οι γνήσιοι κάτοικοι του νησιού, Ινδιάνοι, Αραβάκ, σκοτώθηκαν από τους Ισπανούς που εγκαταστάθηκαν εκεί. Όταν οι Εγγλέζοι κατέκτησαν τους Ισπανούς, έφεραν σκλάβους απ' την Αφρική και τις Ινδίες. Επειδή το νησί ήταν μεγάλο άγριο και ορεινό, πολλοί λίγοι κατάφεραν να δραπετεύσουν. Εγκαταστάθηκαν στα βουνά πάνω στην περιοχή του Κοκπιτ, όπου δεν μπορούσαν να τους βρουν. Τους ονόμαζαν Maroons, που σ' ελεύθερη μετάφραση σημαίνει ερημικούς τύπους αφημένους στις ακτές. Κι ήταν σε τόσο άσχημη κατάσταση που τους άφηναν ελεύθερους να "ονειρεύονται" την πατρίδα τους. Σήμερα η πλειοψηφία της δύναμης του νησιού είναι η πληθώρα των Βρετανικών αμερικανικών, και κινεζικών επιχειρήσεων".
(Η αυτοβιογραφία του Bob Marley, εκδόσεις Κατσάνος, σελ. 7)

Ας μη ξεχνάμε την πολιτική του Apartheid, όπου με ιδιαίτερο απόλυτο τρόπο εφαρμόζε μέχρι πρόσφατα η λευκή μειοψηφία στους μαύρους γηγενείς της Νότιας Αφρικής. Συγκεκριμένα στην ΝοτιοΑφρικανική δημοκρατία, εφαρμόζονταν απαγορευτικά μέτρα και διώξεις που παρεμπόδιζαν τις σχέσεις και την σύναψη γάμου μεταξύ λευκών και μαύρων ή εγχρώμων.

Αντίπαλοι του ρατσισμού διώκονταν σκληρά και πολλές φορές δολοφονούνταν.

Στην Ζιμπάμπουε, το 1965 ο ρατσισμός αναγνωρίζονταν ως επίσημη ιδεολογία. Περίπου 7.700.000 κάτοικοι Μπαντού - Νέγροι Αφρικάνοι - βρίσκονταν υπό την κυριαρχία των 230.000 λευκών. Χαρακτηριστικό ήταν οι αποκτήσεις εισοδήματος για το δικαίωμα ψήφου των Μπαντού, και οι χωριστοί εκλογικοί κατάλογοι από τους λευκούς. ("Χώρες και Λαοί" 1989, σελ. 362).

Επομένως καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η θεωρία των φυλετικών διακρίσεων, έχει τις ρίζες της, ήδη από πολύ παλιά.

Το ένα επίπεδο τοποθέτησης στην φυλετική ανισότητα, είναι η απόλυτη έκφραση της πολιτιστικής ανωτερότητας της λευκής φυλής ως συνέπεια της αντίστοιχης βιολογικής αυθεντικότητας. Ενώ το άλλο επίπεδο είναι πιο πολύ ενστικτώδες φυλετισμός, που πιθανόν να καλλιεργήθηκε μέσα από μύθους ή αφηγήσεις που απολυτοποίησαν από την παιδική ηλικία μια συγκρατημένη και επιφυλακτική στάση, απέναντι στον φυλετικά έγχρωμο, ιδιαίτερα μαύρο και κίτρινο.

2. Ρατσισμός στην Ευρώπη

Τα τελευταία 35 χρόνια στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Δυτική Ευρώπη, πραγματοποιήθηκαν οι περισσότερες μεταναστευτικές ροές.

Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ενώ οι χώρες υποδοχής μεταναστών πριν την δεκαετία του '60 είχαν προσκαλέσει στο έδαφός τους, πολυάριθμο ξένο εργατικό δυναμικό.

Από τις αρχές του 1970 άρχισαν να εμφανίζονται ρατσιστικές και ξενόφοβες στάσεις προς τους αλλοδαπούς που προέρχονται από χώρες με χαμηλό οικονομικό και βιοτικό επίπεδο.

Η εχθρική στάση προς τους αλλοδαπούς, αποτέλεσε μια προσπάθεια αντίδρασης σ' ένα συναίσθημα ανασφάλειας της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Οι ροές των μεταναστών πραγματοποιήθηκαν την στιγμή που οι χώρες υποδοχής πλήττονταν από οικονομικο-κοινωνικο-πολιτικές κρίσεις. Έτσι οι αλλοδαποί περιθωριοποιούνται και διαδραματίζουν τον ρόλο του "αποδιοπομπαίου τράγου" που πάνω τους θα φορτωθούν οι συνέπειες της όξυνσης της κρίσης.

“Οι χώρες του Ευρωπαϊκού Βορρά παρουσιάζουν τους μεγαλύτερους δείκτες ρατσισμού και ξενοφοβίας. Πρόκειται για τη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Βρετανία και την Ολλανδία. Στην ίδια ομάδα μπορούμε να κατατάξουμε και την Ελλάδα και την Δανία, ως “ουραγούς” του ρατσισμού”. (Έθνος, 21-7-1993, σελ. 19).

Γαλλία

Στη Γαλλία, όπως επισημαίνει η Mireille Elmalan, κατά την τελευταία 4ετία δολοφονήθηκαν περίπου 20 ξένοι, και όλοι πλην ενός Ρουμάνου, ήταν Βορειοαφρικανοί ή Γάλλοι υπήκοοι βορειοαφρικανικής καταγωγής. Το ρατσιστικό κίνητρο δεν έχει αποδειχθεί σ’ όλες τις περιπτώσεις, αλλά στους μισούς τουλάχιστον, από τους φόνους αυτούς δεν υπήρχε απολύτως κανένα άλλο αίτιο, πέρα από την επιθυμία θανάτωσης ξένων.

Εκτός από τους φόνους, έχουν σημειωθεί πολυάριθμα άλλα βίαια επεισόδια που κατέληξαν σε ακρωτηριασμούς, σωματική ή πνευματική αναπηρία, καθώς και μόνιμη και πλήρη παράλυση. Ορισμένα από τα επεισόδια αυτά αποδόθηκαν σε υπερβολική και αδικαιολόγητη βιαιοπραγία της αστυνομίας (M. Glyn. Ford, 1991, σελ. 71).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ρατσισμού στη Γαλλία, είναι οι Προεδρικές εκλογές της 24ης Απριλίου 1988, όπου το FRONT NATIONAL - “εθνικό Μέτωπο” του Ζαν-Μαρί-Λεπέν συγκέντρωσε το 14,38% των ψήφων, με το ρατσιστικό σύνθημα “ΕΞΩ ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ”.

Ο πρόεδρος του Εθνικού Μετώπου, ισχυρίζεται πως δεν είναι ούτε ρατσιστής ούτε αντισημίτης αλλά εκφράζεται με δηλώσεις κατά των μεταναστών και των Εβραίων, οι οποίες θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν υβριστικές, και σε ορισμένες περιπτώσεις παρότρυνση σε φυλετική εχθροπάθεια.

Σύμφωνα με τον M. Glyn- Ford, στην έκθεση αναφοράς του, αναφέρει ότι το τελευταίο, αλλά όχι έσχατο είναι το φαινόμενο, να υπάρχει η αυξανόμενη συχνότητα αντισημιτικών δηλώσεων, καθώς και αντιεβραϊκών επιθέσεων και προσβλητικών συνθημάτων, σε τοίχους και σε εβραϊκά νεκροταφεία.

Η αξιοσημείωτη από μια σειρά βεβηλώσεων εβραϊκών νεκροταφείων, διαπράχθηκε την νύχτα της 9ης/10ης Μαρτίου 1990 στην κωμόπολη του Carpentras (κοντά στην Αβινιόν) που υπήρξε η κοιτίδα του Ιουδαϊσμού στη Γαλλία. Προκλήθηκαν ζημιές σε 34 ταφόπλακες, ενώ η σωρός ενός ηλικιωμένου ανθρώπου, που είχε ταφεί δύο εβδομάδες νωρίτερα, αποσπάσθηκε από το φέρετρο και ακρωτηριάστηκε.

(M. Glyn Ford, 1991, σελ. 74)

ΑΓΓΛΙΑ

Έντονες ρατσιστικές επιθέσεις σημειώνονται και στο Ηνωμένο Βασίλειο, και ιδιαίτερα προς τους Ασιατικής καταγωγής κατοίκους.

Το 1989 η αστυνομία ανακοίνωσε ότι σημειώνονταν κατά μέσο όρο 6 ρατσιστικά επεισόδια κάθε μέρα στο Λονδίνο, και ότι οι γνωστές περιπτώσεις ρατσιστικών επεισοδίων υπολογίζονταν σε 7.000 κάθε χρόνο. Μια έρευνα του Policy studies Institute το 1984 απέδειξε ότι ο αριθμός των πραγματικών επιθέσεων ήταν ενδεχόμενως δεκαπλάσιος, λόγω του ότι πολλά θύματα δεν καταγγέλουν τι τους συνέβη, κάτι που μεταξύ άλλων οφείλεται σε έλλειψη εμπιστοσύνης στην αστυνομία.

Οι Ρατσιστικές επιθέσεις έχουν πάρει την μορφή πράξεων χουλιγκανισμού με στόχο την τρομοκράτηση των εθνομειοτικών ομάδων: τα παιδιά τους αναγκάζονται να υποστούν κάθε είδους ρατσιστική παρενόχληση και βία, στα σπίτια τους γίνονται απειλητικά τηλεφωνήματα, στα γραμματοκιβώτιά τους εισάγονται περιπτώματα,

ρατσιστικά έντυπα ή και βενζίνη που στη συνέχεια πυροδοτείται. (M. Glyn Ford, 1991 σελ. 84-85)

Στον τομέα της εκπαίδευσης τα βιβλία μεταδίδουν στερεότυπες αντιλήψεις για τον κατώτερο ρόλο των εθνικών μειονοτήτων.

Μια πολύ ανησυχητική συνέπεια αναφέρει επίσης ο M. Glyn Ford (1991) επισημάνθηκε στο πλαίσιο μιας συνδιάσκεψης που πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο στις 24 Ιανουαρίου 1990, όταν ειπώθηκε στους συμμετέχοντες ότι οι φυλετικές διακρίσεις αποτελούν πρωτεύοντα παράγοντα διανοητικών ασθενειών για τους μαύρους. Ασθενειών που είχαν φθάσει σε επίπεδα υψηλότερα, από ότι είχε διαγνωσθεί στους μετανάστες γονείς.

Πιο συγκεκριμένα ένας ψυχίατρος επισήμανε ότι

“...το ποσοστό διαγνωσθείσας σχιζοφρένειας ήταν 16πλάσιο για τους γεννημένους στη Βρετανία μαύρους ηλικίας 16-19 ετών, απ’ ότι για τους γεννημένους στη Βρετανία, λευκού”.
(M. Glyn Ford, 1991 σελ. 109).

ΙΣΠΑΝΙΑ

Μια εθνική δημοσκόπηση στην Ισπανία φαίνεται πως την υφίστανται οι βορειοαφρικανοί, ενώ στη δεύτερη θέση από πλευράς δυσμενών διακρίσεων βρίσκονται οι τσιγγάνοι. Οι τσιγγάνοι είναι περίπου μισό εκατομμύριο στην Ισπανία και όπως οι μαύροι στις Η.Π.Α. συγκεντρώνουν μεγάλη εκτίμηση για το χορό και την μουσική τους.

Τα προβλήματά τους αρχίζουν όταν φεύγουν από τις αίθουσες των παραστάσεων, και προσπαθούν να αποτελέσουν μέρος της ισπανικής κοινωνίας. Σ’ ένα επεισόδιο, τον Ιούλιο του 1986 πάνω από 30 οικογένειες τσιγγάνων της Ανδαλουσίας αναγκάστηκαν να καταφύγουν σ’ ένα διπλανό χωριό μετά την

πυρπόληση των σπιτιών τους, αλλά δεν έγιναν δεκτοί. Όταν έφτασαν στην επόμενη κωμόπολη ξέσπασαν ταραχές, και τελικά κοιμήθηκαν σε σκηνές του Ισπανικού Ερυθρού Σταυρού, υπό την προστασία της πολιτικοφυλακής.

Λίγο μετά το επεισόδιο, τα 2/3 των ατόμων που τηλεφώνησαν στο πλαίσιο μιας ραδιοφωνικής εκπομπής παραδέχθηκαν ότι ήταν ρατσιστές.

Στην Βαρκελώνη και στη Μαδρίτη έχουν σημειωθεί κρούσματα κατά τα οποία δεν επιτράπηκε σε παιδιά τσιγγάνων να φοιτήσουν στο σχολείο. (M.Glyn Ford, 1991, σελ. 70-71).

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί η έκταση της ξενοφοβίας στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, γιατί ο ρατσισμός και ο αντισιμιτισμός ανέκαθεν θεωρούνταν προβλήματα του καπιταλισμού και μόνο αυτού.

Καθώς οι οικονομίες όλων αυτών των χωρών υφίστανται την αναγκαία αναδιάρθρωση μετά την κατάρρευση του κομμουνισμού, αυτόματα καταργούνται πολλές θέσεις εργασίας και εμφανίζεται υψηλή ανεργία. Οι ξένοι, τόσο οι διακινούμενοι εργαζόμενοι όσο και οι σπουδαστές, περιέχονται σε κατάσταση αυξανόμενης ανασφάλειας.

Πρόσφατα ξέσπασαν αιματηρές ταραχές, σε διάφορες πόλεις της Τσεχοσλοβακίας κατά την διάρκεια των οποίων έγιναν επιθέσεις εναντίον Βιετναμέζων σπουδαστών, και οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα νεκρούς και τραυματίες και από τις δύο πλευρές.

Η κατάσταση είχε χαρακτηριστεί ως "άκρος τεταμένη" και οι 20 Βιετναμέζοι σπουδαστές του Πίλσεν έγραψαν στον Πρόεδρο της Τσεχοσλοβακίας HAVEL,

κάνοντας έκκληση για την ασφάλειά τους. Κατόπιν τούτου, η Τσεχοσλοβακία ανήγγειλε τον βαθμιαίο επαναπατρισμό των 37.000 περίπου Βιετναμέζων διακινούμενων εργαζομένων.

Ο αντισημιτισμός που έως τώρα έχει υποτιμηθεί σοβαρά από τις αρχές, συμπεριλαμβανομένης της Σοβιετικής Ένωσης εκδηλώνεται με πολύ ανησυχητικό τρόπο.

Κατά την διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του Μαρτίου του 1990, στην Ουγγαρία σχεδιάστηκαν άστρα του Δαβίδ πάνω σε αφίσες, και μοιράστηκαν προκηρύξεις που απειλούσαν τους Εβραίους με θάνατο. Ο αντισημιτισμός εξακολουθεί να είναι πολύ έντονος στην Ουγγαρία, της οποίας η πρωτεύουσα είχε 203.000 Εβραίους, (23% του συνολικού πληθυσμού) στις αρχές του αιώνα μας.

Οι Αντισημίτες Αυστριακοί συνήθιζαν να αποκαλούν την πρωτεύουσα της Ουγγαρίας "Ιουδαπέστη". (M. Gyrd Ford 1991, σελ. 90-91).

Από τα παραπάνω, διαπιστώνουμε ότι η άνοδος και η διάδοση των αισθημάτων ξενοφοβίας, πλήττουν σοβαρά τις κοινότητες των μεταναστών, στην Ευρώπη.

Καθημερινά δείγματα περιφρονήσεως και εχθρότητας, συνεχιζόμενες διακρίσεις, βιαιότητες για φυλετικούς λόγους, που μπορούν να φθάσουν ως την δολοφονία, είναι συχνά φαινόμενα στις ευρωπαϊκές χώρες.

3. Διάφορες θεωρητικές απόψεις ως προς την αποδοχή και την άρνηση της φυλετικής ισοτιμίας

Πολλά επιχειρήματα από θεωρητικούς, και ψυχολογικές θεωρίες χρησιμοποιήθηκαν πρόσφατα προκειμένου να αποδείξουν "επιστημονικά" ότι οι

διαφορές πνευματικών, κοινωνικών ή πολιτικών ικανοτήτων ξεκινούν από τις βιολογικές διαφορές μεταξύ των φυλών.

Τα επιχειρήματα των θεωρητικών του φυλετισμού αναφέρει ο Γιούλτσης (1988) συνοψίζονται σε τρία και δυστυχώς οι θεωρίες αυτές δεν είναι ουσιαστικά σε θέση να απαντήσουν στα προβαλλόμενα ερωτήματα. Τα επιχειρήματα είναι τα εξής:

1. "Ο βαθμός της εξωτερικής ομοιότητας μιας φυλής προς ανθρωπόμορφα ζώα (πίθηκοι) αποδεικνύει το βαθμό της βιολογικής εξελίξεώς της και παράλληλα αιτιολογεί τα περιθώρια της πολιτιστικής προόδου.
2. Οι μετρήσεις της νοημοσύνης (tests) κατέταξαν ήδη τις φυλές σε κλίμακα, όπου φαίνονται οι πνευματικές ικανότητες ή δυνατότητες για δημιουργία ανώτερου ή κατώτερου πολιτισμού και
3. Η ικανότητα αναπτύξεως ανώτερου πολιτισμού συνδέεται με την υπεροχή μιας συγκεκριμένης φυλής που τον ανέπτυξε, σε αντίθεση με άλλες φυλές που παρέμειναν αδρανείς". (Γιούλτσης, 1988, σελ. 362).

Σύμφωνα με τον Γιούλτση, το θέμα δεν είναι και τόσο απλό. Στη συνέχεια αντιπαραθέτει τον δικό του τεκμηριωμένο αντίλογο προς τους θεωρητικούς του φυλετισμού.

Το πρώτο επιχειρήμα είναι μια παράπλευρη ερμηνεία της διαρβινικής θεωρίας της εξελίξεως, και με μια αυθαίρετη γενίκευση επιχειρεί οριοθέτηση της εξελικτικής πορείας του ανθρώπου. Έτσι λέγεται ότι όσο μια φυλή βρίσκεται πιο κοντά προς τα ζώα, κατά τα εξωτερικά της χαρακτηριστικά, τόσο λιγότερες δυνατότητες έχει για ανάπτυξη ανώτερου πολιτισμού.

Το επιχειρήμα αυτό παρουσιάζει ορισμένα συζητήσιμα στοιχεία, αφού η αξιοπιστία του εξαρτάται από δύο ερωτήματα που θέτει η σύγχρονη Συγκριτική Ανθρωπολογία. Τα ερωτήματα αυτά απαιτούν υπεύθυνη απάντηση για το "αν υπάρχει κάποια φυλή που να φαίνεται ότι μοιάζει με οποιοδήποτε είδος πιθήκου" και ακόμα σοβαρές αποδείξεις, για το "αν μια τέτοια ομοιότητα με τους πιθήκους μαρτυρεί το επίπεδο της πνευματικής ικανότητας της φυλής.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί πως οι γνωστές εθνολογικές κατατάξεις των φυλών κάνουν λόγο για εξωτερικά χαρακτηριστικά, με σκοπό πάντα την αναζήτηση ευδιάκριτων κριτηρίων για την τελική ένταξη των ανθρώπων σε συγκεκριμένους φυλετικούς τύπους. Έτσι αν για παράδειγμα αποδεχθούμε ως περισσότερο ορθή την κατάταξη του εθνολόγου Alfred Louis Kroeber (1876-1960) τότε ο “κεφαλικός δείκτης” ο “προγναθισμός” η “μορφή και το χρώμα των μαλλιών” το “χρώμα του δέρματος” και το “σωματικό ύψος” είναι απλά τα ευδιάκριτα κριτήρια που μας βοηθούν να διακρίνουμε σε ποιά φυλή ανήκει κάθε άνθρωπος.

“Ποτέ και κανείς σοβαρός ερευνητής δεν χρησιμοποίησε τα χαρακτηριστικά αυτά, για να επισημάνει πρόβλημα φυλετικής ισοτιμίας, ή να θέσει θέμα ομοιότητας κάποιας φυλής με ανθρωπόμορφα ζώα” (Γιούλτσης, 1988 σελ. 362- 363).

Στις αρχές του αιώνα μας, οι υποστηρικτές της αρνήσεως της φυλετικής ισοτιμίας διακήρυξαν την φυλετική εγγύτητα ορισμένων νέγρων (Βουσμάνοι, Δυτικο-αφρικανοί νέγροι) προς τους πιθήκους με μοναδικό επιχείρημα την χρωματική σύγκριση.

Το επιχείρημα αυτό δεν μπόρεσε ποτέ να επηρεάσει την κοινή γνώμη, αλλά είναι γνωστό ότι επηρέασε πολλούς ανώνυμους φανατικούς που σε διάφορες περιοχές της γης επέβαλαν με τον τρόπο τους, αφόρητες δεσμεύσεις, διακρίσεις και περιορισμούς σε ανίσχυρους και ανυπεράσπιστους νέγρους.

Ο Γιούλτσης (1988) υποστηρίζει ότι πίσω από την τακτική αυτή καλύπτεται η αφελής φυλετική προκατάληψη ορισμένων λευκών που κι όταν το γνωρίζουν δεν δέχονται να συζητήσουν για το αντίστροφο επιχείρημα δηλ. το επιχείρημα της μεγαλύτερης φυλετικής εγγύτητας των καυκάσιων προς τους πιθήκους.

Γενικά αν ήθελαν οι λευκοί να προσέξουν καλύτερα τα ίσια στρωτά μαλλιά του κεφαλιού τους, θα είχαν διαπιστώσει πως τέτοια είναι γενικά τα μαλλιά των πιθήκων. Δεν υπάρχει πίθηκος με σγουρά μαλλιά, και ούτε νέγρος με φυσικά ίσια και στρωτά μαλλιά.

Ακόμα, όλες οι φυλετικές ομάδες που ανήκουν στην καυκάσια λευκή φυλή έχουν πυκνό τρίχωμα στο πρόσωπο και στο σώμα, κάτι που είναι βασικό χαρακτηριστικό της εξωτερικής εμφάνισης των πιθήκων, αλλά δεν έχει καμία σχέση με τους νέγρους, που και στο πρόσωπο και στο σώμα, το τρίχωμα κατά κανόνα είναι ελάχιστο και αραιό.

Τέλος τα λεπτά στις άκρες χείλη των λευκών μοιάζουν πιο πολύ με τα αντίστοιχα των πιθήκων, παρά με την χείλη των νέγρων που είναι ιδιαίτερα αδρά και χοντρά. (Γιούλτσης, 1988, σελ. 363).

Επομένως, ποιά φυλή, θα μπορούσε να υποστηρίξει ανωτερότητα, αφού κάποια από τα χαρακτηριστικά της, θα επέτρεπαν την εύκολη σύγκρισή της με τα ζώα.

Κατά συνέπεια δεν μπορεί να θεωρηθεί σοβαρή η άποψη ότι είναι αρκετά, ορισμένα εξωτερικά στοιχεία, για να δείξουν την συγγένεια κάποιας φυλής προς τους πιθήκους, αφού με άλλα εξωτερικά στοιχεία άλλης φυλής μπορεί θαυμάσια ν' αποδειχθεί η ίδια συγγένεια.

Το δεύτερο επιχείρημα αναφέρεται σε ειδική μεθοδολογία μετρήσεως των επιπέδων νοημοσύνης και ευφυΐας.

Είναι φανερό πως το test νοημοσύνης επιχειρεί να καταδείξει ότι οι κατώτερες φυλές αποτελούνται από άτομα με χαμηλό δείκτη νοημοσύνης, ενώ αντίθετα οι ανώτερες φυλές με αντίστοιχα υψηλό δείκτη.

Σύμφωνα με το Γιούλτση (1988) tests αυτού του είδους έγιναν σε πολλές δυτικές χώρες όπου είναι μεγάλη η παρουσία εγχρώμων. Οι μετρήσεις στο σχολείο, στους χώρους εργασίας, έδειξαν συχνά ότι ο μέσος έγχρωμος βρίσκεται πολύ χαμηλότερα από τον μέσο καυκάσιο λευκό.

Εδώ όμως υπάρχει μια αθέατη πτυχή της πραγματικότητας που θα μας οδηγήσει σε ολότελα διαφορετικές εκτιμήσεις. Τα δύο σημεία που πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα είναι η τεχνική, τα όρια, και η αποτελεσματικότητα των tests, και οι συνθήκες που ευνοούν ή εμποδίζουν την ανάπτυξη επιπέδου νοημοσύνης και ευφυΐας.

Τα tests νοημοσύνης καταγράφουν αντιδράσεις που αποτελούν συνδυασμό αγωγής και κληρονομικών ικανοτήτων.

Η αγωγή αποτελεί προϊόν συγκερασμού του ενιαίου εκπαιδευτικού προγράμματος και του δεδομένου πολιτιστικού επιπέδου, οπότε τα tests θα εξασφαλίσουν μια ανεκτή προσέγγιση της πραγματικότητας. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με τις κληρονομικές ικανότητες, οι οποίες επηρεάζονται και προσδιορίζονται από πλήθος παραγόντων, χωρίς να συνυπολογίζουμε την προσωπική ιδιαιτερότητα, τις ευκαιρίες και τα ερεθίσματα που θα ήταν σε θέση να συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της νοημοσύνης.

Η υπερβολική χρήση tests νοημοσύνης δημιούργησε αυθαίρετους δογματισμούς γι' αυτό και σήμερα χρησιμοποιούνται με πολλές επιφυλάξεις.

Σχετικά με τις συνθήκες, τα πράγματα είναι ακόμη πιο περίπλοκα.

Είναι γνωστή η ιστορία των νέγρων της Αμερικής, και βέβαια πιο πολύ οι συνθήκες ζωής του παρελθόντος, που μόλις πρόσφατα μπήκαν στην ευθεία μιας εξομοιώσεως με τις συνθήκες των λευκών. Τα πολλά "ghettos" στην Ν. Αμερική

αποκαλύπτουν διαφορετικά επίπεδα ζωής, λιγότερες ευκαιρίες δημόσιας παιδείας, άρα λιγότερες ευκαιρίες για μάθηση, λιγότερες πιθανότητες επιτυχίας και επιστημονικής εξελίξεως, επομένως λιγότερα μέσα για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, και χαμηλότερο κατανάλγη δείκτη νοημοσύνης, που δεν ευτύχησε να έχει τις προϋποθέσεις, για να αναπτυχθεί το ίδιο, και αντίστοιχα με την "υψηλή άλλη" λευκή . (Γιουλτσής, 1988, σελ. 367)

Επομένως τίθεται το ερώτημα; Με ποιά αντικειμενική αρχή τα tests νοημοσύνης επιχειρούν μέτρηση του φυλετικού επιπέδου; Αφού ήδη τα επίπεδα διατηρήθηκαν σκόπιμα, σε μια σχέση εξαρτήσεως και υποταγής;

Το τρίτο τέλος επιχείρημα αναφέρεται σε συγκριτικές μελέτες της πολιτιστικής παραγωγής διαφόρων φυλών που κατοικούν σ' έναν ορισμένο γεωγραφικό χώρο.

Η περίπτωση της Νότιας Αμερικής, με τους σχεδόν αδρανείς πολιτιστικά Αμερινδούς και τους υπερβολικά δραστήριους κυρίως ισπανικής προελεύσεως αποίκους, δείχνει την σοβαρή πολιτιστική απόσταση, και αποτελεί ένα μέτρο συγκρίσεως για την αντίστοιχη περίπτωση της Νότιας Αφρικής.

Οι οπαδοί του "φυλετικού συστήματος" υποστηρίζουν ότι η διαφορά αυτή οφείλεται κυρίως σε βιολογικούς και φυλετικούς παράγοντες, και είναι αδύνατο να ξεπεραστεί με οποιοδήποτε μέσο ή παροχή. Η απόσταση όμως είναι μόνο φαινομενική.

Οφείλεται στις συνθήκες που δημιούργησαν σκόπιμα οι άποικοι, για να αφανίσουν την αντίδραση των ιθαγενών, στον ανεπιθύμητο αποικισμό.

Σφαγές, καταστροφές των πολιτιστικών επιτευγμάτων του παρελθόντος, είχαν ως αποτέλεσμα να αποκόψουν τους ιθαγενείς από την παράδοσή τους, και

απομονωμένα κοινωνικά, από τον νέο πολιτιστικό περίγυρο, να μείνουν για αιώνες αδρανείς.

Η αδράνειά τους, όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί συνέπεια φυλετικής κατωτερότητας;

Ο Γιούλτσης υποστηρίζει κατηγορηματικά:

“Για να δεχθούμε κάτι τέτοιο, θα πρέπει να αγνοήσουμε τα επίπεδα πολιτισμού που προσέγγισαν σε πολύ μακρινές περιόδους οι πρόγονοί τους. Και ειδικά αυτό είναι αδύνατο, γιατί δεν διαγράφεται από την μνήμη της ανθρωπότητας ο πολιτισμός των Incas, Mayas, και Aztequas”. (Γιούλτσης, 1988. σελ. 365)

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διαφορές της μιας φυλής από τις άλλες φυλές σύμφωνα με την επίσημη άποψη της βιολογίας, εντοπίζονται στην συχνότητα οχτώ μόνο γονιδίων. Αυτή η βιολογική διεργασία, διαμορφώνει το βιολογικό αποτέλεσμα που προσδιορίζει το χρώμα των ματιών, και των μαλλιών, την ομάδα αίματος, το ύψος, το σχήμα του κεφαλιού, το χρώμα του δέρματος, και μερικά άλλα επίσης βιολογικά χαρακτηριστικά. (Jacob F. “Biologie et racisme” Paris 1986)

- Επομένως μετά απ’ όσα γράφτηκαν και τεκμηριώθηκαν παραπάνω οι ερευνήτριες τείνουν να συμφωνήσουν με τον θεωρητικό Γιούλτση, και να υποστηρίξουν ότι η ισοτιμία των φυλών είναι μια αυταπόδεικτη πραγματικότητα που φυσικά και λογικά είναι αδύνατο να αμφισβητηθεί.

Γι’ αυτό και όσοι την αμφισβητούν, απορρίπτουν στην πράξη, το φυσικό δίκαιο και μοιραία απαρνιόνται την συνείδησή τους.

Το χρώμα του δέρματος, και όλα τ’ άλλα φυλετικά χαρακτηριστικά, χάνουν την σημασία τους, αφού είναι μόνο επιφάνεια, ενώ στο βάθος υπάρχει αυτό που έχει την αξία, ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ πάνω στη γη.

4. Θεωρίες που αναπτύχθηκαν για την προσέγγιση του ρατσισμού

Σύμφωνα με τον Πετρόπουλο (1991) ο ρατσισμός υπάρχει σε επίπεδο στερεοτύπων που συνδέονται με μια φυλή, κοινωνική ομάδα ή εθνότητα.

Σε συναισθηματικό επίπεδο υπάρχει ο ρατσισμός των στάσεων των ατόμων απέναντι σε διαφορετικές εθνότητες.

Ανεξάρτητα από το τι πιστεύει ή το πως αισθάνεται υπάρχει και ο ρατσισμός σε επίπεδο συμπεριφοράς. Για παράδειγμα αν ένας εργοδότης προσλάβει κάποιον ξένο.

Οι δύο πρώτες περιπτώσεις σύμφωνα με τον Πετρόπουλο, τα στερεότυπα και οι στάσεις αφορούν τον ιδιωτικό τομέα και κανείς δεν μπορεί να παρέμβει παρά μόνο στο επίπεδο της εκπαίδευσης.

Για τη συμπεριφορά στο δημόσιο χώρο μπορεί να υπάρξει νομοθεσία για τον περιορισμό των διακρίσεων, την κατοχύρωση και την προστασία των ίσων δικαιωμάτων των μελών μιας διαφορετικής μειονοτικής ομάδας, σε σχέση με την κυρίαρχη.

Θεωρητικά, υπάρχουν τρεις ομάδες προσεγγίσεων για τις αιτίες γέννησης και συντήρησης των προκαταλήψεων.

4α. ψυχοδυναμική προσέγγιση

Η πρώτη ομάδα, της ψυχοδυναμικής ερμηνείας έχει μια σημαντική διάσταση της θεωρίας της αυταρχικής προσωπικότητας, ως αποτέλεσμα αυστηρής ανατροφής, καταστολής επιθυμιών, δημιουργία απωθημένων. Με αποτέλεσμα έναν κοινωνικά σκληρό χαρακτήρα με μεγάλη υπακοή σε παραδοσιακές αρχές, και έντονη την ανάγκη να εκδηλωθεί και να προβάλλει τις επιθυμίες του πάνω σε αδύναμες ομάδες.

Άλλη διάσταση στην ίδια ομάδα είναι του αποδιοπομπαίου τράγου - εξιλαστήριου θύματος. Προϋποθέτει την ύπαρξη φιλοδοξιών στα άτομα για κοινωνική ή άλλη ανάδειξη που όμως αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πραγματοποίησή τους για διάφορους λόγους.

Η ματαίωση των φιλοδοξιών, οδηγεί σε μια επιθετική συμπεριφορά η οποία όμως, λόγω φόβου δεν εκδηλώνεται απέναντι στους υπαίτιους της ματαίωσης των φιλοδοξιών, αλλά βρίσκει υποκατάστατο και εκδηλώνεται σε ομάδες ή εθνικότητες που είναι ασθενέστερες και δεν μπορούν να αμυνθούν.

Η Τζόνσον - Τουρνά (1990) προσπαθώντας και εκείνη να εντοπίσει τα αίτια της προκατάληψης διαπιστώνει την σχέση των άκαμπτων και αλύγιστων ατόμων με την αυστηρή προσωπικότητα και την προκατάληψη.

... «οι ρίζες της προκατάληψης (οποιαδήποτε μορφή προκατάληψης) βρίσκονται στα στάδια της νηπιακής ηλικίας και δεν ελαττώνονται όσο κι αν προχωρεί η ωριμότητα. Για το λόγο αυτό οι προκαταλήψεις δύσκολα υποχωρούν, αφού οι ρίζες τους μπαίνουν τόσο νωρίς στη νηπιακή ηλικία». (Τζόνσον - Τουρνά 1990 σελ. 53)

Συνεχίζοντας η Τζόνσον - Τουρνά σε ότι αφορά την προκατάληψη, υποστηρίζει ότι κατά την νηπιακή ηλικία το άτομο αποκτά ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης. Αν ο τρόπος αυτός, είναι άκαμπτος, δηλαδή όταν αδυνατεί να δεχθεί την ύπαρξη διαφορετικών απόψεων και σχέσεων, δημιουργεί μια στάση ζωής που βασίζεται σε άκαμπτες προκαταλήψεις.

Αντίθετα το άτομο που έχει ένα ευέλικτο τρόπο σκέψης, είναι ανοιχτό σε νέες εμπειρίες και ικανό να δεχθεί άτομα και καταστάσεις που του είναι διαφορετικά. (Τζόνσον - Τουρνά 1990)

Η Mahler (1975), μία από τους θεωρητικούς που ασχολήθηκαν με τα στάδια ανάπτυξης του νηπίου υποστηρίζει, ότι το βρέφος στο στάδιο της «προσέγγισης» (15-

36 μηνών) έχει ήδη νιώσει εμπειρίες που το προκάλεσαν να αισθανθεί «διαφορά». Στο στάδιο αυτό αναπτύσσεται η **ενβυναιόδηση** του βρέφους σαν αποτέλεσμα μιας σταθερής και αλληλοβοηθητικής αρμονικής σχέσης με τη μητέρα.

Άτομα με ανεπαρκή **ενβυναιόδηση** μπορεί να υστερούν στο να καταλάβουν ότι οι άλλοι σκέπτονται διαφορετικά από αυτά και έτσι οδηγούνται να παίρνουν κάποια αμυντική στάση και να δείχνουν προκατάληψη όταν αντιμετωπίζουν διαφορετικές αντιλήψεις από τις δικές τους.

Συνεπώς η **ενβυναιόδηση** είναι ο καθοριστικός παράγοντας που οδηγεί σε μεγαλύτερη αποδοχή και κατανόηση «διαφορών» άρα και σε λιγότερη αρνητική προκατάληψη. (Τζόνσον - Τουρνά 1990)

4β. Πολιτισμική προσέγγιση

Αυτή η θεωρία κατά τον Πετρόπουλο, (Ελευθεροτυπία 5/8/91) αφορά την πολιτισμική προσέγγιση που πιστεύει ότι οι προκαταλήψεις και οι στόχοι των προκαταλήψεων αποτελούν φυσιολογικά συστατικά του πολιτισμού, που μεταδίδονται με τις διαδικασίες της κοινωνικοποίησης, της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας. Η μείωση των προκαταλήψεων σχετίζεται με το επίπεδο μόρφωσης και εξαρτάται βέβαια από το περιεχόμενό της.

4γ. Κοινωνικοοικονομική προσέγγιση

Η τελευταία ομάδα θεωρητικής προσεγγίσεως αφορά στις κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις του ρατσισμού, όπου θα αναλυθούν εκτενέστερα στη συνέχεια.

Ο Πετρόπουλος (1991) παρατηρεί ότι η μία συνισταμένη της, αναφέρεται στην ύπαρξη της δευτερεύουσας αγοράς εργασίας, όπου η εργατική τάξη διαχωρίζεται σε μια «αριστοκρατία» που αποτελείται από την κυρίαρχη εθνικότητα μιας κοινωνίας

όπου καταλαμβάνει τις καλύτερες θέσεις εργασίας και την δευτερεύουσα αγορά εργασίας όπου καταλαμβάνουν οι μειονοτικές εθνικότητες και αλλοδαποί που απασχολούνται στα κατώτερα επαγγέλματα, τα μη επιθυμητά.

Η εργατική αριστοκρατία, αναζητεί προστατευτικά μέτρα για να αποτρέψει την είσοδο στις ανώτερες δουλειές.

Η δεύτερη συνισταμένη των κοινωνικοοικονομικών προσεγγίσεων είναι η Μαρξιστική θεωρία, σύμφωνα με την οποία ο ρατσισμός είναι το εργαλείο της άρχουσας τάξης, που το χρησιμοποιεί για να αποτρέψει την ενοποίηση των εργαζομένων, διαφόρων εθνοτήτων, καλλιεργώντας έτσι σκόπιμα τις διακρίσεις.

Πως ακριβώς γίνεται αυτό, το εξηγεί στο βιβλίο του, για το ρατσισμό ο Καλλίνικος (1993).

Ο ρατσισμός αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο που δημιουργήθηκε, μέσα από τις ανάγκες των καπιταλιστών για να δικαιολογήσουν αρχικά τη δουλεία και στη συνέχεια την ιμπεριαλιστική καταπίεση. Αυτή είναι με λίγα λόγια η ερμηνεία που δίνει ο Καλλίνικος για το ρατσισμό.

«Ο ρατσισμός εμφανίστηκε για πρώτη φορά όπως τον γνωρίζουμε σήμερα κατά το 17ο και 18ο αιώνα, με σκοπό να δικαιολογήσει τη συστηματική χρήση εργασίας Αφρικάνων σκλάβων στις μεγάλες φυτείες του Νέου Κόσμου που έπαιζαν κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη του καπιταλισμού σαν παγκόσμιο σύστημα. Ο ρατσισμός λοιπόν διαμορφώθηκε σαν μέρος της διαδικασίας μέσω της οποίας ο καπιταλισμός έγινε κοινωνικά και οικονομικά κυρίαρχος» (Καλλίνικος 1993 σελ. 16)

Ο ισχυρισμός της Μαρξιστικής ανάλυσης, ότι ο ρατσισμός είναι ιστορικά νέο φαινόμενο, χαρακτηριστικό του σύγχρονου καπιταλισμού, αμφισβητείται από πολλούς μαύρους εθνικιστές. Ο Σέντρακ Ρόμπινσον, υποστηρίζει ότι ο φυλετισμός θεσμοθετήθηκε όχι μόνο στις μεσαιωνικές, φεουδαρχικές και καπιταλιστικές κοινωνικές δομές, στις μορφές ιδιοκτησίας και τους τρόπους παραγωγής, αλλά επίσης

και στις ίδιες τις τάξεις και τις παραδόσεις μέσω των οποίων οι λαοί αυτών των εποχών, αντιλαμβάνονταν και κατανοούσαν τον κόσμο και την εμπειρία τους.

Την παραπάνω άποψη απορρίπτει η Μαρξιστική θεωρία, η οποία υποστηρίζει ότι ο ρατσισμός: αναπτύσσεται εκεί όπου μια ομάδα ανθρώπων υφίσταται διακρίσεις λόγω κάποιων κοινών χαρακτηριστικών αυτής της κοινότητας που θεωρούνται κληρονομικά. Ο ρατσισμός συχνά συνδέεται με τη διαφορά στο χρώμα ανάμεσα στον καταπιεστή και τον καταπιεζόμενο, όμως αυτό δεν είναι πάντα αναγκαία προϋπόθεση του ρατσισμού.

Ο σύγχρονος αντισημιτισμός είναι μια άλλη μορφή ρατσισμού που δεν στηρίζεται στη διαφορά χρώματος. Δεν είναι τυχαίο ότι η διαφορά χρώματος δεν επαρκεί για την υποστήριξη του ρατσισμού. Την αναφέρουν σαν μέρος ενός συνόλου χαρακτηριστικών τα οποία αποδίδονται στην καταπιεζόμενη ομάδα, σαν σύνολο και τα οποία εξυπηρετούν τη ρατσιστική λογική, στο να δικαιολογήσουν την καταπίεση. Για παράδειγμα το ρατσιστικό στερεότυπο παρουσιάζει τους Αφρικάνους σαν ανθρώπους κατώτερης νοημοσύνης, τεμπέληδες, υπερδραστήριους σεξουαλικά κ.τ.λ. Πρόκειται για την αντίληψη ότι υπάρχει ένα σύνολο διαφορών ανάμεσα στον καταπιεστή και τον καταπιεζόμενο, του οποίου οι ορατές φυσικές διαφορές αποτελούν ένα μέρος. Έτσι το σύνολο είναι πιο σημαντικό από τις ίδιες καθαυτές τις φυσικές διαφορές.

Ο Καλλίνικος θέλοντας να στηρίξει τη Μαρξιστική θεωρία σύμφωνα με την οποία ο ρατσισμός είναι ιστορικά νέο φαινόμενο, ανατρέχει στις δουλοκτητικές κοινωνίες της κλασσικής Ελλάδας και της Ρώμης, στις οποίες η μαζική χρήση σκλάβων, από τους οποίους, η άρχουσα τάξη έβγαζε το υπερπροϊόν της, δεν φαίνεται να στηριζόταν στο ρατσισμό.

Οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι δεν ανέπτυξαν θεωρίες υπεροχής της λευκής φυλής.

Εντυπωσιακό παράδειγμα απουσίας ρατσισμού, που να βασίζεται στο χρώμα του δέρματος, στην κλασική αρχαιότητα είναι η περίπτωση του Σεπτίμου Σεβύρου, Ρωμαίου Αυτοκράτορα από το 193 έως το 211 π.Χ. που είναι βέβαιο ότι ήταν μαύρος.

Το ερώτημα που προκύπτει είναι, γιατί στον καπιταλισμό έγινε αναγκαία η δικαιολόγηση της χρήσης δούλων;

Ενώ ο καπιταλισμός, του οποίου η κυριαρχία στηριζόταν στην εκμετάλλευση της ελεύθερης μισθωτής εργασίας, στη διάρκεια μιας κρίσιμης φάσης της ανάπτυξης του, επωφελοούνταν σε τεράστιο βαθμό από τη δουλεία στις αποικίες.

Αυτό συντελέστηκε και στη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης: οι υφαντουργικές βιομηχανίες της βόρειας Αγγλίας έπαιρναν τις κύριες πρώτες ύλες τους από τις φυτείες του Αμερικάνικου Νότου. Η στήριξη του καπιταλισμού στην εργασία δούλων εμφανιζόταν σαν μια ανωμαλία που απαιτούσε ιδεολογική υποστήριξη.

Η Μπάρμπαρα Φίλντς (1990) αναφέρει ότι η ριζοσπαστική ιδεολογία παρείχε έναν τρόπο εξήγησης της δουλείας για τους ανθρώπους που ζούσαν σε μια χώρα που κήρυσσε τη δημοκρατία και τα ριζοσπαστικά ιδανικά της ελευθερίας και των φυσικών δικαιωμάτων.

Όμως η ρατσιστική ιδεολογία επιβίωσε και μετά την κατάργηση της δουλείας.

Η ιδέα ότι η ανθρωπότητα διαιρείται σε φυλές με διαφορετικά βιολογικά χαρακτηριστικά δεν έχει πλέον κανένα επιστημονικό κύρος. Ακόμα περισσότερο έχει ηθικά και πολιτικά καταδικαστεί εξ αιτίας της χρήσης τους από τους Ναζί. Το Ολοκαύτωμα έκανε το βιολογικό ρατσισμό του 19ου αιώνα βρωμερό γι' αυτό και σήμερα γίνεται η στροφή από τη βιολογία στην κουλτούρα, από τη ψυχή στην εθνικότητα.

Κατά τον Καλλίνικο, ο σύγχρονος ρατσισμός, με τη ρητορική του για πολιτιστικές διαφορές και τη συνήθως υπόγεια, αναβίωση των παλιότερων απόψεων περί φυσικής κατωτερότητας, σε κάθε περίπτωση προήλθε από τις συνθήκες του σύγχρονου βιομηχανικού καπιταλισμού. Ο καπιταλισμός στην πλήρως ανεπτυγμένη του μορφή στηρίζεται στην εκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας. Όμως η εργατική τάξη που πουλά την εργατική της δύναμη στο κεφάλαιο συντίθεται εσωτερικά με δύο τρόπους.

Πρώτα απ' όλα, ο τεχνικός καταμερισμός της εργασίας απαιτεί ένα εργατικό δυναμικό με διαφορετικά είδη ειδίκευσης. Μία από τις λειτουργίες της αγοράς εργασίας είναι να εξασφαλίζει αυτόν τον καταμερισμό, με τις διαφοροποιήσεις στους μισθούς και να κατανέμει τα διάφορα είδη εργατικής δύναμης. Δεύτερον, οι καπιταλιστές για να εξασφαλίσουν επαρκή προσφορά εργασίας είναι συχνά αναγκασμένοι να υπερβαίνουν τα εθνικά τους σύνορα, να προσελκύουν στη χώρα τους εργάτες διαφορετικών εθνικοτήτων.

Ο Καλλίνικος παρατηρεί ότι οι καπιταλιστές απασχολούν μετανάστες εργάτες γιατί τους εξυπηρετεί οικονομικά: συνεισφέρουν στην ελαστικότητα της προσφοράς εργασίας και είναι συνήθως ανήμποροι να αρνηθούν απασχόληση με χαμηλόμισθες, βρώμικες εργασίες που συχνά είναι εποχιακές.

Το κόστος ανατροφής και εκπαίδευσής τους έχει πληρωθεί στην πατρίδα τους και έτσι με τους φόρους που πληρώνουν, συμβάλλουν στη φθηνότερη αναπαραγωγή της εργατικής τάξης της «φιλοξενούσας» χώρας.

Ο Μάρξ λέει ότι ο ρατσισμός είναι ένα όπλο του κεφαλαίου μέσω του οποίου η αστική τάξη διατηρεί την εξουσία της.

Οδηγεί τους εργάτες να συγκρούονται μεταξύ τους και τους αποτρέπει από το να παλέψουν ενωμένοι ενάντια στα αφεντικά που τους εκμεταλλεύονται. Το ρητό «Διαίρει και βασίλευε» είναι μια αρχαία κατάκτηση της σοφίας της άρχουσας τάξης όπως αναφέρει ο Καλλίνικος. Έτσι ο ρατσισμός εξυπηρετεί τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης και αυτό είναι κάτι που το γνωρίζει και το χρησιμοποιεί συνειδητά.

Οι θεωρητικοί στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν τις ρίζες του ρατσισμού φαίνεται να διχάζονται.

Οι μαύροι εθνικιστές διανοούμενοι υποστηρίζουν ότι ο ρατσισμός, είναι ένας τρόπος σκέψης βαθιά ριζωμένος στην Ευρωπαϊκή κουλτούρα σύγχρονο, όπως υποστηρίζουν οι Μαρξιστές και δεν έχει να κάνει με τις οικονομικές και κοινωνικές επιδιώξεις της άρχουσας τάξης. Συνεπώς ακόμα και μετά την ανατροπή του καπιταλισμού ο ρατσισμός θα εξακολουθήσει να υπάρχει. Εκείνο που προτείνουν οι μαύροι εθνικιστές είναι η αναγκαία δημιουργία ενός ξεχωριστού μαύρου κινήματος για να εξαλείψει τον ρατσισμό.

Αντίθετα οι Μαρξιστές υποστηρίζουν ότι ο ρατσισμός εξυπηρετεί το κεφάλαιο, με το να βάζει τους εργάτες να συγκρούονται μεταξύ τους και να τους αποτρέπει από το να παλέψουν αποτελεσματικά, ενάντια στα αφεντικά που τους εκμεταλλεύονται όλους, ανεξάρτητα από χρώμα ή εθνική καταγωγή.

5. Προσέγγιση των αιτιών του ρατσισμού

Δεν είναι εύκολο να ξεχωρίσουμε και να εκτιμήσουμε τα αίτια του προβλήματος που ονομάζεται ρατσισμός. Μερικά από αυτά είναι γενικής φύσεως, ενώ άλλα χαρακτηρίζουν τη μία ή την άλλη τοπική κατάσταση σε μια δεδομένη περίοδο.

Θα πρέπει να αναφερθούμε στο μέρος εκείνο του ρατσισμού που είναι σύμφωνο με τον αυθόρμητο και ανεξέλεγκτο αμυντικό αντανακλαστικό ολόκληρης της κοινωνίας ή των μεμονωμένων ατόμων.

Η φοβία σαν έννοια έχει σχέση με παραστάσεις από κάτι φυσικό, αρχέγονο, ούτε θετικό ούτε αρνητικό, ελεύθερο εκτίμησης. Ξέρουμε πως τα μικρά παιδιά φοβούνται τους ξένους. Ξέρουμε ότι είναι φυσικό να περνούν τέτοιες φάσεις και σκεφτόμαστε ότι κάτι δεν πάει καλά όταν δεν έχουν αυτές τις αντιδράσεις. Συνδεδεμένοι με αυτό το φόβο είναι όμως και η ετοιμότητα να εξερευνούν τον ξένο και το ξένο.

Γενικά πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την ξενοφοβία σαν ετοιμότητα να εξερευνούμε, όπως το ενδιαφέρον του παιδιού για το ξένο, αλλά χωρίς αποτροπή ή απόρριψη για τους ξένους. (Τσιάκαλος, 1992)

Η εξεταστική επιτροπή, για την άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη, εξέφρασε την άποψη ότι η καχυποψία και η απόρριψη οποιασδήποτε ετερότητας δεν επιδέχεται την ερώτηση «γιατί;» δεδομένου ότι τα συναισθήματα αυτά αποτελούν ένα παγκόσμιο φαινόμενο.

«Το πρόβλημα γίνεται πιο οξύ, αν λάβουμε υπόψη τις διαστάσεις της σημερινής διεθνούς κινητικότητας, η οποία με τη σειρά της οφείλεται σε λόγους πολιτικούς (διωγμοί, προσαρτήσεις περιοχών, καθεστωτικές αλλαγές) οικονομικούς, (διαφορά στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, διεθνής καταμερισμός της εργασίας) και ιστορικούς (κυρίως το αποικιακό παρελθόν της Ευρώπης)». (Ευρυγένης 1987, σελ. 86)

Εξάλλου η επέκταση των ρατσιστικών ή ξενόφοβων στάσεων εξηγείται μέσω του γενικού κοινωνικού πλαισίου, μέσα στο οποίο πραγματοποιήθηκαν οι περισσότερες μεταναστευτικές ροές. Θα πρέπει εδώ να παρατηρήσουμε ότι μερικές από τις κατηγορίες σε βάρος των μεταναστών είναι τόσο ευρέως διαδεδομένες, ώστε

να μην ερμηνεύονται ως ένα πρόβλημα που χαρακτηρίζει μια συγκεκριμένη χώρα αλλά μάλλον ως μια δυσφορία κοινή στο σύνολο των Ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίες κατά το παρελθόν είχαν προσκαλέσει στο έδαφος τους πολυάριθμο ξένο εργατικό δυναμικό. (Ευρυγένης 1987).

Δεν αρκεί, σύμφωνα με τον Ευρυγένη, να διαπιστώσουμε ότι οι πολιτικές στον τομέα των μεταναστών που εφαρμόστηκαν καθόλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 60 δεν ελάμβαναν καθόλου υπόψη το αύριο. Θα πρέπει ακόμα να προσθέσουμε ότι οι ροές μεταναστών πραγματοποιήθηκαν τη στιγμή που οι χώρες επλήπτονταν από 4 διαφορετικές κρίσεις:

5α. Πολεοδομική κρίση, που ήταν συνέπεια της μεγάλης δημογραφικής αναπτύξεως καθώς και των δυσκολιών που προΐδεάζουν στην ταχεία οικονομική ανάπτυξη. Οι νεοαφικνούμενοι ήταν τα πρώτα θύματα της παλαίωσης και της ακαταλληλότητας των συνθηκών διαβίωσης, μεταφοράς, στέγασης και των ποικίλων υποβαθμίσεων του αστικού περιβάλλοντος. (Ευρυγένης 1987)

5β. Κρίση στον τομέα της παιδείας: Ο εκδημοκρατισμός της παιδείας, η ταχεία αύξηση του εκπαιδευτικού πληθυσμού, η κρίση στον τομέα των αξιών που μέχρι τότε αποτελούσαν το υπόβαθρο του εκπαιδευτικού συστήματος, όλα αυτά κατέστησαν την πολιτιστική αφομοίωση των νεοαφικνούμενων δυσκολότερη από ότι στο παρελθόν, όταν τότε τα σημεία προσανατολισμού και τα προς μίμηση πρότυπα δεχόντουσαν λιγότερες αμφισβητήσεις. (Ευρυγένης, 1987).

5γ. Πολιτισμική κρίση: οι παραπάνω παρατηρήσεις δεν ισχύουν μόνο για το σχολείο αλλά και για το σύνολο των κοινωνικών θεσμών. Από την άποψη αυτή, η καχυποψία και η εχθρότητα έναντι των μεταναστών δεν οφείλονται τόσο σε μια υπερβολική εμπιστοσύνη των κοινωνιών μας, στα δικά τους πρότυπα και ικανότητες,

όσο σε μια λίγο πολύ συγκεκαλυμμένη αναποφασιστικότητα ή ακόμα και άγνοια. (Ευρυγένης, 1987).

5δ. Οικονομική Κρίση: η τελευταία αυτή κρίση αποτέλεσε χωρίς αμφιβολία τον καταλύτη, οι συνέπειές της όμως στο πεδίο της ξενοφοβίας δεν ήταν αυτές που περιγράφηκαν προηγουμένως, αν δεν υπήρχε το υπόστρωμα των τριών προηγουμένων συντελεστών. Επιπλέον σε περιστάσεις οικονομικών και κοινωνικών δυσκολιών, είναι σύνηθες φαινόμενο να χάνει το κοινωνικό σώμα τη συνοχή και την ενότητά του και να αναπτύσσεται ένα φαινόμενο περιθωριακότητας με πολλαπλές και πάντοτε οδυνηρές συνέπειες.

Εξάλλου σε κάθε χώρα οι ιστορικοί και διεθνείς παράγοντες συντελούν στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς τόσο των ημεδαπών όσο και των ζώων.

Ο ρατσισμός υπάρχει λίγο πολύ. Αν βγαίνει προς τα έξω αυτό εξαρτάται και κατά ένα μεγάλο μέρος από αυτούς που έχουν την εξουσία. Αυτά με σχετική προπαγάνδα μπορούν μεταξύ άλλων να επιδιώξουν τους επόμενους σκοπούς.

Να αποδώσουν σε άλλους ευθύνες για δικές τους παραλείψεις. Συχνά στην Ελλάδα αποδίδουν στους ξένους την ευθύνη ότι τα σπίτια δεν επαρκούν, ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι είναι άνεργοι.

Ένας άλλος σκοπός μπορεί να είναι η διατήρηση ανοιχτών αξιώσεων για επέκταση του Κράτους. Εθνικισμός και ρατσισμός, όπως αναφέρει ο Ευρυγένης, συνδέονται αμοιβαία. Γενικά ο σκοπός αυτός για επέκταση του Κράτους μπορεί μόνο να λειτουργεί όταν οι κάτοικοι της χώρας προς την οποία κατευθύνεται η επίθεση θεωρούνται σαν κατώτεροι.

Ένα παράδειγμα όπως αναφέρει ο Ευρυγένης για επέκταση από τη Γερμανική ιστορία: Ήταν το σλόγκαν «Γερμανία είναι όπου υπάρχουν Γερμανοί». Έτσι

δικαιολογούσαν επίσης την πολεμική επέκταση στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στην Ανατολική Ευρώπη. (Ευρυγένης, 1987)

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

1. Εννοιολογική οριοθέτηση της κουλτούρας

Ο Αθανασόπουλος (1990) αναφέρει ότι, το 1871 ο Άγγλος ιστορικός και εθνολόγος Edward Burnett Tylor δημοσίευσε το βιβλίο του Primitive culture, όπου οριοθέτησε την έννοια της κουλτούρας. Ο Tylor εξηγεί στην πρώτη κιόλας σελίδα του βιβλίου του, ότι

«Κουλτούρα είναι το πολυσύνθετο όλον (the complex whole) όπου ενσωματώνονται οι έννοιες, οι γνώσεις, οι δοξασίες, οι τέχνες, οι νόμοι, τα ήθη τα έθιμα και όλες οι δεξιότητες και συνήθειες του ανθρώπου ως μέλους μιας κοινωνίας. Οτιδήποτε εκδηλώνεται στην ζωή ενός λαού, όποιο και αν είναι το επίπεδο του ανάγεται στην κουλτούρα». (Αθανασόπουλος, 1990 σελ. 32)

Η Δόμνα Μιχαήλ αναφέρει με τη σειρά της ότι

«Η κοινή κουλτούρα αποτελεί ένα ισχυρό συνθετικό παράγοντα που δίνει στον κόσμο την αίσθηση της συνέχειας και της παράδοσης. Η συνέχεια παρέχει τη βάση για μια εθνική ταυτότητα, μια αίσθηση του ομαδικού εαυτού που έχει υιοθετήσει από την ιστορία τις αξίες που ενσαρκώνει και τα σύμβολα μέσω των οποίων μεταδίδεται». (Δόμνα Μιχαήλ, 1992 σελ. 31)

Υπάρχουν τουλάχιστον τριακόσιοι ορισμοί, της έννοιας κουλτούρας.

Κατά τον Morley, η λέξη κουλτούρα είναι ένας

“εννοιολογικός χαμαιλέοντας, γιατί μπορεί κανείς εύκολα να περάσει από το ένα νόημα αυτής της λέξης στο άλλο”.
(Ζωγράφου, 1995, σελ. 124)

Κατά τον συγγραφέα η λέξη κουλτούρα έχει “τρία ετερογενή νοήματα”:

- α) Εκείνο που είναι ενάντια στη φύση και “ορίζει όλα όσα έμαθε η ανθρωπότητα, τα οποία δεν εγγράφονται στη γενετική της μνήμη, αλλά αφομοιώνονται από την εγκεφαλική της μνήμη.
- β) Μια “εθνογραφική έννοια” που είναι αντίθετη με τη λέξη “CIVILISATION” που “αναφέρεται σ’ αυτό που χαρακτηρίζει ειδικά ένα λαό”, δηλ. ` τους μύθους του, τις ιεροτελεστίες του, τις πεποιθήσεις του, τις αξίες του ή την ταυτότητά του.

γ) Η λέξη αυτή μπορεί “να σημαίνει το γεγονός ότι κάποιος είναι καλλιεργημένος”, έχει δηλ. σχολική παιδεία, γνωρίζει λογοτεχνία, την ποίηση, μουσική, κ.λ.π. (Ζωγράφου, 1995 σελ. 124).

Η βιολογική και ιστορική ρίζα ενός λαού είναι το θεμέλιο της κουλτούρας ή καλλίτερα ακόμη το θερμοκήπιό της. Καμιά κουλτούρα δεν μπορεί να αναπτυχθεί αν οι άνθρωποι δεν απλώσουν ρίζες, αν δηλαδή δεν αισθανθούν πως είναι κοινωνοί, με τρόπο δραστήριο και φυσικό μιας μέθεξης, μιας συμμετοχής σε κάτι που τους ξεπερνά από όπου αντλούν και όπου προσφέρουν. Αυτή η μέθεξη πρέπει να είναι πολλαπλή γιατί ο άνθρωπος χρειάζεται πολλές ρίζες: χρειάζεται την οικογένεια, τη φίλια τη μικρή ομάδα όπου θα ενταχθεί, την στενή και μετά την ευρύτερη κοινότητά του, την πατρίδα ολόκληρη στο τέλος. Με κάθε ρίζα που ατροφεί και όσο βαθύτερη είναι αυτή η ρίζα, η κουλτούρα εξασθενεί και όταν όλες σπάσουν η κουλτούρα χάνεται εντελώς. (Αθανασόπουλος, 190, σελ. 47, 48)

Οι ερευνήτριες τείνουν να συμφωνήσουν με την άποψη του Αθανασόπουλου ότι η Βιολογική και ιστορική ρίζα ενός λαού, είναι το “θερμοκήπιο” της κουλτούρας.

Τι απόμεινε άλλωστε στην Λατινική Αμερική μετά την Ισπανική κατάκτηση, και στην Αυστραλία όταν έγινε γαλλική αποικία;

Και τι θα μείνει στη Βόρεια Κύπρο αν οι Τούρκοι ολοκληρώσουν τις λεηλασίες των μνημείων, την αλλαγή των τοπωνυμίων της και την αλλοίωση της πληθυσμιακής σύνθεσης, ώστε τίποτα σχεδόν να μη θυμίζει την προαιώνια ιστορία της;

2. Στερεότυπα και μετανάστες

Ο Τσαούσης (1987) αναφέρει ότι:

“λέγοντας στερεότυπα εννοούμε ένα σύνολο αρνητικών γνωρισμάτων, που με τρόπο υπεραπλουστευμένο, ακραίο και μεροληπτικό χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν και να χαρακτηρίσουν ένα κοινωνικό σύνολο, και να το κρατήσουν έτσι σε απόσταση, από το σύνολο εκείνο που δημιουργεί και

χρησιμοποιεί τα στερεότυπα. Το στερεότυπο επομένως, είναι ένας μηχανισμός αποκλεισμού και απομόνωσης, με τον οποίο ένα κοινωνικό σύνολο εντάσσεται στη θέση του "ξένου" (Τσαούσης, 1987, σελ. 166)

Πάνω στο θέμα των στερεοτύπων, η Johnson Tourna (1990) αναφέρει χαρακτηριστικά την λειτουργία που επιτελούν.

..."Μια λειτουργία των στερεοτύπων είναι να υποστηρίζουν το κοινωνικό status, έτσι ώστε να μην προκαλεί έκπληξη ότι οι κυρίαρχες ομάδες θεωρούνται "στερεοτυπικά" σαν περισσότερο ικανές. Κάθε κοινωνία και κάθε ομάδα έχει τα δικά της στερεότυπα που την εκφράζουν και την εξυπηρετούν. Αυτά χρησιμοποιούνται προκειμένου να προσδιοριστούν οι ρόλοι τους και το περιεχόμενό τους, ανάλογα με τις κοινωνικές προσδοκίες στις οποίες τα άτομα αυτά οφείλουν να ανταποκριθούν". (Johnson - Tourna, 1990, σελ. 58)

Χαρακτηριστικά εμφανής, είναι η χρήση του στερεότυπου στην περίπτωση ενός μειονοτικού πληθυσμού, ως προς το σύνολο του πληθυσμού, όπου είναι αντικείμενο δυσμενούς μεταχείρισης, εξαιτίας των ιδιαίτερων φυλετικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών του.

Εδώ η κυρίαρχη ομάδα στέκεται απέναντι στην μειονότητα και επιβάλλει την δυσμενή μεταχείριση αυτής. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, είναι οι μαύροι της Ν. Αφρικής που υπερτερούν αριθμητικά από τους λευκούς, αλλά η θέση τους στο κοινωνικοπολιτικό σύστημα της Ν. Αφρικής είναι μειονοτική.

Συνεπώς, σύμφωνα με τον Τσαούση:

"...η έννοια της μειονότητας εκφράζει μια σχέση εξουσίας, και φανερώνει την ένταξη ενός κοινωνικού συνόλου σε μια κατώτερη, σε σχέση προς τα άλλα σύνολα, βαθμίδα της ιεραρχικής κλίμακας μιας κοινωνίας". (Τσαούσης, 1987 σελ. 167).

Η μειονοτική κατάσταση συνοδεύεται με αποκλεισμό από την πλήρη συμμετοχή στην ζωή της κοινωνίας. Σε αντίθεση με την κυρίαρχη ομάδα, βρίσκονται αποκλεισμένες από ορισμένες ευκαιρίες, οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές.

Εκτός από τα παραπάνω αντικειμενικά χαρακτηριστικά, με τα οποία ξεχωρίζουν από την κυρίαρχη ομάδα, οι μειονότητες τείνουν να αναπτύξουν ένα

πλέγμα στάσεων, μορφών συμπεριφοράς, και άλλων υποκειμενικών συμπεριφορών, που τείνουν να ξεχωρίζουν ακόμα περισσότερο από τους άλλους.

3. Μετανάστης - Ο οριακός άνθρωπος

Η θεωρία του οριακού ανθρώπου πρωτοδιατυπώθηκε από τον Ρόμπερτ Πάρκ το 1928 και αναπτύχθηκε από τον EVERET STONEQUIST δέκα χρόνια αργότερα. Ο οριακός άνθρωπος σύμφωνα με τον ΤΣΑΟΥΣΗ (1987) είναι εκείνος που κοινωνικοποιείται σε δύο διαφορετικά και ανταγωνιστικά συστήματα με αποτέλεσμα να κατέχεται από εσωτερικές συγκρούσεις. Η κοινωνικοποίηση σε δύο συστήματα μπορεί να οφείλεται στο ότι ο οριακός αριθμός προέρχεται από την επιμειξία δύο διαφορετικών πολιτισμών ή στο ότι κοινωνικοποιήθηκε ταυτόχρονα ή αλληλοδιαδόχως σε δύο διαφορετικά συστήματα. Η περίπτωση κάθε πολιτιστικής μειονότητας και τον μετανάστη είναι τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα του οριακού ανθρώπου.

Η κινητικότητα του μετανάστη από τη μια χώρα στην άλλη συνεπάγεται την αποσύνδεση του ατόμου από το βασικό του κοινωνικό πλαίσιο και την ανάγκη ένταξής του σε ένα νέο πλαίσιο. Για να ενταχθεί χρειάζεται να ανακοινωνικοποιηθεί στο νέο του περιβάλλον. Μέχρις ότου γίνει αυτό, το άτομο παραμένει ένας ξένος.

Όσο πιο ξένος είναι στο νέο του πλαίσιο τόσο εντονότερα αντλεί την ταυτότητά του από το αρχικό του πλαίσιο. Αντίθετα στο βαθμό που θα εντάσσεται στο νέο θα αποξενώνεται από το παλιό του πλαίσιο. Ως φορέας ανταγωνιστικών πολιτιστικών παραδόσεων, που καθεμιά τους, διεκδικεί την αποκλειστική προσήλωσή του, θα βιώνει σύγκρουση που θα εκδηλώνεται με τις δυσχέρειες της προσαρμογής του.

Η ανάγκη να λύσει την σύγχρονη θα τον οδηγήσει σε συνδυασμούς και σε αναζητήσεις νέων λύσεων. Έτσι στο πρόσωπο του οριακού ανθρώπου, ο Παρκ δεν βλέπει μόνο τον προβληματισμό και περιθωριοποιημένο άνθρωπο, αλλά και τον φορέα της ανανέωσης και της προόδου. (Τσαούσης, 1987).

Ο Ζωγράφου (1995) σε μια προσπάθεια προσέγγισης των προβλημάτων της οικογένειας των μεταναστών στην Γερμανική κοινωνία, αναλύει με λεπτομέρειες ορισμένες πτυχές, του νέου προσδιορισμού της ατομικής ταυτότητας του οριακού μετανάστη, και τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

“... Έτσι η γυναίκα δεν φέρνει μόνο χρήματα στο σπίτι από το εργοστάσιο, αλλά και τις αντιλήψεις της γερμανίδας συναδέλφου της, η οποία αντιπροσωπεύει ένα άλλο πρότυπο γυναίκας. Αυτό έχει συχνά ως συνέπεια η αλλοδαπή γυναίκα να απαιτεί περισσότερα δικαιώματα και μια νέα κατανομή των ρόλων στο πλαίσιο της οικογένειας. Αυτή η κατάσταση επιφέρει συγκρούσεις στην οικογένεια, καθότι ο άνδρας προσπαθεί να διατηρήσει τη θέση του πατριάρχη στην οικογένεια, πράγμα που τις περισσότερες φορές δεν είναι δυνατό”. (Ζωγράφου, 1995 σελ. 20-21).

Στη συνέχεια, ο Ζωγράφου (1995) αναφέρει ότι η επίδραση των παιδιών από το νέο περιβάλλον που ζουν, είναι αναπόφευκτη, και μεταφέρουν τις αξίες και το πολιτισμικό σύστημα του κοινωνικού τους περίγυρου, στην οικογένεια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, την σύγκρουση των παιδιών με τους γονείς, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει είτε στην άκριτη προσαρμογή των παιδιών, στο σύστημα αξιών της οικογένειας, ή στην εγκατάλειψη της οικογενειακής κατοικίας, εκ μέρους των παιδιών. (Ζωγράφου, 1995 σελ. 21).

Μακροπρόθεσμα, μπορούμε να παρατηρήσουμε ένα σύνολο βαθμιαίων συγκρούσεων προσαρμογής της αλλοδαπής οικογένειας, στο σύστημα αξιών της χώρας υποδοχής, με μια αλλαγή των προτύπων αλληλεπίδρασης και συμπεριφοράς.

4. Κοινωνικοποίηση των μεταναστών

“Βασική προϋπόθεση για την ύπαρξη και τη λειτουργία κάθε κοινωνίας ή κοινωνικής ομάδας είναι η κοινωνικοποίηση των μελών της, η αφομοίωση δηλαδή απ’ αυτά των πολιτισμικών στοιχείων, των αξιών και των κανόνων που συνιστούν και εκφράζουν την δεδομένη κοινωνία ή ομάδα”.
(Κοινωνιολογία, Γ’ Λυκείου, Φιλίας, 1988, σελ. 161)

Η διαδικασία κοινωνικοποίησης των ατόμων δεν επηρεάζεται μόνο από την οικογένεια, αλλά και από το σχολείο, τους συγγενείς, την γειτονιά, τις ομάδες συνομηλίκων, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.τ.λ.

Τα ερεθίσματα που προέρχονται απ’ όλους αυτούς τους φορείς και παράγοντες κοινωνικοποίησης έχουν άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις στην διαδικασία κοινωνικοποίησης, ανεξάρτητα αν τα ερεθίσματα αυτά είναι προγραμματισμένα ή απρογραμματίστα.

Το άτομο είναι αναγκασμένο να επεξεργαστεί όλα αυτά τα ερεθίσματα καθώς και τις παραστάσεις τα βιώματα και τις εμπειρίες του, να υπερνικήσει τυχόν αντιφάσεις και να ξεπεράσει κρίσεις, για να μπορέσει έτσι να επιζήσει ψυχολογικά.

Ο Δαμανάκης στο βιβλίο του “Μετανάστευση και εκπαίδευση” (1987) αναφέρει ότι η επεξεργασία και το ξεπέρασμα των βιωμάτων των αντιφάσεων και των κρίσεων, είναι ένα επίτευγμα του ΕΓΩ που ο Erikson το ονομάζει “Σύνθεση του ΕΓΩ” ή αλλιώς “ΕΓΩΣΥΝΘΕΣΗ”.

Επιδίωξη του ατόμου είναι να έχει πάντα το συναίσθημα ότι η **βύνη του ΕΓΩ** βρίσκεται σε αρμονία με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον του. Η **βύνη του ΕΓΩ** λοιπόν είναι ατομική αλλά και κοινωνική διάσταση δηλ. κατά ένα μέρος υπόκειται στον Κοινωνικό έλεγχο. (Δαμανάκης σελ. 92).

Σε αυτό το σημείο θέτουμε το ερώτημα:

Πετυχαίνει η ^{εγρ} σύνδεση του στα μεταναστώπουλα, ώστε να μπορέσουν να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη και υγιή ταυτότητα, ή μήπως τα παιδιά αυτά έχουν προβλήματα ταυτότητας;

Ο Δαμανάκης (1987) παρακάτω προχωρά αναλυτικά σε μια περιγραφή των τεσσάρων τύπων κοινωνικοποίησης των μεταναστών. Πριν προχωρήσουμε όμως στην περιγραφή των τεσσάρων τύπων, θα τους κατονομάσουμε:

- A. Εθνοκεντρικός τύπος
- B. Υπερπροσαρμοσμένος τύπος
- Γ. Αμφιταλαντευόμενος τύπος
- Δ. Διπολιτισμικός τύπος

A. Ο εθνοκεντρικός τύπος, εξιδανικεύει το κοινωνικοπολιτισμικό σύστημα της χώρας προέλευσης, και αποκρούει φανερά ή συγκεκαλυμμένα το σύστημα της χώρας υποδοχής, ή διέπεται τουλάχιστον από μια στάση αδιαφορίας απέναντι σ' αυτό.

B. Ο υπερπροσαρμοσμένος τύπος, προσανατολίζεται προς το κοινωνικοπολιτισμικό σύστημα της χώρας υποδοχής, εσωτερικεύει τις αξίες και τους κανόνες της, και αποξενώνεται σταδιακά από τη μειονότητά του, και ίσως και από την οικογένεια του.

Γ. Ο αμφιταλαντευόμενος τύπος ή περιθωριακός, δεν προσανατολίζεται και δεν αποφασίζει για κανένα κοινωνικοπολιτισμικό σύστημα και ζει στο περιθώριο και των δύο.

Η έλλειψη προσανατολισμού και ταύτισης με το ένα ή με το άλλο σύστημα οδηγούν σε μια σύγχυση της ταυτότητας και σε μαρασμό των ενδιαφερόντων, των μελλοντικών προσδοκιών, και προγραμματισμένων και των φιλοδοξιών του ατόμου.

Α. Ο Διπολιτισμικός τύπος, είναι το άτομο αυτό που κατορθώνει να κοινωνικοποιηθεί στα πλαίσια δύο διαφορετικών κοινωνικοπολιτισμικών συστημάτων, που κατορθώνει να ταυτίσει τον εαυτό του και με τα δύο συστήματα, η με μέρη αυτών και τα συνθέτει με τον δικό του ατομικό τρόπο, σ' ένα ενιαίο σύνολο.

Με τον όρο "σύνθεση πολιτισμών" ο Δαμανάκης (1989) εννοεί τον εκάστοτε βαθμό ικανότητας του ατόμου να ασχολείται ενεργά και κριτικά, και με τους δύο πολιτισμούς, και να διακυβερνά με τον ιδιαίτερο ατομικό του τρόπο, την διπολιτισμική του βιοτική κατάσταση.

Αυτή η διπολιτισμική διαδικασία απαιτεί μια ψυχοπνευματική ευκινησία και ευχέρεια κατά την ενασχόληση με τους δύο πολιτισμούς, καθώς προθυμία και μια ικανότητα του ατόμου να αντιπροσωπεύει και προς τα έξω αυτό τον τρόπο βιοτικής κατάστασής του.

Ο Δαμανάκης αναφέρει ότι:

"Διπολιτισμική ταυτότητα, σημαίνει ότι το άτομο έχει απόλυτη συνείδηση αυτής της διαδικασίας σύνθεσης των πολιτισμών" (στο ίδιο, σελ. 99)

Την επίτευξη ενός διπολιτισμικού - διγλωσσικού στόχου αμφισβητεί ο Ζωγράφου, ο οποίος παρουσιάζει τα επιχειρήματά του, από την εκ διαμέτρου αντίθετη σκοπιά.

Ο Ζωγράφος (1995) χαρακτηριστικά αναφέρει:

"Σημασία δεν έχει, ποιά γλώσσα μαθαίνουν τα παιδιά, αλλά το ότι τα παιδιά πρέπει να μάθουν μια γλώσσα, την οποία θα μπορούν να την χρησιμοποιούν επικοινωνιακά τόσο κατά την πρωτογενή όσο και κατά τη δευτερογενή κοινωνικοποίησής τους, στον κοινωνικό τους περίγυρο.

Αυτό τον ρόλο στην Γερμανία μπορεί να εκπληρώσει μόνο η γερμανική γλώσσα, διότι σε ένα γερμανόγλωσσο περιβάλλον η μητρική γλώσσα δεν μπορεί να έχει τη λειτουργική σημασία, που είχε στην πατρίδα των γονέων τους.

Γι' αυτό το λόγο τα παιδιά των αλλοδαπών εργατών πρέπει να μάθουν τη γερμανική γλώσσα όσο δυνατόν νωρίς σε επαφή με τα Γερμανόπουλα, τόσο στον σχολικό όσο και στον εξωσχολικό χώρο". (Ζωγράφου, 1995, σελ. 62)

Ο Fthenakis παραπέμπει σε μια πληθώρα ερευνών στον τομέα της έρευνας της διγλωσσίας και διαπιστώνει, αναφερόμενος στον Mac Cormack, ότι τα δίγλωσσα άτομα έχουν “μια σκέψη και για τις δύο γλώσσες”.

Ο συγγραφέας, υποστηρίζει ότι οι αναγκαίες προϋποθέσεις πλαισίου, οι οποίες είναι απαραίτητες για την επιτυχή εφαρμογή προγραμμάτων της δίγλωσσης και διπολιτισμικής αγωγής είναι τουλάχιστον τέσσερις.

“... Η γλωσσική κατάσταση του κοινωνικού περιγυρου στον οποίο πραγματοποιούνται τα παραπάνω προγράμματα, η κοινωνική τάξη του ατόμου που συμμετείχε,, και το γενικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο αποκτάται η διγλωσσία.

Χωρίς την ενεργητική και υπεράνω του συνήθους μέτρου συμμετοχή των γονέων, τα εν λόγω προγράμματα δεν μπορούν να έχουν καμία επιτυχία”.

(Ζωγράφου, 1995, σελ. 60).

Από τα παραπάνω ο Ζωγράφου (1995) διαπιστώνει ότι το κύριο πρόβλημα δεν είναι η διγλωσσία, αλλά οι ιδιαίτερες συνθήκες, κάτω από τις οποίες ένα άτομο μαθαίνει μια δεύτερη γλώσσα.

Παραδείγματα, για μια απροβλημάτιστη εκμάθηση μιας δεύτερης γλώσσας είναι τα παιδιά των διπλωματών, τα οποία συνήθως μαθαίνουν τη δεύτερη γλώσσα κάτω από ευνοϊκές κοινωνικο-οικονομικές και θεσμικές συνθήκες.

Αυτές, όμως, οι πολύ ευνοϊκές συνθήκες, δεν υπάρχουν για τα παιδιά των μεταναστών εργατών. Αντίθετα είναι πάρα πολύ αρνητικές. (Ζωγράφου, 1995, σελ. 61)

Παρά τις διαφορές και τις αντιπαραθέσεις γνώμων, από τους παραπάνω συγγραφείς, ως προς την κοινωνικοποίηση των μεταναστόπουλων, υπάρχει ένα κοινό σημείο, που τονίζουν και οι δύο, και το οποίο είναι το εξής: Τα μεταναστόπουλα, μέσα από τις διπολιτισμικές συνθήκες κοινωνικοποίησής τους, θα πρέπει να καλλιεργήσουν

μια: “κριτική επεξεργασία, της κοινωνικο-πολιτισμικής και οικονομικο-πολιτικής πραγματικότητας τόσο στην χώρα προέλευσης όσο και στην χώρα υποδοχής” (Ζωγράφου, 1995, σελ. 63).

Τα μεταναστόπουλα, πρέπει να συνειδητοποιήσουν πλήρως το κοινωνικο-οικονομικο-πολιτικό και πολιτισμικό παρελθόν, όπου έλαβε χώρα η μετανάστευση των γονιών τους. (Δαμανάκης, 1987).

5. Προβλήματα της δεύτερης γενιάς των μεταναστών

Όσον αφορά την δεύτερη γενιά και τα προβλήματά της, η θεωρία της “οικογενειακής στρατηγικής” θα μας οδηγήσει σε ενδιαφέρουσες ερμηνείες.

Η Μούσουρου (1990) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι:

“οικογενειακή στρατηγική είναι το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιεί η οικογένεια προκειμένου να εξασφαλίσει την μετάδοση αξιών, και τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων, στη νέα γενιά, όπως και την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωσή της. (Κυρίως με το επάγγελμα και το γάμο). Τούτο σημαίνει ότι η μελέτη της οικογενειακής στρατηγικής προϋποθέτει αφενός τον προσδιορισμό της οικογενειακής ομάδας και της δομής της και αφετέρου την αναπαραγωγή δηλ. την μελλοντική επιβίωση της οικογενειακής ομάδας”. (Μούσουρου, 1990, σελ. 147)

Η εμπειρία των “παραδοσιακών” χωρών υποδοχής (όπως οι Η.Π.Α.) είναι ότι η δεύτερη γενεά αντιδρά έντονα, εναντίον όλων όσα την διαφοροποιούν από τους γηγενείς και εναντίον όλων όσα την συνδέουν με μια εθνική μειονότητα, στην χώρα υποδοχής. (Μούσουρου, 1990, σελ. 147).

Αυτή η αντίδραση εκφράζεται συνήθως με συνεχείς προστριβές με τους γονείς. Οι γονείς από την μεριά τους, επιμένουν στην απόκτηση ή τουλάχιστον στην εκδήλωση, από μέρους των παιδιών, των τυπικών χαρακτηριστικών της μειονότητας.

Σύμφωνα με την Μούσουρου (1990), ωστόσο ο κύριος στόχος της στρατηγικής μεταναστευτικής οικογένειας, είναι η οικονομική ενσωμάτωση και η κοινωνική άνοδος

των νέων στην Χώρα υποδοχής. Η οικογένεια είναι εκείνη που ωθεί το παιδί να ενσωματωθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα, και μάλιστα να διαπρέψει.

Αυτή είναι που επιμένει να γίνει πάση θυσία, το παιδί “κάποιος”.

Η βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής θέσεως της δεύτερης γενιάς, σε σύγκριση μ’ εκείνη της πρώτης, δικαιώνει την μετανάστευση και τις τεράστιες θυσίες της γενιάς των γονέων, και πιστοποιεί την επιτυχία της αρχικής οικογενειακής στρατηγικής. Η τρίτη ή και τέταρτη γενιά από την ασφάλεια της κοινωνικοοικονομικής και πολιτισμικής ενσωμάτωσης που εξασφάλισαν οι γονείς και οι παππούδες της, επιδεικνύει υπερηφάνεια για την καταγωγή της.

Τελείως διάφορη είναι η πολύ πιο πρόσφατη εμπειρία των ευρωπαϊκών χωρών υποδοχής.

Η μεταναστευτική οικογένεια δεν ωθεί το παιδί να ενσωματωθεί στο σχολικό σύστημα, γιατί ενδιαφέρεται για την επιστροφή της, στην χώρα καταγωγής.

Έτσι προσανατολίζεται στο να αποκτήσει το παιδί τις προϋποθέσεις κοινωνικοοικονομικής ανόδου, στην χώρα προέλευσης.

Αυτός είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο προτιμά να αποχωρίζεται τα παιδιά σχολικής ηλικίας, δεδομένου ότι τα εθνικά σχολεία (ιδιαίτερα μέσης εκπαίδευσης) σπανίζουν ή είναι ανύπαρκτα στην χώρα υποδοχής.

Επίσης ένας άλλος λόγος που η μεταναστευτική οικογένεια αποχωρίζεται τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, είναι τα δισεπίλυτα προβλήματα, συνδυασμού της φροντίδας τους με την εξωοικονομική εργασία των γονέων.

Η Μουσουρου (1990) αναφέρει ότι η πρόσκαιρη μετανάστευση έχει περιληφθεί σε μια οικογενειακή στρατηγική. Και το γεγονός ότι η μετανάστευση αποδείχθηκε

λιγότερο πρόσκαιρη απ' όσο προβλεπόταν μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντικός λόγος αποτυχίας, αν όχι χρεοκοπίας, της στρατηγικής που την περιέλαβε.

Όσον αφορά την οικογένεια, η αποτυχία αυτή οφείλεται στην προφανή αδυναμία των νέων, να έχουν πρόσβαση σε επαγγέλματα τα οποία θα ήταν δυνατόν να τους εξασφαλίσουν, μια κοινωνικοοικονομική θέση, ανώτερη εκείνη των γονέων τους.

Τα παιδιά αυτά δεν φαίνονται ικανά να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος, ούτε στη χώρα καταγωγής (προς την οποία προσανατολίζονται οι γονείς), ούτε στη χώρα υποδοχής (προς την οποία πιθανότατα, προσανατολίζονται οι ίδιοι).

Η Μούσουρου παρατηρεί χαρακτηριστικά:

“Τα παιδιά αυτά που θα μπορούσαν να είναι δίγλωσσα είναι στην ουσία ημίγλωσσα (δηλ. - ά - γλωσσα), εφόσον δεν διαθέτουν κανένα πλήρη κώδικα επικοινωνίας, κατάσταση πολλαπλά μειονεκτική”. (Μούσουρου, 1990, σελ. 150).

Επομένως τα προβλήματα της δεύτερης γενεάς είναι προβλήματα που δημιουργεί μια στρατηγική, η οποία δεν έλαβε υπόψη τα πραγματικά δεδομένα της κατάστασης. Δεδομένα που και οι ίδιες χώρες υποδοχής, ευθύνονται κατά πολύ, για την δημιουργία τους, γιατί δεν τα έλαβαν υπόψη στην διαμόρφωση της μεταναστευτικής τους πολιτικής. Ο Δαμανάκης (1987) επισημαίνει ότι σήμερα, υπάρχει στη Δυτική Ευρώπη, μια κατηγορία μεταναστών την οποία δεν επιτρέπεται να παραβλέψουμε: πρόκειται για εκείνους που είναι εγκαταστημένοι, εκεί από καιρό, και δεν σκοπεύουν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους παρά μόνο αφού πάρουν την σύνταξή τους. Ίσως τα δικά τους παιδιά να έχουν καλύτερα προσαρμοστεί στο σχολικό σύστημα της χώρας υποδοχής - πολύ περισσότερο που πολλά από αυτά, προέρχονται, από μικτούς γάμους. (Δαμανάκης, 1987).

Ύστερα από την παραπάνω διαφορετική οπτική που επιχειρήθηκε από την Μούσουρου, στην στρατηγική της μεταναστευτικής οικογένειας, συνοψίζονται τα εξής:

Η μετανάστευση δημιουργεί χαρακτηριστικές καταστάσεις. Οι μετανάστες και οι οικογένειες τους προσαρμόζονται στις καταστάσεις αυτές, όπως τις αντιλαμβάνονται, και ίσως όπως τις φαντάζονται. Δεν προσαρμόζονται στην πραγματικότητα της χώρας υποδοχής, αλλά σ' εκείνη, της κατάστασης του μετανάστη στην κοινωνία αυτή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, την αλλαγή της συμπεριφοράς των μεταναστών και των οικογενειών τους.

Η Μούσουρου παρατηρεί:

“Η συμπεριφορά τους δεν μπορεί να μελετηθεί ούτε από τη σκοπιά της χώρας καταγωγής, ούτε από την σκοπιά της χώρας υποδοχής. Και από τις δύο σκοπιές, πρόκειται για μια ανωμαλία για μια παρέκκλιση. Η εκλογίκευση της παρέκκλισης αυτής, εκφράζεται στην έννοια του μετανάστη που υπάρχει ανάμεσα σε δύο πολιτισμούς, που δεν διαθέτει μια ολοκληρωμένη κοινωνικο-πολιτισμική ταυτότητα, που βρίσκεται σ' ένα “γκέτο της ψυχής” (Μούσουρου, 1990, σελ. 151).

Η έννοια όμως αυτή αποδεικνύει μόνον τις προκαταλήψεις μας, και εκφράζει την αντίληψη του αλλοδαπού που εκφράζεται στα πλαίσια του εθνικού κράτους. Γιατί πραγματικά ο μετανάστης, δεν υπάρχει μέσα σε δύο πολιτισμούς, αντίθετα συμμετέχει στην δημιουργία, και συμβάλλει στην εξέλιξη ενός μεταναστευτικού πολιτισμού, ενός πολιτισμού που ενσωματώνει την δυναμική απάντηση των μεταναστών στην μεταναστευτική εμπειρία.

6. Η Γλώσσα ως κώδικας επικοινωνίας

Ιδιαίτερη θέση αναφέρει ο Τσαούσης (1987) στην πολιτισμική ταυτότητα ενός κοινωνικού συνόλου κατέχει η γλώσσα. Το πρόβλημα της γλώσσας σε σχέση με την κοινωνική προέλευση των μαθητών έχει επισημανθεί από πολλές πλευρές.

Ο Άγγλος κοινωνιολόγος Μπέηζιλ Μπερνστάιν παρατήρησε, ότι η διαφορά που παρατηρείται μεταξύ των ασθενέστερων και των ισχυρότερων τάξεων δεν είναι διαφορά λεξιλογίου και δεν οφείλεται στη λιγότερο ή περισσότερο περιορισμένη χρήση του ίδιου γλωσσικού οργάνου.

Είναι διαφορά που προκύπτει από τη χρήση διαφορετικών κωδίκων και που οφείλεται σε διαφορετικές συνθήκες οργάνωσης και λειτουργίας της συλλογικής ζωής.

Ο Μπερνστάιν διακρίνει δύο είδη κωδίκων: τον περιορισμένο και τον περίτεχνο.

“Ο Περιορισμένος, είναι φτωχός σε λεκτικά σχήματα και πλούσιος σε χειρονομίες και εκφράσεις και γενικά μη λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας” (Τσαούσης, 1987, σελ. 578)

Τα ασθενέστερα στρώματα, όπως οι εργατικές τάξεις και οι φυλετικές μειονότητες, χρησιμοποιούν περιορισμένους κώδικες επικοινωνίας.

“Ο Περίτεχνος κώδικας είναι πλούσιος σε λεκτικά σχήματα, τα οποία και χρησιμοποιεί για να εκφράσει αναλυτικά κάθε είδους εμπειρία, πνευματική και ψυχική. Τον χρησιμοποιούν τα ισχυρότερα στρώματα, που ζουν διεσπαρμένα στο χώρο και που επικοινωνούν με πολλά άτομα, και ομάδες σε πολλές και ποικίλες τοπικές και παροδικές σχέσεις” (στο ίδιο, σελ. 578)

Το σχολείο χρησιμοποιεί περίτεχνους κώδικες.

Τα παιδιά των ασθενέστερων στρωμάτων, υστερούν στην απόδοσή τους, συνεπώς και οι φυλετικές μειονότητες, έναντι των άλλων, όχι γιατί έχουν ασθενέστερη αντιληπτική ικανότητα, ή ανεπαρκές λεξιλόγιο, αλλά γιατί βρίσκονται αντιμέτωπα με ένα διαφορετικό είδος επικοινωνίας, απέναντι στο οποίο αισθάνονται ξένα και το οποίο αντιμετωπίζουν με δυσπιστία.

6.α. Σκοποί του μαθήματος της μητρικής γλώσσας, στους μετανάστες

Το μάθημα της μητρικής γλώσσας, σύμφωνα με τον Δαμανάκη, (1987) οφείλει να συμβάλλει στο να καταστούν οι μαθητές ικανοί:

1. α. "Να επικοινωνούν με τα μέλη της μειονότητάς τους.
β. Να λαμβάνουν ενεργό μέρος στην κοινωνικοπολιτισμική ζωή της μειονότητας τους.
γ. Να επεξεργάζονται τα διπολιτισμικά βιώματα, τις παραστάσεις και τις εμπειρίες τους, να τα συνθέτουν, σ' ένα ενιαίο σύνολο, και να αποκτούν μια διπολιτισμική ταυτότητα.
2. Το μάθημα της μητρικής γλώσσας οφείλει να συμβάλλει στην πραγματοποίηση της διαπολιτισμικής αγωγής, και μ' αυτό τον τρόπο στην ειρηνική συμβίωση αλλοδαπών και ντόπιων σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.
3. Το μάθημα της μητρικής γλώσσας, τέλος, οφείλει να αποκαταστήσει μια ιστορική οικονομική και πολιτισμική διασύνδεση μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής, έτσι ώστε να γνωρίσουν οι μαθητές τις σχέσεις των δύο χωρών, στην ιστορική πορεία τους, και προπάντων να κατανοήσουν κάτω από ποιές ιστορικές και οικονομικές συγκυρίες έλαβε χώρα η μετανάστευση των γονέων τους". (Δαμανάκης 1989, σελ. 148)

Αν γίνει αποδεκτό, από τις χώρες υποδοχής μεταναστών καθώς και τις χώρες προέλευσης, ότι το μάθημα της μητρικής γλώσσας, συμβάλλει αποφασιστικά στην ομαλή εξέλιξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας των παιδιών, και ότι ολοκληρωμένες προσωπικότητες μπορούν να ενταχθούν ευκολότερα στο κοινωνικό σύστημα και της χώρας υποδοχής, και της χώρας προέλευσης, τότε συμφέρει και τις δύο πλευρές να υποστηρίξουν και να προωθήσουν, από κοινού το μάθημα Μητρικής Γλώσσας.

Επομένως, δεν εξυπηρετείτε μόνο το άτομο, αλλά και η κοινωνία.

6.β. Δυσμενείς επιπτώσεις από την παραμέληση της μητρικής γλώσσας

Η σημασία της γλώσσας για την κοινωνικοποίηση του ατόμου είναι προφανής, όχι μόνο γιατί η ανάπτυξη της προσωπικότητας του απαιτεί ικανότητα επικοινωνίας, αλλά ακόμη γιατί η ίδια η γλώσσα εκφράζει και συνακολουθείται από ορισμένα κοινωνικά και πολιτισμικά στοιχεία, δηλωτικά της ταυτότητά του.

Σύμφωνα με τον Δαμανάκη (1987), η παραμέληση του μαθήματος της μητρικής γλώσσας, μπορεί να έχει τις εξής δυσμενείς επιπτώσεις στα παιδιά των μεταναστών:

- Παραγκωνισμό μιας σειράς παιδικών βιωμάτων και παραστάσεων που συνδέονται άμεσα με τη μητρική γλώσσα.
- Διακοπή μιας διαδικασίας μάθησης και ανάπτυξης εννοιών στα πλαίσια της μητρικής γλώσσας
- Παραγκωνισμό της γλώσσας που μπορεί να βοηθήσει στην εκμάθηση άλλων γλωσσών.
- Αφαίρεση ενός μέσου που μπορεί να βοηθήσει το παιδί να ξεπεράσει ορισμένες δυσκολίες ως μέλος μιας μειονότητας και να απαιτήσει μια προσωπική και κοινωνική ταυτότητα.
- Μη εκμετάλλευση μιας δυνατότητας διεύρυνσης του πνευματικού ορίζοντα του παιδιού μέσω της διγλωσσίας.
- Διεύρυνση της αποξένωσης των παιδιών ή γονέων.
- Δυσχέρεια της επικοινωνίας μεταξύ των μελών της μειονότητας.
- Δυσχέρεια της ένταξης ή επανένταξης στην κοινωνία της χώρας προέλευσης σε περίπτωση επαναπατριsmού.
- Περιορισμό των δυνατοτήτων πρόσβασης πληροφοριών σχετικών με τη χώρα προέλευσης.
- Περιορισμό των δυνατοτήτων σύγκρισης των δύο χωρών και πολιτισμών και επομένως των δυνατοτήτων μιας διαπολιτισμικής διαδικασίας μάθησης.
- Περιορισμό των επαγγελματικών δυνατοτήτων που ανοίγει η διγλωσσία". (Δαμανάκης, 1987, σελ. 143).

Από τα παραπάνω οι ερευνήτριες συμπεραίνουν ότι η παραμέληση της μητρικής γλώσσας, επιφέρει πολλές αρνητικές συνέπειες, επειδή διακόπτονται οι διαδικασίες μάθησης του μεταναστόπουλου που είναι συνδεδεμένα, με την μητρική του γλώσσα, και την οικογενειακή του ζωή.

Επομένως παραμέληση της μητρικής γλώσσας σημαίνει μη ανάπτυξη ή παραμέληση ενός μέρους της προσωπικότητας του ατόμου.

Γι' αυτό για να αποφευχθούν οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες είναι αναγκαία η συστηματική καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας, στο σχολείο και στην οικογένεια.

7. Οδηγία του 1977 σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών των

διακινούμενων εργαζομένων

Στις 2 Αυγούστου 1977, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της ΕΟΚ απεύθυνε στα κράτη μέλη οδηγία σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών των διακινούμενων

εργατών (77/486) ΕΟΚ της 25.7.77). Σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη ήσαν υποχρεωμένα να συμμορφωθούν με το περιεχόμενό της έως τις 2 Αυγούστου 1981.

Η παραπάνω οδηγία αφορούσε μόνο παιδιά από Κοινοτικές χώρες, αλλά στα πρακτικά της συνεδρίασης του Συμβουλίου, προστέθηκε δήλωση ότι η οδηγία αυτή καλύπτει και την περίπτωση παιδιών από Τρίτες χώρες.

Σύμφωνα με την έκθεση που υποβλήθηκε από τα κράτη μέλη στις 3 Ιανουαρίου 1986 σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας αυτής τα αποτελέσματα δεν ήταν γενικά καθόλου ικανοποιητικά, αφού μόνο η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και ειδικά η Ολλανδία είχαν πάρει επαρκή μέτρα, για τη διδασκαλία των γλωσσών και των πολιτισμικών στοιχείων της χώρας καταγωγής των παιδιών των διακινούμενων εργαζομένων. Στα άλλα κράτη μέλη η οδηγία αυτή αγνοήθηκε είτε τελείως, είτε κατά το μέγιστο μέρος της, μολονότι στο Ηνωμένο Βασίλειο για παράδειγμα πολλές αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης εφαρμόζουν πολιτικές που ενθαρρύνουν την διδασκαλία της μητρικής γλώσσας.

Η έκθεση της επιτροπής αναφέρει

“... την κατάσταση της Ιρλανδίας, η οποία δεν έλαβε κανένα νομοθετικό ή διοικητικό μέτρο, και την κατάσταση της Ελλάδας, στην οποία παρά το προεδρικό διάταγμα που περιέχει διατάξεις σχετικά με τις τάξεις υποδοχής και διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες, κανένα μέτρο για την εφαρμογή της οδηγίας δεν έχει αναφερθεί στην Επιτροπή”.
(M. Gleyh- Ford 1991, σελ. 127)

Από τα παραπάνω στοιχεία διαπιστώνουμε την αδιαφορία των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, προς την εφαρμογή της Κοινοτικής Οδηγίας 77/486/ΕΟΚ, σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών των διακινούμενων εργατών.

Γι' αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως χρησιμοποίησε όλες τις εξουσίες της, για να επιβάλλει την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε όλα

τα κράτη μέλη που δεν έχουν εκπληρώσει μέχρι στιγμής τις υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο της οδηγίας.

Ιδιαίτερα να συμπεριληφθούν στην κοινοτική οδηγία τα παιδιά των μεταναστών από τις τρίτες χώρες.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΕΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

1. Σεξ και ρατσισμός

Η μελέτη του συγκεκριμένου προβλήματος είναι εξαιρετικά δύσκολη, εξαιτίας της έλλειψης της σχετικής βιβλιογραφίας. Η υπάρχουσα βιβλιογραφία αφορά στο μεγαλύτερο μέρος της τα δεδομένα της Αμερικής.

Η σεξουαλικοποίηση του ρατσισμού στις ΗΠΑ είναι ένα φαινόμενο μοναδικό στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Σε μια ρατσιστική κοινωνία ο Νέγρος εκλαμβάνεται νοητικά αρκετές φορές με σεξουαλικούς όρους και με αυτούς τους όρους άσχετα με το τι κάνει, ολόκληρη η ύπαρξή του επικεντρώνεται στο σεξουαλικό.

Ο Χέρντον (1986) παρατηρείται, ότι στα μάτια και στα αισθήματα μιας ρατσιστικής κοινωνίας το χρωματικό πρόσωπο γίνεται υποκείμενο για λαγνεία: όλα αυτά τα πράγματα που οι λευκοί θεωρούν για τους ίδιους σιχαμερά, οι διαστροφές, οι φόβοι, οι φαντασιώσεις και οι απαγορευμένοι πόθοι στρέφονται πάνω στο Νέγρο.

Από την άλλη πλευρά, οι έγχρωμοι άντρες και γυναίκες είναι τόσο επηρεασμένοι από τη σεξουαλική άποψη του ρατσισμού όσο και οι λευκοί. Όπως αναφέρει ο Χέρντον ίσως να είναι περισσότερο επηρεασμένοι. Η επιθυμία του μαύρου άντρα να αγαπήσει γνήσια, κάποια λευκή γυναίκα, σε μια ρατσιστική κοινωνία, συχνά καταδιώκεται από ένα αίσθημα κοινωνικής αποστέρησης και έναν πόθο να εκμεταλλευτεί και να εκδικηθεί τις γυναίκες αυτού του πολιτισμού, που τον έχει υποβαθμίσει σε μια ανθρώπινη ύπαρξη δεύτερης κατηγορίας. Το κυνήγι της μαύρης γυναίκας από έναν λευκό δεν στρέφεται πολύ μακριά από τα ίδια αυτά κίνητρα. Το πιο δυνατό στην περίπτωση της είναι ίσως η επιθυμία για κοινωνικό στάτους.

1α. Η Λευκή γυναίκα

Σύμφωνα με τον Χέντον (1986) στη λευκή γυναίκα του Αμερικάνικου νότου είχε δοθεί η ιδιότητα της «Ιερής λευκής γυναικείας φύσης» που σύμφωνα με την παράδοση αυτή έπρεπε να αρνείται στον εαυτό της και να τον εξαγνίζει από κάθε έντιμη και αυθεντική γυναικεία συγκίνηση που είναι ζωτική για την υγεία μιας γυναίκας.

Ο μύθος αυτός, είχε δημιουργηθεί από τον λευκό άνδρα για να θεραπεύσει την ενοχή του. Την εποχή της δουλείας, αυτή η ενοχή βλάστησε αρχικά από τις επίμονες λαθραίες δραστηριότητές του με τις Νέγρες. Από την ενοχή του γεννήθηκε ο φόβος - αν ο ίδιος έβρισκε δύσκολο να αποφύγει την ζώωδη έλξη των μαύρων γυναικών - ότι ήταν πιθανόν και η γυναίκα του να νιώθει την ίδια έλξη για τους μαύρους. Κάτι έπρεπε να γίνει.

Καθώς ο φόβος και η ενοχή του λευκού άνδρα μεγάλωνε με ένταση, τον έκανε να κοιτάζει γύρω για πιο αυστηρές επινοήσεις, ώστε να επιβεβαιώσει την Ιερότητα της γυναίκας του και να απελευθερωθεί ο ίδιος από τις ενοχές του.

Όπως αναφέρει ο Χέρντον υπάρχουν δύο ψυχολογικές διαδικασίες στο μυαλό του Νότιου: η μία ήταν η βαθιά αίσθηση ενοχής που προέρχονταν από τη διαβίωσή του με τις νέγρες, και η δεύτερη ήταν η αίσθηση ανηθικότητας, για μια κοινωνία θεμελιωμένη και διατηρημένη πάνω στις αρχές της ανθρώπινης δουλείας. Έπρεπε να βρει ή να δημιουργήσει ένα σύμβολο, μια ιδέα χάριτος και αγνότητας, που θα φάνταζε μεγάλη σε έναν πολιτισμό διαποτισμένο από τη ντροπή και την απάνθρωπη μεταχείριση σχεδόν έξι εκατομμυρίων μαύρων.

Η λευκή γυναίκα δέχθηκε το "στείρο" ρόλο που της έδωσαν να παίξει, έγινε ένα στολίδι, έδιωξε το σεξ από τη ζωή της σαν κάτι το επαίσχυντο, παρέδωσε σιωπηρά τον άντρα της σε παράνομες ερωτικές πράξεις, έδωσε τα παιδιά της στις

μαύρες να τα θηλάζουν γιατί σύμφωνα με το μύθο της Ιερής λευκής γυναικείας φύσης, η λευκή γυναίκα ήταν πάνω από τέτοια σιχαμερά πράγματα.

Ήταν από καθαρή ανάγκη για σεξουαλική απελευθέρωση και έκφραση, που η λευκή γυναίκα, προσήλωσε τις φαντασιώσεις της πάνω στο επίφοβο σεξουαλικό σύμβολο του καιρού της, το Νέγρο αρσενικό.

1β. Ο Νέγρος άνδρας

Ο νέγρος έγινε ο αποδιοπομπαίος τράγος της ιδεολογίας του σεξ και του ρατσισμού όπως τον είχε αποδεχθεί η λευκή γυναίκα στον πολιτισμό αυτό. Ο Χέρντον (1986) αναφέρει ότι ο νέγρος αρσενικός έγινε η ζωντανή ενσάρκωση όχι μόνο της ασυνείδητης αίσθησης της σεξουαλικής φτώχειας της λευκής γυναίκας, αλλά και του τι δεν πήγαινε καλά στη ζωή της και στην κοινωνία της.

Όπως ακριβώς έγινε ανάγκη για το λευκό να προβάλλει την εικόνα του νέγρου, σαν άγριου βιαστή για να απαλύνει την ενοχή του, ήταν το ίδιο επιτακτικό για τη λευκή γυναίκα να αποδεχθεί αυτή την εικόνα σαν μέσο που θα αποδείκνυε στον εαυτό της, ότι ήταν σεξουαλικά επιθυμητή, αν όχι στους λευκούς, τουλάχιστον στους μαύρους «άγριους».

Η λευκή γυναίκα παρά την όποια πρόοδο που σημειώθηκε στο Νότο, παραμένει ένα προϊόν θυσίας της κουλτούρας της, μη έχοντας να στρέψει τη σεξουαλική εκδικητική της μανία εκτός από τον κοινωνικά καθιερωμένο αποδιοπομπαίο τράγο, το Νέγρο.

Στην Αμερική, όπου η λευκή γυναίκα είναι το σύμβολο της σεξουαλικής αγνότητας και υπερηφάνειας, ο μαύρος οδηγείται πολύ συχνά στο κυνήγι της. Για πολλούς η λευκή γυναίκα είναι το πιο βραβευμένο από τα σύμβολα της κοινωνικής θέσης.

Έχουν φτάσει στο σημείο να κρίνουν τους εαυτούς τους και τις νέγρες συντρόφους τους με τα λευκά πρότυπα ομορφιάς, και το γεγονός ότι δεν ανταποκρίνονται σε αυτά επιφέρουν αρκετή καταστροφή στην εκτίμηση που έχουν για τους εαυτούς τους και τις γυναίκες τους. (Χέρντον 1986).

1γ. Ο λευκός άνδρας

Ο λευκός άνδρας επειδή είχε σχηματίσει την ιδέα ότι η σεξουαλική πράξη είναι κάτι το βρώμικο, το αμαρτωλό, το έβρισκε δύσκολο να το συσχετίσει με τη δική του γυναίκα.

Ο βιασμός και άλλες σεξουαλικές παρενοχλήσεις συνεχίζονταν ατιμώρητα εναντίων των μαύρων γυναικών.

Η νέγρα ήταν μια αραπίνα στην οποία μπορούσες να κάνεις οτιδήποτε, δίχως το φόβο της αντεκδίκησης, ήταν ένα αντικείμενο εξευτελισμένο και άνομο.

Ο Χέρντον παρατηρεί ότι, μέχρι ενός σημείου, οι λευκοί στην Αμερική, εκτός από ελάχιστους, φέρνουν στην αντίληψη που έχουν για τις μαύρες μια σκοτεινή σεξουαλική παρόρμηση που συνορεύει με το χυδαίο.

1δ. Η νέγρα γυναίκα

Πράγματι η νέγρα γυναίκα έφτασε να θεωρεί τον εαυτό της, όπως την έβλεπε και τη μεταχειριζόταν ο Νότιος, γιατί δεν είχε καμιά άλλη ηθική για να πλάσει τη γυναικεία της φύση και καμιά γυναικεία φύση όσον αφορά το λευκό άνδρα.

Μετά τον εμφύλιο πόλεμο καταβλήθηκαν μεγάλες προσπάθειες για να βγάλουν τους νέγρους μέσα από το τέλμα που βρίσκονταν. Αποσύρθηκαν από τα θεσμικά βιβλία ολέθριοι νόμοι, έθεσαν σκληρές επικυρώσεις εναντίον της πολυγαμίας και τις ασυδοσίας και για πρώτη φορά νομιμοποιήθηκαν γενικά γάμοι των νέγων γυναικών.

Μια μεγάλη πλειονότητα νέγων γυναικών αισθάνονται ακόμη και σήμερα στα πιο λεπτά σημεία του εγώ τους, μειωμένες, υποτιμημένες και κατατρέχονται από ένα αίσθημα αυτοπεριφρόνησης, απλώς και μόνο επειδή είναι έγχρωμες κι έχουν νεγροειδή χαρακτηριστικά. Επειδή έχουν οδηγηθεί να πιστεύουν σε μια προπαγάνδα της ιστορίας στην οποία δεν μπορούν να βρουν δόξα ή αξιοπρέπεια για τις ίδιες σαν θηλυκά.

1ε. Κοινωνιολογική προσέγγιση της σεξουαλικοποίησης του ρατσισμού

Ο ρατσισμός είναι ένα φαινόμενο κατασκευασμένο και επιβεβλημένο από τον άνθρωπο. Κανένας δεν γεννήθηκε ρατσιστής, ούτε ακόμα και ο Νότιος.

Οι άνθρωποι, μαθαίνουν να κάνουν διακρίσεις, μαθαίνουν να διαχωρίζουν, μαθαίνουν να πιστεύουν ότι οι λευκοί είναι καλύτεροι από τους μαύρους. Όταν οι άνθρωποι ζουν σε μια κοινωνία όπου αυτά τα πράγματα διδάσκονται και μαθαίνονται και λαμβάνουν χώρα επίσημα και ανεπίσημα, τότε η ιδεολογία του ρατσισμού γίνεται οπωσδήποτε ένας λειτουργικός θεσμός, συνυφασμένος με κάθε άλλη ιδεολογία και θεσμό αυτής της κοινωνίας.

Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζει η μία φυλή την άλλη, αλλά και ο τρόπος που αντιμετωπίζονται μεταξύ τους μέλη της ίδιας φυλής, έχει σαν προηγούμενο το ρατσισμό του σεξ στην Αμερική, οποίος δεν βρίσκεται μόνο στα «μυαλά» των ανθρώπων, αλλά πηγάζει και διατηρείται από ένα οικονομικο-πολιτικό-κοινωνικό σύστημα που είχε κάνει και έχει κάνει το ρατσισμό επωφελή για την πλειονότητα των λευκών Αμερικανών.

Ο ρατσισμός του σεξ σύμφωνα με τον Κάλβιν Χέρντον (1986) δεν είναι παρά μία ακόμη όψη των άνισων πολιτικών και οικονομικών σχέσεων που υπάρχουν ανάμεσα στις φυλές, στην Αμερικανική Δημοκρατία.

Τα ανοίγματα που γίνονται από τον νέγρο στην Αμερικάνικη κοινωνία μεταμορφώνουν σιγά σιγά μια σταθερά ολόκληρη την κοινωνική δομή της Αμερικής με τον τρόπο που αυτή η δομή σχετίζεται με την ιδέα της δημοκρατίας.

Η διαδικασία της αρμονικής συμβίωσης συνεχίζεται σε ολόκληρη τη διαδρομή της ανθρώπινης ιστορίας και οι διαφορετικές σχέσεις, μαζί με τους διαφυλετικούς γάμους είναι ίσως η κύρια δοκιμασία που θα αποφασίσει πότε ένας λαός έχει εντελώς ενταχθεί στο κύριο ρεύμα μιας δοσμένης κοινωνίας. (Χέρντον 1986).

Θα συμφωνήσουμε, ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν να διαχωρίζουν, μαθαίνουν να πιστεύουν ότι οι λευκοί είναι ανώτεροι από τους μαύρους, όταν μάλιστα η ιδεολογία αυτή εξυπηρετεί τις σκοπιμότητες κάποιων.

Η προκατάληψη που έχουν οι λευκοί για τους μαύρους σε ότι αφορά τις σεξουαλικές τους σχέσεις, επιβιώνει ακόμα και σήμερα, όχι τόσο έντονα όσο παλιότερα, αλλά αντίθετα τείνει να μειωθεί ωστόσο υπάρχουν όμως άτομα με τέτοιου είδους προκαταλήψεις για τη μαύρη φυλή.

2. Ρατσισμός και γυναίκα αλλοδαπή

Σύμφωνα με την εκτελεστική επιτροπή του Κοινωνικού Μορφολογικού κέντρου Κοινωνικής Τακτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών τονίζεται το γεγονός ότι ξεριζωμένες γυναίκες που μετακινούνται δεν συγκροτούν μια ομογενή κατηγορία. Οι γυναίκες αποδημούν για λόγους οικονομικούς καθώς και για λόγους επιβίωσης και προσωπικής ασφάλειας. Πιο συγκεκριμένα νέες γυναίκες με εκπαιδευτικές ικανότητες αποδημούν σήμερα (όπως στην περίπτωση των Φιλιππίνων) επειδή δεν μπορούν να βρουν εργασία από τη μια μεριά, και από την άλλη είναι αναγκασμένες να υποστηρίξουν τις οικογένειές τους και τη χώρα τους οικονομικά.

Η μετανάστευση γυναικών από χώρες του Τρίτου Κόσμου ή από χώρες που ήταν γνωστές, μέχρι πρόσφατα, ως "ανατολικοευρωπαϊκές" οφείλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος σε λόγους πέρα από τη θέλησή τους, όπως ο πόλεμος, πείνα, φυσικές καταστροφές κ.λ.π. Ετσι είναι «εξαναγκασμένες» σε μετανάστευση.

Αντίθετα, γυναίκες από χώρες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας μετακινούνται κυρίως επειδή «διαλέγουν να το κάνουν» ή σαν αποτέλεσμα προηγούμενων επιλογών (π.χ. γάμος).

Προνομιούχες γυναίκες από τη Δύση πλησιάζονται πιο πρόθυμα, με περισσότερο ενδιαφέρον και ευγένεια, από τον τοπικό πληθυσμό, παρά μη προνομιούχες γυναίκες του Τρίτου Κόσμου από την Ανατολική Ευρώπη τις χώρες οι οποίες μέχρι πρόσφατα ανήκαν στο σοσιαλιστικό μπλοκ.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι δυτικές γυναίκες δεν συναντούν προκατάληψη, αλλά λαμβάνουν γενικά καλύτερη μεταχείριση από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Σ' ότι αφορά τις ευκαιρίες (π.χ. δουλειά), οι «Δυτικές» γυναίκες συχνά προτιμούνται εξαιτίας της ξένης γλώσσας που κατέχουν ή του απολογισμού κάποιων εθνικών χαρακτηριστικών (π.χ. οι Γερμανοί δουλεύουν σκληρά, είναι ακριβείς, έμπιστοι και οργανωμένοι).

Σύμφωνα με το Κέντρο Έρευνας και Δράσης για την Ειρήνη, οι γυναίκες του Τρίτου Κόσμου - παρά το γεγονός ότι ξέρουν μια ξένη γλώσσα - τις περισσότερες φορές μπορούν να βρουν μόνο κάποια δουλειά κατώτερου επιπέδου σαν «παιδιά ενός κατώτερου Θεού».

Οι γυναίκες που εξαναγκάζονται να μεταναστεύουν, όπως αυτές του Τρίτου Κόσμου, αντιμετωπίζουν το διπλό εμπόδιο να είναι μετανάστες και γυναίκες. Αυτές οι δύο ταυτότητες τους παρέχουν διπλή «ανικανότητα» και αντιμετωπίζονται σαν βάρη,

σαν μια μακροπρόθεσμη ενόχληση στην κοινωνία της χώρας που τις φιλοξενεί. Το γεγονός ότι τον περισσότερο χρόνο βρίσκονται σε μια κατάσταση φτώχειας ή ακόμα και απόλυτης φτώχειας χειροτερεύει την κατάσταση.

Το πιο δύσκολο πράγμα να αντέξουν οι μετανάστριες είναι η απώλεια του κοινωνικού τους συστήματος στήριξης, καθώς και τα μέλη του άμεσου και ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος.

Η απώλεια η υποτίμηση του παραδοσιακού ρόλου τους ως φορείς και αποδέκτες της κοινωνικής συνοχής, θέτει τη φυσική και πνευματική τους ισορροπία σε κίνδυνο.

Στη συνέχεια έρχεται η έκπληξη για πολλές από αυτές, της συνειδητοποίησης ότι ανήκουν σε μια «ορατή» μειονότητα μέσα στη χώρα που τους φιλοξενεί (λόγω του χρώματος του δέρματος ή άλλων εξωτερικών χαρακτηριστικών).

Σύμφωνα με την Αδέσμευτη Κίνηση Γυναικών, έρχονται μόνες, δεν είναι παντρεμένες με Έλληνες και δεν έχουν την Ελληνική ιθαγένεια γι' αυτό και αντιμετωπίζονται με μεγάλη κοινωνική ανασφάλεια. Συχνά αναγκάζονται να ζήσουν σε μια κατάσταση παρανομίας (αν λήξει η άδεια εργασίας τους που όπως στην περίπτωση των οικιακών βοηθών από τη Σρι Λάνκα και τις Φιλιππίνες, είναι προκαθορισμένης διάρκειας, έχουν να αντιμετωπίσουν το δίλημμα του να φύγουν ή να παραμείνουν παράνομα) με αποτέλεσμα να βρίσκονται σε πολύ ευαίσθητη θέση. Η προοπτική ενός λευκού γάμου, που χρησιμεύει σα μέσο νομιμοποίησης διαμονής ή απόκτησης άδειας εργασίας χρησιμοποιείται κυρίως από άνδρες (φοιτητές ή απόφοιτους πανεπιστημίου από τη Νότια Ανατολή).

Ως εργαζόμενες γυναίκες, με ή χωρίς άδεια εργασίας, βρίσκονται συνήθως στα πιο χαμηλά επίπεδα της αγοράς εργασίας. Βρίσκονται σε εργασίες χωρίς

αναγνώριση, δουλεύοντας υπερωρίες και βάρδιες σε περιστασιακή βάση, χωρίς ασφάλεια και με χαμηλή πληρωμή. Αποτελούν την «δευτερεύουσα» αγορά εργασίας, συνήθως απασχολούνται σε εργασίες για τις οποίες δεν ενδιαφέρεται ο τοπικός πληθυσμός.

Συχνά δεν κερδίζουν ούτε καν τον ελάχιστο μισθό και δεν απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα (μισθό /επίδομα ανεργίας/ κοινωνική ασφάλεια) που σε πιο αναπτυγμένες χώρες του Βορρά είναι γενικά ένα επιβεβλημένο δικαίωμα και για τις γυναίκες. Ζουν στην περιφέρεια της πόλης απομονωμένες και συχνά κάτω από άθλιες συνθήκες διαβίωσης.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες από την Αδέσμευτη Κίνηση γυναικών, στην Ελλάδα, υπάρχουν γυναίκες από την Αιθιοπία, Ερυθραία, Σρι Λάνκα, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες, Αγιο Δομίνικο, Ρουμανία και Πολωνία. Από αυτές τις χώρες προέρχονται οι περισσότερες γυναίκες που κάνουν πορνεία στη χώρα μας. Υπάρχουν και άλλα κράτη αλλά η πλειοψηφία είναι από τις χώρες που αναφέρθηκαν.

Επιτήδριοι εκμεταλλεύονται την κατάστασή τους και τις ελπίδες τους για ένα καλύτερο μέλλον και τις «διοχετεύουν» στα μπαρ, στα ξενοδοχεία της χώρας υποδοχής, ή στα διάφορα ινστιτούτα για μασάζ.

Το Ευρωπαϊκό συνέδριο εργασίας για το εμπόριο γυναικών παρατηρεί ότι το πρόβλημα της εμπορίας έχει επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια.

Το γεγονός ότι δεν δίνονται άδειες εργασίας και παραμονής σε μετανάστριες εργάτριες, που συγκεντρώνονται ανεπίσημα αποτελούν εύκολη λεία για εκμετάλλευση.

Η εμπορία γυναικών σαν «διασκεδαστριών» που δεν αναφέρεται στις συμβάσεις τους, ότι χρειάζεται να διασκεδάσουν και σεξουαλικά άνδρες πελάτες για την «αναζωογόνησή» τους, οι γυναίκες αυτές ζουν χωρίς διέξοδο, οι εργοδότες τους

παρουσιάζουν τις συμβάσεις και δεν είναι ελεύθερες να φύγουν ή να αλλάξουν συνθήκες εργασίας.

Οι γυναίκες εξαπατώνται, σωματικά και ψυχολογικά, βιάζονται, τις εκμεταλλεύονται οικονομικά και είναι αναγκασμένες να εργαστούν σαν πόρνες χωρίς να μπορούν να φύγουν ή να αλλάξουν τις συνθήκες εργασίας τους.

Στην περίπτωση που οι μετανάστριες έχουν προσόντα και εκπαίδευση, αλλά απασχολούνται σε χειρονακτικές ή βοηθητικές εργασίες, το φαινόμενο της υποτίμησής τους σε λειτουργικώς αγράμματα άτομα παρατηρείται συχνά.

Ειδική προσοχή θα πρέπει να δοθεί στα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, που αποδημούν μόνες τους ή σαν αρχηγοί των οικογενειών τους, σε σχέση με τα λιγότερα προβλήματα εκείνων των γυναικών που ακολουθούν τους συζύγους και τις οικογένειές τους.

Διαφορετικές ανάγκες, ανάλογα με την περίπτωση και την ηλικία καθεμιάς, επηρεάζουν την ευκολία με την οποία προσαρμόζονται και την πιθανότητα να γίνουν αυτόνομες κατά τη διάρκεια της προσωρινής ή περισσότερο μόνιμης παραμονής τους στη χώρα. Αυτό θα έπρεπε επίσης να ληφθεί υπόψη από τους μηχανισμούς υποστήριξης και προστασίας.

Η ταυτότητα της μετανάστριας έχει διαμορφωθεί από την κουλτούρα της χώρας προέλευσής της. Το να διατηρήσει την ταυτότητά της είναι αναπαλλοτρίωτο δικαίωμά της.

Η πολιτιστική προσαρμογή δεν θα πει αφομοίωση. Η πρόσκληση είναι η δημιουργία ενός οικοδομήματος υποστήριξης με σκοπό να δοθεί η δυνατότητα στις μετανάστριες να γίνουν φορείς πολιτιστικού εμπλουτισμού στις χώρες που

φιλοξενούνται και εγκαθίστανται, ενώ οι ίδιες να γίνουν δεκτικές στην κουλτούρα της χώρας που τις φιλοξενεί.

Παρατηρείται ότι οι γυναίκες μετανάστριες αποτελούν ίσως το μεγαλύτερο παράδειγμα εκμετάλλευσης και εξαθλίωσης. Έχουν να αντιμετωπίσουν μεγάλες δυσκολίες, μακριά από το οικογενειακό τους περιβάλλον δίχως τα αγαπημένα τους πρόσωπα. Το γεγονός ότι είναι γυναίκες και μετανάστριες, αποτελεί μεγάλο πρόβλημα για τις ίδιες και ο κίνδυνος εκμετάλλευσης γίνεται μεγαλύτερος.

2.α. Προτάσεις από το Ευρωπαϊκό Συνέδριο Εργασίας για το εμπόριο γυναικών

1. Στην Συνδιάσκεψη αποφασίστηκε ομόφωνα να συσταθεί το Ευρωπαϊκό Φεμινιστικό Δίκτυο κατά της εμπορίας των μεταναστών και προσφύγων γυναικών. Το δίκτυο προτείνει την λήψη ειδικών μέτρων που να εγγυώνται τα δικαιώματα των μεταναστριών και τη δίωξη των εμπόρων.

2. Ο ΟΗΕ να ιδρύσει διεθνές Ταμείο για τα θύματα αυτής της εμπορίας. Να καταρτίζει εκθέσεις για την κατάσταση γυναικών και να αντικαταστήσει την συνθήκη του 1950 με μια νέα συνθήκη που να περιέχει τις σύγχρονες μορφές υποδούλωσης και να βασίζεται στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης των γυναικών.

3. Οικονομική στήριξη των οργανώσεων και δικτύων που δουλεύουν στην κατεύθυνση της παροχής υπηρεσιών και στήριξης αυτών των γυναικών.

4. Κατοχύρωση ίσων δικαιωμάτων των μεταναστών με αυτά που ισχύουν στη χώρα υποδοχής (εργασία, υγεία...).

5. Κινητοποίηση όλων των μηχανισμών της Ενωμένης Ευρώπης.

6. Πληροφοριακό υλικό προς τις γυναίκες για το καθεστώς που επικρατεί στις χώρες που μεταναστεύουν.

7. Διακήρυξη των δικαιωμάτων τους από τα Η.Ε. και άμεση εφαρμογή από τα κράτη.

8. Νομική προστασία. Άμεση απονομή δικαιοσύνης.

9. Επεξεργασία ζητημάτων όπως παράνομης εγκατάστασης.

10. Ίδρυση ειδικού δικαστηρίου για τη σωματεμπορία και προώθηση των γυναικών στην πορνεία ώστε να απομένεται η δικαίωση άμεσα.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων των αλλοδαπών γυναικών, απαιτείται καταρχήν η κινητοποίηση των ίδιων των ενδιαφερομένων γυναικών, κάτι που όπως διαπιστώθηκε από τις ερευνήτριες, για την Ελλάδα είναι αδύνατο, τουλάχιστον για τις πρόσφατες μετανάστριες.

Αντίθετα σε άλλες χώρες, μετά από πολλά χρόνια παραμονής τους και σύνδεσης με τον εκεί κοινωνικό ιστό, οι κάποτε μετανάστριες οργανώθηκαν, έγραψαν, φώναξαν και πέτυχαν θεσμικές αλλαγές και πολιτισμικές. Μερικές μάλιστα δε δίστασαν να διαχωριστούν από τις λευκές αδελφές τους και να δημιουργήσουν τον λεγόμενο «μαύρο Φεμινισμό».

Κάποιες από τις κατακτήσεις μεταναστριών γυναικών από μειονότητες μαύρων, έγχρωμων γυναικών κ.λ.π. στην Ευρώπη έχουν χαθεί, ενώ νέα προβλήματα προστίθενται στην κατάστασή τους.

ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΥ ΔΡΟΥΝ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

1. Η τέχνη ενάντια στον Ρατσισμό

Ο άνθρωπος από τότε που πλάσθηκε, παράλληλα με τις βιοτικές του ανάγκες, αισθάνθηκε την ανάγκη να εκφρασθεί μέσ' απ' την τέχνη. Μέσα από αυτή εξωτερικεύει τον εσωτερικό του κόσμο, απελευθερώνεται από τις υλικές και ψυχοπνευματικές του δεσμεύσεις, και μαθαίνει να μελετά σωστά τη ζωή, δίνοντας σάρκα και οστά στα πιο ενδόμυχα συναισθήματα και ιδέες του.

Αποστολή της τέχνης είναι να δημιουργεί φλογερά ενδιαφέροντα και έντονες ψυχολογικές καταστάσεις, να προκαλεί δυνατή συγκινησιακή και διανοητική έξαρση, που συνενώνει όλα όσα εμψυχώνουν το ανθρώπινο όν, στις σχέσεις του με τη φύση και τους ομοίους του. Συνειδητά ή όχι ο καλλιτέχνης επιδιώκει να αλλάξει και να βελτιώσει την κατάσταση του ανθρώπου.

Συνεπώς, η τέχνη είναι όργανο μεταρρύθμισης. Όταν ο άνθρωπος είναι ευχαριστημένος με τα πράγματα όπως έχουν, τίποτε δεν του κεντρίζει για δημιουργική δράση.

Είτε ο χώρος στον οποίο εκφράζεται είναι η αρχιτεκτονική, είτε η ποίηση ή η μουσική. Ο καλλιτέχνης σαν μέλος της ανθρώπινης κουλτούρας, ενδιαφέρεται για την καλύτερευση της ανθρωπότητας.

Γιατί αυτή ακριβώς είναι η ουσία του επαγγέλματός του: "Να αλλάξει την μορφή καθετί που τον περιβάλλει.

Να παίρνει χρήματα, ίνες, ξύλο, πηλό, πέτρα, μέταλλο και να τους δίνει νέα μορφή. Να παίρνει επίσης τα καθημερινά θέματα, τους ήχους, και τις ανθρώπινες αξίες, και να τους αλλάζει μορφή.

Η τέχνη συμβάλλει στην συναδέλφωση των ανθρώπων, στην καλύτερη επικοινωνία, γιατί η Τέχνη δεν έχει όρια και επηρεάζει το ίδιο κάθε ψυχή, ανεξάρτητα από φυλή, χρώμα, τάξη, ή θρησκεία.

Έτσι στις 10 Δεκεμβρίου του 1981, ιδρύθηκε στο Παρίσι με την υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών το Συμβούλιο των Καλλιτεχνών του Κόσμου, ενάντια στο Απαρτχάιντ.

Τα ιδρυτικά μέλη αποτελούν σημαντικοί καλλιτέχνες (ζωγράφοι, γλύπτες, συγγραφείς), απ' όλο τον κόσμο.

Το συμβούλιο αυτό ζητά την παγκόσμια σύμπραξη των καλλιτεχνών και διανοούμενων από την Ευρώπη, την Αφρική, την Βόρειο και Νότιο Αμερική, με σκοπό να γίνει ένα μουσείο, ενάντια στο Απαρτχάιντ. Το μουσείο αυτό θα προσφερθεί στην "πρώτη ελεύθερη και δημοκρατική νοτιοαφρικανική κυβέρνηση, που θα έχει εκλεγεί με καθολική ψηφοφορία".

Η πρωτοβουλία αυτής της έκθεσης προήλθε από τον Ισπανό καλλιτέχνη Antonio Saura, πρόεδρο του Συμβουλίου, και τον Γάλλο καλλιτέχνη Ernest Pignon Ernest, γενικό γραμματέα.

Η έκθεση αυτή πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στο Παρίσι το 1983. Από τότε η έκθεση αυτή, διεθνής και διαρκής περιπλανιέται, αναζητώντας το νόστο της, τον επαναπατρισμό της, προκαλώντας συνεχείς δυνατότητες δράσης, ενάντια στην αγριότητα, και τον φυλετικό ρατσισμό ("τέχνη ενάντια στο Απαρτχάιντ" 1986, σελ. 12).

Η έκθεση αυτή πέρασε από την Θεσσαλονίκη και την Αθήνα το 1986 και το 1987.

Η Σάνια Παπά, (1986) θεωρητικός της τέχνης, χαρακτηριστικά αναφέρει:

“Η στάση και η θέση των 85 καλλιτεχνών που συμμετέχουν στην έκθεση, δηλώνει μια αυθόρμητη πράξη αμφισβήτησης, έκφραση μιας άλλης εξέγερσης που αντιστέκεται στην βία της αμετακίνητης ιεραρχικής εξουσίας, στην ανεκτικότητα της ηθελημένης λήθης.

Αυτή η πράξη ανοίγει διάλογο διαπολιτιστικό, καταργεί τις γεωγραφικές αποστάσεις, - σύνορα - τις φυλετικές διαφορές, μετακινείται διασχίζοντας τις ηπείρους, αναζητά τις ελεύθερες καλλιτεχνικές πνευματικές συνθήκες, για την ύπαρξή της.

Η έκθεση διανθίζεται από τις δυνάμεις της ανταλλαγής, της συναδέλφωσης της πολλαπλότητας των απόψεων και ιδεών, την μοναδικότητα της προσωπικής εικαστικής γραφής, με περισσότερο ή λιγότερο έκδηλους τους πολιτικούς συσχετισμούς”.

Παρακάτω παραθέτουμε ενδεικτικά κάποια αποσπάσματα, από τα έργα ποιητών και συγγραφέων που συμμετείχαν στην έκθεση.

“Η ανθρωπότητα δεν είναι μια παρτίδα σκάκι, όπου τα άσπρα κομμάτια πρέπει αναγκαστικά να νικήσουν τα μαύρα ή τα μαύρα να υπερέχουν απαραίτητως σε σχέση με τα άσπρα. Η ανθρωπότητα εφεύρε το σκάκι με σκοπό, δύο παίκτες μαύροι ή άσπροι να ακονίζουν το μυαλό τους σ’ έναν αγώνα, όπου αντί για αίμα, υπάρχει η ευγενής άμιλλα του πνεύματος και της ευαισθησίας των δύο παρατάξεων, και σ’ αυτό τον αγώνα ένας μαύρος παίχτης μπορεί να κουνήσει τ’ άσπρα κομμάτια ή ένας λευκός τα μαύρα, γιατί ο Νέγρος και ο Λευκός, εδώ είναι απόλυτα ίσοι, αξιωματικοί, άλογα και πiónια.

Κατά τον ίδιο τρόπο, οι άνθρωποι είναι απόλυτα ίσοι πάνω σ’ αυτή την απέραντη σκακιέρα, που οι θήκες της αγκαλιάζουν τις ηπείρους, τις πόλεις. Μονάχα η ιστορική και πολιτιστική διαφορά κάποιων μειονοτήτων, που διψούν για ισχύ, μπορεί να υποστηρίξει τις δήθεν διαφορές ανάμεσα στις φυλές.

.....
Ένας μαύρος νεαρός περνάει στο δρόμο μου, αγκαλιάζοντας την μέση της λευκής αρραβωνιαστικιάς του.

Ο δρόμος του θα γίνει μια μέρα όλοι οι δρόμοι, η αγάπη αυτού του ζευγαριού θα πολλαπλασιάζεται αδιάκοπα στο μέλλον. Ας τους βοηθήσουμε να συντρίψουν τα φαντάσματα της ανόητης υπερηφάνειας, στον άνεμο του παρόντος, τα κατεστραμμένα φτερά τούτης της ταριχευμένης κουκουβάγιας θα σκορπιστούν στην ανυπαρξία και η λέξη “Απαρτχάντ” θα γίνει μια άγνωστη λέξη στο λεξικό, όπως οι τριήρεις, οι καταπέλτες, και οι βασιλίσκοι”.

Julio Cortazar

(Μετάφραση: Κωνσταντίνα Κισκίνη)

Η επινόηση της λέξης

“Στην προέκταση κάποιου βιβλίου ήδη πολύ παλιού, αλλά παρόντος πάντοτε ακούγεται η κραυγή πόνου, ενός βιβλίου. Εκείνος που λέει είναι εκείνος που πέθαινε από επιθυμία να πει. Του οποίου ο θάνατος είναι “το ίδιο το ειπωμένο”.

Εκείνος μου είπε:

Η ράτσα μου, είναι η κίτρινη ράτσα

Εγώ απάντησα:

Ανήκω στην ράτσα σου.

Εκείνος μου είπε:

Η ράτσα μου, είναι η μαύρη ράτσα

Εγώ απάντησα:

Ανήκω στη ράτσα σου.

Εκείνος μου είπε:

Η ράτσα μου είναι η άσπρη ράτσα:

Εγώ του απάντησα:

Ανήκω στη ράτσα σου.

γιατί ο ήλιος μου, είναι το κίτρινο αστέρι

γιατί με σκέπασε η νύχτα,

γιατί η ψυχή μου, σαν την πέτρα του νόμου είναι λευκή.

Edmond Jabes

Το απαρτχάιντ, αντιανθρωπιστική ιδεολογία

“Ακούω στις ειδήσεις, μια πληροφορία, που προέρχεται από το Μαπούτο: νοτιοαφρικανικά αεροπλάνα μάχης παραβιάζουν τον εναέριο χώρο της Μοζαμβίκης, και επιχειρούν αιφνίδια εισβολή στα περίχωρα της πρωτεύουσας, - ας σημειωθεί ότι οι δύο χώρες δεν έχουν πόλεμο για να βομβαρδίσουν τα στρατόπεδα των Μαύρων, που διέφυγαν τους νόμους του “απαρτχάιντ” και βρήκαν καταφύγιο στο σημερινό ελεύθερο έδαφος της παλιάς πορτογαλικής αποικίας.

Το μίσος των ρατσιστών, βασικό γνώρισμα της νοτιοαφρικανικής υποανάπτυξης, δεν έχει όρια στις ενέργειες και την επιθετικότητά του. Ο τρόπος και ο θάνατος είναι το σήμα κατατεθέν αυτής της τερατώδους ιδεολογίας.

Ανήκω σε μια χώρα, όπου ζουν διάφορες φυλές μαζί και συγχωνεύονται. Απ’ αυτή τη συγχώνευση του αίματος και της κουλτούρας, που η δύσκολη και επίμονη επίτευξη της συνεχίζεται και διευρύνεται, βγαίνουν ένας λαός μιγάς και ένας μικτός πολιτισμός, που αποτελούν μια καινοτομία στον κόσμο. Ένας λαός που κάθε μέρα ορίζει και μια ήττα στους ρατσιστές, και επιβάλλει την ένωση των φυλών - και όχι μονάχα την συνύπαρξη - σαν μοναδική λύση στο ρατσιστικό πρόβλημα. Ένας πολιτισμός που έχει τα θεμέλια του στα πιο ευγενή και γόνιμα αισθήματα το Βραζιλιάνικο έθνος είναι το αποτέλεσμα ακριβώς του αγώνα ενάντια στις προκαταλήψεις, ενάντια στον ρατσισμό, και ενάντια στο μίσος”.

Jorge Amado

Η τελευταία λέξη του ρατσισμού

“Απαρτχάιντ: μακάρι να μείνει για πάντα η λέξη και ο μοναδικός τρόπος για να χαρακτηρίσει κανείς τον έσχατο ρατσισμό. Όμως πλησιάζει η μέρα που αυτή η λέξη θα παραμείνει μνήμη.

Αυτή η έκθεση λειτουργεί, ίσως σαν μαρτυρία αυτής της μνήμης.

.....
 ΑΠΑΡΤΧΑΙΝΤ: η λέξη που από μόνη της περικλείει την έννοια του συμβολαίου, η κραυγαλέα διάρκεια της αφηρημένης ουσίας, (Heid), μοιάζει να αποβλέπει σε μια άλλη κατάσταση αφαίρεσης, εκείνη του περιορισμού της εξουσίας.

.....
 Επιτέλους, ο τελευταίος γιατί αυτός ο έσχατος ρατσισμός, είναι και ο μόνος που επιβίωσε στον κόσμο, ο μόνος τουλάχιστον που εκφράζει ακόμα ένα πολιτικό καθεστώς. Αποτελεί έναν ατελείωτο επιθανάτιο ρόγχο, κάτι σαν τη δύση του ρατσισμού, όμως θα πρέπει να διευκρινίσουμε αμέσως ότι ο ρατσισμός είναι προϊόν της Δύσης”. (Jacques Derrida, 1983, σελ. 10-11).

Jacques Derrida

Η επινόηση της λέξης

“Κάθε εφεύρεση γίνεται πρώτα μέσα στις λέξεις. Εμείς εξαρτόμαστε απ’ αυτές. Μας σημαδεύουν τόσο πολύ, όσο τις σημαδεύουμε κι εμείς. Λέξεις για τη χαρά. Λέξεις για τη δυστυχία. Λέξεις για την αδιαφορία και για την ελπίδα. Λέξεις για τα αντικείμενα, και τους ανθρώπους. Λέξεις για το σύμπαν, και λέξεις για την ανυπαρξία.

Και πίσω τους η ζωή, η ήσυχη, η έντονη ζωή να παραμονεύεται από το θάνατο. Η επινόηση μας επινοεί με την σειρά της, μας χρησιμοποιεί για τους δικούς της σκοπούς.

Μας πλησιάζει ή μας απομακρύνει από τον διπλανό μας. Μας αποδέχεται πανηγυρικά ή μας επιτίθεται. Μα για ποιά επινόηση πρόκειται εδώ; Για την επινόηση κάποιας λέξης φυσικά, κάποιας λέξης ανάλογης με την ολέθρια επινόησή της: το ΑΠΑΡΤΧΑΙΝΤ.

A για Αστυνομοκρατία

Π για Περιφρόνηση

A για Ατιμία

P για Ραδιουργία

T για Τρομοκρατία

X για Χυδαιότητα

A για Απανθρωπιά

I για Ιταμότητα

N για ντροπή

T για Τραγικότητα

Enrique Zanartu

Πιστεύουμε ότι οι καλλιτέχνες που ζουν και δουλεύουν μέσα στο χώρο των

πνευματικών αξιών δεν μπορούν και δεν πρέπει να μένουν αδιάφοροι μπροστά σε μια σύγκρουση όπου διακυβεύονται οι πιο υψηλές αξίες της ανθρωπότητας και του πολιτισμού. Γιατί όπως είχε πει κάποτε ο A. Arghaud:

“Καθήκον του συγγραφέα, του ποιητή δεν είναι να πάει να κλειστεί δειλά σε ένα κείμενο - αλλά αντιθέτως να βγει έξω, για να τραντάξει και να πολεμήσει το δημόσιο πνεύμα”.

2. Τα ΣΠΟΡ κατά του Ρατσισμού

- Διεθνή διακήρυξη κατά του Απαρτχάιντ στα ΣΠΟΡ

Τα Ηνωμένα Έθνη, ασχολούνται για πολλά χρόνια με την επιβολή του απαρτχάιντ στην άσκηση των ΣΠΟΡ στην Νότια Αφρική.

Σε αρκετά ψηφίσματα από το 1968, η Γενική Συνέλευση, καταδίκασε το απαρτχάιντ στα σπορ δήλωσε την ανεπιφύλακτη υποστήριξή της, στην Ολυμπιακή αρχή της μη διάκρισης των αθλητών, με βάση τη φυλή, τη θρησκεία, ή τους πολιτικούς δεσμούς των αθλητών, και την πίστη της, ότι τα προσόντα πρέπει να είναι το μοναδικό κριτήριο για τη συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες.

Κάλεσε όλους τους εθνικούς και διεθνείς αθλητικούς οργανισμούς να τηρήσουν την Ολυμπιακή αρχή και να αρνηθούν την υποστήριξη σε αθλητικά γεγονότα, που οργανώνονται, παραβιάζοντας αυτή την αρχή.

Κάλεσε ξεχωριστά κάθε αθλητή να αρνηθεί την συμμετοχή του, σε τέτοια αθλητικά γεγονότα, πίεσε τα κράτη να προωθήσουν την πίστη στην Ολυμπιακή αρχή, και καταδίκασε τις σχετικές ενέργειες της Κυβέρνησης της Νότιας Αφρικής.

Η Νότια Αφρική απεβλήθηκε από την Ολυμπιακή Κίνηση το 1970 και οι φυλετικώς διαχωρισμένοι αθλητικοί οργανισμοί της, έχουν αποκλεισθεί ή αποβληθεί από διάφορες διεθνείς αθλητικές ομοσπονδίες.

Στις 14 Δεκεμβρίου 1977, η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. υιοθέτησε και εξέδωσε την Διεθνή Διακήρυξη κατά του Απαρτχάιντ στα Σπόρ.

Παρακάτω παραθέτουμε ενδεικτικά κάποια άρθρα, από τα 18 της Διεθνούς Διακήρυξης κατά του Απαρτχάιντ στα Σπορ.

Άρθρο 4

1. Τα κράτη θα δηλώνουν και θα εκφράζουν δημόσια την πλήρη αντίθεση στο Απαρτχάιντ στον αθλητισμό, καθώς και την πλήρη και ενεργή υποστήριξη στον ολοκληρωτικό αποκλεισμό όλων των ομάδων και αθλητών, των ρατσιστικών αθλητικών σωματείων.
2. Τα κράτη θα επιδιώκουν ένα δραστήριο πρόγραμμα δημόσιας εκπαίδευσης, που έχει στόχο να εξασφαλίζει αυστηρή προσκόλληση στην Ολυμπιακή αρχή της μη διάκρισης στα αθλήματα και διαδομένη εθνική αποδοχή του πνεύματος και γράμματος των αποφάσεων των Ηνωμένων Εθνών για το Απαρτχάιντ στα Σπορ.
3. Θα δίνουν επίσης ενεργή υποστήριξη σε αθλητές και αθλητικούς επιτρόπους, που εκφράζουν την αντίθεσή τους, προς το απαρτχάιντ στα αθλήματα.

Άρθρο 12

Τα κράτη θα παίρνουν κατάλληλα μέτρα κατά των αθλητικών ομάδων και οργανισμών των οποίων τα μέλη συλλογικά ή ατομικά, συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες, σε οποιαδήποτε χώρα ασκεί απαρτχάιντ, που συγκεκριμένα θα περιλαμβάνουν:

α) Άρνηση οικονομικής παροχής, ή άλλης βοήθειας, που θα δώσει τη δυνατότητα σε αθλητικά σωματεία, ομάδες, ή άτομα να πάρουν μέρος σε αθλητικές δραστηριότητες σε χώρες που ασκούν απαρχαίντ.

β) Ανάκληση πρόσβασης σε εθνικές αθλητικές εγκαταστάσεις, τέτοιων ομάδων ή ατόμων.

γ) Μη αναγνώριση από τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών, όλων των επαγγελματικών αθλητικών συμβολαίων που περιλαμβάνουν αθλητικές δραστηριότητες σε οποιαδήποτε χώρα, που ασκεί απαρχαίντ ή ομάδες ή ξεχωριστούς αθλητές που επιλέγονται με βάση το απαρχαίντ.

δ) Άρνηση και ανάκληση εθνικών τιμών ή βραβείων σε τέτοιες ομάδες ή άτομα.

ε) Άρνηση επίσημης υποδοχής σε ομάδες ή αθλητές που συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες, από οποιαδήποτε χώρα ασκεί απαρχαίντ.

Άρθρο 18

Όλα τα διεθνή, τοπικά και εθνικά σωματεία και Ολυμπιακές επιτροπές, θα προσυπογράψουν τις αρχές αυτής της Διακήρυξης και θα υποστηρίζουν ότι θα τηρούν τις προβλέψεις που περιέχονται σ' αυτή".

(International Declaration Against Apartheid in Sports
The General Assembly of Ad Hoc Committee.
14 December 1977)

3. Θεωρητική υποδομή των φυλετικών διακρίσεων σύμφωνα με την

Ορθόδοξη Εκκλησία

Το πρόβλημα του ρατσισμού έχει απασχολήσει και την ορθόδοξη εκκλησία. Κατά το Μητροπολίτη Δημητριάδος, Παρασκευαΐδη Χριστόδουλο, πίσω από τη θεωρητική κάλυψη του ρατσισμού, οι Θιασώτες της θεωρίας αυτής θέλησαν να

κρύψουν επιδιώξεις επικυριαρχίας κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής, γι' αυτό και προχώρησαν συνειδητά προς τη γενίκευση των κριτηρίων αυτών. Ξεκινώντας αρχικά από φυλετικά στοιχεία, γρήγορα επεκτάθηκαν και σε ιδεολογικά κοινωνικά, οικονομικά, θρησκευτικά και πολιτικά με συνέπεια να ζούμε σήμερα τη φρικτή εμπειρία της εκμετάλλευσης των αδυνάτων από τους δυνατούς, των φτωχών από τους πλούσιους σε πολλά σημεία της γης.

Το παράδοξο είναι ότι βρέθηκαν και επιστήμονες, που επεδίωξαν να καλύψουν «επιστημονικά» τις θεωρίες αυτές για ανθρώπους δεύτερης ποιότητας και για τίποτες δεύτερης κατηγορίας στα πρόσωπα των καταπιεσμένων μαύρων ή και λευκών, κίτρινων και ερυθρόδερμων. Με συνέπεια οι λεγόμενες «φυλετικές διακρίσεις» να συνθέτουν ένα πολύ ευρύ φάσμα εκδηλώσεων, πού με την ελαστικότητα των κριτηρίων που θέσπισε η ανθρώπινη εφευρετικότητα, δυναστεύουν ουσιαστικά το ανθρώπινο πρόσωπο και φτωχαίνουν τον αιώνα μας.

Είναι γνωστό ότι οι αντιλήψεις αυτές γρήγορα πέρασαν από τη φιλοσοφία στην πολιτική πράξη που με τη βοήθεια του θεωρητικού της υποβάθρου επεδίωξε να εξασφαλίσει με ευρύ νομοθετικό έργο, την πολιτική και κοινωνική επικυριαρχία της θεωρούμενης ανωτέρας φυλής επί της θεωρούμενης κατωτέρας. Από τη σκοπιά αυτή ο ρατσισμός δεν περιορίζεται πλέον σε καθαρώς φυλετικά στοιχεία, αλλά επεκτείνεται και σε άλλες κατηγορίες διαφοροποιήσεων. Έτσι τόσο ο Σιωνισμός όσο και ο αντισημιτισμός θεωρούνται σήμερα μορφές του ρατσισμού που ταλαιπωρούν την ανθρωπότητα. (Παρασκευαΐδης Χριστόδουλος 1985).

Ο Βασίλειος Γιούλτσης, (1989) προσπαθώντας να προσεγγίσει το πρόβλημα και να ορίσει τα θεωρητικά του πλαίσια, αναφέρει ότι οι φυλετικές διακρίσεις

αποτελούν εφαρμογή «συστημάτων διαχωρισμού» που προωθούν ή επιβάλλουν διάφορες φυλετικές θεωρίες.

Ο όρος «σύστημα διαχωρισμού» σημαίνει έναν τύπο εφαρμοσμένης πολιτικής που νομιμοποιεί για μια κατηγορία πολιτών ορισμένα μέτρα διακρίσεων, με διαφοροποίηση, της αρχής των πολιτιστικών και κοινωνικών παροχών ή ακόμα και της αρχής των συνταγματικών δικαιωμάτων.

Γενικά τα μέτρα διακρίσεων δεν αναγνωρίζουν στις φυλετικές, εθνικές ή και θρησκευτικές ομάδες μια μεγάλη σειρά ευκαιριών ισότητας στη δημόσια παιδεία, στην επαγγελματική και επιστημονική εξέλιξη, στις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές διεκδικήσεις και στη συνταγματική πρακτική, που εκφράζεται με την ελευθερία του λόγου της θρησκευτικής πίστωσης, των ιδεών και της συνειδήσεως.

Είναι φανερό πως υπάρχει μια έντονη φυλετική προκατάληψη με αυτονόητα αισθήματα υπεροχής κάποιας φυλετικής ομάδας απέναντι σε μια άλλη. Η αντίληψη αυτή γεννήθηκε αρκετά από μια σύγκριση κυρίως πολιτιστικής διαφοράς, σύγκριση που αναζήτησε στη συνέχεια μια θεωρητική και επιστημονική κάλυψη για να «καθιερώσει» ένα δόγμα.

Σύμφωνα με το δόγμα αυτό, μια εθνική ομάδα έχει καταδικαστεί από τη φύση σε κληρονομική κατωτερότητα, ενώ μια άλλη εθνική ομάδα έχει επιλεγεί για κληρονομική ανωτερότητα. Το σχήμα εκδηλώνεται σε δύο διαφορετικά επίπεδα το ένα ανώτερο και το άλλο κατώτερο. (B. Γιούλτσης 1988).

Συμπερασματικά προκύπτει ότι οι παραπάνω θεωρητικοί συμφωνούν με την άποψη ότι ο ρατσισμός είναι εφεύρεση του ανθρώπινου νου, με σκοπό την εκμετάλλευση των αδυνάτων από τους δυνατούς.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία αποφεύγει επίμονα να δει τις φυλετικές διακρίσεις ως κοινωνικό πρόβλημα, γιατί μια τέτοια θεώρηση απομακρύνει το πρόβλημα σε δευτερογενές επίπεδο και το μεταβάλλει σε πεδίο σκοπιμοτήτων συναλλαγής σε αυτοσκοπό.

Δέχεται τη σύνδεση του φυλετικού προβλήματος με το κεντρικό γεγονός της προσωπικής σωτηρίας, που το μεταβάλλει σε προσωπικό πρόβλημα που δεν επιδέχεται αδιαφορία.

Στο σημείο αυτό ανοίγει η προοπτική της ευθύνης για το συνάνθρωπο και προβάλλει ταυτόχρονα το δίλημμα της αυθεντικότητας του πιστού.

3.α. Προσπάθειες της Ορθόδοξης Εκκλησίας για την αντιμετώπιση του

ρατσισμού

Η Χριστιανική Εκκλησία, όπως παρατηρεί ο Παρασκευαΐδης Χριστόδουλος, υπήρξε η πρώτη στον κόσμο που με γραπτά κείμενα καταδίκασε κάθε μορφή ρατσισμού και δίδαξε τους ανθρώπους να ζουν ελεύθερα και ισότιμα με αγάπη.

Την Διδασκαλία αυτή για πρώτη φορά την συναντάμε στη Π. Διαθήκη και αργότερα στην Κ. Διαθήκη όπου ο Απ. Παύλος μιλάει για την πανανθρώπινη αλήθεια, δηλ. την ενιαία καταγωγή όλων των ανθρώπων.

«Η Χριστιανική Εκκλησία εφάρμοσε κατά τον α΄ αιώνα για τα μέλη της τις αρχές αυτές, καταργώντας ουσιαστικά τη δουλεία και τοποθετώντας στο ίδιο επίπεδο Χριστιανούς, δούλους και ελεύθερους, πλούσιους και φτωχούς. Αυτό υπήρξε κατόρθωμα της αγάπης και ενέπνευσε η νέα πίστη στους νέους προσυλήτους». (Παρασκευαΐδης Χριστόδουλος 1985, σελ. 10)

Οι Χριστιανικές Εκκλησίες με τα συλλογικά τους όργανα, αλλά και παγκόσμιοι οργανισμοί, βρίσκονται σήμερα στην πρωτοπορία για την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Έχοντας ως γνώμονα την

Χριστιανική αντίληψη, για το απαραβίαστο του ανθρώπινου προσώπου και για την ανεκτίμητη και ανεπανάληπτη αξία του, που τόσο οι Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας, όσο και η Θεολογία της Ανατολής και της Δύσης, έχουν καθοριστικά περιχαράκώσει.

Σήμερα τον αντιρατσιστικό αγώνα έχουν αναλάβει, κατά κύριο λόγο, οι Χριστιανικές Εκκλησίες με τη συμπάρσταση των συλλογικών τους οργάνων και με διακηρύξεις και τοποθετήσεις που τονίζουν την ανάγκη, να ξαναβρούν οι άνθρωποι τη χαμένη τους αξιοπρέπεια.

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, η σύγχρονη αυτή ομοσπονδία των Χριστιανικών Εκκλησιών, έχει κατ' επανάληψη ασχοληθεί με το ρατσισμό και με ρητές διακοινώσεις έχει καλέσει τις συγκεκριμένες κυβερνήσεις που εκτρέπονται ή ανέχονται ή ενέχονται σε ρατσιστικές εκδηλώσεις να εγκαταλείψουν την τακτική αυτή, που προδίδει την ανθρώπινη αξία.

Τις φυλετικές διακρίσεις έχει επιλέξει και σαν θέμα συζητήσεως και λήψεως αποφάσεως και η Ορθόδοξη Εκκλησία για τη μέλλουσα Πανορθόδοξο Σύνοδο. Μεταξύ των άλλων έχει τεθεί ως θέμα και η συμβολή των κατά τύπους εκκλησιών για την επικράτηση των Χριστιανικών ιδεωδών, της ειρήνης, της ελευθερίας, της αδελφосύνης, της αγάπης μεταξύ των λαών και της άρσης των φυλετικών διακρίσεων.

Σύμφωνα με τον Γιούλτση (1989) ο αγώνας της Ορθοδοξίας, εναντίων των φυλετικών διακρίσεων και υπέρ της ισότητας, ελευθερίας και αδελφосύνης μεταξύ των λαών, κινείται ανάλογα με τις ιδεολογικές κατευθύνσεις των κυβερνήσεων και αυτό αποτελεί σημαντικό εμπόδιο των προσπαθειών που πραγματοποιούνται. Όμως οι ορθόδοξες Εκκλησίες έχουν αφετηρία τον αγώνα, την διδασκαλία περί του απαραβίαστου του ανθρώπινου προσώπου, ως εικόνα του Θεού.

Εκείνο που τονίζει ο Παρασκευαΐδης Χριστόδουλος, (1985), είναι ότι στον αγώνα εναντίων των φυλετικών διακρίσεων δεν διαφεύγουν, από την προσοχή της Εκκλησίας, μερικά σημεία που πρέπει να μην αγνοηθούν, όπως π.χ. ότι οι όροι ελευθερία, φυλετικές διακρίσεις, ειρήνη κ.λ.π. χρησιμοποιούνται ή ερμηνεύονται σήμερα ποικιλοτρόπως. Για πολλές φυλετικές ή άλλες μειονότητες, ελευθέρια και αδελφσύνη σημαίνουν, προπαγανδιστικά συνθήματα της άρχουσας τάξης, προς συνέχιση της καταπίεσης των μειονοτήτων. Επίσης σημείο ιδιαίτερης προσοχής είναι ότι μερικές Ορθόδοξες Εκκλησίες διαβιούν υπό καθεστώτα που εφαρμόζουν μια εξωτερική πολιτική αντι-ειρηνευτική και αντι-ανθρωπιστική και που τα καθεστώτα αυτά, αξιώνουν από τις εθνικές τους Εκκλησίες να υποστηρίζουν την πολιτική τους αυτή.

Όλα τα παραπάνω, αποτελούν εμπόδια τα οποία προσπαθούν να αναχαιτίσουν το έργο των Εκκλησιών. Όμως επειδή οι Εκκλησίες δεν είναι κράτη και δεν διαθέτουν ισχύ άμεσων και δραστικών μέτρων περιορίζονται σε μια ειδική καλλιέργεια ευαισθητοποίησης των ανθρώπων. Ακόμα τίθεται επικεφαλής ιδιωτικών και άλλων εκδηλώσεων, οργανισμών, κινημάτων, εμπνέονται με τους εκκλησιαστικούς της ανθρώπους τα πλήθη, όπως αυτό συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις καταπατήσεως ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή και των φυλετικών διακρίσεων.

Σήμερα γνωστά ονόματα όπως του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ του επισκόπου αυτού και άλλων, έχουν γίνει σύμβολα του αγώνα εναντίων του φυλετισμού και των παραφυσάδων του.

Επίσης διάφοροι

«μη κυβερνητικοί οργανισμοί που υπάρχουν σε διάφορες χώρες, έχουν άμεση συνεργασία με τις κατά τύπους εκκλησίες που συντονίζουν το σημαντικό τους έργο όπως στη Γαλλία π.χ. το M.R.A.P. ή η LICRA που είναι εξωκομματικός οργανισμός με ιδιαίτερη έμφαση στη δικαστηριακή υποστήριξη των θυμάτων

του ρατσισμού. Το ίδιο συμβαίνει και στην Αμερική και σε άλλες χώρες του κόσμου» (Παρασκευαΐδης Χριστοδούλου 1985,σελ. 14)

Συμπερασματικά το υλικό που αφορά τον ρατσισμό και την Ορθόδοξη Εκκλησία αποδεικνύει την σημαντική συμβολή της στον αγώνα κατά των φυλετικών διακρίσεων.

Όμως θα πρέπει εδώ να αναφερθούν τα εμπόδια που συναντούν πολλές εκκλησίες στις προσπάθειές τους, από την πολιτική των κυβερνήσεων κάθε χώρας. Προσαρμόζοντας έτσι τις προσπάθειές τους και το έργο τους, σύμφωνα με την πολιτική γραμμή που έχει χαράξει η κυβέρνηση της κάθε χώρας, που πολλές φορές η πολιτική αυτή μπορεί να είναι και αντι-ανθρωπιστική.

Όμως εδώ το ερώτημα που προκύπτει είναι: Πώς αντιμετωπίζει η Ορθόδοξη Εκκλησία, που έχει ταχθεί εναντίον του ρατσισμού και των διακρίσεων, τους ανθρώπους που ανήκουν σε διαφορετική θρησκεία, όπως Μωαμεθανούς, Βουδιστές, Χιλιαστές κ.ά.;

4. Το Νομικό καθεστώς των αλλοδαπών στην Ελλάδα

4α. Κριτική θεώρηση

Η μεταρρύθμιση στο δίκαιο, το οποίο ρύθμιζε, το καθεστώς των αλλοδαπών στη χώρα μας υπήρξε από καιρό αναγκαία.

Ο Ν. 4310/1929 εξακολούθησε να ισχύει, παρά τις ριζικές αλλαγές που είχαν στο μεταξύ συντελεστή.

Έτσι λοιπόν ένας νέος νόμος για τους αλλοδαπούς ο Ν. 1975/1991 έρχεται να αντικαταστήσει τον «απαρχαιωμένο» Ν. 4310/1929.

Όμως και ο νέος νόμος σύμφωνα με τον Ν. Χλέπα και Δ. Σπυράκο (1992) περιέχει αδυναμίες.

Οι συγγραφείς μεταξύ άλλων αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι:

«Οι φιλοξενούμενοι αλλοδαποί δεν έχουν ακόμα τη δική τους φωνή. Αυτό δεν είναι τυχαίο, αφού στην πλειονότητά τους είναι λαθρομετανάστες. Εδώ ακριβώς εντοπίζεται η καίρια αδυναμία του νέου νόμου που δεν τόλμησε να δώσει μια στοιχειωδώς ανθρώπινη προοπτική σ' αυτούς τους ανθρώπους που καλύπτουν υπαρκτές ανάγκες της αγοράς εργασίας». (Μ. Χλέπα, Δ. Σπυράκου (1992), σελ.15)

Βέβαια οι αδυναμίες, του νέου νόμου σύμφωνα με τους παραπάνω συγγραφείς, εντοπίζονται σε πολλά σημεία του, χαρακτηριστικό είναι ότι δεν καθιερώνει μια σαφή ορολογία, χρησιμοποιώντας τους όρους «εργασία» και «επάγγελμα» με επιλεκτικό τρόπο που προκαλεί σύγχυση.

Δεν είναι όμως οι ασάφειες, η σύγχυση της ορολογίας και η έλλειψη συστηματικότητας. Είναι ο «πρωτοφανής», όπως αναφέρουν και οι συγγραφείς, βαθμός εξάρτησης, του αλλοδαπού εργαζομένου από τον εργοδότη του. Η εξάρτηση αυτή του αλλοδαπού από τον εργοδότη είναι το μόνο μέσο που επέλεξε ο νομοθέτης για να εντείνει τον έλεγχο και να εξαφανίσει τα περιθώρια αυτοκαθορισμού, των αλλοδαπών εργαζομένων. Σκοπός του φαίνεται να είναι η δημιουργία ενός «υπάκουου αλλοδαπού εργατικού δυναμικού» χάρη στο φόβο της απόλυσης που οδηγεί στην απέλαση.

Παρακάτω θα αναφερθούμε επιλεκτικά στις πιο σπουδαίες διατάξεις του νέου νόμου που αφορούν το καθεστώς των αλλοδαπών στη χώρα μας.

4β. Προϋποθέσεις εισόδου

Κάθε αλλοδαπός μπορεί να εισέλθει στο Ελληνικό έδαφος εφόσον πληρεί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

Όταν κατέχει κανονικό και ισχύον διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο, το οποίο αναγνωρίζεται από διεθνείς συμβάσεις και φέρει, εφ' όσον απαιτείται, έγκυρη και ισχύουσα θεώρηση εισόδου (VISA).

Αρμόδιες υπηρεσίες για τη χορήγηση θεωρήσεων εισόδου είναι οι καθοριζόμενες με απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών.

Με απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Οικονομικών και Δημόσιας Τάξεως καθορίζονται, το είδος, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία χορήγησης θεωρήσεων εισόδου.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, θεώρηση εισόδου μπορεί να χορηγηθεί από τις υπηρεσίες ελέγχου διαβατηρίων κατά την άφιξη του αλλοδαπού, στο σημείο εισόδου, σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργού Δημόσιας Τάξης.

4.γ. Περιπτώσεις απαγόρευσης εισόδου

Απαγορεύεται η είσοδος αλλοδαπού στο Ελληνικό έδαφος αν:

1. Πάσχει από ασθένεια, η οποία σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα και την παγκόσμια οργάνωση υγείας μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.
2. Δεν διαθέτει τα αναγκαία μέσα συντήρησης αυτού και των μελών της οικογένειάς του, σύμφωνα πάντα με τα όσα ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης.
3. Διερχόμενος, δεν έχει θεώρηση εισόδου, εφ' όσον απαιτείται και εισιτήρια για τη συνέχιση του ταξιδιού του, τόσο για τη χώρα προορισμού όσο και τις ενδιάμεσες χώρες από τις οποίες θα διέλθει.
4. Περιλαμβάνεται στον κατάλογο των αλλοδαπών για τους οποίους υπάρχει απαγόρευση εισόδου, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 του παρόντος νόμου.

5. Όταν έρχεται με σκοπό να αναλάβει εργασία ή να ασκήσει επιχειρηματική δραστηριότητα ή αυτοτελές επάγγελμα και δεν κατέχει βεβαίωση του προξενείου που χορήγησε τη θεώρηση εισόδου, στην οποία μνημονεύεται ειδικά τα στοιχεία της σχετικής προέγκρισης.
6. Όταν εκ των περιστάσεων συνάγεται βάσιμα ότι αποσκοπεί να παραμείνει στη χώρα μας ως μετανάστης χωρίς ειδική γι' αυτό έγκριση ή ότι μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της χώρας.
7. Όταν το χρησιμοποιούμενο ταξιδιωτικό έγγραφο δεν εξασφαλίζει την επανείσοδό του στη χώρα προέλευσης ή καταγωγής.

Αλλοδαπός ο οποίος είχε διέλθει στην Ελλάδα και δεν του επιτράπηκε ή είσοδος στη χώρα προορισμού, εφ' όσον μεσολάβησε είσοδός του σε Τρίτη ενδιάμεση χώρα, δεν γίνεται δεκτός για επανείσοδο, αν δεν πληρεί εκ νέου τις προϋποθέσεις εισόδου.

Η θεώρηση εισόδου του αλλοδαπού δεν καθιστά υποχρεωτική την είσοδο του αλλοδαπού στο Ελληνικό έδαφος αν οι ελληνικές αρχές ελέγχουν βεβαιώνουν ότι στο πρόσωπο αυτό, συντρέχει κάποιες από τις περιπτώσεις που απαγορεύουν την είσοδό του στη χώρα.

Τέλος δεν μπορεί να απαγορευτεί, σύμφωνα με τα άρθρα του νέου νόμου, η είσοδος στη χώρα προσώπου που βάσει επισήμων εγγράφων βεβαιώνουν ότι έχει την ελληνική υπηκοότητα ακόμα κι αν το άτομο αυτό δεν έχει ταξιδιωτικό έγγραφο.

4δ. Παραμονή για εργασία

Στον αλλοδαπό, ο οποίος εισήλθε στην Ελλάδα κατόπιν προεγκρίσεως για εργασία ή άσκηση επαγγέλματος ή οποιαδήποτε άλλη οικονομική δραστηριότητα, χορηγείται άδεια παραμονής ετήσιας διάρκειας που μπορεί να ανανεώνεται κατά έτος

μέχρι πέντε έτη. Η άδεια εργασίας ισχύει για συγκεκριμένη χρονική περίοδο και χορηγείται για συγκεκριμένο εργοδότη, είδος απασχόλησης και τόπο εργασίας.

Με τη συμπλήρωση του 5ου έτους παραμονής, από την ημερομηνία αρχικής εισόδου, ο αλλοδαπός υποχρεούται εντός μηνός να εγκαταλείψει το Ελληνικό έδαφος διαφορετικά απελαύνεται.

Ο αλλοδαπός που προτίθεται να συνεχίσει την παραμονή και εργασία σύμφωνα με τις παρακάτω προϋποθέσεις πέραν της πενταετίας, υποχρεούται να υποβάλει σχετική αίτηση στην αρμόδια αστυνομική αρχή δύο τουλάχιστον μήνες πριν από την συμπλήρωση του 5ου έτους.

Για την παράταση της παραμονής αποφασίζει ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης μετά από σύμφωνη γνώμη του Υπουργού Εργασίας εφόσον συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις.

Η τυχόν χορηγούμενη άδεια παραμονής πέρα από πέντε έτη, είναι 2ετούς διάρκειας και ανανεώνεται με τις προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν αρχικά.

Μετά από 15ετή συνολική νόμιμη παραμονή και κοινωνική ασφάλιση σε φορέα κύριας ασφαλίσεως, επί εκατόν είκοσι μήνες, μπορεί να χορηγηθεί στον αλλοδαπό από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης άδεια παραμονής αόριστης διάρκειας.

4ε. Παραμονή για σπουδές

Ο αλλοδαπός που επιθυμεί να σπουδάσει στη χώρα μας θα πρέπει να εξασφαλίσει θέση σε σχολή και να πάρει ειδική θεώρηση εισόδου και άδεια παραμονής ετήσιας ισχύος, η οποία θα ανανεώνεται κατά έτος μέχρι την αποφοίτηση του αλλοδαπού από τη σχολή. Η σπουδαστική άδεια παραμονής αναφέρει το σκοπό για τον οποίο χορηγείται και ισχύει μόνο για αυτόν.

Συνεπώς, απαγορεύεται η εργασία αλλοδαπών σπουδαστών, εκτός, αν ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης και ο Υπουργός Εργασίας προβλέψουν στο μέλλον εξαιρέσεις.

Για την ετήσια ανανέωση της άδειας παραμονής λόγω σπουδών, λαμβάνεται υπόψη ιδιαίτερα η επιμέλεια και η πρόοδος, ο χρόνος φοίτησης σε κάθε έτος σπουδών, η «εξ ιδίων κάλυψη των δαπανών διαβίωσης» και η επιμέλεια.

4.στ. Από την προσωρινή διαμονή στη βραχυχρόνια παραμονή

Ο αλλοδαπός που εισέρχεται νόμιμα στη χώρα σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται μπορεί να παραμείνει μέχρι και τρεις μήνες, χωρίς πρόσθετη άδεια των αρμόδιων αρχών.

Ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου, που επιθυμεί να συνεχίσει την παραμονή του, παράταση του χρόνου προσωρινής διαμονής ακόμη μέχρι και τρεις μήνες, μπορεί να του χορηγηθεί, εφόσον υποβάλλει την αίτησή του δεκαπέντε μέρες πριν από την λήξη της, και σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργού Δημόσιας Τάξης.

Η συνολική παραμονή μπορεί να φτάσει τους εννέα μήνες.

4.ζ. Υποχρέωση αναχώρησης

Ο αλλοδαπός του οποίου λήγει η άδεια παραμονής ή απορρίπτεται η ανανέωση της άδειας παραμονής ή απορρίπτεται η αίτηση για παραμονή, υποχρεώνεται να αναχωρήσει αμέσως.

Ειδικές περιπτώσεις περάτωσης της παραμονής μπορούν να θεωρηθούν: η υποχρεωτική αναχώρηση αλλοδαπού του οποίου αμφισβητείται η ιδιότητα του ομογενή.

Επίσης υποχρεωτική είναι η αναχώρηση αλλοδαπού που εγγράφηκε στον κατάλογο ανεπιθύμητων.

4.η. Διοικητική απέλαση

Η διοικητική απέλαση αλλοδαπού με την επιφύλαξη των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας μας είναι δυνατή αν:

1. Καταδικαστεί σε κάθειρξη ή φυλάκιση και δεν απελάθηκε από το δικαστήριο.
2. Παραβεί τις διατάξεις του Νόμου 1975/1991.
3. Η παρουσία του κρίνεται επικίνδυνη για τη δημόσια υγεία ή για τη δημόσια τάξη ή την ασφάλεια της χώρας.
4. Εμφανίζεται ενώπιον των Ελληνικών αρχών με διαφορετική κάθε φορά ιθαγένεια.

Την απέλαση διατάσει ο αρχηγός της Ελληνικής αστυνομίας αφού προηγουμένως δώσει στον αλλοδαπό 24ωρη προθεσμία για να προβάλλει τις αντιρρήσεις του.

4.θ. Απαγορεύσεις απελάσεων

Απαγορεύεται η απέλαση αλλοδαπού εφ' όσον:

1. Ο αλλοδαπός είναι ανήλικος και η οικογένεια του διαμένει στην Ελλάδα.
2. Είναι μητέρα ημεδαπού ανηλίκου με τον οποίο συγκατοικεί και διατρέφει, ή γονέας ημεδαπού ανηλίκου και έχει τη γονική μέριμνα.
3. Έχει υπερβεί το 30ό έτος της ηλικίας του και δεν διατρέχει κανένας λόγος που να αφορά την εθνική ασφάλεια, της χώρας.

4.ι. Δαπάνες απέλασης

Η δαπάνη απέλασης καλύπτεται από τα χρήματα του απελαυομένου εφόσον διαθέτει το ποσό, διαφορετικά επιβαρύνεται το δημόσιο ή μέρος αυτού.

Όταν η είσοδος ή η παραμονή έχει επιτραπεί κατόπιν εγγυήσεως κάποιου, τα έξοδα απέλασης βαρύνουν τόσο τον απελαυνόμενο, όσο και τον εγγυητή.

Ο εργοδότης που απασχολεί τον αλλοδαπό χωρίς άδεια εργασίας επιβαρύνεται με τα έξοδα της απέλασής του.

Οι παραπάνω δαπάνες καταβάλλονται αμέσως ή εισπράττονται ως δημόσιο έσοδο (Χλέπας Ν. - Σπυράκος Δ. Αθήνα 1992).

5. Προστασία που παρέχουν Συμβάσεις - Συμφωνίες και Οδηγίες του

Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΟΚ για τους αλλοδαπούς

Οι διατάξεις αυτές αφορούν μόνο τους υπηκόους των κρατών - μελών και εξαιρούν ρητά υπηκόους τρίτων χωρών.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης εξετάζει τα προβλήματα των μεταναστών και προσφύγων από τη δεκαετία του 1950 και έχει προσφέρει αξιόλογο νομοθετικό έργο με τη σύναψη αρκετών διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών.

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης που κυρώθηκε με το νόμο 1426 (ΦΕΚ 32, τ.Α, 21 Μαρτίου 1984), αποτελεί απλό ευχολόγιο γιατί δεν περιέχει δεσμευτικές διατάξεις. Το άρθρο 19 αναφέρεται στο δικαίωμα των μεταναστών εργατών και των οικογενειών τους για προστασία. Τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εξασφαλίζουν 1) την ύπαρξη καταλλήλων υπηρεσιών που θα ασχολούνται δωρεάν, με την παροχή βοήθειας στους εργαζόμενους και την παροχή πληροφοριών, 2) να λαβαίνουν μέτρα που να διευκολύνουν την αναχώρηση, το ταξίδι και την υποδοχή των εργαζομένων και των οικογενειών τους, 3) να προωθούν τη συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών δημόσιων και ιδιωτικών, των χωρών προέλευσης και υποδοχής. 4) Επίσης να εξασφαλίζουν στους εργαζομένους που

βρίσκονται νόμιμα στο έδαφός τους ίδια μεταχείριση αναφορικά με την αμοιβή και άλλους όρους απασχόλησης, 5) υπαγωγή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, 6) στέγαση, 7) να διευκολύνουν την επανασυγκέντρωση της οικογένειας του μετανάστη εργάτη, 8) να εξασφαλίζουν ότι θα μπορούν να απελαθούν μόνο σε περίπτωση που απειλούν την ασφάλεια του κράτους ή παραβιάζουν τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη.

Το συγκεκριμένο άρθρο 19 περιλαμβάνει αρκετές παραγράφους που εντοπίζουν πολλά σημεία, για την διευκόλυνση και προστασία των μεταναστών. Τα παραπάνω που αναφέρθηκαν αποτελούν τα πιο ενδιαφέροντα θέματα.

5.α. Για τους μετανάστες από χώρες της ΕΟΚ

Υποστήριξη ώστε να συμμετάσχουν στην κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας για μια καλύτερη συμβίωση πληθυσμών, εξασφάλιση του δικαιώματος στην Εργασία χωρίς διακρίσεις και απέλαση, παραχώρηση αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων, ιδιαίτερα στην άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Ενίσχυση των οργανώσεων των μεταναστών, ίδρυση ινστιτούτων για την κατάρτιση των διακρίσεων, στα οποία τα θύματα των διακρίσεων να έχουν νομική αρωγή, ίδρυση σε επαρκή αριθμό και ικανοποιητικής ποιοτικής στάθμης υπηρεσιών των μεταναστών. Εφαρμογή σχολικής και μορφωτικής πολιτικής που να ευνοεί την ανάπτυξη και τον αλληλοσεβασμό των διαφόρων πολιτισμικών ταυτοτήτων, ίση μεταχείριση μεταναστών στην πρόσβαση, στην περίθαλψη και κοινωνική ασφάλιση.

5.β. Για μετανάστες από τρίτες χώρες

Επέκταση των δικαιωμάτων που προβλέπονται από τον κανονισμό 1612 περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, προς τους εργαζομένους που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΟΚ, παροχή μεγαλύτερης ασφάλειας και περισσότερων δυνατοτήτων ενσωμάτωσης, εξασφάλιση του δικαιώματος για οικογενειακή επανασύνδεση, επέκταση των δικαιωμάτων που προβλέπονται για όλους τους κοινοτικούς υπηκόους, στους εργαζομένους από τρίτες χώρες σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας. Ποιοτική βελτίωση της δωρεάν νομικής προστασίας, ικανοποίηση των άμεσων αναγκών των διακινούμενων εργαζομένων για παιδεία και συνειδητοποίηση της καταγωγής τους μέσα σ' ένα πλαίσιο σεβασμού των διαφορετικών πολιτισμικών ταυτοτήτων.

5.γ. Για παράνομους μετανάστες

Ανάγκη για αδιάλειπτη και συντονισμένη καταπολέμηση σε κοινοτικό επίπεδο της λαθραίας εισαγωγής εργατικού δυναμικού, με πρόβλεψη αυστηρών μέτρων εναντίον των επιχειρηματιών και εργοδοτών που προσλαμβάνουν αυτού του τύπου εργατικό δυναμικό.

6. Ρατσισμός στα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Η ηθική ευθύνη που φέρουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ο τύπος είναι τεράστια, γιατί μπορεί η μετάδοση των πληροφοριών προς την κοινή γνώμη να ευνοήσουν την ανάπτυξη ρατσιστικών αντιδράσεων.

Η γνώμη μας, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά την μετάδοση της ειδήσεως καθ' εαυτήν, αλλά τον τρόπο με τον οποίο η είδηση επιλέγεται και παρουσιάζεται, υποδαυλίζοντας το φυλετικό μίσος.

Συχνά η δραματοποίηση των ειδήσεων διαστρεβλώνει την πραγματικότητα με κίνδυνο να προκαλούν περιφρόνηση και εχθρότητα της ελληνικής κοινής γνώμης, προς τους αλλοδαπούς.

“Η πληροφόρηση για τις μειοψηφίες μοιάζει να είναι ιδιαίτερα μεροληπτική, καθώς τα εγκλήματα τα οποία πράττουν ορισμένα μέλη τους, καλύπτονται δια μακρών, ενώ οι αναφορές στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτές οι κοινότητες, είναι φειδωλές και τα επιτεύγματά τους, αγνοούνται σχεδόν πλήρως. Το πρόβλημα οξύνεται όταν οι ειδήσεις μεταδίδονται με τρόπο που αμαυρώνει την εικόνα της χώρας, στην οποία αναφέρονται. Τέλος καλύπτοντας πράξεις βίας με εντυπωσιοθηρικό τρόπο, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καλλιεργούν την έξαρση της βίας, υποθάλποντας ένα είδος νοσηρής γοητείας”. (Ευριγένης, 1987, σελ. 112).

Ελάχιστα προγράμματα στην τηλεόραση, ασχολούνται με την ζωή των εθνοτικών μειονοτήτων, και το κύριο θέμα είναι η ένταξη, και ποτέ σχεδόν ο ρατσισμός ή η ξενοφοβία. Δεν υπάρχει καμία υπηρεσία παροχής πληροφοριών που θα ενημερώνει τους αλλοδαπούς ως προς τα νομικά μέσα, που υπάρχουν για την προστασία των ατόμων από τις φυλετικές διακρίσεις, το ρατσισμό, και τις πράξεις που υποκινούν σε μίσος και ρατσιστική βία.

Ο Γαλάνης (1989) αναλύοντας τα δύο μεγαλύτερα ευρείας κυκλοφορίας περιοδικά (Stern και Quick) μεταξύ των ετών 1960 και 1982 συγκεντρώνει το

ενδιαφέρον του στους τρόπους με τους οποίους τα Μ.Μ.Ε., προβάλλουν εγκλήματα με δράστες, μέλη των εθνοτικών μειονοτήτων.

Η έρευνα του καταλήγει στο συμπέρασμα,

“ότι σε εποχές οικονομικής ύφεσης, δημοσιεύονται πολύ περισσότερα άρθρα με περιεχόμενο σχετικό με εγκλήματα εν γένει, ενώ σε εποχές οικονομικής ευημερίας, τα άρθρα ασχολούνται περισσότερο με τους εγκληματίες ως άτομα. Παραλείπουν δε να αναφερθούν στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες διαβίωσής τους”. (Glyn M. Ford, 1987, σελ. 164-165).

Επομένως είναι σαφές ότι η απήχηση στα Μ.Μ.Ε. αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κίνητρα για την ανάπτυξη ρατσιστικής - τρομοκρατικής δράσης. Γι' αυτό όσοι ασχολούνται με την βιομηχανία πληροφόρησης, σε όλα της τα επίπεδα, πρέπει να αντιληφθούν ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, υποχρεούνται να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο για την κατάργηση των φυλετικών προκαταλήψεων, και την προώθηση αρμονικών σχέσεων μεταξύ του αλλοδαπού και ντόπιου πληθυσμού, κάθε χώρας.

7. Το ξένο έγκλημα

Στις χώρες της Δ. Ευρώπης ορισμένες έρευνες κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι το ποσοστό εγκληματικότητας των μεταναστών, είναι υψηλότερο από του γηγενούς πληθυσμού. Αλλά υποστηρίχθηκε ότι το γενικό ποσοστό εγκληματικότητας που χρησιμοποιούν οι περισσότερες έρευνες, δεν αποτελεί την κατάλληλη βάση για σύγκριση, αφού οι περισσότεροι μετανάστες είναι άνδρες νέοι που εμφανίζουν το υψηλότερο ποσοστό εγκληματικότητας.

Ακριβής σύγκριση μπορεί να γίνει μόνο με τα ειδικά ποσοστά εγκληματικότητας κατά φύλο και ηλικία, ότι δηλ. οι ξένοι άνδρες ηλικίας 20-40 ετών έχουν το ενδεχόμενο

να δείξουν ότι έχουν χαμηλότερη εγκληματικότητα από εκείνη των Ελβετών (όπως απέδειξε έρευνα στην Ελβετία).

Η εγκληματικότητα των ξένων είναι φαινομενικά υψηλή, γιατί είναι λιγότερο πιθανό να διαφύγουν την δίωξη αφού αναγνωρίζονται από την προσφορά τους, το ντύσιμό τους κ.λ.π. (Ηρα - Εκμε Πουλοπούλου, 1990, σελ. 47).

Με βάση τα δεδομένα που έχουν καταγραφεί στον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή του Υπουργείου Δημόσιας Τάξεως, στην Ελλάδα σήμερα ζουν νόμιμα περίπου 76.000 αλλοδαποί εκ των οποίων οι 30.000 έχουν νόμιμη άδεια εργασίας.

Επίσης υπολογίζεται ότι διαμένουν περίπου 300.000 λαθρομετανάστες, ενώ η παράνομη μετανάστευση το 1991 προκύπτει ότι αυξήθηκε κατά 20% περίπου.

Το τελευταίο διάστημα παρατηρήθηκε έξαρση της εγκληματικότητας και η "κοινή γνώμη" βομβαρδίστηκε με ειδήσεις για τη δράση, κυρίως αλλοδαπών κακοποιών. Πόση ανησυχητικά είναι, λοιπόν τα πράγματα στο μέτωπο της εγκληματικότητας και τι συμμετοχή έχουν οι ξένοι υπήκοοι;

Ο πίνακας με τα στατιστικά στοιχεία για τους δράστες - ημεδαπούς και αλλοδαπούς - τα τρία τελευταία χρόνια - είναι αποκαλυπτικός.

Το 3% των Ελλήνων πολιτών σχεδόν κάθε χρόνο διαπράττει αδικήματα του ποινικού κώδικα, και των ειδικών ποινικών νόμων. Το 1989 διαπιστώθηκε από την Αστυνομία η εγκληματική δράση 264.257 Ελλήνων πολιτών. Αντίθετα το ποσοστό των αλλοδαπών που κάνει παραβάσεις είναι μόλις το 0,9% του συνόλου των αλλοδαπών που μένουν στην Ελλάδα. Η συμμετοχή των Ελλήνων σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, τουλάχιστον το πρώτο 10 μήνο του 1991, παρουσίαζε μείωση.

Συνολικά οι αλλοδαποί δράστες είναι το 1,0% του συνόλου των κατηγορουμένων. Παρακάτω σας παραθέτουμε τον πίνακα του Υπουργείου Δημόσιας

Τάξεως, όπου αναφέρει τις κατηγορίες αδικημάτων από δράστες ημεδαπούς και αλλοδαπούς, κατά το 1989, 1990, και το πρώτο 10μηνο του 1991.

ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ	1989		1990		1991(10μηνο)	
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	2.64.257	1.343	307.113	3.451	281.632	3.439
1. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ	1.996	38	2.047	37	1.719	43
α. Ανθρωποκτονία από πρόθεση	201	10	211	12	176	17
β. Ανθρωποκτονία από αμέλεια με αυτοκίνητο	1.595	23	1.674	19	1.394	28
2. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΩΜΑΤΙΚΩΝ ΒΛΑΒΩΝ	30.789	364	29.252	320	25.493	391
3. ΕΓΚΛ/ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ	6.606	24	6.584	32	5.702	15
4. ΒΙΑΣΜΟΙ	179	9	137	11	171	21
5. ΚΛΟΠΕΣ-ΔΙΑΡΡΗΞΕΙΣ-ΛΗΣΤΕΙΕΣ	8.357	279	3.786	326	3.907	729
α. Ληστεία με αρπαγή τσάντας	93	1	125	2	123	5
β. Άλλη ληστεία	238	7	270	9	321	34
γ. Αρπαγή τσάντας	94	1	109	-	258	10
6. ΠΡΟΣΒΟΛΕΣ ΚΑΤΑ ΠΟΛΙΤ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ	619	16	719	31	691	25
7. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤ. ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ	97	10	96	16	158	29
8. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤ. ΜΕ ΤΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ	575	43	587	63	415	73
9. ΕΠΑΙΤΕΙΑ - ΑΛΗΤΕΙΑ	184	45	118	18	113	17
10. ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΝ. ΚΑΤΟΧΗΣ ΟΠΛΩΝ - ΟΠΛΟΧΡΗΣΗΣ	875	22	693	30	875	31
11. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	71.357	18	104.914	82	101.010	54
12. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	210	14	204	14	219	14
13. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	2.437	176	2.726	197	2.340	165
14. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΕΡΙ Γ.Ο.Κ.	31.701	43	31.422	103	26.142	223
15. ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΕΣ	475	43	430	58	352	60

(Ταχυδρόμος 22/1/92 σελ. 40)

Πέρα ωστόσο από τους αριθμούς υπάρχει και απόρρητη έκθεση της Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, η οποία προειδοποιεί για τον κίνδυνο δημογραφικής αλλοίωσης του πληθυσμού, για το κοινωνικό κόστος από την αύξηση της ανεργίας, και την εμφάνιση των πρώτων κρουσμάτων ρατσισμού και ξενοφοβίας, για την αύξηση της εγκληματικότητας, για το οικονομικό κόστος, για το κόστος

εθνικής ασφάλειας λόγω της ευκολότερης διείσδυσης ξένων πρακτόρων. (Ρατσισμός και ξένοι εγκληματίες” Ταχυδρόμος, 22/1/92, σελ. 39).

Η δημιουργία λοιπόν, και στην χώρα μας ειδικού κυβερνητικού οργανισμού υπεύθυνου για την χάραξη εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής, και την παρακολούθηση, τον έλεγχο, και την εφαρμογή των αποφασιζομένων, είναι απολύτως απαραίτητη.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ

ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

1. SOS Ρατσισμός - Μια μη κυβερνητική οργάνωση κατά του ρατσισμού

Η SOS Ρατσισμός είναι μια θυγατρική της ομώνυμης γαλλικής, και ιδρύθηκε το 1989 στην Ελλάδα. Η ομώνυμη γαλλική ξεκίνησε τη δράση της το 1984.

Στόχος της είναι η αφύπνιση των πολιτών προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα φυλετικών και κοινωνικών διακρίσεων, που εκδηλώνονται καθημερινά. Είναι μη κυβερνητική οργάνωση, ανεξάρτητη από κομματικούς ή άλλους οργανισμούς, η αρχές.

Θεωρεί τους ανθρώπους διαφορετικής φυλετικής προέλευσης ή κοινωνικής θέσης, ίσους μεταξύ τους. Θεωρεί άξιες σεβασμού τις παραδόσεις, τα έθιμα, τις θρησκευτικές και πολιτικές τους αντιλήψεις, και τις κοινωνικές συμπεριφορές που αντιπροσωπεύονται. Επίσης θεωρεί θεμιτό να τυγχάνουν ισότιμης μεταχείρισης, όχι μόνο από κάθε αρχή, αλλά και από κάθε πολίτη.

Πιο συγκεκριμένα η SOS Ρατσισμός:

1. Συμμερίζεται τα αιτήματα εθνικών, θρησκευτικών, φυλετικών ή κοινωνικών μειονοτήτων ως προς τα δικαιώματα ισονομίας και ισοπολιτείας όπως αυτά καθορίζονται από το Σύνταγμα, το Διεθνές Δίκαιο και τις Συμβάσεις.
2. Αγωνίζεται για την πληροφόρηση, την ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση του Ελληνικού λαού και της διεθνούς κοινής γνώμης για:
  - I. Να μην εγκατασταθεί ο Ρατσισμός
  - II. Για τα δικαιώματα όσων υφίστανται διακρίσεις
  - III. Μια κοινωνία ανθρώπων ίσων, ελεύθερων και αλληλέγγυων με στόχους::

- α) Τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου
- β) Το δικαίωμα ελεύθερης διακίνησης και εγκατάστασης
- γ) Το σεβασμό των δικαιών όσων υφίστανται διακρίσεις και ιδιαίτερα αυτών που απειλούν να εδραιωθούν, όπως ο αντισιγανισμός
- δ) Τον σεβασμό της ηθικής ακεραιότητας του ατόμου καθώς και της εθνικής ή ατομικής του ταυτότητας.
- ε) Την ελεύθερη άσκηση του πολιτιστικού χαρακτήρα και των παραδόσεων κάθε έκφρασης και την ελεύθερη και ισόρροπη διάδοσή τους.
- στ) Στην κοινωνική ενσωμάτωση / ένταξη των μειονεκτούντων μέσω της κατοχύρωσης της αρχής, ότι ανόμοιο και άνισο είναι δύο διαφορετικά πράγματα

Για την εκπλήρωση των στόχων της η SOS Ρατσισμός, χρησιμοποιεί ως μέσα την ειρηνική διαδήλωση των απόψεών της, την τεκμηρίωσή τους, και την νομική και κοινωνική αρωγή, στο μέτρο των δυνατοτήτων και των αναγκών, προς τα πρόσωπα ή τις ομάδες του υφίστανται διακρίσεις. Ακόμα σε έκτακτες περιπτώσεις ή για ζητήματα ιδιαίτερης σημασίας η SOS Ρατσισμός μπορεί να διαμορφώσει αντιπροσωπείες, επιτόπιας έρευνας.

Γιάννης Φρέρης. Γραμματέας Εθνικού Γραφείου, SOS Ρατσισμός

Συνέντευξη τύπου 19//7/1990

2. Άλλες υπηρεσίες και φορείς προστασίας για μετανάστες, πρόσφυγες και προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

2.α. Υπάτη Αρμοστεία Προσφύγων

Είναι το γραφείο του ΟΗΕ, του Υπάτου Αρμοστή για τους πρόσφυγες, που δημιουργήθηκε με την Απόφαση 428 (V) από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και

άρχισε τις δραστηριότητες του, την 1η Ιανουαρίου 1951. Είναι ένας ανθρωπιστικός, μη πολιτικός φορέας. Στην Ελλάδα το γραφείο, ιδρύθηκε το 1951 και άρχισε να λειτουργεί το 1952. Σκοπός της Υπάτης Αρμοστείας, είναι η παροχή διεθνούς προστασίας, και η λύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες.

Εκτός των υπηρεσιών κοινωνικής και νομικής προστασίας και αρωγής που προσφέρει στους πρόσφυγες, το Γραφείο Αρμοστείας στην Ελλάδα διοργανώνει σεμινάρια, διαλέξεις, προβαίνει σε ενημερωτικές εκδόσεις, εξετάζει τις αιτήσεις ασύλου, συμμετέχει συμβουλευτικά στην Επιτροπή συναρμοδίων Υπουργείων που εξετάζουν, σε δεύτερο και τελικό βαθμό τις αιτήσεις ασύλου που απορρίφθηκαν.

2.β. Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας

Το πρόγραμμα Ι.Κ.Ε. για τους πρόσφυγες χρηματοδοτείται από την Υπάτη Αρμοστεία Προσφύγων, και έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα. Παρέχονται πληροφορίες για όλες τις πηγές βοήθειας που υπάρχουν στην κοινότητα: βοήθεια για προβλήματα υγείας, στέγης και απασχόλησης σε πρόσφυγες από το Ιράκ - Ιράν - Λίβανο - Συρία- Παλαιστίνη, και λοιπές χώρες της Ασίας, όσο ζουν στην Ελλάδα περιμένοντας να εγκριθεί η μετανάστευση τους, σε τρίτη χώρα.

Άλλες παροχές και υπηρεσίες που επιτελεί το ΙΚΕ είναι ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, προάσπιση των κοινοτικών και ατομικών δικαιωμάτων των προσφύγων, εκπαίδευση σπουδαστών Κοινωνικών Λειτουργών στην Κοινωνική Εργασία, με μετακινούμενες ομάδες, καλλιέργεια θετικού κλίματος και εξομάλυνση των σχέσεων με την κοινότητα.

Έργο του Ι.Κ.Ε. αποτελούν ακόμα η ενημέρωση της κοινής γνώμης για το προσφυγικό πρόβλημα, ο διάλογος και συνεργασία με όλες τις οργανώσεις για αλλοδαπούς πρόσφυγες για τον καλύτερη συντονισμό των ενεργειών στις ατομικές περιπτώσεις, και για την εξεύρεση αποδοτικότερης πολιτικής στον χειρισμό του προσφυγικού προβλήματος, και η διοργάνωση επιμορφωτικών και ψυχαγωγικών σεμιναρίων, και επιμορφωτικών προγραμμάτων.

2.γ. Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Είναι σωματείο μη κερδοσκοπικό, που ιδρύθηκε το 1989 με σκοπό να βοηθήσει στην επίλυση των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Η Κοινωνική του Υπηρεσία, εξυπηρετεί πρόσφυγες από την Ανατολική Ευρώπη, την Αφρική και την Ανατολική Ασία, προσφέρει συμβουλευτική βοήθεια, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, οικονομική ενίσχυση, σίτιση βοήθεια για εξεύρεση στέγης, εκπαίδευσης, τοποθέτηση παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, χορήγηση ιματισμού και οικιακού εξοπλισμού, κατασκηνώσεις επιμορφωτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Για την πραγματοποίηση αυτών των προγραμμάτων υπάρχει στενή συνεργασία, με κρατικές και ιδιωτικές υπηρεσίες ώστε να αξιοποιηθεί κάθε πηγή βοήθειας, που προσφέρει η ευρύτερη κοινότητα.

2.δ. Διακυβερνητική Επιτροπή Μετανάστευσης (Δ.Ε.Μ.Ε.)

Ιδρύθηκε το 1951 και άρχισε να λειτουργεί το 1952. Έργο της είναι να παρέχει βοήθεια σε μετανάστες και πρόσφυγες, και να τους προωθεί σε άλλες χώρες, όπου

υπάρχουν δυνατότητες αποκατάστασης. Παρέχει πληροφορίες, συμβουλές, έκδοση πιστοποιητικών, ιατρικές εξετάσεις, εκμάθηση γλώσσας, πληροφορίες για την χώρα υποδοχής και την εγκατάστασή τους.

2.ε. Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών

Το γραφείο στην Αθήνα υπάρχει από το 1951. Έργο του είναι να συμβουλεύει τους πρόσφυγες, να προετοιμάζει το φάκελλό τους για να τον υποβάλει στις Υπηρεσίες Μετανάστευσης των χωρών αποκατάστασης, και να συνεργάζεται με τις φιλανθρωπικές οργανώσεις των χωρών αυτών για την υποδοχή των προσφύγων.

(Ηρα Εκμε - Πουλοπούλου, "Μετανάστες και πρόσφυγες στην Ελλάδα 1970-1990" Εκλογή, Απρίλιος-Ιούνιος-Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1990, τεύχη 85/86, σελ. 69-70).

2.στ. Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Το Ι.Μ.Δ.Α. ιδρύθηκε το Δεκέμβρη 1977, και είναι μη κυβερνητική οργάνωση που συνεργάζεται στενά με τα όργανα προαγωγής και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε., του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλων διεθνών οργανισμών και διατηρεί στενούς δεσμούς και συνεργασία με παρόμοιες μη κυβερνητικές οργανώσεις, σε πολλά μέρη του κόσμου.

Από το 1991 το Ι.Μ.Δ.Α. έχει καθεστώς παρατηρητή στην Αφρικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και Δικαιωμάτων των Λαών.

Οι βασικοί σκοποί του Ίδρυματος Μαραγκοπούλου είναι η έρευνα, μελέτη, προάσπιση, διαφύλαξη και προαγωγή των κατά κοινή συνείδηση δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο το Ι.Μ.Δ.Α. ενδιαφέρεται ζωηρά για την ενίσχυση της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, πάνω σε θέματα ανθρωπίνων

δικαιωμάτων, και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, για τα ζητήματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ειρήνη και την ανάπτυξη των δημοκρατικών θεσμών.

Επιπλέον, το Ίδρυμα, παρακολουθεί από κοντά την εξελισσόμενη διεθνή πραγματικότητα και τις νέες προκλήσεις που αυτές θέτουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα με σκοπό την εξεύρεση νέων απαντήσεων και νέων επαρκών μέτρων προστασίας.

Μέρος της όλης δράσης που το Ι.Μ.Δ.Α. έχει αναπτύξει είναι και οι παρακάτω δραστηριότητες. Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένες απ' αυτές:

1981

- Ψευδοεπιστημονικές θεωρίες φυλετικών διακρίσεων. Διεθνές Συμπόσιο σε συνεργασία με την ΟΥΝΕΣΚΟ και υιοθέτηση "της έκκλησης των Αθηνών".

1986

- Με την ευκαιρία της διεθνούς ημέρας για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων: άνοιγμα λογαριασμού, και κατάθεση χρηματικού ποσού, υπέρ του Ταμείου του Ο.Η.Ε. για τα θύματα των Βασανιστηρίων καθώς και κοινή συνέντευξη τύπου με το κέντρο πληροφοριών του Ο.Η.Ε. στην Αθήνα.

1991

- Η προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών εργατών και των οικογενειών τους. Η διεθνής και εθνική διάσταση. Διεθνές εμπόριο. Αθήνα 30-31 Μαρτίου 1992.
- Μαθαίνοντας για τα δικαιώματα του Ανθρώπου. - Η διδασκαλία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο δημοτικό σχολείο. Σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων για

δασκάλους, με την συνεργασία του Κέντρου Πληροφοριών του Ο.Η.Ε. στην Αθήνα (Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1992).

Η Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή, και Καθολική Αρχιεπισκοπή - Caritas - Ελλάς - επίσης προσφέρουν βοήθεια και διάφορες υπηρεσίες στους πρόσφυγες. (π.χ. σχολείο για τα παιδιά των προσφύγων, εξεύρεση προσωρινής εργασίας, διανομή ρουχισμού και τρόφιμα).

Άλλες οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα, είναι η Διεθνής Αμνηστία, η Εθνική Επιτροπή Δημοκρατικής Αλληλεγγύης, η Ελληνική Ένωση για τα δικαιώματα του Ανθρώπου και του πολίτη. Τέλος υπάρχει η κίνηση υπεράσπισης πολιτικών και κοινωνικών Δικαιωμάτων, η κίνηση πολιτών κατά του Ρατσισμού, και το Ελληνικό παρατηρητήριο των συμφωνιών του Ελσίνκι.

Από την παραπάνω παρουσία και λειτουργία των φορέων και οργανισμών που αναφέρθηκαν, προκύπτει το συμπέρασμα ότι ζούμε σ' έναν πολυπολιτισμικό χώρο, μέσα στον οποίο ανακύπτει το θέμα της ετερότητας, και το θέμα της συνύπαρξης.

Το κοινωνικό έργο και η βοήθεια που προσφέρει τόσο η ιδιωτική πρωτοβουλία όσο και η κρατική, είναι αναμφίβολα σημαντικά. Αυτό δεν είναι όμως αρκετό, για την ουσιαστική αντιμετώπιση των ζωτικών προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και πρόσφυγες, που διαμένουν στην χώρα μας.

Χρειάζεται η στατιστική καταγραφή των ξένων από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με δειγματοληπτικές έρευνες, θα δώσουν τη δυνατότητα σε οικονομολόγους, κοινωνιολόγους, ανθρωπολόγους και άλλους επιστήμονες να θεμελιώσουν επιστημονικές μελέτες και έρευνες που θα βοηθήσουν στη διατύπωση πολιτικής. Μιας πολιτικής, που θα περιλαμβάνει, μεταξύ των άλλων, τη δημιουργία και άλλων αρμοδίων υπηρεσιών, όπου θα προσφέρουν

υπηρεσίες σε μεγαλύτερη ποσότητα και ικανοποιητικότερη ποιότητα, από τις ήδη υπάρχουσες.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ι Ι Ι

Μ Ε Θ Ο Δ Ο Λ Ο Γ Ι Α

1. Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθεί ο βαθμός ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των σπουδαστών του Α΄ εαρινού και Στ΄ εξαμήνου του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, σε θέματα φυλετικού ρατσισμού, στην πιο εξειδικευμένη διάστασή του, ως επακόλουθο της μετανάστευσης.

Πιο συγκεκριμένα με την παρακάτω μελέτη επιδιώκεται:

1. Να διερευνηθεί εάν οι σπουδαστές είναι γνώστες εννοιών που αναφέρονται στο φυλετικό ρατσισμό, και σημαντικών γεγονότων που αποτέλεσαν ορόσημο στην πορεία του ρατσισμού μέσα στο χρόνο.
2. Να διερευνηθεί η ευαισθητοποίηση και η στάση των σπουδαστών στα σπουδαιότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τριτοκοσμικοί έγχρωμοι αλλοδαποί, στην ελληνική κοινωνία ως επακόλουθο της μετανάστευσής τους και του ρατσισμού.
3. Να συγκριθούν και να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από τις δύο ερευνητικές ομάδες.

Πρέπει να αναφερθεί ότι αρχικά η έρευνά μας προσανατολίστηκε στην εξέταση των προβλημάτων των εθνικοτήτων αυτών που καλύπτουν τον μεγαλύτερο αριθμό τριτοκοσμικών εργατών στην Ελλάδα.

Ειδικότερα η έρευνα αυτή θα προσπαθούσε να εξετάσει τα προβλήματα που αφορούν την εργασία, την εκπαίδευση, την κατοικία, την κοινωνική ασφάλιση, την

ψυχαγωγία την διατήρηση της κουλτούρας τους και τον τρόπο με τον οποίο τους αντιμετωπίζουν οι Έλληνες.

Το πρόβλημα που συνειδητοποιήσαμε έγκαιρα ήταν η έλλειψη αντιπροσωπευτικού δείγματος, αφού στις πρεσβείες όπου θα απευθυνόμασταν, θα χρησιμοποιούσαμε ως ερευνόμενο πληθυσμό τους νόμιμους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς που διαμένουν στη χώρα μας.

Τα προβλήματα όμως που επιδιώκουμε να διερευνήσουμε, σκεφθήκαμε ότι ίσως να αντιμετωπίζονται σε εντονότερο βαθμό και πολλαπλότητα από τους μη νόμιμα εγκατεστημένους τριτοκοσμικούς έγχρωμους αλλοδαπούς τους οποίους, σίγουρα, δεν θα βρίσκαμε στις πρεσβείες.

Για τον παραπάνω λόγο εγκαταλείψαμε αυτό τον προσανατολισμό στην έρευνά μας.

Το ερωτηματολόγιο που τελικά χρησιμοποιήσαμε, αποτελείται από δύο ενότητες.

Στο πρώτο μέρος της Α' ενότητας, οι ερωτήσεις αφορούν το φύλο, την ηλικία των σπουδαστών, το εξάμηνο φοίτησης και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των σπουδαστών. Στα παραπάνω αναφέρονται οι ερωτήσεις 1-4.

Στο δεύτερο μέρος επιδιώκεται να ερευνηθεί ο βαθμός ενημέρωσης των σπουδαστών σε έννοιες που αναφέρονται στο ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις. Οι ερωτήσεις που αναφέρονται στα παραπάνω είναι 5 και 6.

Επίσης επιδιώκεται να διαπιστωθεί εάν οι σπουδαστές είναι γνώστες υπηρεσιών - φορέων και γεγονότων που σχετίζονται με τους μετανάστες και το ρατσισμό.

Οι ερωτήσεις που αναφέρονται σχετικά είναι οι 7,8 και 9.

Στη Β΄ ενότητα, στο Α΄ μέρος, περιλαμβάνονται ερωτήσεις που έχουν σκοπό να αντλήσουν πληροφορίες, για την ευαισθητοποίηση των σπουδαστών στην πιο εξειδικευμένη διάσταση του ρατσισμού, ως επακόλουθο της μετανάστευσης.

Οι παράμετροι που αναλύονται στη β΄ ενότητα, περιλαμβάνουν τα εξής θέματα:

Οι ερωτήσεις 10, 11, 12, 13 αναφέρονται στην κοινωνικοποίηση και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν πάνω στο θέμα αυτό, οι μετανάστες.

Στην ερώτηση 14 γίνεται προσπάθεια να διερευνηθούν και να διαπιστωθούν αρνητικές προκαταλήψεις, σχετικά με την σεξουαλική ζωή των μαύρων ανδρών.

Στην ερώτηση 15 επιδιώκεται να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο βλέπουν οι σπουδαστές την προβολή των γεγονότων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που αφορούν τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς.

Επίσης στην ερώτηση 16 γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί η άποψη των σπουδαστών σε ότι αφορά το ποσοστό ευθύνης, που επιρρίπτουν στους εγχρώμους αλλοδαπούς, για τις εγκληματικές πράξεις.

Μια άλλη παράμετρος είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι σπουδαστές τους αλλοδαπούς, ως εργατικό δυναμικό της χώρας μας. Οι σχετικές ερωτήσεις που αναφέρονται είναι οι 17 και 18.

Στην ερώτηση 19, επιδιώκεται να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο βλέπουν οι σπουδαστές, την προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών στον Ελληνικό πολιτισμό.

Με την ερώτηση 20, γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί ποιοί κατά την άποψη των σπουδαστών είναι περισσότερο αρνητικά προκατειλημμένοι και ποιοί λιγότερο, όσον αφορά τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες που περιβάλλουν τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές.

Στην 21 ερώτηση επιδιώκεται να διερευνηθεί η γνώση που μπορεί να έχουν οι σπουδαστές σε ποιά εξειδικευμένα θέματα όπως το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών στην Ελλάδα, και ποιά συγκεκριμένα σε ποιες περιπτώσεις απελαύνεται ένας αλλοδαπός από τη χώρα μας.

Τέλος το ερωτηματολόγιο κλείνει με την ερώτηση 22 όπου γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί η διάθεση και ο βαθμός δεκτικότητας που έχουν οι σπουδαστές απέναντι στους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές που φοιτούν στα Ελληνικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

2. Είδος της Έρευνας

Στην εργασία αυτή χρησιμοποιήσαμε την διερευνητική μέθοδο έρευνας, γιατί σε μια τέτοια έρευνα, η βασική έμφαση δίνεται στην ανακάλυψη, γεγονός που έχει άμεση σχέση με την επίτευξη των στόχων, που θέσαμε στην έρευνα μας.

Βέβαια, για το συγκεκριμένο θέμα δεν έγινε δυνατόν να βρεθούν παρόμοιες έρευνες, οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σαν "κτηθείσα πείρα" (Φιλίας Βασίλης, 1977, σελ. 28).

3. Ερευνώμενος Πληθυσμός

Ο πληθυσμός στον οποίο απευθυνθήκαμε είναι: η πρώτη ομάδα^{οι} σπουδαστές του Α' εαρινού εξαμήνου Κοινωνικής εργασίας, ενώ η δεύτερη ομάδα οι σπουδαστές του Στ' εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας.

Σημειώνουμε ότι ο αριθμός των σπουδαστών που έκαναν εγγραφή στο Α' εαρινό εξάμηνο Κοινωνικής Εργασίας του ακαδημαϊκού έτους 1994 - 1995 είναι 58, ενώ ο αριθμός των σπουδαστών του Στ' εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας είναι 47.

4. Πλαίσιο

Τους σπουδαστές τους βρήκαμε στους καταλόγους εγγραφής σπουδαστών, σε συνενόηση με την γραμματεία του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας.

5. Δείγμα

Σαν δείγμα για την έρευνα επιλέχθηκαν να ερωτηθούν 35 σπουδαστές του Α' εαρινού εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας, καθώς και 35 σπουδαστές του Στ' εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας.

Η επιλογή των σπουδαστών ήταν τυχαία σύμφωνα με την σειρά που κάθονταν στα θρανία. Οι σπουδαστές του Α' εαρινού εξαμήνου ήταν άνδρες και γυναίκες ηλικίας 18-52 ετών, και στο Στ' εξάμηνο άνδρες και γυναίκες ηλικίας 20-30 ετών. Η επιλογή των 35 ατόμων και τα αποτελέσματα, για κάθε ομάδα αφορούν μόνο αυτόν τον αριθμό.

6. Απόφαση για την φύση των πληροφοριών

Κατά την γνώμη μας, ο καλύτερος τρόπος συλλογής πληροφοριών ήταν η δομημένη συνέντευξη με τη μορφή ερωτηματολογίου.

Στις συνεντεύξεις αυτές, οι ερωτώμενοι σπουδαστές προτρέπονταν να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων, όπου ο αριθμός, η σειρά, και το περιεχόμενό τους, προκαθορίζονταν από το έντυπο της συνέντευξης.

Κατά την διάρκεια της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, είμασταν παρούσες για τυχόν ερωτήματα και διευκρινήσεις.

7. Απόφαση για τον τρόπο Συλλογής των Πληροφοριών

Σαν μέσο για την συλλογή πληροφοριών επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο με συνέντευξη. Πραγματοποιήσαμε συναντήσεις με τους διδάσκοντες καθηγητές, και τους ενημερώσαμε για την έρευνα, που γινόταν στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας.

Η διαδικασία της επίδοσης και της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου από τους σπουδαστές απαιτούσε 15 λεπτά μιας διδακτικής ώρας.

Έτσι πήραμε χρόνο από τις παραδόσεις των υποχρεωτικών μαθημάτων του Α' εαρινού και Στ' εξαμήνου, κατά τις οποίες παρακολουθούσαν οι περισσότεροι σπουδαστές.

Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο και διατέθηκε στους σπουδαστές στην αρχή της διδακτικής ώρας, για την συμπλήρωση του. Οι σπουδαστές έπρεπε να απαντήσουν σε ερωτήσεις πραγματικές, αναγκαστικής επιλογής, και σε ανοικτές ερωτήσεις.

Ο αριθμός των ερωτήσεων αναγκαστικής επιλογής, δηλ. των κλειστών ερωτήσεων και των προκατασκευασμένων, ήταν μεγαλύτερος γιατί, είχαν την πρακτική αξία, ότι θα μπορούσαν να καταγραφούν και να ταξινομηθούν πολύ συντομότερα από ότι οι απεριόριστες απαντήσεις στις ανοικτές ερωτήσεις.

Με τις προκατασκευασμένες ερωτήσεις, που υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο, οι ερωτώμενοι σπουδαστές είχαν την δυνατότητα μιας άλλης απάντησης, διαφορετικής από τις προτεινόμενες. Και αυτό γιατί οι προκατασκευασμένες ερωτήσεις περιλάμβαναν πάντα μία απάντηση του τύπου "κάτι άλλο, τί; Αναφέρατε".

Οι ανοικτές ερωτήσεις, που χρησιμοποιήθηκαν έδιναν την δυνατότητα να διαπιστωθεί το επίπεδο πληροφόρησης των σπουδαστών, όσον αφορά φορείς και οργανισμούς που προστατεύουν τους μετανάστες, και προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και οι αντιλήψεις τους σχετικά με την παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ιδρύματα.

Η δυνατότητα αυτή προήλθε από το ότι κάθε σπουδαστής, έπρεπε να εκφράσει την προσωπική του άποψη.

Όσον αφορά τις κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν στο ερωτηματολόγιο ήταν της μορφής, ΝΑΙ - ΟΧΙ - ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ - ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΜΗ, και ΚΑΘΟΛΟΥ, - ΛΙΓΟ, - ΑΡΚΕΤΑ, - ΠΟΛΥ - ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ - ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ.

8. Τρόπος Αντιμετώπισης των Αποτυχιών

Κατά την διάρκεια της συλλογής των πληροφοριών δεν αντιμετωπίστηκε κανένα πρόβλημα. Οι σπουδαστές ήταν πρόθυμοι να απαντήσουν στα ερωτήματα, και η ανταπόκρισή τους, ήταν ιδιαίτερα ενισχυμένος παράγοντας, για τις ερευνήτριες. Δεν υπήρξε άρνηση απαντήσεων. Οι απαντήσεις με την μορφή "Δεν ξέρω", σήμαιναν άγνοια του θέματος, και όχι άρνηση απάντησης.

9. Διοικητικά, Κόστος, Χρόνος

Η διατύπωση του σκοπού, η κατάρτιση του σχεδίου και η μέθοδος συλλογής πληροφοριών διήρκησε 45 μέρες και για τις δύο ομάδες. Με την επεξεργασία και την ανάλυση δεδομένων ασχοληθήκαμε 2 εβδομάδες.

Χρησιμοποιήθηκαν 70 ερωτηματολόγια, για τα οποία αγοράστηκε γραφικό υλικό.

Στο κόστος της έρευνας, συμπεριλαμβάνεται εκτός από την αγορά γραφικής ύλης και τα 70 ερωτηματολόγια, και έξοδα επεξεργασίας των πληροφοριών που συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις των σπουδαστών στα ερωτηματολόγια, γιατί αναλύθηκαν με Ηλεκτρονικό Υπολογιστή.

Η ανάλυση αυτή έδωσε αριθμητικές μονάδες, για την κάθε ερώτηση που αφορούσαν την συχνότητα των απαντήσεων από τους σπουδαστές, καθώς και τις εκατοστιαίες μονάδες που παρουσίαζαν τα ποσοστά που αντιστοιχούν σε κάθε ερώτηση.

Η πραγματοποίηση της έρευνας έγινε από τις ερευνήτριες.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Ι V

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της μελέτης αυτής ήταν να διερευνήσει το βαθμό ενημέρωσης, και ευαισθητοποίησης των σπουδαστών του Α΄ εαρινού εξαμήνου και ΣΤ΄ εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας, σε θέματα φυλετικού ρατσισμού, στην πιο εξειδικευμένη διασταση του, ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης. Οι συγκεκριμένοι στόχοι της μελέτης αυτής, έχουν ήδη αναφερθεί, σε προηγούμενα κεφάλαια.

Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής, παρουσιάζονται ως εξής:

1. Τα δημογραφικό στοιχεία των ερωτηθέντων σπουδαστών, και το μορφωτικό επίπεδο των γονιών τους.
2. Στοιχεία που αφορούν το βαθμό ενημέρωσης των σπουδαστών σε έννοιες που αναφέρονται στον ρατσισμό, και τις φυλετικές διακρίσεις.
3. Στοιχεία, για την ευαισθητοποίηση των σπουδαστών, σε εξειδικευμένες διαστάσεις του ρατσισμού.
4. Στοιχεία που αφορούν τις αρνητικές προκαταλήψεις, σχετικά με την σεξουαλική ζωή των μαύρων ανδρών.
5. Στοιχεία, τα οποία δείχνουν, τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν οι σπουδαστές, την προβολή των γεγονότων από τα Μ.Μ.Ε. που αφορούν τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς.
6. Στοιχεία, που αφορούν το ποσοστό ευθύνης που επιρρίπτουν οι σπουδαστές, στους έγχρωμους αλλοδαπούς, για την συμμετοχή τους στις εγκληματικές πράξεις.

7. Στοιχεία, που αφορούν τον τρόπο, με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι σπουδαστές, τους αλλοδαπούς, ως εργατικό δυναμικό της χώρας μας.
8. Στοιχεία, που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν οι σπουδαστές την προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών, στον ελληνικό πολιτισμό.
9. Στοιχεία, που αναφέρονται στην άποψη των σπουδαστών, για το ποιοί είναι περισσότερο αρνητικά προκατηλειμένοι, και ποιοί λιγότερο, με τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές.
10. Στοιχεία που αφορούν πιο εξειδικευμένα θέματα, όπως το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών στην Ελλάδα.
11. Τέλος, στοιχεία που αναφέρονται στο βαθμό δεκτικότητας, που έχουν οι σπουδαστές, απέναντι στους τριτοκοσμικούς σπουδαστές, που φοιτούν στα Ελληνικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Αποτελέσματα έρευνας της πρώτης Ερευνητικής ομάδας

Ερώτηση 1: φύλο

Πίνακας 1

Φύλο σπουδαστών

Φύλο	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	31	88,57%
ΑΝΤΡΕΣ	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών, που επιλέχθηκε για την έρευνα από το Α' εαρινό εξάμηνο Κοινωνικής Εργασίας του ακαδημαϊκού έτους 1995, είναι γυναίκες (σύνολο 35 σπουδαστές , από τους οποίους 31 γυναίκες - ποσοστό 88,5% και 4 άνδρες - ποσοστό 11,4%).

Ερώτηση 2: Ηλικία σπουδαστών**Πίνακας 2**

Ηλικία σπουδαστών

Ηλικία	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
18	3	8,57%
19	11	31,43%
20	10	28,57%
21	1	2,86%
22	4	11,43%
24	1	2,86%
26	1	2,86%
27	1	2,86%
28	1	2,86%
35	1	2,86%
52	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Η ηλικία των σπουδαστών, όπως φαίνεται στον πίνακα 2, είναι 19 χρονών, με ποσοστό 31,4%, 20 χρονών με ποσοστό 28,5%, 18 χρονών με ποσοστό 8,5%, και 22 χρονών με ποσοστό 11,4%.

Οι σπουδαστές που είναι 22 χρονών και πάνω είναι ελάχιστοι.

Ερώτηση 3: Εξάμηνο φοίτησης**Πίνακας 3**

Εξάμηνο φοίτησης σπουδαστών

Εξάμηνο φοίτησης	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
A	35	100%

Ερώτηση 4: Ποιό είναι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων**Πίνακας 4****Μορφωτικό επίπεδο γονέων**

Κατηγορίες απαντήσεων	Πατέρας	Ποσοστό επί τοις %	Μητέρα	Ποσοστό επί τοις %
Αναλφάβητος	0	0,00%	1	2,86%
Δημοτικό	25	71,43%	20	57,14%
Λύκειο	6	17,14%	12	34,29%
Ανώτερη Σχολή	1	2,86%	1	2,86%
Ανώτατη Σχολή	3	8,57%	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%	35	100%

Το Μορφωτικό επίπεδο των γονιών των σπουδαστών του Α' εαρινού εξαμήνου, που πήραν μέρος στην έρευνα, όπως φαίνεται στον πίνακα 4, έχει ως εξής:

Οι περισσότεροι απ' τους γονείς των σπουδαστών, βρίσκονται στην κατηγορία του Δημοτικού σχολείου, με ποσοστό 71,4% για τους πατέρες, και ποσοστό 57,1% για τις μητέρες, ενώ όσο ανεβαίνουν οι βαθμίδες της εκπαίδευσης, τα ποσοστά μειώνονται.

Μπορεί εδώ να παρατηρηθεί ότι οι μητέρες έχουν χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης, από τους πατέρες σαν σύνολο, με πολύ μικρή διαφορά.

Ερώτηση 5: Ποιός από τους παρακάτω ορισμούς της ξενοφοβίας είναι ο σωστός;

Πίνακας 5
Ορισμός ξενοφοβίας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Έννοια αρχέγονη ούτε αρνητική ούτε θετική	4	11,43
Στάση που προηγείται του ρατσισμού	10	28,57%
Φόβος του ατόμου να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικότητας	14	40,00%
Δεν γνωρίζω	7	20,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Όπως φαίνεται στον πίνακα 5, οι περισσότεροι σπουδαστές, επιλέγουν την τρίτη κατηγορία απαντήσεων, ως σωστό ορισμό της ξενοφοβίας, που είναι ο φόβος του ατόμου να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικότητας, ποσοστό 40%. Το ποσοστό 28,5% των σπουδαστών επέλεξε την δεύτερη κατηγορία απαντήσεων, που είναι η στάση που προηγείται του ρατσισμού.

Ερώτηση 6: Ποιός από τους παρακάτω ορισμούς του ρατσισμού, είναι ο σωστός;

Πίνακας 6

Ορισμός ρατσισμού

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κοινωνικός αποκλεισμός	0	0,00%
Διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από άλλες ομάδες με τις οποίες συνυπάρχουν	3	8,57%
Στάση που δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας	32	91,43%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον παραπάνω πίνακα, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών, θεωρεί ως σωστό ορισμό του ρατσισμού, την τρίτη κατηγορία απαντήσεων, που είναι η στάση η οποία δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας, απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας, ποσοστό 91,4%.

Ενώ το ποσοστό 8,5% των σπουδαστών, επέλεξε την δεύτερη κατηγορία απαντήσεων, η οποία αναφέρει ότι ο ρατσισμός είναι ο διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων, από άλλες ομάδες, με τις οποίες συνυπάρχουν.

Ερώτηση 7: Τι είναι το απαρτχάιντ;**Πίνακας 7**

Ορισμός του απαρτχάιντ

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Πολιτική κίνηση για τη δημιουργία κουρδικού κράτους	0	0,00%
Πολιτική κίνηση για άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη	0	0,00%
Πολιτικό καθεστώς στη Νότιο Αφρική που συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις	31	88,57%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
Κάτι άλλο, τι; (αναφέρατε)	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 7, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των σπουδαστών, ποσοστό 88,5% σημείωσε τον ορισμό του απαρτχάιντ, το πολιτικό καθεστώς στη Νοτιο Αφρική, που συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις. Ενώ ποσοστό 11,4% σημείωσε ότι δεν γνώριζε τον ορισμό του απαρτχάιντ.

Ερώτηση 8: Ποιά είναι η σωστή χρονολογία που κατέρρευσε το απαρτχάιντ;

Πίνακας 8

Χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
1945	0	0,00%
1967	3	8,57%
1992	18	51,43%
Δεν γνωρίζω	14	40,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 8, οι περισσότεροι σπουδαστές σημείωσαν ως σωστή χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ, το 1992, ποσοστό 51,4%.

Ενώ ποσοστό 40%, σημείωσε ότι δεν γνώριζε την χρονολογία κατέρρευσης.

Ερώτηση 9: Ποιούς οργανισμούς, και φορείς γνωρίζετε που προστατεύουν τους μετανάστες, και προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Πίνακας 9

Οργανισμοί και φορείς προστασίας και προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γνωρίζουν τουλάχιστον δύο υπηρεσίες	13	37,14%
Γνωρίζουν περισσότερες από δύο υπηρεσίες	10	28,57%
Δεν γνωρίζουν καμία υπηρεσία	12	34,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Από τον παραπάνω πίνακα, διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών γνώριζε τουλάχιστον δύο υπηρεσίες, ποσοστό 37,1%, ενώ ποσοστό 34,2% δεν γνώριζε καμία υπηρεσία.

Οι σπουδαστές που γνώριζαν περισσότερες από δύο υπηρεσίες, αποτελούν ποσοστό 28,5%.

Ερώτηση 10: Σε ποιά πολιτισμικό περιβάλλον ανήκουν οι αλλοδαποί μετανάστες, της πρώτης γενιάς;

Πίνακας 10

Πολιτισμικό περιβάλλον των αλλοδαπών μεταναστών της πρώτης γενιάς

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Της χώρας υποδοχής	6	17,14%
Της χώρας προέλευσης	18	51,43%
Σε κανένα	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	10	28,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 10, το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών 51,4% επέλεξε την δεύτερη κατηγορία απαντήσεων, σύμφωνα με την οποία οι αλλοδαποί μετανάστες της πρώτης γενιάς, ανήκουν στο πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας προέλευσής τους.

Ποσοστό 28,5%, σημείωσε ότι δεν γνώριζε, σε ποιά πολιτισμικό περιβάλλον ανήκουν οι αλλοδαποί μετανάστες της πρώτης γενιάς. Ενώ ποσοστό 17,1% σημείωσε την πρώτη κατηγορία απαντήσεων, δηλ. το πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής.

Ερώτηση 11: Ποιό είναι το σπουδαιότερο πρόβλημα για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών στην χώρα υποδοχής

Πίνακας 11

Το σπουδαιότερο πρόβλημα κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών στην χώρα υποδοχής

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γλώσσα	10	28,57%
Διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης	13	37,14%
Διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα	12	34,29%
Κάτι άλλο	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον παραπάνω πίνακα, φαίνεται ότι ποσοστό 37,1% σημείωσε ως σπουδαιότερο πρόβλημα, για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών την διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης.

Το ποσοστό 34,2% σημείωσε τα διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα, ενώ το ποσοστό 28,5% σημείωσε την γλώσσα, ως σπουδαιότερο πρόβλημα.

Ερώτηση 12: Γνωρίζετε αν η λειτουργία δίγλωσσων σχολείων για τα παιδιά των μεταναστών, είναι υποχρεωτική στην χώρα μας;

Πίνακας 12

Υποχρεωτική λειτουργία δίγλωσσων σχολείων στη χώρα μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	7	20,00%
Όχι	14	40,00%
Δεν γνωρίζω	14	40,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον παραπάνω πίνακα, φαίνεται ότι ποσοστό 40% των σπουδαστών, σημείωσε ότι δεν είναι υποχρεωτική η λειτουργία δίγλωσσων σχολείων στη χώρα μας. Ποσοστό 40% σημείωσε ότι δεν γνώριζε, εάν είναι υποχρεωτική η λειτουργία αυτών των σχολείων στην χώρα μας. Ενώ μικρότερο ποσοστό 20% σημείωσε ότι γνώριζε την υποχρεωτική λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων.

Ερώτηση 13: Νομίζετε ότι τα δίγλωσσα σχολεία, θα πρέπει να λειτουργούν;

Πίνακας 13

Έξοδα λειτουργίας δίγλωσσων σχολείων

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Με έξοδα του δικού τους κράτους	6	17,14%
Με έξοδα του ελληνικού κράτους	28	80,00%
Να μην διδάσκουν καθόλου την μητρική τους γλώσσα	0	0,00%
Δεν έχω γνώμη	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 13, οι περισσότεροι σπουδαστές ποσοστό 80%, σημείωσε ότι η λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων, θα πρέπει να γίνεται με έξοδα του ελληνικού κράτους.

Ποσοστό 17,1% σημείωσε ότι η λειτουργία θα πρέπει να γίνεται με έξοδα του δικού τους κράτους.

Ερώτηση 14: Πιστεύεται ότι οι μαύροι άνδρες είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι;

Πίνακας 14

Σεξουαλική υπερδραστηριότητα των μαύρων ανδρών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	0	0,00%
Όχι	8	22,86%
Δεν γνωρίζω	19	54,29%
Δεν έχω άποψη	8	22,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών 54,2%, σημείωσε ότι δεν γνώριζε αν οι μαύροι άνδρες, είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι. Ποσοστό 22,8% σημείωσε ότι δεν είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι, ενώ το υπόλοιπο 22,8% σημείωσε, ότι δεν έχει άποψη, σχετικά μ' αυτό το ερώτημα.

Ερώτηση 15: Τα Μ.Μ.Ε. προβάλλουν τα γεγονότα που αφορούν τους

τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς, αντικειμενικά και αμερόληπτα;

Πίνακας 15

Αμερόληπτη και αντικειμενική προβολή των γεγονότων σχετικά με τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Καθόλου	8	22,86%
Λίγο	16	45,71%
Αρκετά	10	28,57%
Πολύ	0	0,00%
Πάρα πολύ	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 15, οι περισσότεροι σπουδαστές, ποσοστό 45,7%, σημείωσε ότι τα Μ.Μ.Ε. προβάλλουν λίγο αντικειμενικά και αμερόληπτα τα γεγονότα που αφορούν τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς.

Ποσοστό 28,5% σημείωσε, ότι η προβολή αυτών των γεγονότων, είναι αρκετά αντικειμενική, και αμερόληπτη, από τα Μ.Μ.Ε.

Ενώ ποσοστό 22,8% σημείωσε, ότι δεν είναι καθόλου αντικειμενική η προβολή αυτών των γεγονότων.

Ερώτηση 16: Θα μειωνόταν το ποσοστό της εγκληματικότητας στην χώρα μας, εάν δεν υπήρχαν:

Πίνακας 16

Μείωση του ποσοστού της εγκληματικότητας στην χώρα μας, αν δεν υπήρχαν

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Οι έγχρωμοι αλλοδαποί	1	2,86%
Οι λευκοί αλλοδαποί	1	2,86%
Οι λευκοί και έγχρωμοι αλλοδαποί	5	14,29%
Μικρή σχέση μεταξύ αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας	24	68,57%
Δεν γνωρίζω	3	8,57%
Κάτι άλλο, τί; (Αναφέρατε)	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 16, οι περισσότεροι σπουδαστές ποσοστό 68,5% σημείωσε ότι είναι μικρή η σχέση μεταξύ αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας. Ποσοστό 14,2% σημείωσε ότι η απουσία λευκών και έγχρωμων αλλοδαπών, θα μείωνε το ποσοστό της εγκληματικότητας της χώρας μας. Ενώ 8,5% των σπουδαστών σημείωσε, ότι δεν γνώριζε, ποιών η απουσία, από όσους αναφέρονται στις κατηγορίες απαντήσεων, θα μείωνε την εγκληματικότητα.

Ερώτηση 17: Οι ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στη χώρα μας,

πρέπει:

Πίνακας 17

Ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στην χώρα μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Παραμονή και πληρωμή το ίδιο με τους Ελληνες συναδέλφους τους	27	77,14%
Παραμονή και πληρωμή λιγότερο από τους Ελληνες	0	0,00%
Να φύγουν, όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία	6	17,14%
Να επιστρέψουν, όλοι στην πατρίδα τους	1	2,86%
Δεν έχω άποψη	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 17, φαίνεται ότι ποσοστό 77,1% των σπουδαστών πιστεύει ότι οι ξένοι εργάτες που εργάζονται στη χώρα μας, θα πρέπει να παραμείνουν και να πληρώνονται το ίδιο, με τους Ελληνες συναδέλφους τους. Ενώ ποσοστό 17,1% των σπουδαστών, πιστεύει ότι θα πρέπει να φύγουν όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία.

Ερώτηση 18: Πώς βλέπετε τους έγχρωμους αλλοδαπούς εργάτες;

Πίνακας 18

Οικονομική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός ποσοστών	Ποσοστό επί τοις %
Θετική προσφορά στην ελληνική οικονομία	21	60,00%
Αρνητική προσφορά στην ελληνική οικονομία	0	0,00%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους	9	25,71%
Δεν έχω άποψη	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 18, οι περισσότεροι σπουδαστές, ποσοστό 60% πιστεύει ότι η προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών εργατών, στην ελληνική οικονομία είναι θετική. Ενώ ποσοστό 25,7% πιστεύει ότι δεν παίζει κανένα ρόλο η προσφορά τους στην Ελληνική οικονομία.

Ερώτηση 19: Πώς βλέπετε την πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών στην χώρα μας;

Πίνακας 19

Η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Θετική πολιτισμική προσφορά	20	57,14%
Αρνητική πολιτισμική προσφορά	1	2,86%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους στην πολιτισμική πορεία του τόπου	11	31,43%
Δεν έχω άποψη	3	8,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 19, ποσοστό 57,1% των σπουδαστών πιστεύει ότι η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων σπουδαστών είναι θετική στην χώρα μας. Ενώ ένα άλλο σημαντικό ποσοστό 31,4% πιστεύει ότι δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους, στην πολιτισμική πορεία του τόπου μας. Ποσοστό 8,5% σημειώνει ότι δεν έχει άποψη, πάνω σ' αυτό το ερώτημα.

Ερώτηση 20: Πιστεύετε ότι οι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί σπουδαστές που φοιτούν στα εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρα μας, αντιμετωρίζονται με αρνητική προκατάληψη από:
(Σημειώστε με αύξοντα αριθμό τις απαντήσεις σας σύμφωνα με την σειρά της δικής σας, αξιολόγησης)

Πίνακας 20

Αρνητική προκατάληψη προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές που φοιτούν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολόγ. 1	Ποσοστό επί τοις %	Κριτήριο αξιολογ. 2	Ποσοστό επί τοις %	Κριτήριο αξιολογ. 3	Ποσοστό επί τοις %	Κριτήριο αξιολογ. 4	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	0	0,00%	8	22,86%	11	31,43%	12	34,29%
Συμφοιτητές	2	5,71%	14	40,00%	11	31,43%	4	11,43%
Άτομα που συναναστρέφ.	2	5,71%	8	22,86%	7	20,00%	14	40,00%
Άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	27	77,14%	1	2,86%	2	5,71%	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%	4	11,43%	4	11,43%	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%	35	100%	35	100%	35	100%

Στον πίνακα 20, οι σπουδαστές με ποσοστό 77,1% εκτιμούν ότι υπάρχει μεγάλη αρνητική προκατάληψη, πρώτον από άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος. Δεύτερον, ακολουθούν οι συμφοιτητές τους, με ποσοστό 40%. Τρίτο κατά σειρά στην εκτίμηση των σπουδαστών, ακολουθούν οι καθηγητές με 31,4%. Ενώ ένα άλλο ισάριθμο ποσοστό 31,4% των σπουδαστών, θέτουν, επίσης τρίτο στην εκτίμησή τους, την αρνητική προκατάληψη από τους συμφοιτητές τους.

Τελευταίο, στην εκτίμηση τους, ποσοστό 40%, βρίσκονται τα άτομα με τα οποία συναναστρέφονται, οι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί σπουδαστές, που φοιτούν στην χώρα μας.

Ερώτηση 21: Σε ποιές περιπτώσεις απευλαύνεται ένας αλλοδαπός από την Ελλάδα;

Πίνακας 21

Περίπτωση απέλασης ενός αλλοδαπού από την Ελλάδα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Όταν είναι επικίνδυνη η παρουσία του για την δημόσια υγεία και ασφάλεια	29	82,86%
Όταν η χώρα του δεν διατηρεί φιλικές σχέσεις με την Ελλάδα	2	5,71%
Όταν πιστεύει σε διαφορετική θρησκεία	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 21, οι σπουδαστές με ποσοστό 82,8% σημείωσε ότι η περίπτωση στην οποία απευλαύνεται ένας αλλοδαπός, είναι όταν η παρουσία του, κρίνεται επικίνδυνη για την δημόσια υγεία και ασφάλεια. Ένα μικρότερο ποσοστό 11,4% σημείωσε ότι δεν γνώριζε, σε ποιές περιπτώσεις, από τις οποίες αναφέρθηκαν στις κατηγορίες απαντήσεων, απευλαύνεται ένας αλλοδαπός.

Ερώτηση 22: Συμφωνείτε με την παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ιδρύματα;

Πίνακας 22

Παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ιδρύματα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	32	91,43%
Όχι	0	0,00%
Δεν έχω γνώμη	3	8,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 22, το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών 91,4% σημείωσε ότι συμφωνεί με την παρουσία τριτοκοσμικών σπουδαστών στην Ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ενώ το υπόλοιπο ποσοστό 8,5%, σημείωσε ότι δεν έχει γνώμη πάνω σ' αυτό το ερώτημα.

Ερώτηση 22Α: Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ της προηγούμενης ερώτησης**Πίνακας 22Α**

Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ
(Είκοσι επτά (27) ερωτηθέντες δικαιολόγησαν την απάντησή τους)

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ισότιμες ευκαιρίες για μόρφωση	5	18,52%
Δεν θα πρέπει να υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ των ανθρώπων	5	18,52%
Δικαίωμα στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή, θρησκεία	6	22,22%
Διεύρυνση του πνεύματος, κατανοώντας τις διαφορές και τις ομοιότητες που μας συνδέουν	1	3,70%
Δυνατότητα επαφής - ανταλλαγής διαφορετικών απόψεων, γνώσεων, εμπειριών	2	7,41%
Καταπολέμηση της ξενοφοβίας	2	7,41%
Γνωριμία του τρόπου ζωής των τριτοκοσμικών	2	7,41%
Διατήρηση υγιών σχέσεων μεταξύ των πανεπιστημίων των χωρών μας	1	3,70%
Δικαίωμα σπουδών σε άλλη χώρα, εκτός από την δική τους	3	11,11%
ΣΥΝΟΛΟ	27	100%

Στον πίνακα 22Α, φαίνεται ότι από τους 35 σπουδαστές, οι 32 σημείωσαν θετική απάντηση, εκ των οποίων οι 27 τις αιτιολόγησαν.

Ποσοστό 22,2% των σπουδαστών, αιτιολόγησε την απάντησή του, στο ερώτημα με το επιχείρημα: ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή, και θρησκεία.

Ποσοστό 18,5% τεκμηρίωσε την απάντησή του, αναφέροντας, ότι όλοι οι άνθρωποι θα πρέπει να έχουν ισότιμες ευκαιρίες για μόρφωση. Ένα άλλο ποσοστό 18,5% των σπουδαστών ανέφερε ότι δεν θα πρέπει να υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Το μικρότερο ποσοστό 3,7% αιτιολόγησε την απάντησή του, αναφέροντας ότι με την παρουσία των αλλοδαπών στην Τριτοβάθμια Ελληνική Εκπαίδευση, διατηρούνται υγιείς οι σχέσεις, μεταξύ των πανεπιστημίων των χωρών μας.

Αποτελέσματα έρευνας της δεύτερης ερευνητικής ομάδας**Ερώτηση 1: Φύλο****Πίνακας 1**

Φύλο σπουδαστών

Φύλο	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	31	88,57%
ΑΝΤΡΕΣ	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών που επιλέχθηκε για την έρευνα από το Στ' εξάμηνο κοινωνικής εργασίας του ακαδημαϊκού έτους 1995 είναι γυναίκες (σύνολο 35 σπουδαστές από τους οποίους 31 γυναίκες, ποσοστό 88,5% και 4 άνδρες ποσοστό 11,4%)

Ερώτηση 2: Ηλικία σπουδαστών**Πίνακας 2**

Ηλικία σπουδαστών

Ηλικία	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
20	2	5,71%
21	9	25,71%
22	9	25,71%
23	8	22,86%
24	2	5,71%
25	2	5,71%
27	1	2,86%
28	1	2,86%
30	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Η ηλικία των σπουδαστών όπως φαίνεται στον πίνακα 2, είναι 21 χρονών με ποσοστό 25,7%, 22 χρονών με ποσοστό 25,7% και 23 χρονών με ποσοστό 22,6%.

Οι σπουδαστές που είναι από 23 χρονών και πάνω είναι ελάχιστοι.

Ερώτηση 3: Εξάμηνο Φοίτησης**Πίνακας 3**

Εξάμηνο φοίτησης ερωτηθέντων

Εξάμηνο φοίτησης	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
ΣΤ	35	100%

Ερώτηση 4: Ποιό είναι το μορφωτικό επίπεδο των γονιών σας;

Πίνακας 4

Μορφωτικό επίπεδο γονέων

Κατηγορίες απαντήσεων	Πατέρας	Ποσοστό επί τοις %	Μητέρα	Ποσοστό επί τοις %
Αναλφάβητος	1	2,86%	1	2,86
Δημοτικό	24	68,57%	22	62,86
Λύκειο	7	20,00%	10	28,57
Ανώτερη Σχολή	2	5,71%	1	2,86
Ανώτατη Σχολή	1	2,86%	1	2,86
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%	35	100%

Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των σπουδαστών του Στ' εξαμήνου που πήραν μέρος στην έρευνα, όπως φαίνεται στον πίνακα 4 έχει ως εξής: Οι περισσότεροι από τους γονείς των σπουδαστών βρίσκονται στην κατηγορία του δημοτικού σχολείου με ποσοστό 68,5% για τους πατέρες και ποσοστό 62,8% για τις μητέρες, ενώ όσο ανεβαίνουν οι βαθμίδες της εκπαίδευσης τα ποσοστά μειώνονται.

Εδώ μπορεί να παρατηρηθεί ότι οι μητέρες και οι πατέρες σαν σύνολο έχουν το ίδιο μορφωτικό επίπεδο μόρφωσης.

Ερώτηση 5: Ποιός από τους παρακάτω ορισμούς της ξενοφοβίας είναι ο σωστός;

Πίνακας 5
Ορισμός ξενοφοβίας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Έννοια αρχέγονη ούτε αρνητική ούτε θετική	4	11,43
Στάση που προηγείται του ρατσισμού	12	34,29
Φόβος του ατόμου να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικότητας	19	54,29
Δεν γνωρίζω	0	0,0
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Όπως παρατηρείται στον πίνακα 5 οι περισσότεροι σπουδαστές επιλέγουν την τρίτη κατηγορία απαντήσεων ως σωστό ορισμό της ξενοφοβίας που είναι ο φόβος του ατόμου να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικότητας ποσοστό 54,2%. Το ποσοστό των σπουδαστών 34,2% επέλεξαν τη δεύτερη κατηγορία απαντήσεων που είναι η στάση που προηγείται του ρατσισμού.

Ερώτηση 6: Ποιός από τους παρακάτω ορισμούς του ρατσισμού είναι ο σωστός;

Πίνακας 6

Ορισμός ρατσισμού

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κοινωνικός αποκλεισμός	2	5,71%
Διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από άλλες ομάδες με τις οποίες συνυπάρχουν	3	8,57%
Στάση που δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας	30	85,71%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών θεωρεί ως σωστό ορισμό του ρατσισμού την τρίτη κατηγορία απαντήσεων, που είναι η στάση η οποία δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας, απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας ποσοστό 85,7%. Ενώ το ποσοστό 8,5% των σπουδαστών επέλεξε την δεύτερη κατηγορία απαντήσεων, η οποία αναφέρει ότι ο ρατσισμός είναι ο διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από άλλες ομάδες με τις οποίες συνυπάρχουν.

Ερώτηση 7: Ποιός από τους παρακάτω ορισμούς του απαρτχάιντ είναι ο σωστός;

Πίνακας 7

Ορισμός του απαρτχάιντ

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Πολιτική κίνηση για τη δημιουργία κουρδικού κράτους	1	2,86%
Πολιτική κίνηση για άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη	0	0,00%
Πολιτικό καθεστώς στη Νότιο Αφρική που συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις	27	77,14%
Δεν γνωρίζω	6	17,14%
Κάτι άλλο, τι; (αναφέρατε)	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 7, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των σπουδαστών, ποσοστό 77,1% σημείωσε ως ορισμό του απαρτχάιντ το πολιτικό καθεστώς στη Νότιο Αφρική που συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις. Ενώ ποσοστό 17,1% σημείωσε ότι δεν γνώριζε τον ορισμό του απαρτχάιντ.

Ερώτηση 8: Ποιά είναι η σωστή χρονολογία που κατέρρευσε το απαρτχάιντ;

Πίνακας 8

Χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
1945	2	5,71%
1967	3	8,57%
1992	12	34,29%
Δεν γνωρίζω	18	51,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 8, οι περισσότεροι σπουδαστές σημείωσαν ότι δεν γνωρίζουν τη χρονολογία κατάρρευσης του απαρτχάιντ, ποσοστό 51,4%. Ενώ ποσοστό 34,2% σημείωσε ως σωστή χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ το 1992.

Ερώτηση 9: Ποιούς οργανισμούς και φορείς γνωρίζεται που προστατεύουν τους μετανάστες και προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Πίνακας 9

Οργανισμοί και φορείς προστασίας και προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γνωρίζουν τουλάχιστον δύο υπηρεσίες	22	62,86%
Γνωρίζουν περισσότερες από δύο υπηρεσίες	6	17,14%
Δεν γνωρίζουν καμία υπηρεσία	7	20,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι η πλειοψηφία σπουδαστών γνωρίζει τουλάχιστον δύο υπηρεσίες, ποσοστό 62,8% , ενώ ποσοστό 20% δεν γνώριζε καμία υπηρεσία. Οι σπουδαστές που γνώριζαν περισσότερες από δύο υπηρεσίες αποτελούν ποσοστό 17,1%.

Ερώτηση 10: Σε ποιά πολιτισμικό περιβάλλον ανήκουν οι αλλοδαποί μετανάστες της πρώτης γενιάς;

Πίνακας 10

Πολιτισμικό περιβάλλον των αλλοδαπών μεταναστών της πρώτης γενιάς

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Της χώρας υποδοχής	4	11,43%
Της χώρας προέλευσης	21	60,00%
Σε κανένα	5	14,29%
Δεν γνωρίζω	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 10, το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών, 60% επέλεξε την δεύτερη κατηγορία απαντήσεων, σύμφωνα με την οποία, οι αλλοδαποί μετανάστες της πρώτης γενιάς ανήκουν στο πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας προέλευσής τους. Το ποσοστό 14,2% σημείωσε ότι δεν ανήκουν σε κανένα πολιτισμικό περιβάλλον. Επίσης ισάριθμο ποσοστό 14,2% σημείωσε ότι δεν γνώριζε σε ποιά πολιτισμικό περιβάλλον ανήκουν οι αλλοδαποί μετανάστες της πρώτης γενιάς.

Ερώτηση 11: Ποιό είναι το σπουδαιότερο πρόβλημα για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής;

Πίνακας 11

Το σπουδαιότερο πρόβλημα κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών στην χώρα υποδοχής

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γλώσσα	11	31,43%
Διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης	16	45,71%
Διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα	7	20,00%
Κάτι άλλο	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι ποσοστό 45,7% σημείωσε ως σπουδαιότερο πρόβλημα για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών, τη διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης. Το ποσοστό 31,4% σημείωσε τη γλώσσα, ενώ ποσοστό 20% σημείωσε τα διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα, που έχουν να αντιμετωπίσουν στη χώρα υποδοχής.

Ερώτηση 12: Γνωρίζετε εάν η λειτουργία δίγλωσσων σχολείων, για τα παιδιά των μεταναστών, είναι υποχρεωτική στη χώρα μας;

Πίνακας 12

Υποχρεωτική λειτουργία δίγλωσσων σχολείων στη χώρα μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	6	17,14%
Όχι	13	37,14%
Δεν γνωρίζω	16	45,71%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι ποσοστό 45,8% των σπουδαστών σημείωσε ότι δεν γνωρίζει εάν είναι υποχρεωτική η λειτουργία αυτών των σχολείων στη χώρα μας. Ποσοστό 37,1% σημείωσε ότι δεν είναι υποχρεωτική η λειτουργία τους. Ενώ μικρότερο ποσοστό 17,1% σημείωσε ότι γνωρίζει την υποχρεωτική λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων.

Ερώτηση 13: Νομίζετε ότι τα δίγλωσσα σχολεία θα πρέπει να λειτουργούν:

Πίνακας 13

Έξοδα λειτουργίας δίγλωσσων σχολείων

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Με έξοδα του δικού τους κράτους	12	34,29%
Με έξοδα του ελληνικού κράτους	19	54,29%
Να μην διδάσκουν καθόλου την μητρική τους γλώσσα	0	0,00%
Δεν έχω γνώμη	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 13, ποσοστό 54,2% σημείωσε ότι η λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων θα πρέπει να γίνεται με έξοδα του Ελληνικού κράτους. Ποσοστό 34,2% σημείωσε ότι η λειτουργία τους θα πρέπει να γίνεται με έξοδα του δικού τους κράτους.

Ερώτηση 14: Πιστεύεται ότι οι μαύροι άνδρες είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι;

Πίνακας 14

Σεξουαλική υπερδραστηριότητα των μαύρων ανδρών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	0	0,00%
Όχι	13	37,14%
Δεν γνωρίζω	16	45,71%
Δεν έχω άποψη	6	17,14%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών 45,7% σημείωσε ότι δεν γνώριζε αν οι μαύροι άνδρες είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι. Ποσοστό 37,1% σημείωσε ότι δεν είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι, ενώ το υπόλοιπο 17,1%, σημείωσε ότι δεν έχει άποψη σχετικά με αυτό το ερώτημα.

Ερώτηση 15: Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν τα γεγονότα που αφορούν τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς αντικειμενικά και αμερόληπτα;

Πίνακας 15

Αμερόληπτη και αντικειμενική προβολή των γεγονότων σχετικά με τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Καθόλου	9	25,71%
Λίγο	9	25,71%
Αρκετά	17	48,57%
Πολύ	0	0,00%
Πάρα πολύ	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 15 οι περισσότεροι σπουδαστές ποσοστό 48,5% σημείωσε ότι τα Μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν αρκετά αντικειμενικά και αμερόληπτα τα γεγονότα που αφορούν τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς. Ποσοστό 25,7% σημείωσε ότι η προβολή αυτών των γεγονότων δεν είναι καθόλου αντικειμενική και αμερόληπτη, ενώ ποσοστό ισάριθμο 25,7% σημείωσε ότι είναι λίγο αντικειμενική η προβολή των γεγονότων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ερώτηση 16: Θα μειωνόταν το ποσοστό της εγκληματικότητας αν δεν υπήρχαν:

Πίνακας 16

Μείωση του ποσοστού της εγκληματικότητας στην χώρα μας, αν δεν υπήρχαν

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Οι έγχρωμοι αλλοδαποί	1	2,86%
Οι λευκοί αλλοδαποί	3	8,57%
Οι λευκοί και έγχρωμοι αλλοδαποί	8	22,86%
Μικρή σχέση μεταξύ αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας	20	57,14%
Δεν γνωρίζω	2	5,71%
Κάτι άλλο, τί; (Αναφέρατε)	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 16 οι περισσότεροι σπουδαστές ποσοστό 57,1% σημείωσε ότι είναι μικρή η σχέση μεταξύ αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας. Ποσοστό 22,8% σημείωσε ότι η απουσία των λευκών και έγχρωμων αλλοδαπών θα μείωνε το ποσοστό της εγκληματικότητας της χώρας μας. Ενώ 8,5% των σπουδαστών σημείωσε ότι αν δεν υπήρχαν οι λευκοί αλλοδαποί θα μειωνόταν το ποσοστό εγκληματικότητας.

Ερώτηση 17: Οι ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στη χώρα μας πρέπει:

Πίνακας 17

Ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στην χώρα μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Παραμονή και πληρωμή το ίδιο με τους Ελληνες συναδέλφους τους	17	48,57%
Παραμονή και πληρωμή λιγότερο από τους Ελληνες	0	0,00%
Να φύγουν, όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία	10	28,57%
Να επιστρέψουν, όλοι στην πατρίδα τους	4	11,43%
Δεν έχω άποψη	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 17 διαπιστώνεται ότι ποσοστό 48,5% των σπουδαστών, πιστεύει ότι οι ξένοι εργάτες που εργάζονται στη χώρα μας θα πρέπει να παραμείνουν και να πληρώνονται το ίδιο με τους Ελληνες συναδέλφους τους. Ενώ ποσοστό 28,5% των σπουδαστών πιστεύει ότι θα πρέπει να φύγουν όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία.

Ερώτηση 18: Πώς βλέπετε τους έγχρωμους αλλοδαπούς εργάτες;

Πίνακας 18

Οικονομική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός ποσοστών	Ποσοστό επί τοις %
Θετική προσφορά στην ελληνική οικονομία	12	34,29%
Αρνητική προσφορά στην ελληνική οικονομία	8	22,86%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους	10	28,57%
Δεν έχω άποψη	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 18 οι περισσότεροι σπουδαστές, ποσοστό 34,2%, πιστεύουν ότι η προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών εργατών στην ελληνική οικονομία είναι θετική.

Ένα ποσοστό 28,5% πιστεύει ότι δεν παίζει κανένα ρόλο η προσφορά τους στην Ελληνική οικονομία.

Ερώτηση 19: Πώς βλέπετε την πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών στη χώρα μας;

Πίνακας 19

Η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Θετική πολιτισμική προσφορά	15	42,86%
Αρνητική πολιτισμική προσφορά	4	11,43%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους στην πολιτισμική πορεία του τόπου	10	28,57%
Δεν έχω άποψη	6	17,14%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 19 ποσοστό 42,8% των σπουδαστών πιστεύει ότι η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών είναι θετική στη χώρα μας, ενώ ένα άλλο σημαντικό ποσοστό 28,5%, πιστεύει ότι δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους στην πολιτισμική πορεία του τόπου μας. Ποσοστό 17,1% σημειώνει ότι δεν έχει άποψη πάνω σ' αυτό το ερώτημα.

Ερώτηση 20: Πιστεύεται ότι οι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί σπουδαστές που φοιτούν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μας, αντιμετωπίζονται με αρνητική προκατάληψη από:
(Σημειώστε με αύξοντα αριθμό τις απαντήσεις σας σύμφωνα με τη σειρά της δικής σας αξιολόγησης)

Πίνακας 20

Αρνητική προκατάληψη προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές που φοιτούν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολόγ. 1	Ποσοστό επί τοις %	Κριτήριο αξιολογ. 2	Ποσοστό επί τοις %	Κριτήριο αξιολογ. 3	Ποσοστό επί τοις %	Κριτήριο αξιολογ. 4	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	0	0,00%	13	37,14%	10	28,57%	6	17,14%
Συμφοιτητές	5	14,29%	8	22,86%	12	34,29%	4	11,43%
Άτομα που συναναστρέφ.	2	5,71%	7	20,00%	4	11,43%	16	45,71%
Άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	22	62,86%	1	2,86%	3	8,57%	3	8,57%
Δεν γνωρίζω	6	17,14%	6	17,14%	6	17,14%	6	17,14%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%	35	100%	35	100%	35	100%

Στον πίνακα 20 οι σπουδαστές με ποσοστό 62,8% εκτιμούν ότι υπάρχει μεγάλη αρνητική προκατάληψη, πρώτον: Από άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, δεύτερον: Από άτομα που συναναστρέφονται, Τρίτο κατά σειρά στην εκτίμηση των σπουδαστών ακολουθούν οι καθηγητές με 37,1%. Τελευταίοι στην εκτίμησή τους με ποσοστό 34,2% βρίσκονται οι συμφοιτητές τους.

Ερώτηση 21: Σε ποιές περιπτώσεις απελαύνεται ένας αλλοδαπός από την Ελλάδα;

Πίνακας 21

Περίπτωση απέλασης ενός αλλοδαπού από την Ελλάδα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Όταν είναι επικίνδυνη η παρουσία του για την δημόσια υγεία και ασφάλεια	30	85,71%
Όταν η χώρα του δεν διατηρεί φιλικές σχέσεις με την Ελλάδα	2	5,71%
Όταν πιστεύει σε διαφορετική θρησκεία	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	3	8,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 21 οι σπουδαστές με ποσοστό 86,7% σημείωσαν ότι η περίπτωση στην οποία απελαύνεται ένας αλλοδαπός, είναι όταν η παρουσία του κρίνεται επικίνδυνη για τη δημόσια υγεία και ασφάλεια. Ένα μικρότερο ποσοστό 8,5% σημείωσε, ότι δεν γνωρίζει σε ποιές περιπτώσεις από τις οποίες αναφέρθηκαν στις κατηγορίες απαντήσεων, απελαύνεται ένας αλλοδαπός.

Ερώτηση 22: Συμφωνείτε με την παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και ΤΕΙ;

Πίνακας 22

Παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ιδρύματα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	28	80,00%
Όχι	2	5,71%
Δεν έχω γνώμη	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στον πίνακα 22 το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών 80% σημείωσε ότι συμφωνεί με την παρουσία τριτοκοσμικών σπουδαστών στην Ελληνική Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ποσοστό 14,2% σημείωσε ότι δεν έχει γνώμη πάνω σ' αυτό το ερώτημα, ενώ ποσοστό 5,7% σημείωσε ότι διαφωνεί με την παρουσία των παραπάνω σπουδαστών στην Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ερώτηση 22Α: Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ της προηγούμενης ερώτησης**Πίνακας 22Α**

Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ
(Είκοσι τρεις (23) ερωτηθέντες δικαιολόγησαν την απάντησή τους)

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ισότιμες ευκαιρίες για μόρφωση	4	17,39%
Υπόδειξη νέων τρόπων δουλειάς, και αντιμετώπισης προβλημάτων	2	8,70%
Πολιτισμική συναλλαγή, και προσφορά στον τόπο μας	2	8,70%
Δικαίωμα στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή, θρησκεία	8	34,78%
Ανταλλαγή τρόπων σκέψης και εμπλουτισμός γνώσεων σε διάφορα θέματα	2	8,70%
Καταπολέμηση της ξενοφοβίας	1	4,35%
Έχουν αποδειχθεί καλοί επιστήμονες	2	8,70%
Δεν επηρεάζουν το κύρος και την λειτουργία των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων	1	4,35%
Υπαρξη τυπικών προσόντων -(Γλώσσα)	1	4,35%
ΣΥΝΟΛΟ	23	100%

Στον πίνακα 22Α διαπιστώνεται ότι από τους 35 σπουδαστές 28 σημείωσαν θετική απάντηση, εκ τω οποίων οι 23 τις αιτιολόγησαν. Ποσοστό 34,7% των σπουδαστών αιτιολόγησε την απάντησή του στο ερώτημα, με το επιχείρημα, ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή και θρησκεία. Ποσοστό 17,3% τεκμηρίωσε την απάντησή του αναφέροντας ότι όλοι θα πρέπει να έχουν ισότιμες ευκαιρίες για μόρφωση. Ποσοστό 8,7% αιτιολόγησε την απάντησή του αναφέροντας ότι η παρουσία των τριτοκοσμικών αλλοδαπών συντελεί στην πολιτισμική συναλλαγή και προσφορά στον τόπο μας. Επίσης ποσοστό 8,7% θέτει σαν επιχείρημα την υπόδειξη νέων τρόπων δουλειάς και αντιμετώπισης προβλημάτων προς τους Έλληνες σπουδαστές και επιστήμονες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΠΕΡΙΛΗΨΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Βασικός σκοπός της μελέτης αυτής ήταν, να διερευνήσει τον βαθμό ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των σπουδαστών του Α΄ εαρινού εξαμήνου, και Στ΄ εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας, σε θέματα φυλετικού ρατσισμού, στην εξειδικευμένη διάσταση του, ως επακόλουθο της μετανάστευσης.

Οι επιμέρους στόχοι αυτής της μελέτης, ήταν να διερευνηθεί

- α) εάν οι σπουδαστές είναι γνώστες εννοιών που αναφέρονται στην φυλετικό ρατσισμό και σημαντικών γεγονότων, που αποτέλεσαν ορόσημο στην πορεία του ρατσισμού μέσα στον χρόνο
- β) να διερευνηθεί η ευαισθητοποίηση, και η στάση των σπουδαστών στα σπουδαιότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τριτοκοσμικοί έγχρωμοι αλλοδαποί, ως επακόλουθο της μετανάστευσής τους, και του ρατσισμού
- γ) να συγκριθούν και να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα που θα προέκυπταν, από τις δύο ερευνητικές ομάδες.

Τα συμπεράσματα λοιπόν με βάση τα αρχικά ερωτήματα της μελέτης, μπορούν να αναφερθούν ως εξής:

ΠΡΩΤΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Διερευνήθηκε ο βαθμός ενημέρωσης των σπουδαστών, σε έννοιες που αναφέρονται στον ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις.

♦ Διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι σπουδαστές, είναι ενημερωμένοι σε έννοιες και χρονολογίες ορόσημα, που αναφέρονται στον ρατσισμό και το απαρχαίντ. Εχουν όμως λανθασμένη άποψη για το τι είναι ξενοφοβία.

♦ Διαπιστώνεται επίσης ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών, γνωρίζει τουλάχιστον δύο υπηρεσίες - φορείς προστασίας και προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ενώ ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό (34,2%) δεν γνωρίζει καμία υπηρεσία. Οι υπηρεσίες και οι φορείς που ανέφεραν οι περισσότεροι σπουδαστές είναι ο ΟΗΕ η UNISEF και η UNESCO.

♦ Σε ποιό εξιδικευμένες διαστάσεις του ρατσισμού, ως επακόλουθο της μετανάστευσης διαπιστώνεται, ότι οι σπουδαστές γνωρίζουν την πολιτισμική ταυτότητα που έχουν οι αλλοδαποί μετανάστες στην χώρα υποδοχής. Η πλειοψηφία των σπουδαστών, γνωρίζει ότι οι αλλοδαποί μετανάστες μιας χώρας, ανήκουν στο πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας προέλευσής τους.

♦ Διαπιστώνεται, ότι θεωρούν ως σπουδαιότερο πρόβλημα της κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών, την διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης, και εκτιμούν την γλώσσα ως πρόβλημα δευτερεύουσας σημασίας, αφού την κατατάσσουν στην τρίτη κατά σειρά επιλογής τους. Σε αντίθεση από τα συμπεράσματα που απορρέουν, από την Βιβλιογραφική μελέτη του θέματος, ότι η γλώσσα είναι κυριότερο πρόβλημα, σε ότι αφορά την κοινωνική ένταξη τους.

♦ Διαπιστώνεται, ότι οι λιγότεροι σπουδαστές, από όσους ερωτήθηκαν, γνωρίζουν ότι είναι υποχρεωτική η λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων, σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας της ΕΟΚ που την καθιστά υποχρεωτική.

♦ Όσον αφορά τα έξοδα λειτουργίας των παραπάνω σχολείων, διαπιστώνεται, ότι η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών, 80%, αναφέρει πως η λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων, πρέπει να γίνεται με έξοδα του ελληνικού κράτους.

♦ Από τα συμπεράσματα, που υπάρχουν φαίνεται ότι είναι δύσκολο να λεχθεί, ότι οι σπουδαστές γνώριζαν ποιά είναι μερικά από τα σπουδαιότερα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν οι αλλοδαποί, σχετικά με την κοινωνικοποίησή τους στην χώρα υποδοχής. Και αυτό γιατί, οι απαντήσεις τους σε μερικά ερωτήματα, ήταν σωστές, ενώ σ' άλλα, φάνηκε να έχουν λανθασμένη άποψη.

♦ Από τα αποτελέσματα που υπάρχουν, όσον αφορά τον μύθο γύρω από την σεξουαλική υπερδραστηριότητα των ανδρών της μαύρης φυλής, διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών, απαντά αντικειμενικά, πως δεν γνωρίζει, αν οι μαύροι άνδρες είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι. Συνεπώς, δεν επικροτούν, ούτε επιδοκιμάζουν τον παραπάνω μύθο.

♦ Διαπιστώνεται, από την διερεύνηση της άποψης των σπουδαστών, γύρω από τον τρόπο προβολής των γεγονότων από τα Μ.Μ.Ε., που αναφέρονται στους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς, ότι η πλειοψηφία τους, πιστεύει, πως είναι λίγο αντικειμενική και αμερόληπτη. Από την παραπάνω επιλογή τους, καταλήγουμε ότι οι σπουδαστές έχουν συνειδητοποιήσει ότι τα Μ.Μ.Ε. δεν δίνουν αντικειμενική πληροφόρηση στο κοινό, σε ότι αφορά τους αλλοδαπούς.

♦ Σε ότι αφορά τα ποσοστά εγκληματικότητας της χώρας μας, οι περισσότεροι σπουδαστές πιστεύουν, ότι η σχέση μεταξύ των αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας στην χώρα μας είναι μικρή. Στοιχεία που αποδεικνύει και η βιβλιογραφική μελέτη του συγκεκριμένου θέματος. Διαπιστώνεται, συνεπώς από τα

παραπάνω ότι οι σπουδαστές δεν βλέπουν τους αλλοδαπούς, σαν τους “αποδιοπομπαίους τράγους” που ευθύνονται για την σημερινή κατάσταση της εγκληματικότητας στον τόπο μας.

♦ Διαπιστώνεται, ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών, δεν βλέπει εχθρικά τους ξένους εργάτες που εργάζονται στην χώρα μας, και θεωρεί θετική την προσφορά τους, στην ελληνική οικονομία, ως εργατικό δυναμικό.

♦ Διαπιστώνεται, ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών, θεωρεί ότι η παρουσία των έγχρωμων αλλοδαπών, στην χώρα μας, δεν αλλοτριώνει, την πολιτισμική ταυτότητά της, αλλά αντίθετα η προσφορά τους, στον ελληνικό πολιτισμό είναι θετική.

♦ Διαπιστώνεται, ότι οι σπουδαστές πιστεύουν, πως οι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί σπουδαστές που φοιτούν στην Τριτοβάθμια Ελληνική Εκπαίδευση, αντιμετωπίζονται με μεγάλη αρνητική προκατάληψη, πρώτον από τα άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, δεύτερον από τους συμφοιτητές τους, τρίτον από καθηγητές και συμφοιτητές στον ίδιο βαθμό, και τέταρτον, από άτομα με τα οποία συναναστρέφονται.

♦ Διαπιστώνεται, ότι οι σπουδαστές, έχουν αρκετές γνώσεις, όσον αφορά το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών στην χώρα μας, και πιο συγκεκριμένα σε ποιές περιπτώσεις, μπορεί να απελαθεί ένας αλλοδαπός.

Διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών (91,4%) έχει θετική διαθεση και μεγάλο βαθμό δεκτικότητας, προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές, που φοιτούν στα Ελληνικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Η δεκτικότητά τους, αποδεικνύεται από τις πολύπλευρες και ενδιαφέρουσες αιτιολογήσεις τους.

Ενδεικτικά, αναφέρουμε, μερικές από τις αιτιολογήσεις που έδωσαν: α) το Δικαίωμα όλων των ανθρώπων στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από το χρώμα, καταγωγή και θρησκεία. β) Δεν θα πρέπει να υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ των ανθρωπων. γ) Διεύρυνση του πνεύματος των Ελλήνων σπουδαστών, κατανοώντας τις διαφορές και τις ομοιότητες που μας συνδέουν, με τους τριτοκοσμικούς σπουδαστές. δ) Διατήρηση υγιεινών σχέσεων μεταξύ των Πανεπιστημίων των χωρών προέλευσης των τριτοκοσμικών σπουδαστών, με τα ελληνικά πανεπιστήμια.

Πρέπει να αναφερθεί, ότι ένα μικρό ποσοστό σπουδαστών (5) δεν αιτιολόγησε την θετική απάντησή του.

Είναι δύσκολο να εντοπίσουμε τους λόγους, για τους οποίους το ποσοστό αυτό δεν προχώρησε στην αιτιολόγηση της ερώτησης. Υποθέτουμε, πως μάλλον το φορτωμένο πρόγραμμα της ημέρας, και η απογευματινή ώρα που συμπληρώθηκε το ερωτηματολόγιο, συντέλεσε στην μη τεκμηρίωση της απάντησης.

Γενικά, από την πρώτη ερευνητική ομάδα, συμπεραίνεται ότι οι σπουδαστές του Α΄ εξαμήνου, διακρίνονται από ευαισθησία και ευρύτητα πνεύματος, απέναντι στους Τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς. Επίσης φαίνεται, ότι είναι αρκετά ενημερωμένοι, σε θέματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων, καθώς και στα προβλήματα κοινωνικοποίησης, που αντιμετωπίζουν οι έγχρωμοι αλλοδαποί, ως αποτέλεσμα της μετανάστευσής τους.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Όπως στο Α'εξάμηνο έτσι και στο Στ' εξάμηνο διερευνήθηκε ο βαθμός ενημέρωσης των σπουδαστών, σε έννοιες που αναφέρονται στο ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις. Διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι σπουδαστές δεν είναι αρκετά ενημερωμένοι σε έννοιες και χρονολογίες ορόσημο, που αναφέρονται στην ξеноφοβία και στο απαρχαίντ.

♦ Διαπιστώνεται επίσης ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών γνωρίζει τουλάχιστον δύο υπηρεσίες - φορείς προστασίας και προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ενώ ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό δεν γνωρίζει καμία υπηρεσία (20%). Οι υπηρεσίες και οι φορείς που αναφέρουν οι περισσότεροι σπουδαστές είναι ο ΟΗΕ, UNISEF, η UNESCO και η Διεθνής Αμνηστία.

♦ Σε ποιό εξειδικευμένες διαστάσεις του ρατσισμού, ως επακόλουθο της μετανάστευσης διαπιστώνεται ότι οι σπουδαστές γνωρίζουν την πολιτισμική ταυτότητα που έχουν οι αλλοδαποί μετανάστες στη χώρα υποδοχής, η οποία είναι αυτή, της χώρας υποδοχής.

♦ Διαπιστώνεται ότι θεωρούν ως σπουδαιότερο πρόβλημα της κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών, την διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης και εκτιμούν τη γλώσσα ως δεύτερο κατά σειρά πρόβλημα.

Διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών (45,7%) δεν γνωρίζει ότι είναι υποχρεωτική η λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων στη χώρα μας.

Όσον αφορά τα έξοδα των παραπάνω σχολείων διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία (54,2%) των σπουδαστών αναφέρει πως η λειτουργία των δίγλωσσων σχολείων πρέπει να γίνεται με έξοδα του Ελληνικού κράτους.

- ◆ Από τα αποτελέσματα που υπάρχουν φαίνεται ότι γνωρίζουν βασικά προβλήματα που αφορούν την κοινωνικοποίηση των αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής.
- ◆ Διαπιστώνεται όσον αφορά το μύθο γύρω από την σεξουαλική υπερδραστηριότητα των μαύρων ανδρών, ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών απαντά αντικειμενικά πως δεν γνωρίζει αν οι μαύροι άνδρες είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι. Αρα δεν επικροτούν ούτε επιδοκιμάζουν τον παραπάνω μύθο.
- ◆ Διαπιστώνεται από την διερεύνηση της άποψης των σπουδαστών, γύρω από τον τρόπο προβολής των γεγονότων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που αναφέρονται στους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς, ότι η πλειοψηφία τους πιστεύει πως είναι αρκετά αντικειμενική και αμερόληπτη, γεγονός που δεν ισχύει.
- ◆ Σε ότι αφορά τα ποσοστά εγκληματικότητας της χώρας μας, οι περισσότεροι σπουδαστές, πιστεύουν ότι η σχέση μεταξύ των αλλοδαπών και ποσοστών εγκληματικότητας στη χώρα μας, είναι μικρή, στοιχείο που αποδεικνύει και η βιβλιογραφική μελέτη του θέματος.
- ◆ Διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία (48,5%) δεν βλέπει εχθρικά τους ξένους εργάτες που εργάζονται στη χώρα μας, ενώ ένα άλλο σημαντικό ποσοστό υποστηρίζει ότι θα πρέπει να φύγουν όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία. Αξίζει να παρατηρηθεί ότι ποσοστό (11,4%) υποστηρίζει ότι θα πρέπει να επιστρέψουν όλοι στην πατρίδα τους.
- ◆ Καταλήγοντας από τα παραπάνω φαίνεται ότι αξιόλογο ποσοστό (39,9%) των σπουδαστών, δεν αντιμετωπίζει ευνοϊκά τους ξένους εργάτες ως εργατικό δυναμικό της χώρας μας.

- ◆ Διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών θεωρεί ότι η παρουσία των έγχρωμων αλλοδαπών στη χώρα μας, δεν αλλοτριώνει την πολιτισμική ταυτότητά της και θεωρεί την προσφορά του θετική στον Ελληνικό πολιτισμό.
- ◆ Διαπιστώνεται ότι οι σπουδαστές πιστεύουν πως οι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί σπουδαστές που φοιτούν στην Ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιμετωπίζονται με μεγάλη αρνητική προκατάληψη, πρώτον: Από άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, δεύτερον: από άτομα με τα οποία συναναστρέφονται, τρίτον: από καθηγητές και τέταρτον από τους συμφοιτητές τους.
- ◆ Διαπιστώνεται ότι οι σπουδαστές έχουν αρκετές γνώσεις όσον αφορά το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών στη χώρα μας και πιο συγκεκριμένα, σε ποιές περιπτώσεις μπορεί να απελαθεί ένας αλλοδαπός.
- ◆ Διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών (80%) βλέπει με θετική διάθεση τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές που φοιτούν στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Αξίζει να παρατηρηθεί ότι ένα μικρό ποσοστό (5,7%) δεν επιθυμεί την παρουσία τους στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και ΤΕΙ. Το ποσοστό αυτό δεν αιτιολόγησε την απάντησή του καθώς επίσης και πέντε άτομα που σημείωσαν θετική απάντηση, πιθανόν λόγω του φορτωμένου προγράμματος της ημέρας που συμπληρώθηκε το ερωτηματολόγιο.

Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικές από τις αιτιολογήσεις που έδωσαν για τις θετικές απαντήσεις.

α) Το δικαίωμα όλων των ανθρώπων στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από το χρώμα, την καταγωγή και τη θρησκεία τους.

- β) Ισότιμες ευκαιρίες για μόρφωση
- γ) Υπόδειξη νέων τρόπων δουλειάς και αντιμετώπισης προβλημάτων
- δ) Πολιτισμική συναλλαγή και προσφορά στον τόπο μας.
- ε) Έχουν αποδειχθεί καλοί επιστήμονες.

♦ Γενικά από τη δεύτερο ερευνητική ομάδα συμπεραίνουμε ότι οι σπουδαστές του Στ' εξαμήνου, είναι αρκετά ενημερωμένοι σε θέματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων.

Ωστόσο παρά την θετική διάθεση και το «ανοικτό μυαλό» της πλειοψηφίας, ένα ποσοστό σπουδαστών φάνηκε από τις απαντήσεις του, αρκετά επιφυλακτικό και απορριπτικό απέναντι στους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Με όλα όσα προηγήθηκαν στα αποτελέσματα και συμπεράσματα των δύο ερευνητικών ομάδων ξεχωριστά, γίνεται μια προσπάθεια να συγκριθούν τα αποτελέσματα των δύο ερευνητικών ομάδων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών που επιλέχθηκε για την έρευνα και των δύο εξαμήνων, είναι γυναίκες.

Η ηλικία των περισσότερων σπουδαστών του Α' εξαμήνου είναι 19 χρονών, ενώ στο Στ' εξάμηνο είναι 21 και 22 χρονών.

Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των σπουδαστών και των δύο εξαμήνων ανήκει στην κατηγορία του δημοτικού σχολείου.

Διαπιστώνεται ότι ο βαθμός ενημέρωσης του Στ' εξαμήνου είναι σχεδόν ίδιος με του Α' εξαμήνου, σε θέματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων, καθώς και σε

προβλήματα κοινωνικοποίησης που αντιμετωπίζουν, οι έγχρωμοι αλλοδαποί τις ως συνέπεια της μετανάστευσης τους.

Στις ερωτήσεις που είχαν σκοπό να αναληθούν πληροφορίες για την ευαισθητοποίηση των σπουδαστών σε πιο εξειδικευμένες διαστάσεις του ρατσισμού, διαπιστώνεται ότι οι σπουδαστές του Α΄ εξαμήνου έχουν πιο ευρύ πνεύμα αντιλήψεων και ο βαθμός δεκτικότητάς τους, προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς, είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τους αλλοδαπούς του Στ΄ εξαμήνου. Οπου ένα μικρό αλλά υπαρκτό ποσοστό είναι αρκετά επιφυλακτικό και απορριπτικό, με τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς της χώρας μας.

Αποτέλεσμα που δεν ήταν αναμενόμενο στις προσδοκίες μας, γιατί θεωρήσαμε δεδομένο ότι η τρίχρονη εκπαίδευση των σπουδαστών του Στ΄ εξαμήνου, στην ανθρωπιστική επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας έχει ως αποτέλεσμα, την πραγματοποίηση μιας εσωτερικής διεργασίας των σπουδαστών. Διεργασία η οποία οδηγεί, στην επίτευξη ενός μεγαλύτερου βαθμού ψυχολογικής ωριμότητας, που συμβάλλει σ' έναν ευέλικτο τρόπο σκέψης, ανοικτό σε νέες εμπειρίες και ικανό να δεχθεί άτομα και καταστάσεις που του είναι διαφορετικά.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Με βάση τα προηγούμενα συμπεράσματα, η μελέτη αυτή εισηγείται τα εξής:

1. Η οικογένεια αποτελεί το πρωταρχικό κοινωνικό σύστημα. Από την οικογένεια διδάσκεται το παιδί, πώς να αντικρύζει τον κόσμο, και τι θέση να παίρνει, απέναντι σ' αυτόν. Είναι ο μεταβιβαστής των παραδόσεων, των κανόνων, των αξιών, των εθίμων, και του πολιτισμού. Γι' αυτό θα πρέπει να γαλουχήσει το παιδί, από τα πρώτα χρόνια της ζωής του, την πανανθρώπινη αλήθεια, δηλ. την ενιαία καταγωγή όλων των ανθρώπων.
2. Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα να αυξήσει την υποστήριξη που μπορεί να παράσχει στην καταπολέμηση του ρατσισμού, και της ξενοφοβίας, μέσω της διδασκαλίας της αγωγής του πολίτη, και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, σε ολόκληρη την σχολική φοίτηση.
3. Να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θέματα αγωγής του πολίτη.
4. Κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη μηνυμάτων αλληλεγγύης στα σχολικά βιβλία, και η λειτουργία βιβλιοθηκών, στα σχολεία με βιβλία που καλλιεργούν μηνύματα ειρήνης και αλληλεγγύης ανάμεσα στους λαούς.
5. Να προωθηθεί η διδασκαλία επιμορφωτικών προγραμμάτων για όσους εργάζονται με παιδιά και νέους κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να υπάρξει διδασκαλία και ενημέρωση σχετικά με το ρατσισμό.
6. Να τεθεί στη διάθεση των σχολείων που βρίσκονται σε περιοχές με υψηλό ποσοστό μεταναστών, ειδικά καταρτισμένο προσωπικό, (όπως κοινωνικοί λειτουργοί), καθώς και διδακτικό υλικό ποιότητας, προκειμένου να αποφευχθούν οι

δυσκολίες στον τομέα της εκπαίδευσης, οι οποίες πιθανό να ευθύνονται για φυλετικά και κοινωνικά προβλήματα.

7. Κοινωνικοί Λειτουργοί, θα πρέπει να απασχολούνται σε όλες τις βαθμίδες της ελληνικής εκπαίδευσης, πρωτοβάθμια - δευτεροβάθμια, με σκοπό την ευαισθητοποίηση των παιδιών στα προβλήματα που προκύπτουν από το ρατσισμό.
8. Επίσης, διοργάνωση εκπαιδευτικών εκδρομών, από Κοινωνικούς λειτουργούς με σκοπό την γνωριμία των μαθητών, με υπηρεσίες, οργανισμούς και φορείς που προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.
9. Να προωθηθεί επιστημονική έρευνα για τα αίτια, και τις μορφές του ρατσισμού, με στόχο να υποδειχθούν δυνατότητες για την συρρίκνωση του ρατσισμού.
10. Προτείνεται η ανάπτυξη, και η επέκταση του θεσμού των "αδελφοποιήσεων" ελληνικών σχολείων με σχολεία, άλλων χωρών, ιδίως των αναπτυσσομένων. Γιατί οι "αδελφοποιήσεις" επιδρούν θετικά στη διαμόρφωση μιας ευρύτερης αντίληψης του κόσμου, στους μαθητές, φέρνοντας τους, σε επαφή με συνομηλίκους με άλλο χρώμα, θρησκεία, πολιτισμό και παράδοση. Αυτή η σχέση τονώνει το αίσθημα αλληλεγγύης και προλαμβάνει την εκδήλωση ρατσιστικών τάσεων από πολύ μικρή ηλικία.
11. Οι αρχές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να εφαρμόσουν πολιτική που να ενθαρρύνει την διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των παιδιών των μεταναστών στα σχολεία.
12. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα πρέπει να χρησιμοποιεί όλες τις εξουσίες της, για να επιβάλλει την πλήρη εφαρμογή της Κοινοτικής Οδηγίας 77/486 ΕΟΚ, σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών των διακινούμενων εργατών σε όλα τα κράτη- μέλη, που δεν έχουν εκπληρώσει μέχρι στιγμής τις υποχρεώσεις τους, στο πλαίσιο της

παραπάνω οδηγίας, και της Ελλάδας. Ιδιαίτερα να συμπεριληφθούν στην κοινοτική οδηγία τα παιδιά των μεταναστών από τις Τρίτες χώρες.

13. Επειδή γνωρίζουμε τον πρωταρχικό ρόλο του ημερήσιου και περιοδικού τύπου στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης σε θέματα, που αφορούν τους μετανάστες και πρόσφυγες, καθώς και την κατάστασή τους στην Ελλάδα προτείνεται η οργάνωση ειδικών σεμιναρίων για τους δημοσιογράφους προκειμένου να γίνεται ηπιότερη, και αντικειμενικότερη αρθρογραφία. Σ' αυτά τα σεμινάρια να γίνουν σχετικές εισηγήσεις από κοινωνιολόγους, νομικούς και ψυχολόγους.
14. Η ενημέρωση των εθνικών μειονοτήτων θα πρέπει να λειτουργεί με τρόπο ώστε να τους παρέχει τη δυνατότητα, όχι μόνο να διατηρήσουν τους δεσμούς τους, με τις χώρες καταγωγής τους, εάν το επιθυμούν, αλλά επίσης να διατηρήσουν και να αναπτύξουν τη μητρική τους γλώσσα.
15. Το περιεχόμενο των προγραμμάτων του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης να μεταδίδονται στη μητρική γλώσσα των μεταναστών και στην αντίστοιχη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Επίσης να περιλαμβάνει επίκαιρα θέματα από τις χώρες καταγωγής και υποδοχής, αθλητικά και πολιτιστικά γεγονότα, μουσική και ειδική ενημέρωση, σχετικά με νομικά ζητήματα στη χώρα υποδοχής. Με μια λεπτομερή ανάλυση του περιεχομένου τους, θα μπορούσε να καθοριστεί πόσο χρήσιμα, είναι τα προγράμματα για τις εθνικές μειονότητες, αποκτώντας έτσι αυτογνωσία και αντίληψη των πραγμάτων για την κοινωνία στην οποία ζουν.
16. Τα μέλη των εθνικών μειονοτήτων θα πρέπει να μετέχουν σε όλα τα επίπεδα διαδικασίας επικοινωνιών, καθώς και στην παροχή της αναγκαίας πληροφόρησης, μέσω του σχεδιασμού του τρόπου συλλογής, παρουσίασης ένταξης και διανομής των πληροφοριών, και μέσω της ενεργού συμμετοχής τους στις διαδικασίες λήψεων

αποφάσεων σχετικά με την παραγωγή και διανομή πληροφοριών. Με άλλα λόγια, πρέπει να αλλάξει ο τρόπος αντιμετώπισης των μεταναστών εργατών, οι οποίοι από παθητικοί δέκτες πληροφοριών, πρέπει να εξελιχθούν εντασσόμενοι ως ενεργά μέλη στις πολιτισμικές διαδικασίες.

17. Να προωθηθεί με την χρηματοδότη της ΕΟΚ, ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την καταπολέμηση του ρατσισμού, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανταλλαγή, εμπειριών μεταξύ των κρατών - μελών και να δημιουργηθούν σημεία όπου να μπορούν να απευθύνονται οι άμεσα ενδιαφερόμενοι.

18. Προτείνεται η οργάνωση υπηρεσιών για αλλοδαπούς στα σύνορα, στις παραμεθώριες περιοχές και στα αστικά κέντρα όπου παρατηρείται συγκέντρωση αλλοδαπού πληθυσμού και η στελέχωση τους με εξειδικευμένο προσωπικό (Κοινωνικούς λειτουργούς) που να γνωρίζει τους διεθνείς κανόνες και συνθήκες ώστε να μπορεί να παρέχει στους αλλοδαπούς τις κατάλληλες κατευθύνσεις με τη στήριξη διερμηνέων.

Για την καλύτερη αντιμετώπιση της εισροής αλλοδαπών είτε είναι μετανάστες, είτε πολιτικοί πρόσφυγες, θεωρείται αναγκαία η εγκατάσταση στις παραμεθώριες περιοχές κλιμακίου των αρμοδίων παραγόντων (Υπουργείου Δημ. Τάξεως, Υπηρεσία αλλοδαπών Νομική Υπηρεσία Υπάτης Αρμοστείας ΟΗΕ).

19. Να ιδρυθούν σε κάθε κράτος - μέλος της ΕΟΚ υπηρεσίες παροχής πληροφοριών που θα ενημερώνουν ως προς τα νομικά μέσα που υπάρχουν, για την προστασία ατόμων από τις φυλετικές διακρίσεις, το ρατσισμό και τις πράξεις που οδηγούν σε μίσος και ρατσιστική βία.

20. Να νομιμοποιηθεί ο ξένος πληθυσμός, που βρίσκεται στην χώρα μας, ώστε να μην είναι δυνατή η εκμετάλλευσή του, από τους εργοδότες (χαμηλότερο ημερο-

μίσθιο, παραβίαση ωραρίου, ασφαλιστικών και άλλων δικαιωμάτων), όπου η δυσμενής μεταχείριση του ημεδαπού πληθυσμού, μπορεί να έχει ως συνέπεια την πρόκληση ξενοφοβικών και ρατσιστικών αντιδράσεων.

21. Να θεσπιστεί νόμος κατά των ρατσιστικών εκδηλώσεων, εναντίων προσώπων ή ομάδας, λόγω φυλετικής, θρησκευτικής, πολιτιστικής, κοινωνικής ή εθνικής διαφοράς.
22. Να δίνεται πληροφοριακό υλικό στους μετανάστες για το καθεστώς που επικρατεί στις χώρες που μεταναστεύουν.
23. Επανεξέταση του πρόσφατου νόμου περί αλλοδαπών και η τροποποίησή του, μετά από συζήτηση με τους αρμόδιους φορείς, ώστε να προβλέπει διαφάνεια διαδικασιών, σαφή ορολογία, χρησιμοποιώντας όρους με επιλεκτικό τρόπο που να μην προκαλεί σύγχυση.
24. Διοργάνωση από την τοπική αυτοδιοίκηση «πολιτιστικών βραδιών» στα πολιτιστικά κέντρα δήμων και κοινοτήτων με στόχο την περαιτέρω γνωριμία και επικοινωνία των διαφορετικών πολιτισμών.

Επειδή η Ελλάδα είναι χώρα με μεταναστευτική εμπειρία και πολλοί Έλληνες υπήρξαν «αλλοδαποί» για τις χώρες προς τις οποίες μετανάστευσαν, γι' αυτό θα πρέπει να φέρεται με τη δέουσα ευπρέπεια στους «αλλοδαπούς» που σήμερα δέχεται.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α
Ερωματολόγιο

Ερωτηματολόγιο

Μάϊος 1995

1. Φύλλο : Γυναίκα Αντρας
2. Ηλικία :
3. Εξάμηνο φοίτησης :

4. Ποιό είναι το μορφωτικό επίπεδο των γονιών σας;

Πατέρας

Μητέρα

Αναλφάβητος

Δημοτικό

Λύκειο

Ανώτερη Σχολή

Ανώτατη Σχολή

5. Σημειώστε, ποιός από τους παρακάτω ορισμούς της ξενοφοβίας, είναι ο σωστός:

(Σημειώστε μία απάντηση)

- A. Είναι μία έννοια, που έχει σχέση με παραστάσεις από κάτι φυσικό, αρχέγονο, ούτε αρνητικό ούτε θετικό
- B. Είναι μία στάση που προηγείται του ρατσισμού, η οποία μπορεί να του προετοιμάσει το έδαφος.
- Γ. Είναι ο φόβος του ατόμου να βρίσκεται σε μέρη ή καταστάσεις, όπου υπάρχουν άτομα διαφορετικής εθνικότητας, από εκείνον, και όπου η φυγή μπορεί να είναι δύσκολη.
- Δ. Δεν γνωρίζω.

6. Σημειώστε, ποιός από τους παρακάτω ορισμούς του ρατσισμού, είναι ο σωστός.

(Σημειώστε, μια απάντηση)

- A. Είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός, χωρίς οι άλλοι να θεωρούνται σαν κατώτεροι.
- B. Είναι μια έννοια, που περιγράφει μια ομάδα ανθρώπων, οι οποίοι διαχωρίζουν τους εαυτούς τους, από άλλες ομάδες με τις οποίες μπορεί να βρίσκονται σ' επαφή, ή και συνύπαρξη.
- Γ. Ο ρατσισμός δηλώνει την στάση κατά την οποία τα μέλη μιας φυλής ή εθνικής ομάδας, θεωρούν ως μειονεκτούντα τα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας, και ως συνέπεια τούτου αναπτύσσουν μια έντονη πίστη στην ανωτερότητά τους.
- Δ. Δεν γνωρίζω

7. Τι είναι το απαρτχάϊντ:

(Σημειώστε, μια απάντηση)

- A. Είναι η πολιτική κίνηση για την δημιουργία κουρδικού κράτους;
- B. Είναι η πολιτική κίνηση για την άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη;
- Γ. Είναι το πολιτικό καθεστώς που έλαβε χώρα στη Νότιο Αφρική, και συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις;
- Δ. Δεν γνωρίζω.
- E. Κάτι άλλο, τι; (αναφέρατε)

.....

.....

.....

8. Σημειώστε, τη σωστή χρονολογία που κατέρρευσε το απαρτχάϊντ

(Σημειώστε, μία απάντηση)

- A. 1945
- B. 1967
- Γ. 1992
- Δ. Δεν γνωρίζω

9. Ποιούς οργανισμούς και φορείς γνωρίζετε, που προστατεύουν τους μετανάστες και προσπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα;

(Αναφέρατε)

.....

.....

.....

10. Σημειώστε σε ποιο πολιτισμικό περιβάλλον, πιστεύετε ότι ανήκουν οι αλλοδαποί μετανάστες, της πρώτης γενιάς;

(Σημειώστε, μία απάντηση)

A. Της χώρας υποδοχής

B. Της χώρας προέλευσης

Γ. Σε κανένα

Δ. Δεν γνωρίζω

11. Ποιά από τα παρακάτω προβλήματα, θεωρείται το σπουδαιότερο, για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών, στην χώρα υποδοχής;

(Σημειώστε, μία απάντηση)

A. Γλώσσα

B. Διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης

Γ. Διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα

Ε. Κάτι άλλο

ΣΤ. Δεν γνωρίζω

12. Γνωρίζετε, εάν η λειτουργία διγλωσσών σχολείων, για τα παιδιά των μεταναστών, είναι υποχρεωτική στην χώρα μας;

A. Ναι

B. Όχι

Γ. Δεν γνωρίζω

13. Νομίζετε, ότι τα δίγλωσσα σχολεία θα πρέπει να λειτουργούν:

(Σημειώστε, μία απάντηση)

- A. Με έξοδα του δικού τους κράτους
 Β. Με έξοδα του ελληνικού κράτους
 Γ. Να μην διδάσκουν καθόλου την μητρική τους γλώσσα
 Δ. Δεν έχω γνώμη

14. Πιστεύετε ότι οι μαύροι άνδρες είναι σεξουαλικά υπερδραστήριοι;

- A. Ναι
 Β. Όχι
 Γ. Δεν γνωρίζω
 Δ. Δεν έχω άποψη

15. Πιστεύετε ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, προβάλλουν τα γεγονότα που αφορούν τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς, αμερόληπτα και αντικειμενικά;

(Σημειώστε, μία απάντηση)

- A. Καθόλου
 Β. Λίγο
 Γ. Αρκετά
 Δ. Πολύ
 Ε. Πάρα πολύ
 ΣΤ. Δεν γνωρίζω

16. Πιστεύετε ότι θα μειωνόταν το ποσοστό της εγκληματικότητας, στην χώρα μας, εάν δεν υπήρχαν:

(Σημειώστε, μία απάντηση)

- A. Οι έγχρωμοι αλλοδαποί
- B. Οι λευκοί αλλοδαποί
- Γ. Οι λευκοί και έγχρωμοι αλλοδαποί
- Δ. Θεωρώ πολύ μικρή την σχέση μεταξύ αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας
- Ε. Δεν γνωρίζω

ΣΤ. Κάτι άλλο, τι; (Αναφέρατε)

.....

.....

.....

17. Πιστεύετε πως οι ξένοι εργάτες, που εργάζονται νόμιμα στη χώρα μας, πρέπει:

(Σημειώστε, μία απάντηση)

- A. Να μείνουν και να πληρώνονται το ίδιο με τους έλληνες, συναδέλφους τους;
- B. Να μείνουν, αλλά να πληρώνονται λιγότερο από τους έλληνες;
- Γ. Να φύγουν, όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία;
- Δ. Να επιστρέψουν, όλοι στην πατρίδα τους
- Ε. Δεν έχω άποψη

18. Βλέπετε τους έγχρωμους αλλοδαπούς εργάτες, σαν μία:

(Σημειώστε μία απάντηση)

- A. θετική προσφορά στην ελληνική οικονομία;
- B. Αρνητική προσφορά στην ελληνική οικονομία;
- Γ. Δεν "παίζει" ρόλο η προσφορά τους στην πορεία της ελληνικής οικονομίας
- Δ. Δεν έχω άποψη

19. Βλέπετε τους έγχρωμους αλλοδαπούς, σε ότι αφορά την πολιτισμική προσφορά τους, σαν μία:

(Σημειώστε μία απάντηση)

- A. Θετική πολιτισμική προσφορά, για την χώρα μας
- B. Αρνητική πολιτισμική προσφορά, για την χώρα μας
- Γ. Δεν παίζει" ρόλο η προσφορά τους, στην πολιτισμική πορεία του τόπου
- Δ. Δεν έχω άποψη

20. Πιστεύετε, ότι οι τριτοκοσμικοί αλλοδαποί σπουδαστές, που φοιτούν στα Εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μας, αντιμετωπίζονται με αρνητική προκατάληψη από:

(Σημειώστε με αύξοντα αριθμό, 1, 2, 3, 4,, τις απαντήσεις σας, σύμφωνα με την σειρά της δικής σας αξιολόγησης)

- A. Καθηγητές
- B. Συμφοιτητές
- Γ. Ατομα που συναναστρέφονται
- Δ. Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος
- E. Δεν γνωρίζω

21. Σημειώστε, σε ποιές από τις παρακάτω περιπτώσεις απελαύνεται ένας αλλοδαπός, από την Ελλάδα.

(Σημειώστε, μία απάντηση)

- A. Όταν η παρουσία του, κρίνεται επικίνδυνη για την δημόσια υγεία και ασφάλεια;
- B. Όταν η χώρα καταγωγής του, δεν διατηρεί φιλικές σχέσεις με την Ελλάδα;
- Γ. Όταν πιστεύει σε διαφορετική θρησκεία;
- Δ. Δεν γνωρίζω

22. Συμφωνείτε με την παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ιδρύματα;

A. Ναι

B. Όχι

Γ. Δεν έχω γνώμη

Αν ναι ή όχι, αιτιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

**Πίνακες υπολογισμών και γραφικές παραστάσεις
της πρώτης ερευνητικής ομάδας**

**Πίνακες υπολογισμών και γραφικές παραστάσεις
της δεύτερης ερευνητικής ομάδας**

**Πίνακες υπολογισμών και γραφικές παραστάσεις
της πρώτης ερευνητικής ομάδας**

Πίνακας 1

Φύλο ερωτηθέντων

Φύλο	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	31	88,57%
ΑΝΤΡΕΣ	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 2

Ηλικία ερωτηθέντων

Ηλικία	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
18	3	8,57%
19	11	31,43%
20	10	28,57%
21	1	2,86%
22	4	11,43%
24	1	2,86%
26	1	2,86%
27	1	2,86%
28	1	2,86%
35	1	2,86%
52	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 3

Εξάμηνο φοίτησης ερωτηθέντων

Εξάμηνο φοίτησης	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
A	35	100%

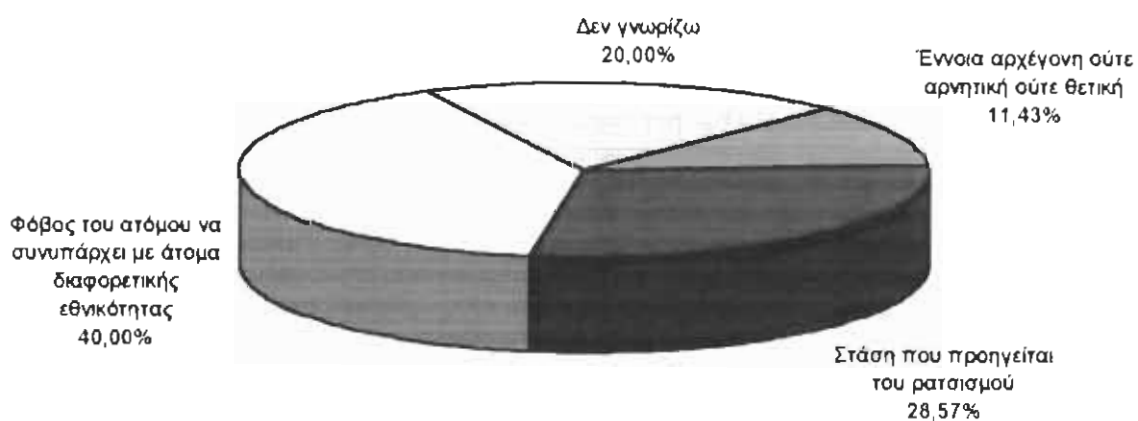
Πίνακας 4

Μορφωτικό επίπεδο γονέων

Κατηγορίες απαντήσεων	Πατέρας	Ποσοστό επί τοις %	Μητέρα	Ποσοστό επί τοις %
Αναλφάβητος	0	0,00%	1	2,86%
Δημοτικό	25	71,43%	20	57,14%
Λύκειο	6	17,14%	12	34,29%
Ανώτερη Σχολή	1	2,86%	1	2,86%
Ανώτατη Σχολή	3	8,57%	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%	35	100%

Πίνακας 5
Ορισμός ξενοφοβίας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Έννοια αρχέγονη ούτε αρνητική ούτε θετική	4	11,43
Στάση που προηγείται του ρατσισμού	10	28,57%
Φόβος του ατόμου να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικότητας	14	40,00%
Δεν γνωρίζω	7	20,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 6

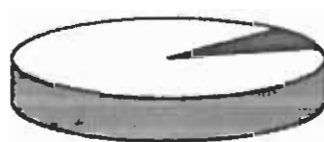
Ορισμός ρατσισμού

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κοινωνικός αποκλεισμός	0	0,00%
Διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από άλλες ομάδες με τις οποίες συνυπάρχουν	3	8,57%
Στάση που δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας	32	91,43%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στάση που δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας
91,43%

Κοινωνικός αποκλεισμός
0,00%

Δεν γνωρίζω
0,00%

Διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από άλλες ομάδες με τις οποίες συνυπάρχουν
8,57%

Πίνακας 7

Ορισμός του απαρτχάιντ

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Πολιτική κίνηση για τη δημιουργία κουρδικού κράτους	0	0,00%
Πολιτική κίνηση για άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη	0	0,00%
Πολιτικό καθεστώς στη Νότιο Αφρική που συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις	31	88,57%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
Κάτι άλλο, τι; (αναφέρατε)	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

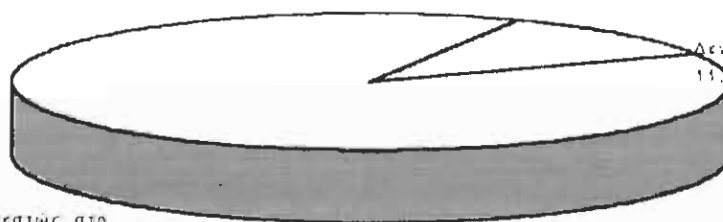
Πολιτική κίνηση για τη δημιουργία κουρδικού κράτους
0,00%

Πολιτική κίνηση για άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη
0,00%

Κάτι άλλο, τι; (αναφέρατε)
0,00%

Δεν γνωρίζω
11,43%

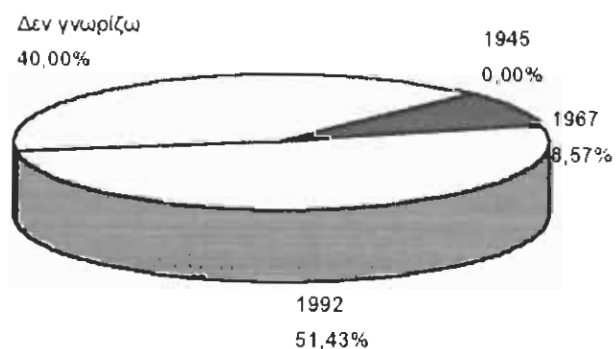
Πολιτικό καθεστώς στη Νότιο Αφρική που συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις
88,57%

Πίνακας 8

Χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
1945	0	0,00%
1967	3	8,57%
1992	18	51,43%
Δεν γνωρίζω	14	40,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 9

Οργανισμοί και φορείς προστασίας και προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων

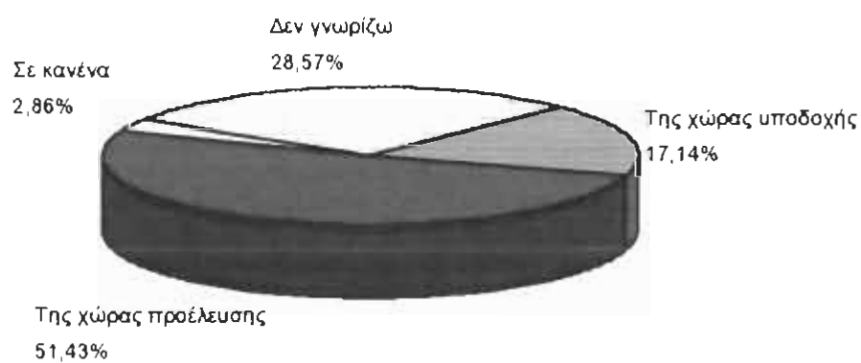
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γνωρίζουν τουλάχιστον δύο υπηρεσίες	13	37,14%
Γνωρίζουν περισσότερες από δύο υπηρεσίες	10	28,57%
Δεν γνωρίζουν καμία υπηρεσία	12	34,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 10

Πολιτισμικό περιβάλλον των αλλοδαπών μεταναστών της πρώτης γενιάς

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Της χώρας υποδοχής	6	17,14%
Της χώρας προέλευσης	18	51,43%
Σε κανένα	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	10	28,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 11

Το σπουδαιότερο πρόβλημα κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών στην χώρα υποδοχής

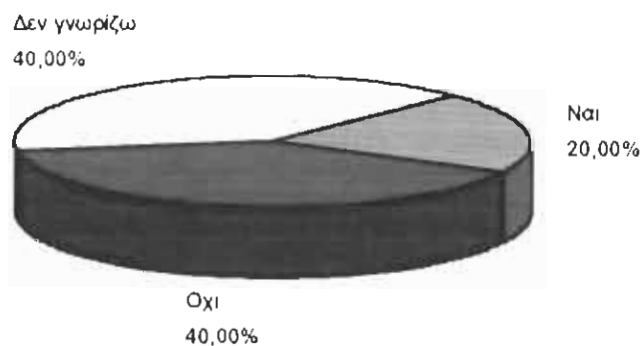
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γλώσσα	10	28,57%
Διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης	13	37,14%
Διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα	12	34,29%
Κάτι άλλο	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 12

Υποχρεωτική λειτουργία δίγλωσσων σχολείων στη χώρα μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	7	20,00%
Όχι	14	40,00%
Δεν γνωρίζω	14	40,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 13

Έξοδα λειτουργίας δίγλωσσων σχολείων

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Με έξοδα του δικού τους κράτους	6	17,14%
Με έξοδα του ελληνικού κράτους	28	80,00%
Να μην διδάσκουν καθόλου την μητρική τους γλώσσα	0	0,00%
Δεν έχω γνώμη	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 14

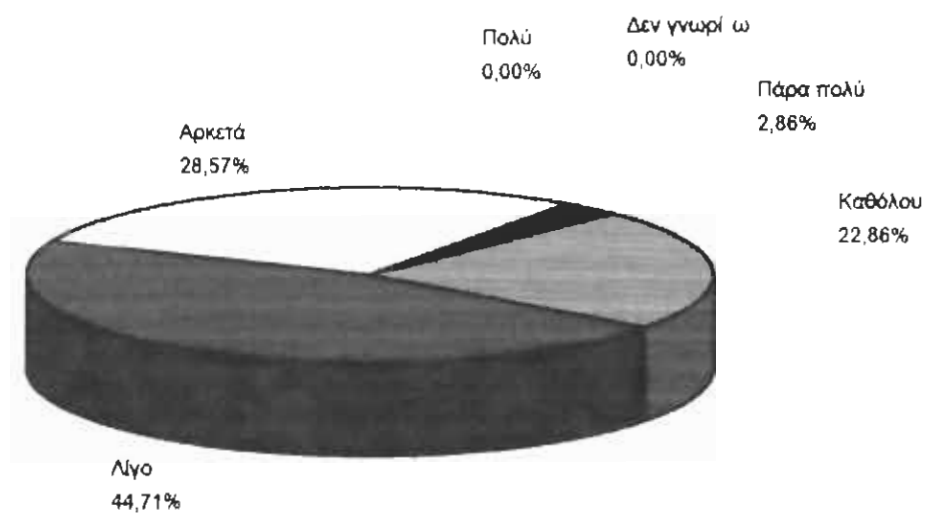
Σεξουαλική υπερδραστηριότητα των μαύρων ανδρών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	0	0,00%
Όχι	8	22,86%
Δεν γνωρίζω	19	54,29%
Δεν έχω άποψη	8	22,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 15

Αμερόληπτη και αντικειμενική προβολή των γεγονότων σχετικά με τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

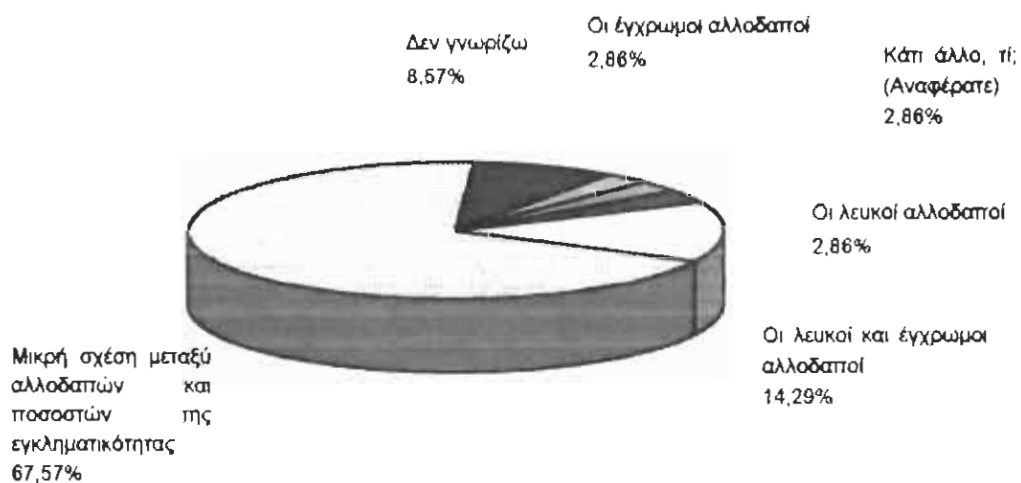
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Καθόλου	8	22,86%
Λίγο	16	45,71%
Αρκετά	10	28,57%
Πολύ	0	0,00%
Πάρα πολύ	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 16

Μείωση του ποσοστού της εγκληματικότητας στην χώρα μας, αν δεν υπήρχαν

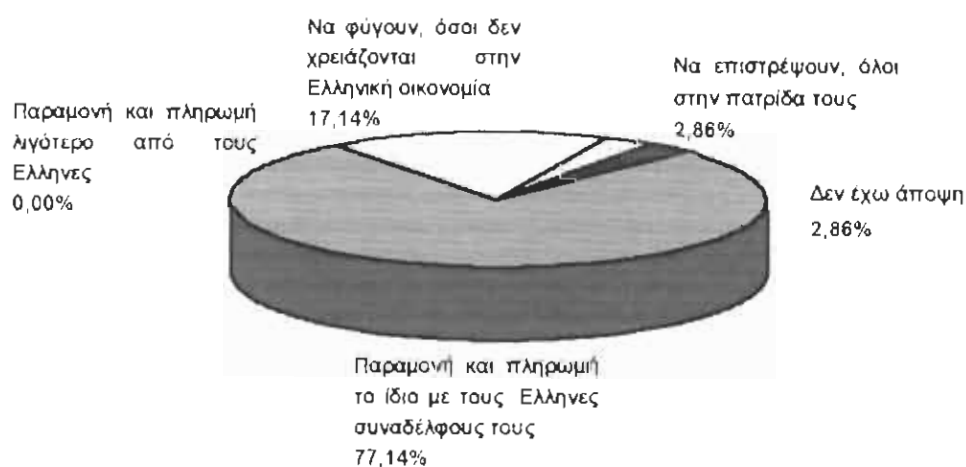
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Οι έγχρωμοι αλλοδαποί	1	2,86%
Οι λευκοί αλλοδαποί	1	2,86%
Οι λευκοί και έγχρωμοι αλλοδαποί	5	14,29%
Μικρή σχέση μεταξύ αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας	24	68,57%
Δεν γνωρίζω	3	8,57%
Κάτι άλλο, τί; (Αναφέρατε)	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 17

Ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στην χώρα μας

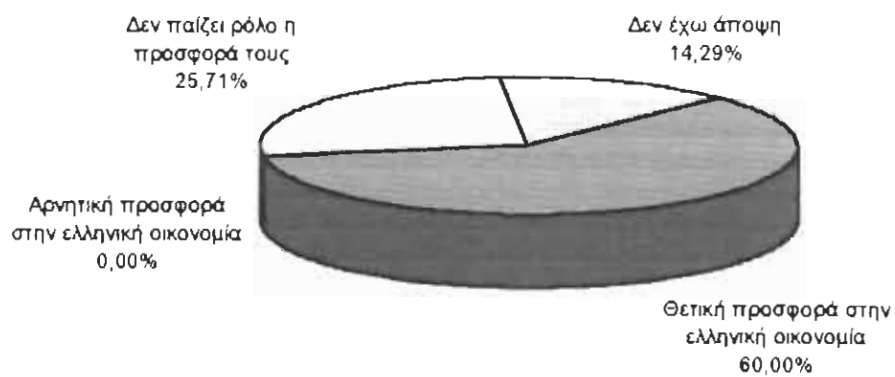
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Παραμονή και πληρωμή το ίδιο με τους Ελληνες συναδέλφους τους	27	77,14%
Παραμονή και πληρωμή λιγότερο από τους Ελληνες	0	0,00%
Να φύγουν, όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία	6	17,14%
Να επιστρέψουν, όλοι στην πατρίδα τους	1	2,86%
Δεν έχω άποψη	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 18

Οικονομική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός ποσοστών	Ποσοστό επί τοις %
Θετική προσφορά στην ελληνική οικονομία	21	60,00%
Αρνητική προσφορά στην ελληνική οικονομία	0	0,00%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους	9	25,71%
Δεν έχω άποψη	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

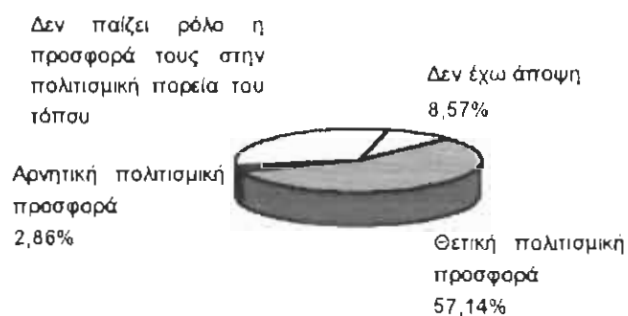

Πίνακας 19

Η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

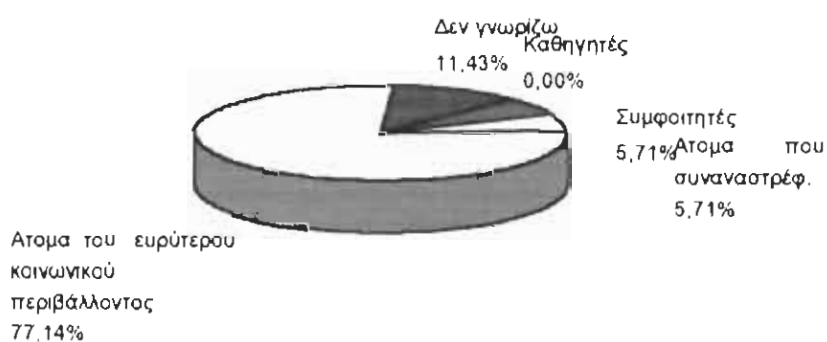
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Θετική πολιτισμική προσφορά	20	57,14%
Αρνητική πολιτισμική προσφορά	1	2,86%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους στην πολιτισμική πορεία του τόπου	11	31,43%
Δεν έχω άποψη	3	8,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

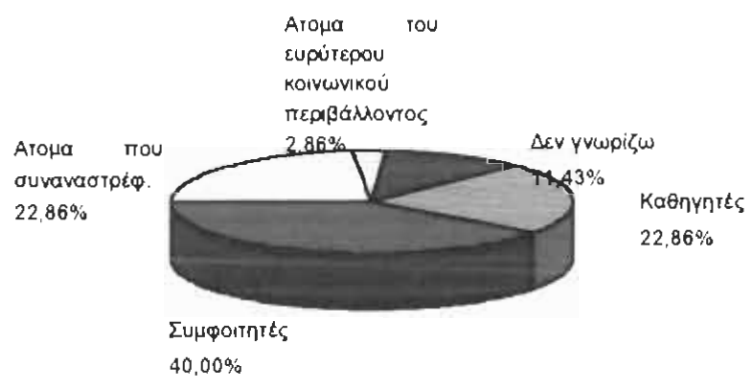
Πίνακας 20

Αρνητική προκατάληψη προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές που φοιτούν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας

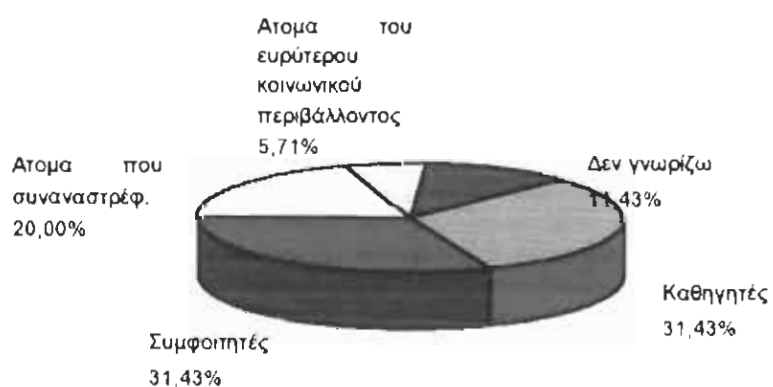
Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολόγ.	Ποσοστό επί τοις %
	1	
Καθηγητές	0	0,00%
Συμφοιτητές	2	5,71%
Ατομα που συναναστρέφ.	2	5,71%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	27	77,14%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολογ. 2	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	8	22,86%
Συμφοιτητές	14	40,00%
Ατομα που συναναστρέφ	8	22,86%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολογ. 3	Ποσοστό επί ταις %
Καθηγητές	11	31,43%
Συμφοιτητές	11	31,43%
Ατομα που συναναστρέφ.	7	20,00%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	2	5,71%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολογ. 4	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	12	34,29%
Συμφοιτητές	4	11,43%
Ατομα που συναναστρέφ.	14	40,00%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 21

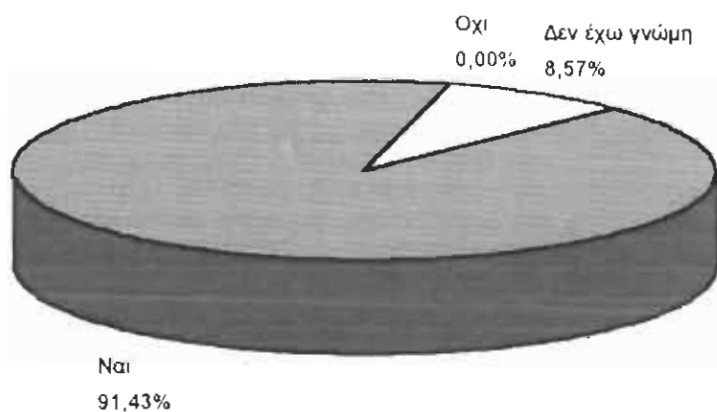
Περίπτωση απέλασης ενός αλλοδαπού από την Ελλάδα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Όταν είναι επικίνδυνη η παρουσία του για την δημόσια υγεία και ασφάλεια	29	82,86%
Όταν η χώρα του δεν διατηρεί φιλικές σχέσεις με την Ελλάδα	2	5,71%
Όταν πιστεύει σε διαφορετική θρησκεία	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 22

Παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ιδρύματα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	32	91,43%
Όχι	0	0,00%
Δεν έχω γνώμη	3	8,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 22α

Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ
(Είκοσι επτά (27) ερωτηθέντες δικαιολόγησαν την απάντησή τους)

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ισότιμες ευκαιρίες για μόρφωση	5	18,52%
Δεν θα πρέπει να υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ των ανθρώπων	5	18,52%
Δικαίωμα στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή, θρησκεία	6	22,22%
Διεύρυνση του πνεύματος, κατανοώντας τις διαφορές και τις ομοιότητες που μας συνδέουν	1	3,70%
Δυνατότητα επαφής - ανταλλαγής διαφορετικών απόψεων, γνώσεων, εμπειριών	2	7,41%
Καταπολέμηση της ξενοφοβίας	2	7,41%
Γνωριμία του τρόπου ζωής των τριτοκοσμικών	2	7,41%
Διατήρηση υγιών σχέσεων μεταξύ των πανεπιστημίων των χωρών μας	1	3,70%
Δικαίωμα σπουδών σε άλλη χώρα, εκτός από την δική τους	3	11,11%
ΣΥΝΟΛΟ	27	100%

**Πίνακες υπολογισμών και γραφικές παραστάσεις
της δεύτερης ερευνητικής ομάδας**

Πίνακας 1

Φύλο ερωτηθέντων

Φύλο	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	31	88,57%
ΑΝΤΡΕΣ	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 2

Ηλικία ερωτηθέντων

Ηλικία	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
20	2	5,71%
21	9	25,71%
22	9	25,71%
23	8	22,86%
24	2	5,71%
25	2	5,71%
27	1	2,86%
28	1	2,86%
30	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 3

Εξάμηνο φοίτησης ερωτηθέντων

Εξάμηνο φοίτησης	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
ΣΤ	35	100%

Πίνακας 4

Μορφωτικό επίπεδο γονέων

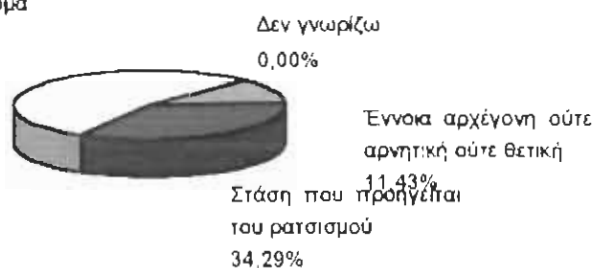
Κατηγορίες απαντήσεων	Πατέρας	Ποσοστό επί τοις %	Μητέρα	Ποσοστό επί τοις %
Αναλφάβητος	1	2,86%	1	2,86
Δημοτικό	24	68,57%	22	62,86
Λύκειο	7	20,00%	10	28,57
Ανώτερη Σχολή	2	5,71%	1	2,86
Ανώτατη Σχολή	1	2,86%	1	2,86
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%	35	100%

Πίνακας 5

Ορισμός ξενοφοβίας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Έννοια αρχέγονη ούτε αρνητική ούτε θετική	4	11,43
Στάση που προηγείται του ρατσισμού	12	34,29
Φόβος του ατόμου να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικότητας	19	54,29
Δεν γνωρίζω	0	0,0
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Φόβος του ατόμου να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικότητας

Πίνακας 6

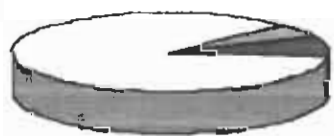
Ορισμός ρατσισμού

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κοινωνικός αποκλεισμός	2	5,71%
Διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από άλλες ομάδες με τις οποίες συνυπάρχουν	3	8,57%
Στάση που δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας	30	85,71%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Στάση που δηλώνει την ανωτερότητα μιας φυλής ή εθνικής ομάδας απέναντι στα μέλη μιας άλλης φυλής ή εθνικής ομάδας
85,71%

Δεν γνωρίζω
0,00%

Κοινωνικός αποκλεισμός
5,71%

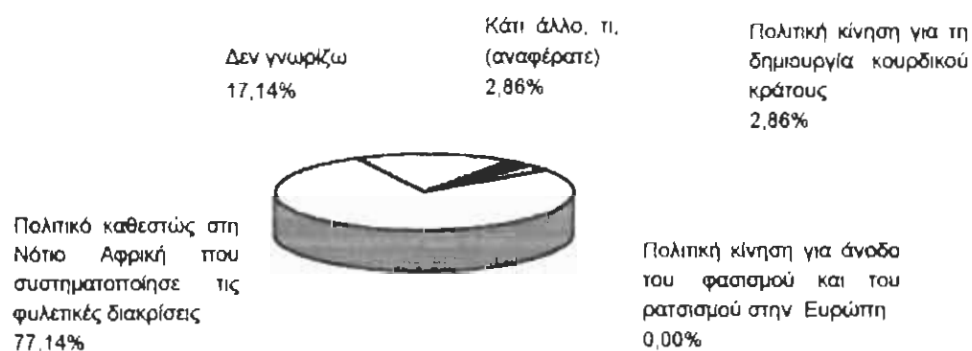

Διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από άλλες ομάδες με τις οποίες συνυπάρχουν
8,57%

Πίνακας 7

Ορισμός του απαρχαίντ

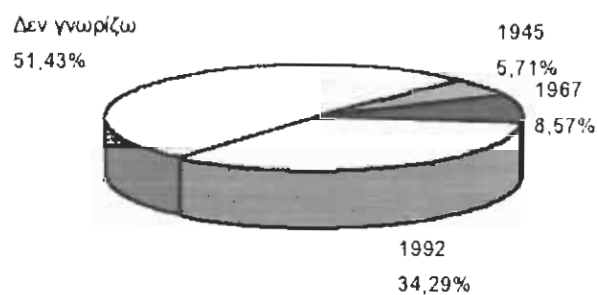
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Πολιτική κίνηση για τη δημιουργία κουρδικού κράτους	1	2,86%
Πολιτική κίνηση για άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη	0	0,00%
Πολιτικό καθεστώς στη Νότιο Αφρική που συστηματοποίησε τις φυλετικές διακρίσεις	27	77,14%
Δεν γνωρίζω	6	17,14%
Κάτι άλλο, τι; (αναφέρατε)	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 8

Χρονολογία κατέρρευσης του απαρτχάιντ

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
1945	2	5,71%
1967	3	8,57%
1992	12	34,29%
Δεν γνωρίζω	18	51,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 9

Οργανισμοί και φορείς προστασίας και προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων

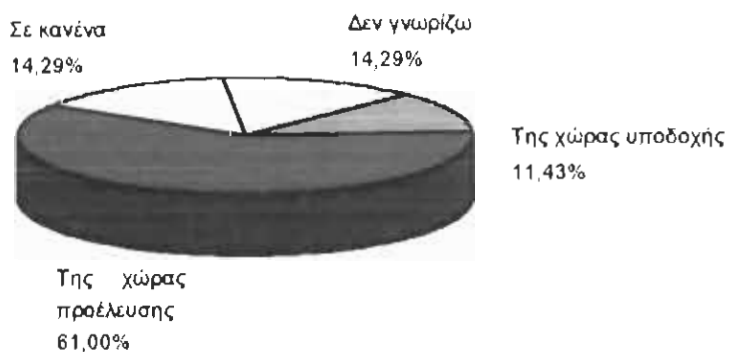
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γνωρίζουν τουλάχιστον δύο υπηρεσίες	22	62,86%
Γνωρίζουν περισσότερες από δύο υπηρεσίες	6	17,14%
Δεν γνωρίζουν καμία υπηρεσία	7	20,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 10

Πολιτισμικό περιβάλλον των αλλοδαπών μεταναστών της πρώτης γενιάς

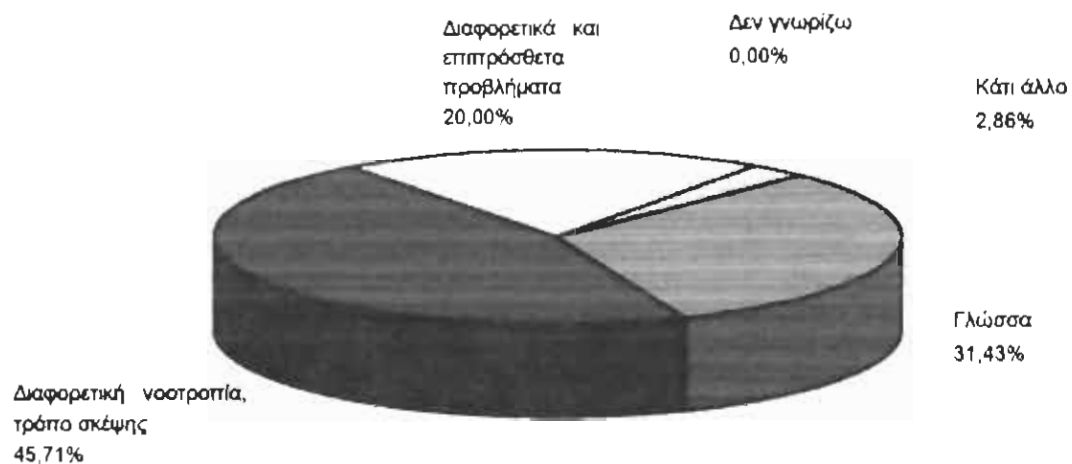
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Της χώρας υποδοχής	4	11,43%
Της χώρας προέλευσης	21	60,00%
Σε κανένα	5	14,29%
Δεν γνωρίζω	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 11

Το σπουδαιότερο πρόβλημα κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών στην χώρα υποδοχής

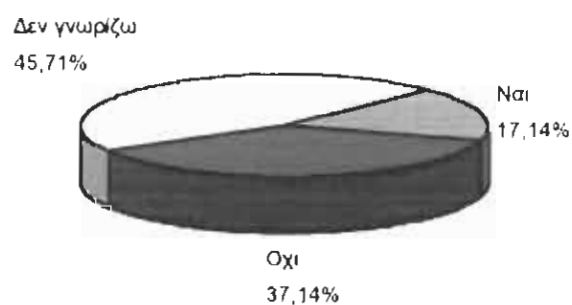
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Γλώσσα	11	31,43%
Διαφορετική νοοτροπία, τρόπο σκέψης	16	45,71%
Διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα	7	20,00%
Κάτι άλλο	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 12

Υποχρεωτική λειτουργία δίγλωσσων σχολείων στη χώρα μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	6	17,14%
Όχι	13	37,14%
Δεν γνωρίζω	16	45,71%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 13

Έξοδα λειτουργίας δίγλωσσων σχολείων

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Με έξοδα του δικού τους κράτους	12	34,29%
Με έξοδα του ελληνικού κράτους	19	54,29%
Να μην διδάσκουν καθόλου την μητρική τους γλώσσα	0	0,00%
Δεν έχω γνώμη	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 14

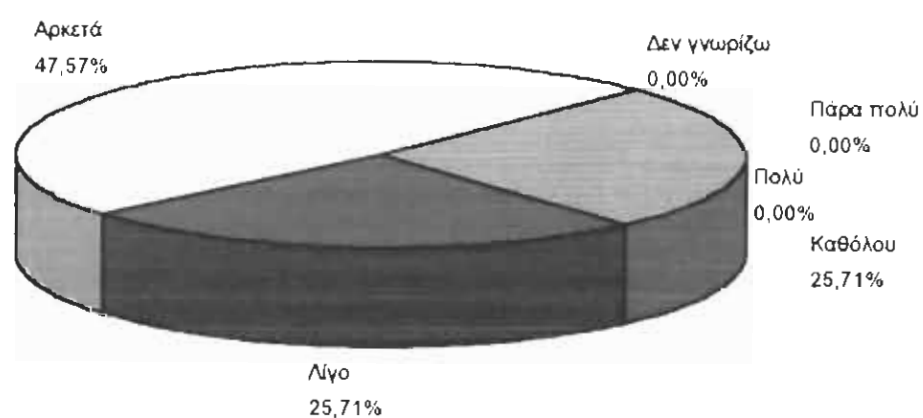
Σεξουαλική υπερδραστηριότητα των μαύρων ανδρών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	0	0,00%
Όχι	13	37,14%
Δεν γνωρίζω	16	45,71%
Δεν έχω άποψη	6	17,14%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 15

Αμερόληπτη και αντικειμενική προβολή των γεγονότων σχετικά με τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

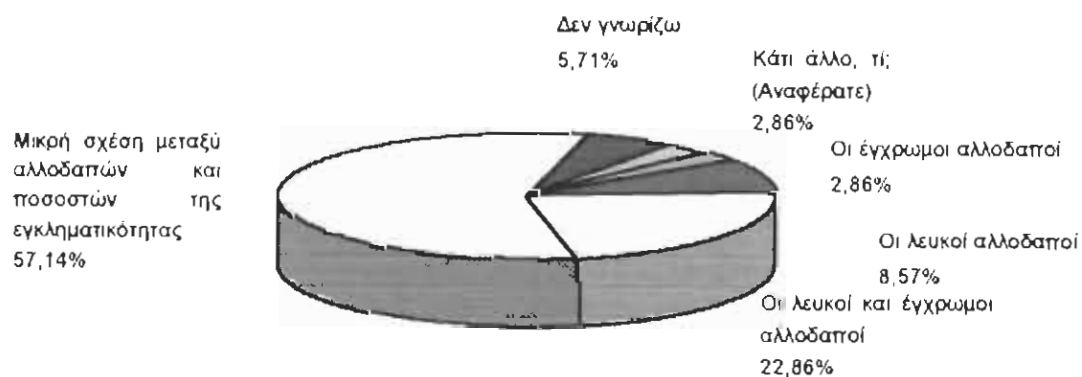
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Καθόλου	9	25,71%
Λίγο	9	25,71%
Αρκετά	17	48,57%
Πολύ	0	0,00%
Πάρα πολύ	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 16

Μείωση του ποσοστού της εγκληματικότητας στην χώρα μας, αν δεν υπήρχαν

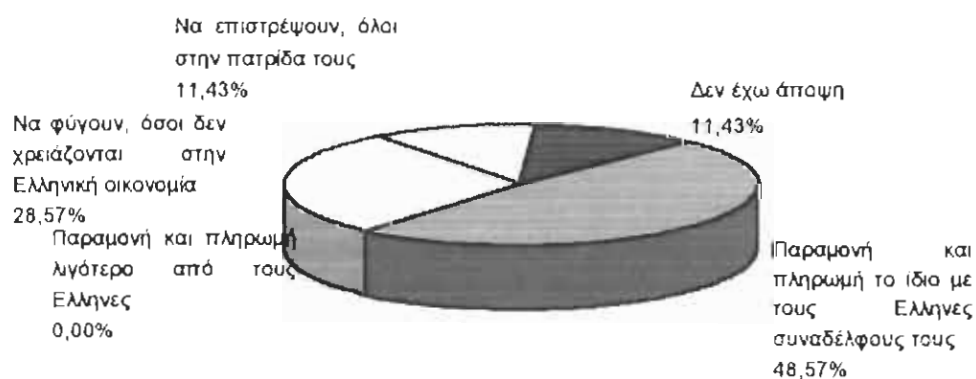
Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Οι έγχρωμοι αλλοδαποί	1	2,86%
Οι λευκοί αλλοδαποί	3	8,57%
Οι λευκοί και έγχρωμοι αλλοδαποί	8	22,86%
Μικρή σχέση μεταξύ αλλοδαπών και ποσοστών της εγκληματικότητας	20	57,14%
Δεν γνωρίζω	2	5,71%
Κάτι άλλο, τί; (Αναφέρατε)	1	2,86%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 17

Ξένοι εργάτες που εργάζονται νόμιμα στην χώρα μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Παραμονή και πληρωμή το ίδιο με τους Ελληνες συναδέλφους τους	17	48,57%
Παραμονή και πληρωμή λιγότερο από τους Ελληνες	0	0,00%
Να φύγουν, όσοι δεν χρειάζονται στην Ελληνική οικονομία	10	28,57%
Να επιστρέψουν, όλοι στην πατρίδα τους	4	11,43%
Δεν έχω άποψη	4	11,43%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

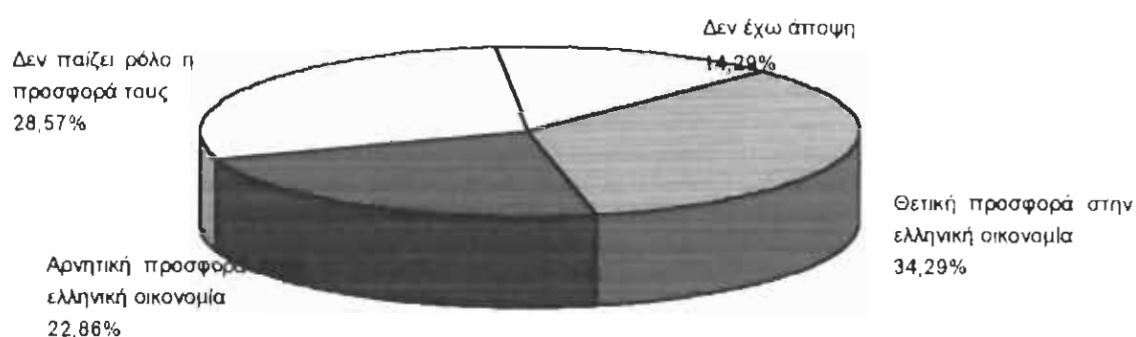

Πίνακας 18

Οικονομική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός ποσοστών	Ποσοστό επί τοις %
Θετική προσφορά στην ελληνική οικονομία	12	34,29%
Αρνητική προσφορά στην ελληνική οικονομία	8	22,86%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους	10	28,57%
Δεν έχω άποψη	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 19

Η πολιτισμική προσφορά των έγχρωμων αλλοδαπών

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Θετική πολιτισμική προσφορά	15	42,86%
Αρνητική πολιτισμική προσφορά	4	11,43%
Δεν παίζει ρόλο η προσφορά τους στην πολιτισμική πορεία του τόπου	10	28,57%
Δεν έχω άποψη	6	17,14%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 20

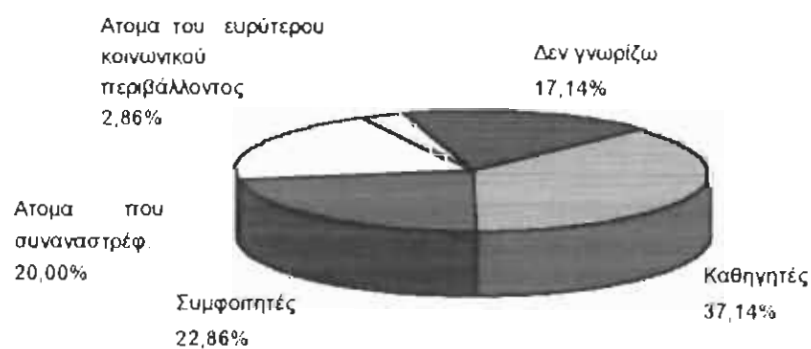
Αρνητική προκατάληψη προς τους τριτοκοσμικούς αλλοδαπούς σπουδαστές που φοιτούν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολόγ. 1	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	0	0,00%
Συμφοιτητές	5	14,29%
Ατομα που συναναστρέφ.	2	5,71%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	22	62,86%
Δεν γνωρίζω	6	17,14%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

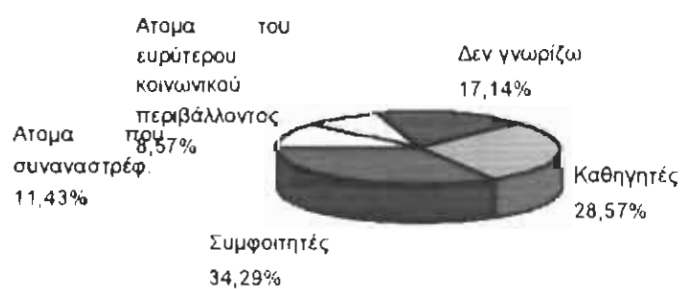
.... συνέχεια πίνακα 20

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολογ. 2	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	13	37,14%
Συμφοιτητές	8	22,86%
Ατομα που συναναστρέφ.	7	20,00%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	1	2,86%
Δεν γνωρίζω	6	17,14%

... συνέχεια πίνακα 20

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολογ. 3	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	10	28,57%
Συμφοιτητές	12	34,29%
Ατομα που συναναστρέφ.	4	11,43%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	3	8,57%
Δεν γνωρίζω	6	17,14%

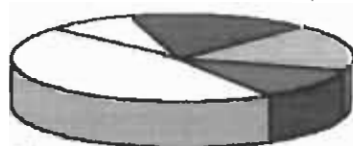

... συνέχεια πίνακα 20

Κατηγορίες απαντήσεων	Κριτήριο αξιολογ. 4	Ποσοστό επί τοις %
Καθηγητές	6	17,14%
Συμφοιτητές	4	11,43%
Ατομα που συναναστρέφ	16	45,71%
Ατομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος	3	8,57%
Δεν γνωρίζω	6	17,14%

Ατομα του ευρύτερου
κοινωνικού
περιβάλλοντος
8,57%

Δεν γνωρίζω
17,14%

Καθηγητές
17,14%

Συμφοιτητές
11,43%

Ατομα που
συναναστρέφ.
45,71%

Πίνακας 21

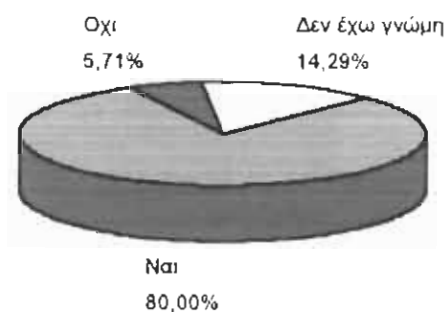
Περίπτωση απέλασης ενός αλλοδαπού από την Ελλάδα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Όταν είναι επικίνδυνη η παρουσία του για την δημόσια υγεία και ασφάλεια	30	85,71%
Όταν η χώρα του δεν διατηρεί φιλικές σχέσεις με την Ελλάδα	2	5,71%
Όταν πιστεύει σε διαφορετική θρησκεία	0	0,00%
Δεν γνωρίζω	3	8,57%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 22

Παρουσία τριτοκοσμικών αλλοδαπών σπουδαστών, στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ιδρύματα

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ναι	28	80,00%
Όχι	2	5,71%
Δεν έχω γνώμη	5	14,29%
ΣΥΝΟΛΟ	35	100%

Πίνακας 22α

Αιτιολόγηση των απαντήσεων ΝΑΙ
(Είκοσι τρεις (23) ερωτηθέντες δικαιολόγησαν την απάντησή τους)

Κατηγορίες απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό επί τοις %
Ισότιμες ευκαιρίες για μόρφωση	4	17,39%
Υπόδειξη νέων τρόπων δουλειάς, και αντιμετώπισης προβλημάτων	2	8,70%
Πολιτισμική συναλλαγή, και προσφορά στον τόπο μας	2	8,70%
Δικαίωμα στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή, θρησκεία	8	34,78%
Ανταλλαγή τρόπων σκέψης και εμπλουτισμός γνώσεων σε διάφορα θέματα	2	8,70%
Καταπολέμηση της ξενοφοβίας	1	4,35%
Έχουν αποδειχθεί καλοί επιστήμονες	2	8,70%
Δεν επηρεάζουν το κύρος και την λειτουργία των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων	1	4,35%
Υπαρξη τυπικών προσόντων -(Γλώσσα)	1	4,35%
ΣΥΝΟΛΟ	23	100%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ
Ρατσιστικά Δημοσιεύματα

ΙΤΑΛΙΑ: Ρατσιστές χτυπούν παιδιά δίνοντάς τους παιχνίδια - βόμβες

Ρατσιστική συμμορία

Του Δ. ΔΕΛΗΟΛΑΝΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

17/1/1995 σελ. 18

ΑΝ ΕΚΛΕΓΕΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Την γκιλοτίνα θέλει να επαναφέρει ο Λεπέν...

• ΚΑΙ ΘΑ ΔΙΩΞΕΙ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ
ΠΑΡΙΣΙ (ΑΠΕ - ΡΩΥ-ΤΕΡ).

Ο Γάλλος ακροδεξιός ηγέτης Ζαν Μαρί Λεπέν, που το περασμένο Σαββατοκύριακο εγκαινίασε την προεκλογική εκστρατεία του για τις προεδρικές εκλογές, δεσμεύθηκε ότι αν εκλεγεί θα επαναφέρει την γκιλοτίνα και θα διώξει όλους τους μετανάστες.

Ο ηγέτης του Εθνικού Μετώπου, μιλώντας προχθές σε συγκέντρωση οπαδών του, υπογράμμισε ότι το κύμα της μετανάστευσης και η υπογεννητικότητα οδήγησαν τη Γαλλία στο «χείλος της καταστροφής».

«Υπόσχομαι να σταματήσω αμέσως το κύμα της μετανάστευσης και να στείλω τρία εκατομμύρια μετανάστες στα σπίτια τους», τόνισε ενώπιον των οπαδών του στην πόλη Τουρ.

Ρώμη

ΤΗΝ τεχνολογία θανάτου των πολεμικών βιομηχανιών μιμήθηκαν οι άγνωστοι ρατσιστές που πέρασαν πάλι στην επίθεση χθες στην Ιταλία. Αυτή τη φορά τα θύματα είναι δύο μικροί τσιγγάνοι που τραυματίστηκαν σοβαρά με βόμβα κρυμμένη μέσα σε κούκλα. Το ίδιο τέχνασμα, δηλαδή, στο οποίο καταφεύγουν οι κατασκευαστές ναρκών, που τις μεταμφιέζουν για να τραβήξουν την προσοχή των μικρών παιδιών και να σπείρουν, έτσι, τον τρόμο στους αμάχους.

Τα δύο τσιγγανάκια, η **Σενγκούλ Ντεμιρόφσκα**, 12 χρονών, και το αδελφάκι της **Εμράν**, τριών χρονών, ζητούσαν ελεημοσύνη σε σηματοδότη χθες το πρωί στα περικόρια της Πίζας. Άγνωστος αυτοκινήτιστής άνοιξε το παράθυρο και τους «χάρισε» την παγιδευμένη κούκλα, που εξερράγη έπειτα από λίγα λεπτά, καθώς το κοριτσάκι κίνησε το ένα της χέρι.

Βαριά τραύματα

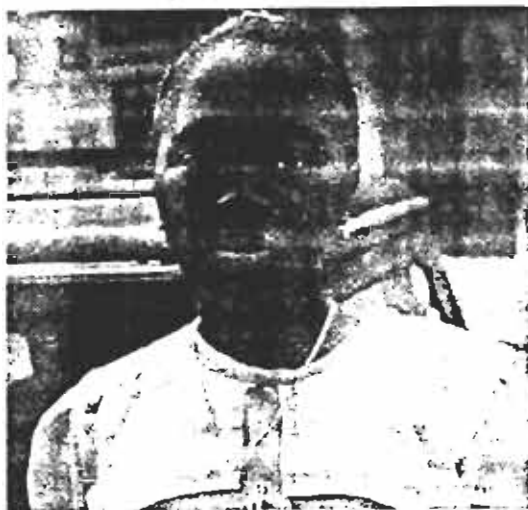
Και τα δύο τσιγγανάκια, που έφτασαν στην Ιταλία προερχόμενα από τα Σκόπια, νοσηλεύονται με σοβαρότατα τραύματα. Το κοριτσάκι έχασε το ένα της χέρι, ενώ το αγοράκι τυφλώθηκε από το ένα μάτι.

Η Αστυνομία της Πίζας έκανε γνωστό πως ήδη τον Ιανουάριο η ίδια προφανώς ρατσιστική συμμορία είχε χρησιμοποιήσει το ίδιο τέχνασμα. Τότε είχε χάρισει σε τσιγγανάκι πέντε ετών, που τυφλώθηκε, βόμβα κρυμμένη σε βιβλίο με παραμύθια.

ΕΘΝΟΣ 15/3/1995

σελ. 12

Ξένοι στην... «πλάκα»

ΤΟ χιούμορ των Ελλήνων, τα άτομα του αντίθετου φύλου και την ομίλια ενώπιον ακροατηρίου «φοβούνται» περισσότερο απ' οτιδήποτε οι ξένοι φοιτητές στην Ελλάδα.

Τις δυσκολίες στις σχέσεις των αλλοδαπών με τους Έλληνες συμφοιτητές τους ερεύνησαν δύο καθηγήτριες (Ευαγγελία Κούρτη - Αλεξάνδρα Ανδρούσου) του Πανεπιστημίου Κρήτης. Οι δύο ερευνήτριες τονίζουν ότι οι ξένοι δεν αντιμετωπίζουν συλλογικά φαινόμενα απόρριψης, αλλά

αντιμετωπίζουν δυσκολίες με τους Έλληνες, λόγω της γλώσσας και της διαφορετικής ιδιοσυγκρασίας.

Σήμερα στη χώρα μας βρίσκονται περίπου 1.400 αλλοδαποί φοιτητές. Οι περισσότεροι προέρχονται από την Ασία και την Αφρική. Παραμένουν κυρίως σε φοιτητικές εστίες ή σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα. Έχουν ιδρύσει συλλογούς η λέσχες ανά εθνικότητα και συχνά εκδίδουν δικές τους εφημερίδες.

	ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ		ΣΧΕΣΕΙΣ		Μ.Α.	ΣΥ
	ΠΟΤΕ	ΛΙΓΟ	ΠΟΛΥ ΠΟΛΥ	ΠΑΡΑ ΝΟΛΟ		
Σύναψη φιλίας με συνομηλίκους	53 68,8	16 20,8	4 5,2	4 5,2	0 0	77 100
Φιλίες με συνομηλίκους άλλων χωρών	44 57,1	26 33,8	5 6,5	2 2,6	0 0	77 100
Ανάληψη πρωτοβουλίας για συνέχιση συζήτησης	36 46,8	30 39	9 11,7	2 2,6	0 0	77 100
Οικειότητα με άτομα αντίθετου φύλου	36 41,8	31 40,3	2 2,6	3 3,9	5 8,5	77 100
Φιλίες με συνομηλίκους Έλληνες	32 41,6	36 46,8	5 6,5	4 5,2	0 0	77 100
Φιλίες με άτομα αντίθετου φύλου	29 37,7	41 53,3	2 2,6	2 2,6	3 3,9	77 100
Συναστροφή με Έλληνες μεγ. ηλικίας	29 37,7	40 52	2 2,6	5 6,5	1 1,3	77 100
Προσέγγιση/πρώτο βήμα φιλίας	29 37,7	37 48,1	5 6,5	6 7,8	0 0	77 100
Συναστροφή με άτομο που τον/την ελκύει ερωτικά	19 24,7	40 52	8 10,4	6 7,8	4 5,2	77 100
Κατανόηση χιούμορ	16 20,8	53 68,9	4 5,2	4 5,2	0 0	77 100

Η δυσκολία στην κατανόηση του χιούμορ (68,9%) και στην ανάληψη πρωτοβουλίας για συνέχιση συζήτησης (46,8%) προβληματίζουν τους ξένους φοιτητές στην Ελλάδα.

ΕΘΝΟΣ

19/5/1995

σελ. 12

Διαπίστωση

Η σημαντικότερη διαπίστωση της έρευνας είναι ότι το δείγμα των ξένων φοιτητών που μελετήθηκε, παρά το γεγονός ότι στο μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από χώρες με εντελώς διαφορετικές πολιτιστικές αναφορές, δεν δηλώνει δυσκολίες σε καταστάσεις όπως οι τυπικές σχέσεις και οι συμπεριφορές σε δημόσιους χώρους. Το αποτέλεσμα αυτό καταδεικνύει την απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων που τους επιτρέπουν την ένταξη στον ελλη-

νικό χώρο. Το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος υποχρεώνει τους ξένους φοιτητές να γνωρίζουν τη γλώσσα προ της εγγραφής τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ότι ο φιλικός τους κύκλος περιλαμβάνει Έλληνες, εξηγεί την εικόνα ένταξης που παρουσιάζεται στην έρευνα. Σ' αυτό συμβάλλει και το ότι η κοινωνία μας δεν απορρίπτει συλλογικά τους ξένους. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στο μικρό αριθμό των ξένων φοιτητών.

Γενικά, πάντως, οι αλλοδαποί αντιμετωπίζουν δυσκολίες, όταν πρόκειται να μιλήσουν ενώπιον άλλων, πράγμα που απαρτίζει απο-

την αμοιβαλία για πλήρη κατανόηση όλων των παραμέτρων της συμπεριφοράς των εντόπιων.

Επίσης, σχετικές δυσκολίες συναντούν για «φιλίες με Έλληνες συνομηλίκους» σε ποσοστό 46,8%, με «άτομα του αντίθετου φύλου» σε ποσοστό 53,3%, αλλά και με την «προσέγγιση, το πρώτο βήμα για τη δημιουργία μιας φιλίας» σε ποσοστό 48,1%.

Εκεί όμως που το ποσοστό είναι εντυπωσιακά υψηλό (68,9%) είναι στη δυσκολία κατανόησης του χιούμορ, αλλά και στην «ανάληψη πρωτοβουλίας για συνέχιση συζήτησης» σε ποσοστό 46,8%.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Συνέντευξη τύπου επώνυμου καλλιτέχνη για τον φυλετικό ρατσισμό

Στίβι Γουόντερ: Ο ρατσισμός βασίζεται στο φόβο προς

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ *El País*

το άγνωστο...

ΔΕΝ αποχωρίζεται τις αφρικανικές κελεμπίες και την περίτεχνη κόμμωση με τα εκατοντάδες κοτσιδάκια. Το τυφλό παιδί - θαύμα της «Μοτουν» δείχνει και είναι ένας άνθρωπος καλοσυνάτος και καλοπροαίρετος. Τα καινούρια του κομμάτια, που περιλαμβάνονται στο άλμπουμ «Conversation Peace» ακολουθούν τη δομή προηγούμενων δουλειών του και αναφέρονται σε θέματα που τον ανησυχούν ιδιαίτερα: το ρατσισμό και τη βία.

Ποιός Είναι

- ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ στο Μήτσιγκαν, πριν από 45 χρόνια, τυφλός σχεδόν από τη γέννησή του. Ο Στίβι Γουόντερ υπήρξε ένα παιδί - θαύμα, που στα 11 χρόνια του είχε γνωρίσει ήδη την επιτυχία.
- Το «Conversation Peace» αποτελεί επιστέγασμα τεσσάρων χρόνων περισυλλογής και σιωπής, μετά την ηχητική μπάντα της ταινίας του Σπάικ Λι «Jungle fever» που έγραψε το 1991.
- Έχει στρατευτεί εδώ και πολλά χρόνια στον αγώνα για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έχει συμμετάσχει σε πολλές φιλανθρωπικές εκδηλώσεις.

...Ρίζες στην άγνοια

— Αναφέρεστε έμμεσα στο ρατσισμό:

«Αναφέρομαι ρητά και άμεσα στο ρατσισμό. Ο ρατσισμός είναι παλιός μου γνώριμος: Τον γνώρισα όταν ήμουν παιδί και τον ζω και σήμερα. Ίσως τώρα πια δεν σοκείται πάνω μου, αλλά τον ζω σε ανθρώπους της οικογένειάς μου, σε φίλους και γνωστούς. Αγαπώ τους ανθρώπους και είναι σαν να βιώνω όσα υφίστανται. Είναι παράλογο. Γιατί ο ρατσισμός βασίζεται στο φόβο προς το άγνωστο. Και ο φόβος έχει τις ρίζες του στην άγνοια. Και η άγνοια ξεπερνιέται, όταν ο άνθρωπος καταλάβει πόσο θαυμάσιος είναι ο κόσμος που έπλασε ο Θεός για όλους μας. Ας μην ξεχνάμε πως οι τελευταίες επιστημονικές θεωρίες λένε πως οι οπαρχές του ανθρώπου βρίσκονται στην Αφρική. Είναι, όλα τα ανθρώπινα πλάσματα έχουμε έστω και μια σταγόνα μαύρου αίματος».

ΕΘΝΟΣ

30/3/1995 σελ. 12

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

- Εντυπο Αίτησης για την χορήγηση άδειας παραμονής αλλοδαπού
- Δελτίο πληροφοριών - Αίτηση εργασίας αλλοδαπού
- Αίτηση εργοδότη για χορήγηση άδειας εργασίας στον αλλοδαπό
- Ο νέος ελληνικός νόμος για τους αλλοδαπούς
- Πρόγραμμα Τοπικής ενσωμάτωσης κοινωνικών μειονοτήτων -SOS Ρατσισμός
- Ένας οδηγός διδασκαλίας
- Τελική Διακήρυξη της Συνάντησης νέων της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης - SOS Ρατσισμός

KA - 47

Συμπληρώνεται από τον αλλοδαπό

(Έντυπο αίτησης για χορήγηση
άδειας παραμονής αλλοδαπού)

STAMPS (10+3+3)

Π Ρ Ο Σ

ΑΙΤΗΣΗ — APPLICATION — DEMANDE

ΕΠΩΝΥΜΟ
SURNAME .....
NOMΟΝΟΜΑ
FORNAME .....
PRENOMΟΝΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ
FATHER'S NAME .....
PRENOM DU PEREΟΝΟΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ
MOTHER'S NAME .....
PRENOM DE LA MEREΟΝΟΜΑ ΣΥΖΥΓΟΥ
HUSBAND'S NAME .....
PRENOM DU MARIΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ
DATE AND PLACE OF BIRTH
LIEU DE NAISSANCE ET DATEΚΑΤΑΓΩΓΗ
ORIGIN .....
ORIGINEΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ
NATIONALITY .....
NATIONALITEΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
PROFESSION .....
PROFESSIONΕΡΓΑΖΕΣΤΕ Ή ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΕΡΓΑΣΘΗΤΕ;
DO YOU WORK OR ARE YOU GOING TO WORK;
TRAVAILLEZ-VOUS, OU VOUS VOULEZ TRAVAIL-
LER EN GRECEΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
PRESENT ADDRESS
ADRESSE ACTUELLE

.....19 .....

ΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ Ή ΠΑΡΑΤΑΣΗ
FOR ISSUE OF RESIDENCE PERMIT OR EXTENSION.
DE PERMIS DE SEJOUR OU PROLONGATIONΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΑΦΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
DATE OF THE LAST ARRIVAL IN GREECE.
DATE DELA DERNIERE ENT REE EN GRECEΣΚΟΠΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
REASON FOR VISIT IN GREECE.
RAISON DE VOTRE VISITE EN GREECE.ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ.
DURATION OF STAYING IN GREECE
DUREE DU SEJOUR EN GRECE.ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ
DATE (TO-DAY) .....
DATE.Υπογραφή
SIGNATURE

Χορηγείται από το Τυπογραφείο	Συντάσσεται από τον ενδιαφερόμενο	Υπόδειγμα ΚΑ-48 Ε. 8 - 73
Υπόδειγμα: «Δελτίο Πληροφοριών - αίτηση εργασίας»		Ισχύει μέχρι ..... 199.....*

Χώρος Χαρτοσήμου
STAMPS

ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ - ΑΙΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

..... 199.....

ΠΡΟΣ: ΝΟΜΑΡΧΙΑ.....

..... εργασίας

Παρακαλώ να μου χορηγήσετε - ανανεώσετε το υπ' αριθ. ....

..... δελτίο εργασίας, για ..... ακόμη.

Γνωρίζοντας τις συνέπειες του Νόμου, δηλώνω υπεύθυνα τα παρακάτω :

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΟΥ

ΕΠΩΝΥΜΟ ..... ΟΝΟΜΑ.....

ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ ..... ΟΝΟΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ.....

ΟΝΟΜΑ ΣΥΖΥΓΟΥ..... ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ.....

ΚΑΤΑΓΩΓΗ (εθνικότητα) .. .. ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ.....

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ..... ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ (Ειδικότητα).....

ΔΙΝΣΗ ΤΩΡΙΝΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ : .....

Βρίσκομαι στην Ελλάδα απο (εκ του διαβατηρίου) : .....

Σκοπός ταξιδιού μου : .....

Εργοδότης (ονοματεπώνυμο, Τίτλος Επιχείρησης, τηλέφωνο): .....

Ειδικότητα εργοδότη : .....

Τόπος εργασίας (Πόλη, οδός, αριθ.) : .....

Εισόδημα-μισθός-ημερομίσθιο : ..... Ζήτησα την Ελληνική Ιθα-

γένεια (Ναι ή Όχι) : ..... Πρόκειται για αρχική άδεια εργασίας

(Ναι ή Όχι) : ..... Λήξη προηγούμενης άδειας : .....

.....ΑΙΤ.....

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

και βεβαιώνεται η ακρίβεια των
παραπάνω στοιχείων.

* Γράφεται ο χρόνος ισχύος από την Υπηρεσία υποδοχής.

ΒΕΒΑΙΩΣΗ - ΑΙΤΗΣΗ ΕΡΓΟΔΟΤΟΥ

Ε. 8—71

Π ρ ό ς

ΕΠΩΝΥΜΟΝ : .....

ΟΝΟΜΑ : .....

ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ : .....

ΟΝΟΜΑ ΜΗΤΡΟΣ : .....

ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ : .....

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ : .....

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ : .....

Δ/ΝΣΙΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ : .....

.....

.....

ΑΡΙΘ. ΔΕΛΤ. ΤΑΥΤ/ΤΟΣ : .....

ΕΚΔΟΥΣΑ ΑΡΧΗ : .....

Τ .....

.....

Παρακαλώ να ενεργήσετε δ,τι πρέπει δια να χορηγηθῆ
 ἄδεια ἐργασίας εἰς τὸν ἄλλοδαπὸν ὑπῆκοον .....

.....

τὸν ὁποῖο ἀποσκοπῶ νὰ ἀπασχολήσω ἐπὶ .....

..... εἰς τὴν οἰκία μου ἢ τὴν ἐπιχείρησή μου

ὡς .....

διότι οἱ ὑπηρεσίες του εἶναι ἀπαραίτητες.

Σχετικὰ σὰς γνωρίζω δτι :

- α) Ἡ ἐπιχείρηση ἢ Ἑταιρεία, ἰδρύθηκε κατόπιν τῆς ὑπ'
 ἀριθ. .... ἀποφάσεως ἢ Νόμου.
- β) Ὑπάρχει στίς εὐεργετικές διατάξεις τοῦ .....
- .....
- γ) Ὑπάρχει ἡ ὑπ' ἀριθ. .... σύμβαση
 μεταξύ ἐμοῦ καὶ τ .....
- δ) Τώρα ἀπασχολοῦνται ..... ἄλλοδαποί,
 ἐπὶ συνόλου ..... ἐργαζομένων.
- ε) Ὑπὸ ..... καθορίζεται ..... σὰν
 ποσοστὸ ἀπασχολήσεως ἄλλοδαπῶν .....
- ζ) .....

... ΑΙΤ.....

Ο ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

ΝΟΜΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ
 νόμος 1975/1991 (ΦΕΚ Α' 184 ΤΗΣ 4.12.1991)

Η παρουσία του νόμου επικεντρώνεται στις βασικές του διατάξεις και αφορά τις κεντρικές που τον έκριναν Οι ελάττωστες εξαιρέσεις που προβλέπονται για "εξαιρετικές" περιπτώσεις λαμβάνονται συλλογικά μετά από απόφαση του αρμόδιου υπουργού ή των αρμόδιων υπουργών.

ΝΑΙ

Αφορά τους αλλοδαπούς, δηλαδή "κάθε πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή δεν έχει αποκτήσει"

(άρθρο 1)

Παραμονή Αλλοδαπών

Για εργασία (άρθρο 13)

- απασχόληση (άρθρο 21)
- υπό προϋποθέσεις μπορούν να έρθουν αρχοί και τα μέλη της οικογένειάς (άρθρο 14)

Για σπουδές (άρθρο 15)

Δεν ισχύει για "Ευρωπαίους" πολίτες, δηλαδή για πολίτες της ΕΟΚ, δηλαδή για "πόσωτα των οποίων η είσοδος και εξόδος η εν γένει κίνηση στη διεύθυνση εγκατάστασης και απασχόλησης στο ελλήνικό κράτος μεριάζονται από δικαίω"

(άρθρο 2)

Παραμονή Ομογενών (άρθρο 17)

Υπό προϋποθέσεις επιτρέπεται η παραμονή ομογενών

Δημιουργούνται

Αστυνομικές Ομάδες Επαπολιμίησης της Αξιομοιότητας κατά μήκος των χερσαίων συνόρων της χώρας (άρθρο 51)

Συγκροτούνται

Μικτές Ομάδες Επιτήρησης των παράκτιων περιοχών και θάλασσας συνόρων της χώρας για την επαπολιμίηση της λαθρομετανάστευσης και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων (άρθρο 52)

Αυξάνεται

Η οργανική δύναμη της αστυνομίας και του λιμενικού σύμφωνα με τη σελίδα της, τον έλεγχο και το αριστερό της δράσης των ομάδων αυτών (άρθρο 54)

Στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Πιζιτα Κατάλογος Ανατιθέμενων Αλληλεπών (άρθρο 111)

Αλληλεπών

Είσοδος στη χώρα και έξοδος από αυτή μόνο από τις ελεγχόμενες μεθοριακές διαβάσεις (άρθρο 3)

Αστυνομικός έλεγχος (άρθρο 4)

Ερωτήσεις αστυνομικού

Έχεις διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο που καλύπτει ακόμα;

Άρθρο 4.11

Από εκεί που έρχεσαι χρειάζεσαι και διαβατήριο εισόδου (MISA) από την αρμόδια ελληνική υπηρεσία. Έχεις;

Άρθρο 4.11

Έχεις ελληνική διαγωγή. Απόδειξη το με επίσημο έγγραφο.

Άρθρο 4.8)

Απαντήσεις αλλοδαπού ... Συνέπεια

ΝΑΙ ...

Καλώς ήρθατε στην Ελλάδα

ΟΧΙ ...

Απαγορεύεται η είσοδος

ΟΧΙ, αλλά

είσαι πρόσφυγας ...

Είσαι πρόσφυγας;

Εκείνη διεκασίως αναγκαστής της προσφυγής ιδίτητος

Αν, μέχρι να αποδειχθεί ότι είναι πρόσφυγας, θεωρηθεί από την αστυνομία ότι ο αλλοδαπός μπορεί παράνομα στη χώρα γιατί δεν υπέβαλε αίτημα για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα αμέσως κατά την άφιξη του στο μεθωριακό σημείο ελέγχου ή, σε περίπτωση παράνομης εισόδου του στην Ελλάδα δεν υπέβαλε αίτηση στην πληρεξούσια ελληνική αρχή (Άρθρο 25) μπορεί να πάρει και φιλανθρωπία και να "λερωθεί" το ποινικό του μητρώο.

Τιμωρούνται

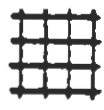
Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 3 μηνών

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 3 μηνών, και χρηματική ποινή τουλάχιστον 100.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 3 μηνών, και χρηματική ποινή τουλάχιστον 100.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 1 έτους και χρηματική ποινή 100.000 - 1.000.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 1 έτους και χρηματική ποινή 100.000 - 1.000.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 1 έτους και χρηματική ποινή 100.000 - 1.000.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 2 ετών, και χρηματική ποινή 500.000 - 5.000.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 2 ετών, και χρηματική ποινή 500.000 - 5.000.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 2 ετών, και χρηματική ποινή 500.000 - 5.000.000 δραχ.

Με φιλανθρωπία τουλάχιστον 2 ετών, και χρηματική ποινή 500.000 - 5.000.000 δραχ.

Όποιος επιχειρεί να εξέλθει από το ελληνικό έδαφος ή εισέρχεται σ' αυτό χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις (Άρθρο 4.3)

Όσοι διευκολύνουν την είσοδο στο ελληνικό έδαφος αλλοδαπού χωρίς να υποβληθεί στον απαιτούμενο αστυνομικό έλεγχο του άρθρου 4 (Άρθρο 3.3.2)

Αυτός που αποσχίζει αλλοδαπού χωρίς όδευση εργασίας (Άρθρο 3.3.7)

Αυτός που διευκολύνει την παράνομη παραμονή αλλοδαπού ή διασχίζει τις έρεινες των ορίων για τον ενταξισμό του (Άρθρο 3.3.4)

Ποσοί που η καλύτερη της αποκαθάρσιμης ηλικίας, πάνω του μέσου ή περιουσίας και γενικά οδηγού κάθε είδους με ποσοί του μέσου, που μεταφέρουν από το εξωτερικό στην Ελλάδα αλλοδαπούς, οι οποίοι δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος, ή στους οποίους έχει απορριφθεί η είσοδος για αποδεδειγμένα αιτία, καθώς και αυτοί που προσδίδουν στο εκωτερικό της χώρας τους αλλοδαπούς ή διευκολύνουν τη μεταφορά ή προώθησή τους ή εξουφαλίζουν σε αυτούς κατέλυμα για αποδεδειγμένα (Άρθρο 3.3.1α)

Όσοι συμπεριχθούν στις αναγραφόμενες (Άρθρο 3.3.1β)

Αν η μεταφορά γίνεται κατά επήμεληση ή με σκοπό το κερδίσιμο κέρδους ή ο με ποσοί είναι 'υπότροπος' (δηλ. τρέχει ζωντανά και έχει διαστάσει γ' αυτού) ή είναι δημόσιος υπάλληλος ή ούκει το επήμεληση του πορτογαλικού ή νεοελιακού ή τοξιδωτικού ηρεθεταίου (Άρθρο 3.3.1γ)

SOS ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Δημωτών της Ελλάδος με την οποία η SOS ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ παρενέβη στις δημοτικές εκλογές του 1990 αποτέλεσε την πρώτη εκλογική παρέμβαση της οργάνωσης. Η Διακήρυξη είχε γίνει αποδεκτή από τους δύο βασικούς διεκδικητές του δημοτικού αξιώματος στην Αθήνα εκείνης της εποχής τον Α. Τρίτση και τη Μελίνα Μερκούρη.

Όμως ο πρόωρος θάνατος του πρώτου και η μη εκλογή της δεύτερης, δεν επέτρεψαν την εφαρμογή της πολιτικής ενσωμάτωσης των κοινωνικών μειονοτήτων, που αποτελούσε την ουσία της Διακήρυξης. Τέσσερα χρόνια μετά, τα προβλήματα των κοινωνικών μειονοτήτων κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα έχουν διογκωθεί και σηματοδοτούν μελλοντικές κοινωνικές εκρήξεις, των οποίων το μέγεθος και τα αποτελέσματα δεν μπορούν να υπολογισθούν.

Επειδή μέχρι τώρα οι κρατικές και τοπικές αρχές δεν έχουν δείξει την πρόθυμη δραστηριοποίηση και το χάσμα ανάμεσα στην κοινωνική μειονότητα και την πλειονότητα διευρύνεται συνεχώς, η SOS ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ επεξεργάστηκε ένα προγραμματικό πλαίσιο αρχών και προτάσεων το οποίο τίθεται στη διάθεση των συνδυασμών που θα κατέλθουν στις τοπικές εκλογές του Οκτωβρίου, προκειμένου να το υιοθετήσουν δημόσια δείχνοντας έμπρακτα την πρόθεσή τους να ακολουθήσουν την πολιτική ανθρωπιάς και αλληλεγγύης που απαιτούν οι καιροί.

Για άλλη μια φορά επαναλαμβάνουμε ότι ανάμεσά μας ζουν χιλιάδες άνθρωποι που δεν έχουν δικαίωμα ψήφου όμως το αποτέλεσμα αυτών των εκλογών θα επηρεάσει τη ζωή τους στις τοπικές κοινωνίες. Τέτοιοι είναι οι πρόσφυγες, οι μετανάστες, οι απολιτογράφητοι Τσιγγάνοι, οι παλιννοστούντες οι οποίοι σε αρκετές περιοχές της χώρας είναι καταδικασμένοι να ζουν σε συνθήκες που θυμίζουν επικίνδυνα τα ghetto που δημιουργήθηκαν σε άλλες χώρες.

Υπάρχουν επίσης κοινωνικές μειονότητες που αποτελούνται από Έλληνες πολίτες με ειδικές ανάγκες οι οποίες κατά τρόπο ανεπίτρεπτο γίνονται εμπόδια για την ισότιμη ένταξη και αποδοχή τους από το τοπικό και κοινωνικό σύνολο.

Αυτές οι εκλογές επίσης είναι οι πρώτες στις οποίες οι πολίτες καλούνται να εκλέξουν και τους εκπροσώπους τους στον β' Βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ένα θεσμό που πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες εφαρμογής της ανθρωπιστικής πολιτικής που είναι το ζητούμενο.

Γι' αυτό το πρόγραμμά μας απευθύνεται κατά πρώτο λόγο στους νομαρχιακούς συνδυασμούς οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα εφαρμογής ενιαίας πολιτικής κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, όπου κατοικεί ο μισός πληθυσμός της χώρας και οι πολυπληθέστερες κατηγορίες κοινωνικών μειονοτήτων, μοιρασμένες σε διαφορετικούς δήμους και κοινότητες με πολιτικά ανομοιογενείς δημοτικές και κοινοτικές ηγεσίες.

Είναι λοιπόν πρωτεύον για την SOS ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ να υιοθετηθεί το πρόγραμμά της από νομαρχιακές πολιτικές κινήσεις που θα πλειοψηφίσουν ή θα το περιλάβουν σε ενδεχόμενη προγραμματική σύγκλιση με άλλους συνδυασμούς προκειμένου να δημιουργηθεί νομαρχιακή πλειοψηφία.

Το αυξημένο ενδιαφέρον μας για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση οφείλεται και στην ανησυχία μας για την επιτυχή πορεία της διεύρυνσης του δημοκρατικού πολιτεύματος που επιχειρείται με την εισαγωγή του θεσμού αυτού σε μια περίοδο γενικότερων αμφιβολιών και δυσπιστίας ως προς την πολιτική συμμετοχή. Ως οργάνωση πολιτών για την υπεράσπιση των δημοκρατικών θεσμών, θεωρούμε ότι ο β' βαθμός Αυτοδιοίκησης πρέπει να πετύχει, γι' αυτό και στρατεύομαστε στον αγώνα για την οικοδόμησή του σε ασφαλή θεμέλια και ως τέτοια λογίζουμε πάνω απ' όλα το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των πολιτών για τα τοπικά κοινά.

Το πρόγραμμα αυτό απευθύνεται και στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση η οποία μπορεί να προσφέρει ανεκτίμητες υπηρεσίες στον αγώνα για την κοινωνική ενσωμάτωση των μειονοτήτων.

Ένας Δήμος ή μια Κοινότητα με αυξημένη κοινωνική ευαισθησία μπορεί να καταστήσει δραστικότερη και πληρέστερη την εφαρμογή μιας ανθρωπιστικής νομαρχιακής πολιτικής ή να αποτελέσει ανθρωπιστική όαση σε ένα νομό με ηγεσία μειωμένης κοινωνικής ευαισθησίας. Γι' αυτό καλούμε εξίσου τους δημοτικούς και κοινοτικούς συνδυασμούς να ανταποκριθούν στο κάλεσμα κοινωνικής αλληλεγγύης που τους απευθύνουμε. Το Πρόγραμμα Τοπικής Ενσωμάτωσης των Κοινωνικών Μειονοτήτων θα είναι για την SOS ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ το κριτήριο συμπάρταξης με συνδυασμούς αυξημένης κοινωνικής ευαισθησίας.

Η Τοπική Ενσωμάτωση των κοινωνικών μειονοτήτων θα διευκολυνόταν κατά πολύ εάν σε εθνικό επίπεδο λαμβάνονταν μέτρα όπως η νομιμοποίηση των ξένων μεταναστών, η μεταρρύθμιση του κώδικα ιθαγένειας, η παροχή δικαιώματος ψήφου στις τοπικές εκλογές στους μόνιμα εγκατεστημένους αλλοδαπούς, η κατάργηση του Ν1975/91 και η τροποποίηση του 927/79, αλλά ακόμη και χωρίς αυτές τις ρυθμίσεις, με τα μέσα που ήδη διαθέτει η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορούν να γίνουν πολύ ουσιαστικά βήματα, ικανά να βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο σημαντικών κοινωνικών ομάδων.

Ελπίδες επιτυχίας θα έχει η πολιτική εκείνη που θα αποδέχεται ότι ο πληθυσμός της χώρας αποτελείται από **κοινωνικές μειονότητες αλλοδαπών** (μετανάστες, πρόσφυγες) οι οποίες πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα με τις **κοινωνικές μειονότητες ημεδαπών** (Τσιγγάνοι, παλιννοστούντες, άτομα με ειδικές ανάγκες) ώστε ν'αποφευχθούν οι έριδες και οι διαμάχες μεταξύ τους και πολύ περισσότερο να γίνουν σταδιακά και οι δύο αποδεκτές ως ίσες **από την κοινωνική πλειονότητα**, στην κατεύθυνση της οποίας πρέπει ν'ακολουθηθεί μία παιδαγωγική στρατηγική.

Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι μία ρεαλιστική πολιτική ενσωμάτωσης αποτελείται από πολλές ξεχωριστές πολιτικές που οφείλουν να καλύψουν πολλές ξεχωριστές ανάγκες πολλών ξεχωριστών κοινωνικών ομάδων, χωρίς να είναι δυνατό να αναλυθούν στα στενά πρακτικά πλαίσια ενός συνοπτικού προγράμματος που φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα κοινό παρανομαστή για ξεκίνημα.

Είναι όμως διεθνώς αποδεκτό ότι μια πολιτική ενσωμάτωσης των σύγχρονων κοινωνικών μειονοτήτων πρέπει να καλύπτει τους εξής πέντε (5) τομείς που αποτελούν ισάριθμα κεφάλαια του παρόντος προγράμματος: Εκπαίδευση, Πολεοδομία, Πολιτισμός, Πολιτική Συμμετοχή, Κοινωνική Πρόνοια.

Οι προτάσεις που ακολουθούν αποτελούν μία προσπάθεια σύνθεσης και προσαρμογής στα ελληνικά δεδομένα **πολιτικών που εφαρμόστηκαν** κατά τις τελευταίες δεκαετίες στη Γαλλία, τη Βρετανία, τη Γερμανία, τη Σουηδία, την Ολλανδία και το Βέλγιο.

δ. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Ιδιαίτερα στις τοπικές κοινωνίες υπάρχουν κοινότυπα προβλήματα που είναι κοινά σε Έλληνες και αλλοδαπούς κατοίκους της χώρας. Ανάμεσα στους αλλοδαπούς κατοίκους υπάρχουν άνθρωποι μόνιμα εγκατεστημένοι εδώ και πολλά χρόνια, οι οποίοι έχουν πολλές υποχρεώσεις (τέλη, εισφορές) αλλά κανένα δικαίωμα να εκφραστούν με τη ψήφο τους για θέματα απλά και συνηθισμένα (π.χ. τα σκουπίδια).

Είναι βέβαια καιρός ν'ακολουθήσει και η Ελλάδα το παράδειγμα αρκετών ευρωπαϊκών χωρών, που έχουν ήδη παραχωρήσει το δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές στους μετανάστες. Όμως μέχρι να γίνει πραγματικότητα ένας τέτοιος θεσμός, η ενσωμάτωση μέσω της ισότιμης συμμετοχής σε υποθέσεις που είναι κοινές και το ίδιο κρίσιμες για αλλοδαπούς και ημεδαπούς, μπορεί να προωθηθεί με την εισαγωγή του θεσμού των νομαρχιακών/δημοτικών συμβούλων-παρατηρητών οι οποίοι θα εκλέγονται από τους επίσης αλλοδαπούς συμπολίτες τους και θα τους εκπροσωπούν (χωρίς δικαίωμα ψήφου) στις συνεδριάσεις του νομαρχιακού/δημοτικού συμβουλίου. Για τον ίδιο λόγο οι τοπικές οργανώσεις των κομμάτων θα ήταν χρήσιμο (για όσα κόμματα δεν επιτρέπεται καταστατικώς να εγγράφουν ως μέλη αλλοδαπούς) να θεσπίσουν και αυτά το θεσμό του μέλους-παρατηρητή και να εντάξουν στους πολιτικούς τους σχεδιασμούς και τους αλλοδαπούς κατοίκους της περιοχής. Αυτό το μέτρο συμπληρώνει το προηγούμενο, διότι απομακρύνει το ενδεχόμενο να διεξάγονται οι εκλογές για την ανάδειξη των νομαρχιακών/δημοτικών συμβούλων-παρατηρητών μεταξύ εθνικών ή θρησκευτικών συνδυασμών.

Η συμμετοχή είναι δικαίωμα και ευθύνη που κάνει όσους τα έχουν, αναπόσπαστα κομμάτια του συνόλου, απωθώντας έτσι την πιθανότητα να στραφούν ενάντια στο σύνολο νιώθοντας "ριγμένοι".

UNITED NATIONS
HIGH COMMISSIONER
FOR REFUGEES

BRANCH OFFICE FOR GREECE

NATIONS UNIES
HAUT COMMISSARIAT
POUR LES RÉFUGIÉS

DÉLÉGATION POUR LA GRÈCE

TELEX: 22-2650
CABLE ADDRESS: HICOMREF
TELEPHONES: 361.0295/362.3608
363.3607/361.0298
FAX: 362.8440

ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ
ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

59, SKOUFA STR.
ATHENS-10672

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ "ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΦΑΝΙΣΜΟ"

ΕΝΑΣ ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Θορυβημένη από τις αυξανόμενες πράξεις βίας, λόγω της Ξενοφοβίας και του ρατσισμού σε ολόκληρο τον κόσμο, η Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ξεκίνησε μια εκστρατεία για την ενημέρωση και την αφύπνιση της κοινής γνώμης με στόχο την αναχαίτιση αυτής της τρομακτικής τάσης.

Η ειρωνεία είναι ότι, ενώ η φυλετική καταπίεση είναι μια από τις κυριότερες αιτίες της φυγής των προσφύγων, ο ρατσισμός και η βία που συχνά τη συνοδεύουν, συνήθως κυνηγούν τους πρόσφυγες ακόμη και όταν τους έχει δοθεί άσυλο.

Σε μερικά κράτη, οι πράξεις εγκληματικής βίας εναντίον ανθρώπων που ζητάνε άσυλο, δηλαδή ανθρώπων που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις χώρες τους από φόβο για τη ζωή και την ελευθερία τους, έχουν παρουσιάσει αύξηση έως και 400 %. Η πλειοψηφία αυτών των επιθέσεων γίνονται από νεαρά άτομα.

Δυστυχώς, πολλοί από τους καθοδηγητές της κοινής γνώμης, που συχνά αποτελούν πρότυπα για τους εύπλαστους εφήβους, δε θεωρούν πλέον απαράδεκτη την δημόσια επίδειξη ρατσιστικών αισθημάτων. Επομένως, ένας από τους σκοπούς αυτής της εκστρατείας είναι να πείσει τους νέους ανθρώπους ότι δεν είναι "της μόδας" να μισούν άλλους ανθρώπους επειδή απλά είναι διαφορετικοί.

Η εχθρότητα της κοινής γνώμης προς αυτό που φαίνεται σαν ένα ατελείωτο ρεύμα προσφύγων έχει πείσει τους υπεύθυνους στα κέντρα αποφάσεων, σε πολλές χώρες, ότι οι ψηφοφόροι τους έχουν βαρεθεί τους ξένους. Αυτό έχει οδηγήσει πολλές χώρες στη υιοθέτηση αυστηρότερης πολιτικής για την παροχή ασύλου, πράγμα που προκαλεί φόβους ότι μια παράδοση 3,500 ετών απειλείται με κατάρρευση, σε μια στιγμή μάλιστα που είναι περισσότερο αναγκαία.

./..

Κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμοί έχουν καθήκον να προστατεύουν τις βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να μην υποχωρούν στον πανικό της κοινής γνώμης που υποθάλπεται από φανατικούς.

Συνειδητοποιώντας αυτή την υποχρέωση, η Υ. Α. του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ζήτησε από το Βρετανικό ποπ συγκρότημα "Soul II Soul" και τον κινηματογραφιστή Eugene "Pebbles" Akiwumi να δημιουργήσουν ένα μουσικό VIDEO που θα προκαλέσει τους νέους ανθρώπους να σκεφτούν τους κινδύνους από το μίσος και την δυσανεξία.

Ελπίζουμε ότι αυτό το VIDEO θα αποδειχθεί ένα αποτελεσματικό εργαλείο διδασκαλίας και θα προκαλέσει συζητήσεις μέσα στην τάξη σας γι' αυτές τις ανησυχητικές τάσεις.

ΤΟ VIDEO

Η σκηνή ξεκινάει με ένα Παιδί που ταξιδεύει μέσα σε ένα φορτηγό, φοβισμένο από τη θέα ενός απειλητικού Νέου Ανθρώπου. Σε μία αναδρομή στο παρελθόν, ο Νέος Ανθρώπος εμφανίζεται να διαδίδει πομπώδη μηνύματα μίσους, υποκινώντας τους οπαδούς του σε δολοφονική επίθεση εναντίον ενός αλλοδαπού. Το Παιδί και η μητέρα του γίνονται μάρτυρες αυτής της δολοφονίας.

Η σκηνή μεταφέρεται μετά σε μια σειρά από απρόσωπες, σιωπηλές ανθρώπινες μορφές, που δέχονται παθητικά την πράξη του Νέου Ανθρώπου. Αυτές οι μορφές συμβολίζουν όλους αυτούς που δεν έχουν την τόλμη να φωνάξουν εναντίον της κοινωνικής μικροψυχίας και επομένως γίνονται συνεργοί στην διάπραξη των εγκλημάτων ρατσιστικής βίας.

Οι πρόσφυγες πλησιάζουν τις Απρόσωπες Μορφές και τους προσφέρουν έργα τέχνης, μουσική και λογοτεχνία, δείγματα της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς που φέρνουν στις νέες τους χώρες. Η χειρονομία αυτή των προσφύγων ξυπνά μια ακτίδα ελπίδας και κατανόησης στις Απρόσωπες Μορφές, οι οποίες σιγά-σιγά ανοίγουν τα μάτια και βλέπουν αυτό που οι πρόσφυγες έχουν να προσφέρουν. Η προθυμία τους να ανοίξουν το πνεύμα τους προκαλεί την αντίδραση του Νέου Ανθρώπου, που συμβολικά καίει ένα βιβλίο, απορρίπτοντας την πολυμορφία των ιδεών.

Με τόσο μίσος να αιωρείται στην ατμόσφαιρα, ξεσπά ο πόλεμος. Ο Νέος Ανθρώπος, πρόσφυγας πια και ο ίδιος, φεύγει κυνηγημένος μέσα στο ίδιο φορτηγό με αυτούς που κάποτε καταδίωκε.

"Κι εσύ μπορεί να καταλήξεις
στη καρότσα ενός φορτηγαού.
Μόνο με τα ρούχα που φοράς
'Ενας πρόσφυγας."

Θέματα για έρευνα από τους μαθητές

- Γιατί παρουσιάζονται σε πολλές χώρες ακροδεξιές ρατσιστικές ομάδες;
- Γιατί οι άνθρωποι νοιώθουν να απειλούνται από τους ξένους;
- Περιγράψτε πως το εθνικό ή φυλετικό μίσος έχει συμβάλει στη φυγή των προσφύγων πρόσφατα (π.χ. Αζερμπαϊτζάν, Μπουρούντι, Γεωργία, Λιθερία, Μυανμάρ, Τατζικιστάν, πρώην Γιουγκοσλαβία).
- Αναγκάστηκαν ποτέ μέλη της οικογένειάς σας να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους από φόβο καταδίωξης; Ρωτήστε τους συγγενείς σας να σας πουν τις δικές τους ιστορίες.

Ερωτήσεις για συζήτηση από τους μαθητές

- Τι μπορούν να προσφέρουν οι πρόσφυγες στις νέες τους χώρες; Μπορείτε, αν θέλετε, να εξετάσετε το παράδειγμα ενός διάσημου πρόσφυγα, όπως του Albert Einstein, του Sigmund Freud, Aleksandr Solzhenitsyn, Marc Chagall, Marlene Dietrich ή Rudolf Nureyev.
- Τι πρόσφεραν στην Ελλάδα οι πρόσφυγες που ήρθαν από τη Μικρά Ασία το 1922;
- Πως θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί μια ευρύτερη αποδοχή της πολιτιστικής και εθνικής πολυμορφίας;
- Μέλη ρατσιστικών πολιτικών κομμάτων θέλουν να κάνουν ομιλίες και να δημοσιεύουν φυλλάδια τα οποία υποκινούν τους ανθρώπους να μισήσουν άλλους ανθρώπους οι οποίοι είναι διαφορετικοί. Πρέπει οι κυβερνήσεις να επιτρέπουν τέτοιες δραστηριότητες; Το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου επιδέχεται τέτοιους περιορισμούς;
- Γνωρίζετε κάποια ρατσιστική ομάδα στη χώρα μας; Είναι δραστηριοποιημένη στο σχολείο μας; Τι μπορεί να γίνει στο σχολείο μας για να προωθηθεί η επικοινωνία και η κατανόηση των νεοφερμένων;

Εάν αυτό το VIDEO καταφέρει να υποκινήσει τους νέους ανθρώπους να σκεφτούν, να συζητήσουν πάνω σ' αυτά τα θέματα θα έχει εκπληρώσει το σκοπό του που είναι η ενθάρρυνση της ελεύθερης σκέψης που όλοι χρειαζόμαστε αν θέλουμε να αποκαλούμαστε πολιτισμένοι.

ΜΙΣΟΣ ΚΑΙ ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ

Τον πόλεμο πρέπει να σταματήσουμε
Πόλεμο μίσους και αφανισμού

Το από πού ξεκίνησε κανένας δεν το ξέρει
Μα πού πηγαίνει φαίνεται
Μεσ' στις αντανakλάσεις όσων κατέχουμε
Για το τι σωστό και τι λάθος είναι

Και τούτο δω από καιρό θα' πρέπε να' χει αλλάξει
Γιατί πώς θα μπορούσαμε το φόβο ενός ανθρώπου
να' χουμε για το χρώμα του
και τα αισθήματά του, επιθυμία μη έχοντας ποιός είναι για να βρούμε

Βλέπεις, τον πόλεμο του μίσους και του
αφανισμού μπορούμε να σταματήσουμε
και μπορούμε να νικήσουμε

Τους δρόμους ακολουθώντας
της αληθινής αφοσίωσης
Γιατί, ακούς, έτσι πρέπει

Τον πόλεμο πρέπει να σταματήσουμε
Πόλεμο μίσους κ' αφανισμού

Είναι καιρός ν' αφήσουμε τον παλιό τρόπο σκέψης
Που σε πράξεις μας οδηγεί
δίχως κατανόηση και για τους λάθος λόγους

Τον πόνο φέρνοντας και τη μιζέρια μόνο
που είναι παντού καθώς τα θύματα βλέπεις, να υποφέρουν
από πόλεμο και πείνα

Κάποιοι αφήνουν τα σπίτια τους
φεύγουν, περιπλανιούνται
Ελπίζοντας, πως κάτι νέο θα βρούνε
Μα ειρήνη δεν έχει ούτ' εκεί
ενώ — ολοένα πιο επικίνδυνα -- οι άνθρωποι πεινάνε
και όλα τα κράτη συζητάνε

Τον πόλεμο πρέπει να σταματήσουμε
Πόλεμο μίσους και αφανισμού

./..

Κάνοντας χρήση χημικών που τον κόσμο ερημώνουν
αντί για στήριξη ειρηνική της ύπαρξής μας
Μοιράζοντας όσα έχουμε με γνώση θεική
να λευτερωθούμε όλοι
απ' τα θάσανα της ζωής

Κατανόηση κι' αγάπη
ειρήνη και καλή ζωή
Ελευθερία, δικαιοσύνη
Σ' όλους μας πρέπει

Απαλύνοντας τις ανάγκες όσων δεν ήταν τυχεροί
με μια μοιρασιά πιο δίκαιη
Τον πόλεμο του μίσους και του αφανισμού
πρέπει να σταματήσουμε
και σαν ένα έθνος μπροστά να τραβήξουμε.

(Μετάφραση στοίχων: Αλεξάνδρα Πατμανίδου)

ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ "ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ - ΚΟΙΝΟ ΜΕΛΛΟΝ"

Π Α Ρ Ι Σ Ι

Φεβρουάριος 90

Εμείς, οι νέοι της Ανατολής και της Δύσης της Ευρώπης, εκπροσωπώντας κινήματα και οργανώσεις στρατευμένες στον αγώνα για τον εκδημοκρατισμό, συγκεντρωθήκαμε για πρώτη φορά στο Παρίσι (1-2-3 Φεβρ.) στα πλαίσια μιας διεθνούς συνδιάσκεψης που οργάνωσε η Διεθνής Ομοσπονδία της **SOS ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ**.

Οι συζητήσεις μας επέτρεψαν να γνωριστούμε καλύτερα και να κατανοήσουμε τις διαφορετικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες μας.

Εχουμε την πεποίθηση ότι οι εθνικιστικές εντάσεις, η περιφρόνηση του Δικαίου των μειονοτήτων, οι θρησκευτικές διαμάχες και ο ρατσισμός είναι μια από τις μεγαλύτερες απειλές για την ειρήνη και τη δημοκρατία στην Ευρώπη.

Πιστεύουμε πως μόνο η ειρηνική διευθέτηση αυτών των διενέξεων, βασισμένη στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα επιτρέψει τη συνέχιση του εκδημοκρατισμού όλων των χωρών.

Για πρώτη φορά δίνεται η ευκαιρία σε όλη την Ευρώπη να πάψουν οι πολιτιστικές διαφορές ανάμεσα στους λαούς να αποτε-

λούν πηγή μίσους, βίας και πολέμου και να γίνουν πηγή ανάπτυξης, διαλόγου, αδελφότητας και ανοχής.

Γι' αυτό διακηρύσσουμε τη θέλησή μας να συνεχίσουμε τις συναντήσεις μας και να εργαστούμε μαζί για τις ακόλουθες αρχές:

- Το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου
- Του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των λαών
- Το σεβασμό του δικαίου των μειονοτήτων
- Την άρνηση του ρατσισμού, του αντισημιτισμού, του αντιτσιγγανισμού, της ανισότητας των δύο φύλων και κάθε είδους διάκρισης
- Το σεβασμό της ηθικής και σωματικής ακεραιότητας του ατόμου
- Την αλληλεγγύη με το λαό της Νότιας Αφρικής που μάχεται ενάντια στο Απαρτχάιντ

Ήδη αποφασίσαμε να δρομολογήσουμε τις πρώτες κοινές πρωτοβουλίες:

- Τη δημιουργία ενός δικτύου διαρκούς ανταλλαγής πληροφοριών
- Την αποστολή διεθνών παρατηρητών κατά την ημέρα των εκλογών σύμφωνα με το αίτημα των δημοκρατικών κινημάτων των ενδιαφερομένων χωρών
- Τη διοργάνωση συναυλιών που θα συσπερώνουν τη νεολαία ενάντια στο ρατσισμό και υπέρ της δημοκρατίας στις χώρες της ανατολικής και δυτικής Ευρώπης.-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΒΙΒΛΙΑ

1. Αθανασόπουλος Δημήτριος, Για μια πολιτική της κουλτούρας, Εκδόσεις Εθνικό κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα 1990.
2. Γεωργίου Στάθης, Η αυτοβιογραφία του Bob Marley, Εκδόσεις Κάτσανος, Θεσ/νίκη 1992.
3. Γιούλτσης Βασίλειος, φυλετικές διακρίσεις - Σύγχρονη μετακοινωνιολογική προσέγγιση, Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Θεσσαλονίκη 1988.
4. Δαμανάκης Μιχαήλ, Μετανάστευση και Εκπαίδευση, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1987.
5. Δόμνα Μιχαήλ, Εθνος και Εθνικισμός και Εθνική συνείδηση, Εκδόσεις Λεβαθιάν, Αθήνα 1992.
6. Ελληνικό Τμήμα Διεθνούς Αμνηστίας, Ανθρώπινα Δικαιώματα - ΟΗΕ και ΟΥΝΕΣΚΟ - Βασικές Συμβάσεις, Εκδόσεις πλέθρον και έκδοση Ελληνικού Τμήματος Διεθνούς Αμνηστίας, Αθήνα 1987.
7. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Νομικά μέσα για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, Γενική Διεύθυνση: Απασχόληση, Εργασιακές σχέσεις, και κοινωνικές υποθέσεις, Αθήνα 1992.
8. Ευριγένης Δημήτριος, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εξεταστική Επιτροπή για την άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη, Εκδόσεις Αν. Ν. Σάκουλα, Αθήνα 1987.

9. Glyn M. Ford, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση εξ ονόματος της Εξεταστικής Επιτροπής για τον Ρατσισμό και την Ξενοφοβία, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Λουξεμβούργο 1991.
10. Jacques Derrida, Η τελευταία λέξη του ρατσισμού, Εκδόσεις Αγρα, Αθήνα 1992.
11. Κατσάκης Αθανάσιος, Η Σύγχρονη κοινωνία, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1989.
12. Καλλίνικος Αλεξ., Ρατσισμός, Τί είναι και πώς παλεύεται, Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία, Αθήνα 1993.
13. Καλλιτέχνες του Κόσμου Ενάντια στο Απαρτχάιντ, Τέχνη ενάντια στο Απαρτχάιντ, Έκδοση Γενική Γραμματεία Ν. Γενιάς, Θεσ/νίκη 1986.
14. Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη, Θέματα ισότητας εκπαιδευτικών ευκαιριών Πανεπιστήμιο Πάτρας, Πάτρα 1989.
15. Μπουζάκης Σήφης, Νεοελληνική εκπαίδευση 1821-1985 Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1987.
16. Ζωχέλλης Π. κ.ά. Εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη, Εκδόσεις Παιδαγωγική και εκπαίδευση, Θεσ/νίκη 1987.
17. Παρασκευαΐδης Χριστόδουλος, Μητροπολίτης Δημητριάδος, Ρατσισμός: Λεηλασία της ανθρώπινης ψυχής, Τυπογραφείο της Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1985.
18. Πετρισόπουλος Β. κ.ά., Στοιχεία δημοκρατικού πολιτεύματος, Γ΄ Γυμνασίου ΟΕΔΒ, Αθήνα 1994.
19. Πετριώτη Ξανθή, Η μετανάστευση προς την Ελλάδα, Εκδόσεις Οδυσσέας και Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών σχέσεων, Αθήνα 1993.
20. Τσαούσης, Δ.Γ., Η κοινωνία του ανθρώπου, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1987.

21. Φιλίας Βασίλης, κ.ά. Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1977.
22. Φιλίας Βασίλης, κ.ά. Κοινωνιολογία Γ΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1989.
23. Χέρυτον Κάλβιν, Σεξ και Ρατσισμός, Εκδόσεις Καρανάση, Αθήνα 1986.
24. Χλέπας Ν. - Σπυράκος Δ., Ο Νόμος 1975/1991 περί αλλοδαπών και το Σύνταγμα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1992.

B. ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. Αναστασιάδου Σοφία. "Η μετανάστευση και η επίδρασή της στην ανθρώπινη συμπεριφορά", Κοινωνική Εργασία, 1988, τεύχος 9 και 10, σελ. 69-77.
2. Ζωγράφου Ανδρέας, "Η κατάσταση των τριτοκοσμικών εργατών στην Ελλάδα" Κοινωνική Εργασία, 1991, τεύχος 23, σελ. 165-183.
3. Ηρα Εκμε-Πουλοπούλου "Μετανάστες και πρόσφυγες στην Ελλάδα 1970-1990". Εκλογή, 1990, τεύχη 85-86, σελ. 47, 69-70.
4. Κωστόπουλος Τ. κ.ά. "Ερευνα για την ρατσιστική Βία στην Ευρώπη". Ιός της Κυριακής, 1992, τεύχος 90, σελ. 54-58.
5. Μούσουρου Λ. "Οικογένειες και μετανάστευση" Εκλογή 1990, τεύχος 87, σελ. 147-152.
6. Νάσκου Μαρούλα. "Δικαιώματα και Υποχρεώσεις στα πλαίσια της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, για το καθεστώς των προσφύγων" Κοινωνική Εργασία, 1992, τεύχος 26, σελ. 87-96.
7. Πανούσης Γιάννης, "Ανθρώπινα Δικαιώματα: Μια προσέγγιση". Κοινωνική Εργασία, 1994, Τεύχος 34, σελ. 73-75.

8. Rollhauser Joachim, "Ρατσισμός και Ξενοφοβία" Κοινωνική Εργασία, 1992, τεύχος 26, σελ. 101-106.
9. Σταυρακάκης Μανώλης, "Το ξένο έγκλημα" Ταχυδρόμος 1992, τεύχος 71, σελ. 38-42.
10. Τσιάντη Βάσω, "Τα προβλήματα των διαπολιτισμικών γάμων" Κοινωνική Εργασία, 1992, τεύχος 26, σελ. 107-111.
11. Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα, "κάριτας - Ελλάς: Το κοινωνικο-φιλανθρωπικό όργανο της Καθολικής Εκκλησίας της Ελλάδας". Πρόσφυγες, 1990, τεύχος 4, σελ. 14.
12. Χατζησωκράτης Δ., "Ρατσιστικά φαινόμενα στην Ελλάδα" Ταχυδρόμος 1992, τεύχος 71, σελ. 36-50.

Γ. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

1. "Αλλοδαπός" Για σας παιδιά, Εκδόσεις Αυλός, τόμος 11ος, σελ. 81.
2. Γκούμας - Κωτσιόπουλος, "Αφρική", Χώρες και Λαοί, Εκδόσεις Δομική, τόμος 1ος, σελ. 362.
3. "Ρατσισμός", Πάπυρους - Λαρούς - Μπριτάνικα, εκδόσεις Πάπυρος, τόμος 41ος, σελ. 432, τόμος 42ος, σελ. 393, τόμος 50ος σελ. 370, τόμος 51ος, σελ. 30, τόμος 55ος, σελ. 429, 221.

Δ. ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

1. Γαραντζιώτης Νίκος, "Αφιλό-ξενοι οι μισοί Έλληνες;" Έθνος, 9 Μαρτίου 1994, σελ. 3.

2. Διόγος Μ. Γιουρεκέλη Μ. "Οι Έλληνες είναι αντιρατσιστές" Νίκη 10 Δεκέμβρη 1991, σελ. 17.
3. Εταιρεία Ερευνών Κ.Ε.Μ.Ε. για το έθνος, "Η Ξενοφοβία στην Κοινότητα". Εθνος 21 Ιουλίου 1993, σελ. 19.
4. Καστοριάδης Κορνήλιος, "Ο θρυμματισμένος κόσμος" Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία" 6 Δεκεμβρίου 1992, σελ. 22-23.
5. Μαλαγκιονάρης Στ. "Οι εργάτες συντονίζονται κατά του ρατσισμού" Εθνος 3 Μαρτίου 1994, σελ. 7
6. Μαυρής Γιάννης, "Και οι Έλληνες κυριαρχούνται από ξενοφοβία" Καθημερινή 21 Νοέμβρη 1993, σελ. 17.
7. Σταματάκη Λύρα, "Και όμως οι Έλληνες είναι ρατσιστές" Ακρόπολη, 2 Απριλίου 1989, σελ. 13.
8. Σωτήρχου Ιωάννα, "Μήπως είμαστε ρατσιστές;" Ελευθεροτυπία, 5 Αυγούστου 1991, σελ. 12-13.
9. Τρίγκα Ν - Μακρή Κ. "Ρατσισμός; Σήμερα όχι, αύριο μπορεί..." Εθνος, 2 Ιουλίου 1993, σελ. 14-16.

Ε. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ζωγράφου Ανδρέας, "Η Διαπολιτισμική Αγωγή" Σημειώσεις ΤΕΙ, Στ' εξαμήνου, Πάτρα 1995.
2. Johnson - Τουρνά Αμαλία, "Μέθοδοι Κοινωνικής Εργασίας" σημειώσεις Τ.Ε.Ι., Β' εξαμήνου, Πάτρα 1990.

ΣΤ. ΣΥΝΕΔΡΙΑ

1. Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού φόρουμ Αριστερών Φεμινιστριών, "Εθνικισμός - Ρατσισμός - Κοινωνικό φύλο", Αθήνα 11-12 Νοεμβρίου 1994.

Ζ. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

1. Φρέρη Γιάννη - Γραμματέας του Εθνικού Γραφείου SOS Ρατσισμός

Η. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΞΕΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Centre for Human Rights, "Human rights and refugees", Centre for Human Rights United Nations Office at Geneva, June 1993.
2. Jacob. F. "Biologie et racisme" Complexe, Paris 1986
3. The General Assembly of Ad Hoc Committee, of United Nations, "International Declaration Against Apartheid in sports", September 1978
4. Panteion University of Social and Political Sciences, - Social Morphology and Social policy center, "A Development Education project", Athens 1994.